

JACQUELINE PASCARL

CÂNDVA
AM FOST
PRINȚESĂ
COȘMARUL UNEI MAME



Jacqueline Pascarl

Cândva am fost prințesă

Coșmarul unei mame

Traducere din limba engleză
GEORGIANA HARGHEL

editura rao

Descrierea CIP a bibliotecii Naționale a României

PASCARL, JACQUELINE

Cândva am fost prințesă/Jacqueline Pascarl; trad.: Georgiana Harghel –
București: Editura RAO, 2011

ISBN 978-606-8255-51-4

I. Harghel, Georgiana (trad.)

364.821.111(94) 135.1

JACQUELINE PASCARL

Orice I was a Princess

© Jacqueline Pascarl, 1999

Toate drepturile rezervate

© Editura RAO, 2007

pentru versiunea în limba română

Pentru copiii mei, Iddin și Shahirah Vă iubesc și vă voi iubi întotdeauna

Aceasta este povestea modului în care mi-a fost prezentată religia islamică și a felului în care am asimilat-o într-o anumită familie regală, a unei anumite națiuni și într-un anumit moment. Nu este menită a fi o acuzare a islamului și nici nu arată cu degetul, la grămadă, spre musulmani. Cred că toate religiile sunt, în esență, bune. Răul vine odată cu interpretările și prejudecățile inculcate de indivizii cu talente în manipularea politică și sociologică.

PREFAȚĂ

Când mi s-a sugerat prima dată să scriu o carte despre chinul în care s-a transformat viața mea după răpirea copiilor mei, în 1992, eram convinsă că nu sunt în stare să o fac, și numai gândul acesta mi-a dat fiori. Dar, cu timpul, mi-am dat seama că, într-o zi, Iddin și Shahirah vor trebui să știe adevărul despre ceea ce li s-a întâmplat și motivul care a stat la baza deciziilor pe care le-am luat în viață. Încurajată de nevoia copiilor mei de a cunoaște adevărul și totuși cu mare grijă m-am așezat la computer și am început să pun cap la cap fragmente din viața mea, împletindu-le într-un fel de povestire coerentă. Să îți scrii autobiografia la vârsta de 30 de ani poate părea un pic ridicol, chiar și pentru mine; dar, pentru ei, nu aveam altă soluție.

Uneori, era mult prea dureros să scriu. În asemenea zile, zăceam în pat și doream ca întreaga lume să piară, pur și simplu; în altele, se prăbușea cerul pe mine și trebuia să pun cartea deoparte și să intru iar în vârtejul bătăliei pentru Iddin și Shahirah. Dar, până la urmă, din toată această confuzie a ieșit un lucru bun: îmi făcea bine să dau la o parte, unul după altul, straturile de durere și să descopăr în ce fel de femeie mă transformasem în urma experiențelor trăite. Am învățat că unul dintre cele mai importante lucruri pe care le poți face în viață este să încerci să schimbi ceva rău în ceva bun și sper că, la timpul lor, acest lucru va putea fi făcut de copiii mei, chiar dacă nu voi fi acolo să-i învăț cum.

„Trăim cu speranța...”

PROLOG

Țipătul este îngrozitor, îmi zgârie creierii cu acutele lui, înecându-mă în valuri de panică, sufocându-mă cu disperarea sa. Simt că mă ia cineva în brațe și aud cuvinte, o voce. Dar percep în continuare țipătul, simt teroarea, chiar și în momentul în care mă trezesc și îmi dau seama că țipătul este al meu – e un coșmar, coșmarul meu, pe care îl am aproape în fiecare noapte, care mă face să îmi fie prea frică să merg la culcare și mă face să fiu prea îngrozită ca să închid ochii în timpul zilei.

Copiii mei, micuții mei, cu rânjetele lor imense, cu trupuri chircite și picioare subțiri ca bețele, nici măcar nu zâmbesc în coșmarul meu; se uită fix, cu ochi goi, în pereții de oglindă din fața lor. Închiși în dormitoare separate, fără ferestre, fără uși, stau pe pat și pot să văd cum încearcă să spună „mami “. Dar cuvintele pe care le aud nu apar în același ritm cu mișcarea buzelor, și ei mă strigă mereu și mereu, cu suferință și confuzie în glas. Încerc să trec dincolo de peretele de sticlă, să strig că vin, că îi iubesc, că totul va fi bine, dar nu mă aud. Copiii mei continuă să mă strige.

Apoi începe râsul: în bătaie de joc, crud și atât de familiar. Știu al cui e: al fostului meu soț. Yang Amat Mulia (AS Prințul) Raja Kamarul Bahrin Shah ibni Yang Amat Mulia (AS Prințul) Raja Ahmad Baharuddin Shah. Sau, mai simplu spus, Bahrin.

Visele mele seamănă cu filmele de groază și se derulează fără oprire. Mereu aceleași și mereu atât de reale. În timp ce îmi vin în fire, în brațele acelea salvatoare, bolborosesc cuvinte incoerente, încercând să fac legătura între amănuntele spaimei ce mă încearcă, pentru a-l putea atrage și pe el în aceeași nebunie. Și, din nou, brațele acelea care mă

cuprind și mă leagănă, în timp ce eu oftez și tremur, dându-mi putere pe măsură ce conștientul și subconștientul meu se împacă, la primele ore ale dimineții. Până la urmă, nu e decât un vis... un coșmar... coșmarul trăit de mine... plata pentru alegerea pe care am făcut-o la vârsta de șaptesprezece ani. Prețul pe care îl plătesc și eu, și copiii mei, Iddin și Shah, pentru că, odinioară, am fost prințesă.

UNU

Am aflat de la persoane în care am încredere, că primele mele amintiri merg înapoi în timp până la vârsta de șapte luni. Îmi amintesc de umbrele de pe pereții dormitorului mamei mele – care apăreau pe inserat de serile unice ale verilor australiene – când vecinii își udau grădinile în nopțile fierbinți –, de mirosurile care pătrundeau prin ferestrele deschise și jaluzelele venețiene. În mijlocul camerei, trona masa de toaletă albă, masivă, deasupra căreia se afla o oglindă rotundă, pe care se îngrămădeau nimicuri de porțelan, rozariul și iubitul ei radio cu tranzistori. Mama dormea într-un pat de o singură persoană, unul dintre cele două care erau plasate pe laturile camerei, acoperite de cuverturi de un violet-pal, la vederea cărora mă simțeam mereu un pic tristă, căci păreau la fel de obosite și trecute ca mama.

Îmi amintesc clar că stăteam în patul de vizavi de fereastră și îmi mai amintesc chipul mamei aplecându-se spre mine când încerca ușor, cu mâinile tremurânde, să-mi schimbe scutecele. Era chipul pe care am ajuns să-l confund cu distanța și boala în primii ani ai copilăriei mele: păr blond-închis – strâns cu agrafe la ceafa –, ochi albaștri și un nas galic, adesea destul de aproape de mine cât să-l ating și să-l explorez cu degetele mele grăsuțe. Acea seară, în special, îmi revenea în memorie, de-a lungul anilor, de fiecare dată

când aveau de-a face cu scutece. M-a făcut să fiu încântată de scutecele de unică folosință, cu benzile adezive ce luaseră locul agrafelor. Cum să vă explic, în timp ce-mi schimba scutecele, mama reușise să-mi introducă un capăt al agrafei în carne și să-l scoată prin partea cealaltă, strângând tare scutecul pentru siguranță, în timp ce eu slobozeam un urlat puternic. Efectul a fost că am băgat-o în sperieți. Mi-a dat drumul pe pat și a plecat după ajutoare, lăsându-mă cu obiectul ascuțit, cauza chinului meu, încă strâns legat de abdomen. În acest scurt răgaz, în toată nebunia, îmi amintesc că am încetat să urlu o clipă, destul cât să-mi dau seama că durerea nu era chiar așa de mare, dar sigur nu aveau de gând să mai îndur mult, așa că am tras aer în piept și am început să țip din nou. Încă mai țipam când a apărut bunica să mă smulgă din mijlocul orei de „croitorie” a mamei. De fapt, după un asemenea episod, pot să spun că relația mea cu mama a fost într-o continuă deteriorare.

M-am născut la spitalul Jessie Macpherson, la Melbourne, în Australia, pe 5 iulie 1963, la ora 8.48 fix. Știu cu siguranță că mama era acolo, dar nu aș putea spune cine altcineva a mai fost prezent pentru a mă întâmpina. Cred că, în momentul în care m-a văzut, toate iluziile mamei au fost spulberate. Ca australiancă anglo-saxonă, blondă și cu ochi albaștri, se aștepta să îi semăn; nimic mai fals. Foarte puțin probabil, având în vedere că tata era chinez. S-a trezit, în schimb, cu o ființă care scâncea, cu ochii căprui și părul șaten, care nu semăna cu niciun alt bebeluș din maternitatea spitalului și care, în mod clar, nu era candidată pentru vreo reclamă la un produs la modă.

Mama îl cunoscuse pe tata, Chuan Huat, pe când el era un student străin, îmbrăcat țipător, venit tocmai din Malaysia. Mi-e teamă că o să vi-l închipuiți îmbrăcat precum Charlie Chan (în costum și pantofi albi), corcit cu un Marlon Brando asiatic, din câte se pare chiar conducând o motocicletă, în

acel moment al relației lor. După un an de legătură clandestină, în cele din urmă s-au căsătorit, în septembrie 1962. Am calculat că am fost, probabil, concepută în luna de miere. Legenda care circulă în familie spune că tata s-a însurat fără consimțământul sau știința părinților lui, care locuiau în Penang, în Malaysia, și care numai încântați n-au fost când au aflat că urma să mă nasc. Am intrat în lumea tatălui meu la timp, drept pentru care m-a părăsit la cinci zile după ce m-am născut.

Din păcate, știu foarte puține despre personalitatea ori despre slăbiciunile tatălui meu, care l-au făcut să părăsească Australia în așa mare grabă, fără a se mai întoarce vreodată. Pretextul ieșirii sale din scenă a fost că fratele lui era pe patul de moarte; trebuie să adaug că unchiul meu a murit, într-adevăr, la puțin timp după întoarcerea tatei în Malaysia. Totuși, bănuiesc că tata mai degrabă se săturase de crizele mamei și se hotărâse s-o șteargă. A stat la Melbourne destul cât să-mi arunce o privire și să se decidă asupra unui nume. Ani de-a rândul, am făcut speculații în legătură cu faptul că m-am născut fată și decizia tatei de „a da bir cu fugiții”. M-am întrebat mereu dacă nu cumva lipsa „bijuteriilor de familie” din scutecele mele l-a determinat să facă pasul sau, mai bine zis, pași.

Biata mea mamă a intrat în derivă, lucru care se poate să fi declanșat flirtul ei prelungit cu sedativele. În scenă a intrat bunica mea: Irene Rosaleen Pascarl. Bunica era un mic monument de tenacitate, ținându-ne la un loc cât de bine putea și, dacă mă gândesc mai mult, anulând probabil instinctele și drepturile materne ale mamei în cursul acestui proces.

Copilăria și adolescența bunicii reprezintă o poveste unică de viață, petrecută în anii de după formarea Federației Australiene, în 1901. Era unul dintre cei patru copii ai lui Phoebe Ann Clarissa și ai soțului ei irlandez. Străbunicii mei

s-au cunoscut când tânărul domn Straftord, care tocmai debarcase de pe vaporul care venea din Galway, Irlanda (deși o copie a certificatului lor de căsătorie menționează că se născuse la Warnambool – un tertip folosit pentru a acoperi faptul că nu avea acte de identitate legale, în calitate de cetățean al coloniei), a obținut de lucru ca „tâmplar sezonier” pe proprietatea părinților lui Phoebe. La vârsta de 15 ani, viitoarea mea străbunică era o domnișoară rebelă și alintată și singura fiică a părinților ei. Descendenți din nobilimea engleză și franceză, printre ai cărei membri se numărau cel puțin un duce și un mareșal al Franței, erau o familie pentru care ruta obișnuită către Australia, în anii 1800, care începea cu o condamnare în tribunalele europene, nu era valabilă. Strămoșii ei (urmând tradiția fiilor mai mici) se angajaseră în posturi administrative în cea mai nouă colonie a Angliei. Agitația pe care au stârnit-o precocile tribulații amoroase ale lui Phoebe, la vârsta de doar cincisprezece ani, și care au făcut-o, în cele din urmă, să părăsească locuința părintească în compania domnului Strafford, un simplu angajat de origine și vârstă incerte, a avut repercusiuni de neimaginat în sânul familiei, dar a rămas un secret bine păstrat decenii la rând.

Măritându-se cu iubitul ei irlandez, fără binecuvântarea părinților și fără niciun pic de zestre, succesul căsătoriei lui Phoebe a fost afectat semnificativ. Când mariajul a început să scârțâie, în cele din urmă, bunica mea, Irene, a fost dată spre adopție împreună cu frații săi, Gordon și Lionel, și cu o soră mai mică, Eileen. Mama ei, Phoebe, s-a întors în bogata casă părintească de unde fugise cu ceva timp în urmă. Mai apoi, s-a măritat din nou, devenind bigamă, și nu a mai luat legătura cu fiica ei, bunica mea, până când aceasta a împlinit 20 de ani. Cel de-al doilea soț al lui Phoebe nu a aflat niciodată de primul ei mariaj, atât de „fructuos”, sau de copiii pe care îi abandonase. A fost un scandal îngropat

eficient sub un munte de bani și relații.

Conceptiile sociale s-au schimbat semnificativ de când bunica și frații ei fuseseră dați în adopție, înainte de Primul Război Mondial. Atunci, copiii au fost despărțiți, bunica și unchiul Gordon ajungând la o familie catolică, iar unchiul Lionel la alta. Micuța Eileen, au hotărât autoritățile, trebuia să fie crescută de un cuplu anglican de bună-credință, care avea să se asigure că, în conformitate cu prejudecățile religioase ale vremii, nu va avea niciun contact cu sora ei până nu va împlini 20 de ani. Distanța impusă de structura socială a vremii s-a dovedit prea mare, iar cele două surori nu aveau să fie niciodată cu adevărat apropiate. Câtă ironie în faptul că religia avea să joace un rol atât de important în educația unor copii cu ascendența evreiască, hughenotă, engleză și irlandeză!

Copilăria bunicii poate fi descrisă într-un singur cuvânt: brutală. De mică, s-a transformat într-o sclavă neplătită pentru familia adoptivă: freca podele la cinci dimineața, spăla, gătea și avea grijă de o mulțime de cai și alte animale care erau crescute în curte și, în același timp, mergea la școală și avea grijă de copiii mai mici din clan. Era adesea bătută și rareori tratată ca un membru al familiei. La 14 ani, au angajat-o într-o fabrică, la confecționat cutii, modestul ei salariu ajungând în mâinile mamei adoptive.

Când bunica se apropia de 20 de ani și avansase de la munca de confecționar de cutii la cea de pălărier, l-a întâlnit pe bunicul meu la un eveniment social, la biserică, eveniment care avea legătură cu dansul, dar și cu fotbalul. Așa a început o poveste de dragoste și a urmat o foarte, foarte lungă logodnă. Rudele îmi spun că și bunicul se asigura că nu va lăsa alte „grădini” nevizitate. E uimitor căte „teritorii” a putut cuceri bunicul fără ca bunica să bănuiască măcar. Când s-au căsătorit, în cele din urmă, chiar înainte de cel de-Al Doilea Război Mondial, „ieșeau” deja de mai bine de

zece ani. Hotărâseră că bunicul va încerca să construiască o locuință de vis, în timp ce bunica se concentra pe conținutul „cutiei speranțelor” sale. Îmi plăcea să o tachinez pe bunica, spunându-i că, după un deceniu, cutia se transformase în ditamai dulapul. Mama a fost singurul copil al bunicii mele; s-au despărțit pe când ea avea 15 ani și, cu excepția nunții părinților mei, nu s-au mai văzut niciodată.

Din toate punctele de vedere, mama și bunica aveau o relație volatilă și cât se poate de tensionată. Acum, în anii consilierii psihologice și ai înțelegerii pe care o are societatea despre efectele abuzului asupra copiilor și a lipsei de afecțiune părintească în perioada copilăriei, este mai mult decât evident că bunica nu era „echipată” adecvat pentru a fi mamă și pentru a dăruia, în acele momente în care propriii ei demoni nu se potoliseră încă.

Bunica nutrise mereu ambiții artistice pentru unicul ei copil. Mama a fost aruncată în arena emisiunilor radio la o vârstă fragedă, la *Swallows and the Junior' Show*¹. A avut parte de lecții de canto, lecții de dicție, rochii de dantelă vapoaze, bucle și o educație particulară, chiar dacă sărăcăcioasă, la un colegiu catolic pentru fete.

Urmând îndrumările bunicii, mama a părăsit școala la o vârstă destul de fragedă și s-a angajat ca recepționeră la o mică firmă de produse chimice din oraș, unde a rămas până s-a măritat cu tata, la 21 de ani. Deși trăise timp de doi ani într-un „cămin pentru tinere doamne” în Footscray, nu gătitese niciodată, nici nu organizase o gospodărie și era, se pare, încă virgină în momentul în care s-a angajat în viața conjugală. De tata avusese mereu cineva grijă, mama sau o servitoare, până în momentul în care a venit la studii în Australia, și, din câte am înțeles, nu era virgină.

¹ Program radiofonic popular în Australia, în anii '50 (n. Red.)

Părinții mei nu au petrecut mult timp împreună înainte de a se căsători și, în mod sigur, nu împărțiseră același pat. Problemele domestice s-au ivit din prima zi de căsnicie, când ce nu înțelegeau unul despre altul compensau cu petrecere după petrecere, asigurându-se că erau fie în oraș, fie înconjurați de prieteni. Acest model de fericire conjugală a primit lovitura de grație când tata nu a mai încasat alocația din partea familiei sale, care deținea un petrolier, și, în plus, au descoperit că unu și cu unu fac trei, dacă nu e folosit niciun mijloc de contracepție.

Așa că bărbatul elegant și cândva bogat a trebuit să abandoneze universitatea și să obțină o slujbă la o fabrică de vopsele, pentru a-și întreține soția gravidă și a păstra stilul de viață cu care se obișnuiseră. Părinții mei găseau în realitățile vieții conjugale și în presiunea diferențelor culturale un combustibil excelent pentru certuri și învinuiri. În momentul nașterii mele, zilele lor de cuplu căsătorit erau numărate: mai rămăseseră doar cinci.

DOI

Având în vedere că tata plecase pe neașteptate din Australia, viața mea a început sub domnia bunicii. Prima mea aniversare a fost întâmpinată cu un tort frumos, garnisit cu o rață, tort pe care îl făcuse nașa mea, mătușa Connie. Ea și cu unchiul Kevin, nasul meu, aveau să rămână oaza mea de normalitate și un prilej de distracție de-a lungul copilăriei.

Cea de-a doua aniversare a fost marcată de „moartea” mamei. Mama se tratase cu cantități industriale de calmante de la plecarea tatei, dar, de data asta, unul dintre ele se pare că nu i-a căzut bine. Se hotărâse, în acea zi, să le facă o vizită foștilor ei patroni și stătea pe un scaun, sorbindu-și cafeaua și sporovăind când, deodată, s-a prăbușit pe birou. Inima i s-a oprit și, cum nu mai respira, prietenii ei au luat-o în grabă,

au băgat-o într-o mașină și s-au grăbit către Spitalul St. Vincent. A fost nevoie de peste șapte minute pentru a o readuce la viață, timp în care a fost declarată în moarte clinică.

Mama suferise o embolie, o criză în care un cheag de sânge și o bulă de aer ajung la creier (sau, uneori, la plămân), cauzând moartea. În cazul mamei, „moartea” și învierea ei ulterioară au lăsat-o cu o cicatrice pe creier, fără capacitatea de a vorbi și fără alte funcțiuni intelectuale înalte, precum și cu o epilepsie. Pe măsură ce își revenea, a trebuit să reînvețe să scrie și să folosească din nou cuțitul și furculița și am descoperit că își pierduse parțial memoria.

Când s-a întors acasă, primele crize de *grand mal*² au început. Accesele aveau loc fără avertismente. Se prăbușea pe podea și se zvârcolea haotic, cu ochii rostogolindu-i-se în orbite. Scrâșnea din dinți și uneori își musca limba. Bunica a fost nevoită să învețe să se descurce cu crizele mamei și să aibă grijă de mine, în același timp.

Din momentul instalării epilepsiei și a instabilității mintale a mamei, am început să petrec lungi perioade de timp și majoritatea vacanțelor la ferma de vaci a nașilor mei, care se afla într-o vale înconjurată de culmile munților Gippsland, smălțuită cu arbori-de-cauciuc singuratici, a căror scoarță albă reflecta lumina crudă a zilei. Cei mai apropiați vecini locuiau la câteva mile depărtare, iar corespondența venea o dată pe săptămână, aruncată într-o cutie veche de lapte ce servea drept cutie poștală, prinsă în cuie pe poarta din față, aflată la treizeci de minute de mers pe jos de casă. Am petrecut acolo zile pline de fericire, mulgând vaci și mozolindu-ne cu resturi de lapte, „construind căpițe de fân și urmărindu-l pe unchiul Kevin, cu

² Denumirea epilepsiei, în lb. Franceză (n. Red.)

piciorușele mele mici și îndesate, pe dealurile abrupte și pe potecile bătătorite de cirezi, în căutarea animalelor rătăcite. Cățăratul și joaca de-a v-ați ascunselea în livada de pruni și meri cu cățelul pe care îl adoptasem, Tuppence, și el o corcitură ciudată, la fel ca mine – în parte whippet, în parte fox terrier –, îmi umpleau zilele și mă izolau de ceața indusă de medicamente în care se refugiase mama.

Pe măsură ce creșteam, începeam să-mi dau seama că mama avea să fie, probabil, mereu diferită de mamele pe care le vedeam la televizor. Nu aveau să existe niciodată momente în care fiica și mama să gătească în bucătărie și nici nu mă puteam aștepta să se joace cu mine. Nu puteam decât să visez la o lume unde mamele pieptănau părul fetițelor lor și le citeau povești înainte de culcare.

Până în momentul în care am împlinit patru ani, mama a existat doar într-o lume a umbrelor, o lume a bolii, unde zilele, poate chiar săptămânile, treceau fără ca eu să o văd. Ușa camerei ei, cu clanță înaltă, cromată, rămânea închisă cu strășnicie și se deschidea doar atunci când bunica intra și ieșea grăbită din camera bolnavei.

Locul meu era cu bunica, în dormitorul nostru. Camera era mică, dreptunghiulară, cât o cutie de chibrituri, cu o singură fereastră, unica sursă de lumină naturală, care dădea către un gard șubred de lemn. Patul bunicii mele se afla chiar sub geamul pe care refuza să-l deschidă între orele patru după-amiază și opt dimineța, în lunile de iarnă, întrucât era convinsă că aerul nopții îmi va intra direct în plămâni și că voi răci. Credea cu tărie în pericolul reprezentat de „răceală”. Una dintre propozițiile ei favorite era „ai grijă să nu răcești” și nu obosea să mă avertizeze asupra consecințelor cumplite ale unei răceli la rinichi. Spre disperarea mea, m-am surprins dând din cap cu gravitate și avertizându-mi propriii copii asupra pericolelor „răcelii”, simțind mereu un fior secret de vinovăție la gândul că și bunica simțea la fel, chiar

dacă nu credeam cu adevărat acest lucru.

La picioarele paturilor noastre, de-a lungul peretelui, se aflau două dulapuri enorme, sculptate, în care erau depozitate toate comorile bunicii. Din aceste adevărate tezaure putea scoate lucruri extraordinare, care să mă țină ocupată în zilele ploioase. Mormanul ei de mărunțișuri – articole de mercurie, rămase din vremea în care fusese vânzătoare – era o sursă de distracții fără număr. Erau cutii întregi și tăvițe pline cu nasturi tăiați în sidef, piele, lemn și filigran de aur, unii sculptați în modele complicate – în formă de flori –, alții simpli, obișnuiți. Îi sortam după mărime, formă și culoare, uneori îi prindeam de bucățile de carton pe care le teaurizase în acest scop; alteori, întindeam nasturii pe sfoară și îi purtam în chip de mărgele. Probabil că am sortat și răssortat aceiași nasturi de mii de ori, fără să-mi dau seama că bunica îi amesteca din nou, pentru a-mi da o ocupație în după-amiezile plicticoase.

Și mai erau și blănurile de vulpe, rămășițe ale „perioadei șic” a bunicii, de prin 1930-1940, mirosind puternic a naftalină și bătrânețe. Aveam voie să mă înfășor în ele și să defilez prin casă, fiind convinsă că sunt fermecătoare. Aveau un dispozitiv foarte ciudat de prindere: „moșii” și „babele” fuseseră transformate în ceva ce semăna cu un cârlig pentru a se prinde bine în zona cozii vulpii, permițându-i cochetei doamne să-și înfășoare întreaga blană în jurul umerilor, lăsând membrele, încă atașate la bucata de blană, să atârne pe brațe și pe piept. Asta era, după cum mă asigura bunica, culmea eleganței „pe vremea ei”. Mă întrebam adesea cum de reușea eleganta purtătoare a vulpii să nu înmoaie labele animalului în supă ori să nu lase urme de gheare în unt, când se apleca spre masă, în timpul vreunui dineu.

Când eram mică, aceleași dulapuri care găzduiau comorile bunicii îmi apăreau în cele mai îngrozitoare coșmaruri,

trântindu-și ușile și aplecându-se spre mine, gata să mă înghită de vie, cu interiorul lor cavernos flămând după fetițe (cel puțin așa gândeam în acel moment). Mă trezeam tremurând de frică și săream în patul bunicii, cuibărindu-mă lângă ea în căutare de căldură și alinare. Refuzam mereu să-i dezvălui cauza sentimentului de groază care mă cuprindea; mă gândeam că dulapurile vor auzi ce am spus și se vor înfuria și mai tare și vor fi și mai hotărâte să mă prindă. Chiar și acum încerc o puternică aversiune față de ușile de dulap lăsate deschise.

Între paturile noastre se afla măsuța de toaletă a bunicii. Era plină cu un amestec eterogen de nimicuri cu tentă religioasă: imagini sfințite ale Sfintei Inimi³ și ale Fecioarei Maria, mărgele de rozariu, farfurii de porțelan, boluri de cristal și milieuri de dantelă. De oglindă atârnav ostentativ pernuțe de brocart, de care era agățată colecția de broșe a bunicii, un suport de scrisori suspendat, unic în felul lui, făcut dintr-o veche cutie de înghețată, legată cu fire de rafie, și un crucifix de prost gust.

Așa arăta lumea mea la vârsta de 4 ani. Pentru un copil, locuința părea enormă: livada din spatele casei era raiul pe care îl exploram și în care îmi trăiam aventurile, iar grădina din față era tamponul care mă izola de „lume“. La 4 ani aveam mare nevoie de o zonă tampon în fața necazurilor vieții.

Am fost un copil născut în anii '60, o epocă pe care o văd acum, ca adult, ca o vreme a schimbărilor sociale fundamentale și a transformărilor: controlul nașterilor, Războiul din Vietnam, Beatles și rebeliunea tineretului. Dar pentru mine, toate acestea însemnau foarte puțin. Pentru

³ Sfânta Inimă a lui Iisus, căreia i se închină un cult de devoțiune în creștinismul romano-catolic (n. red.)

mine, anii '60 și începutul anilor '70 nu au adus o schimbare de atitudine în suburbia-ghetou, cu mentalitate ruginită, în care trăiam – cel puțin, nu la modul concret în care m-au afectat pe mine și pe ai mei.

TREI

Până când am început școala, la 4 ani, nu mă jucasem niciodată cu alți copii și nici nu mă aflasem în mijlocul unor grupuri mai mari de oameni. Din cauza epilepsiei mamei mele, familia noastră rămăsese izolată aproape complet în ceea ce, pentru un observator din afară, ar fi putut părea o comunitate foarte prietenoasă și cu legături strânse. Și presupun că, în felul său, așa și era, o comunitate de oameni cu aceleași orizonturi, care făceau prăjituri și își supravegheau cu rândul copiii, dar pentru care consecințele evenimentelor de la nivel mondial sau ale schimbărilor sociale abia dacă se făceau simțite.

În cei zece ani în care am locuit pe strada Blyth, în Murrumbena, bunica nu li s-a adresat vecinilor altfel decât cu „dna Cutare” și „dl Cutare”, rămânând și ea pentru ei „doamna Pascarl”. Vecinele noastre păreau că își poartă starea maritală ca pe niște titluri de onoare; niciuna dintre ele nu avea serviciu și toate păreau mulțumite că aveau mese de bucătărie laminate, mulțumite de cinele pe care le pregăteau, cu carne și trei feluri de legume. Nu am aflat niciodată dacă aveau personalități distincte sau opinii asupra vreunui subiect de oarecare importanță. Păreau mulțumite să stea în umbra celor care câștigau pâinea în familie, să aibă grijă de copii și să asiste duminică de duminică la slujba de la biserică. Dar, într-un fel, pentru mine reprezentau un soi de țel social, o zonă de siguranță pe care căsătoria părea a o face tangibilă, aproape un anonim în spatele titlului de „doamnă” care le făcea să se integreze.

Iar anonimatul și faptul de a fi acceptată de societate erau lucruri pe care mi le-am dorit mult, încă de la o vârstă fragedă. Odată cu școala, a venit teribila conștientizare a faptului că eram „altfel”. „Altfel”. Verdictul teribil, amenințător, care, pentru majoritatea copiilor, înseamnă diferența dintre a primi o invitație politicoasă la o aniversare sau a avea cu cine să te joci în timpul recreației, în curtea școlii, și a-ți petrece pauza de masă stând singură și fără prieteni într-o bancă, tânjind atunci când îi vezi pe ceilalți copii jucându-se.

Indiferent cât de mult se străduia bunica să-mi pună părul pe moațe, care mă chinuiau îngrozitor, pentru a avea bucle ca Shirley Temple, și indiferent dacă mă ducea în fiecare duminică la biserică, tot eram altfel în ochii comunității noastre predominant albe, anglo-saxone. În ignoranța lor, ei echivalau persoana mea, trăsăturile mele și mariajul mamei cu o insultă personală împotriva limitelor înguste ale existenței lor insulare. În acei ani ai Războiului din Vietnam, semănăm destul de bine, chiar dacă într-un mod cam neclar, cu inamicul „galben” pe care îl vedeau cum îi omoară pe soldații noștri australieni, în fiecare seară, la știrile de la ora șase. Le era foarte simplu să tragă concluzia că mama era un soi de extremistă trădătoare, care se căsătorise cu tatăl meu pentru a întina puritatea rasială locală. Și că eu aveam să mă infiltrez în jocurile copiilor lor și să le contaminez cumva existența.

Cum puteau să știe sau chiar să înțeleagă că ținta urii lor rasiale era parte a unei familii care luptase pentru Australia în două războaie mondiale; că familia mea sosise în Australia încă din 1801, ca parte a unei expediții de exploratori, și că se mândrise mereu cu faptul de a se fi numărat printre pionierii care puseseră umărul la formarea unei tinere națiuni; sau că eu eram singura din familie prin ale cărei vene curgea sânge asiatic? Dar oare ar fi schimbat asta ceva?

Oare sângele meu și ascendența ar fi avut vreo importanță și m-ar fi apărat dacă aș fi purtat cu mine la școală arborele genealogic al familiei și medaliile Anzac ale unchiului Gordon? Ar fi constituit un fel de scut? Nu cred.

Invariabil, copiii aduc cu ei la școală ignoranța, prejudecățile și ura părinților lor; pot să depun mărturie pentru asta din proprie experiență. Toți copiii sunt tachinați, la un moment dat, în timpul anilor de școală, poate pentru că sunt stângaci sau pentru că le mai cade un dinte, poate din cauza numelui pe care îl poartă; de obicei, chinul își urmează cursul și se termină firesc, după o scurtă perioadă. Nu și în cazul meu.

De la grădiniță și până în clasa a patra, am fost subiectul bățăilor de joc și chinuită fără milă, în mod sistematic. Când mă întorceam acasă de la școală, urcând dealul abrupt care ducea spre casă, în majoritatea serilor eram însoțită de un alai de copiii. La prima vedere, probabil că arătam ca și cum ne aflam în plin joc, dar nu era cazul; copiii din cartier mă urmăreau ca o gloată furioasă, potolindu-și setea de sânge cu un simbol (mai degrabă decât cu o cauză) al supărării lor. Vara, mă așteptam să fiu bombardată cu prune stricate, scuipată și să mi se strige insulte. Într-un acces de inteligență, compuseseră un cântecel despre mine, cu versuri care variau, pe care îl incantau la unison, iar și iar: „Chinez, japonez, jegos, cărpănos “sau „Chinez, japonez, un rahat patentat”, însoțindu-l cu gesturi obscene, îmbrânceli, palme și blesteme.

Iarna era aceeași poezioară, dar în loc de fructe stricate și apă, primeam noroi, pietre și murdărie din șanțurile pline de apă. Nimic din ceea ce făceam nu îi determina să înceteze să mă mai umilească și să mă atace. Desigur, intervenția făcută de bunica la școală a reușit doar să înrăutățească atitudinea copiilor față de mine: m-au calificat drept „turnătoare”, iar șicanele s-au întetit. La un moment dat, niște părinți chiar au

scris la școală, cerând ca pupitrul fiicei lor să fie mutat de lângă cel al fetei „de culoare”.

Așa că m-am retras într-o lume unde eram „normală”; în locuri și timpuri pe care doar eu le controlam. Mi-am găsit refugiul în cărți și în dans.

PATRU

Cărțile mi-au arătat lumea. Mi-au făcut viața suportabilă și mi-au oferit cunoștințe și țeluri, dar și o cale de scăpare accesibilă. Cuvântul scris m-a dus în regate ale fanteziei și mi-a arătat cum să-mi folosesc imaginația și cum să împac ficțiunea cu faptele. Mi-a pus la dispoziție un teren comun de comunicare cu profesorii mei, dar m-a îndepărtat și mai mult de cei de-o vârstă cu mine: am fost catalogată drept „favorita profesorilor”.

Nu îmi doream să fiu „favorită”: voiam doar să aflu mai multe. Cititul m-a făcut mereu să mă simt ca un burete însetat; chiar și la 8 sau la 9 ani simțeam că nu sunt în stare să citesc și să absorb tot ce avea de oferit o carte, într-un ritm destul de rapid. Cărțile m-au ajutat să nu mă mai simt singură; au avut mereu acest efect și îl vor avea întotdeauna. Cărțile sunt obiecte prețioase pe care trebuie să le păstrezi și să le prețuiești. Sunt o reflexie de durată și adevărată a istoriei noastre sociologice și a timpurilor schimbătoare, mai mult decât orice altă modalitate de înregistrare a informației. Încercați să-i explicați asta unui copil de 9 ani.

Desigur, mai era și ultimul meu refugiu: dansul. Dansam și dacă mă simțeam tristă, și dacă eram fericită; mișcarea îmi dădea puterea de a mă reda mie însămi și de a le închide gura copiilor care îmi ziceau că sunt urâtă și străină. Când dansam, eu eram „eu”. Odată cu vârsta, am descoperit că a dansa pentru mine, singură, îmi oferea mai multe satisfacții decât dacă dansam pentru alții. Muzica mă învăluia, trecea

prin mine și nu conta dacă pașii erau de balet clasic, jazz sau o combinație între unduirile swahili și step, tot ceea ce conta era faptul de a fi în intimitate și împlinirea pe care o găseam în muzică și în dans. Și acum mă simt la fel: aud o melodie și imediat încep să-mi imaginez pași de dans.

Dar această conștiință de sine s-a instalat la ceva vreme după școala primară. Eram fericită când dansam; nu mergeam mai departe cu analiza. Încurajată de bunica, învățam orice formă de dans posibilă, memoram fragmente din musicaluri vechi, date la televizor, și prinsesem și vreo câteva mișcări de charleston sub atenta îndrumare a bunicii.

Dansul nu era un subiect pe care să-l discut cu cineva, mai ales după ce am mai crescut; era acolo, eu eram acolo și presupun că ne-am plăcut unul pe altul. Am luat o decizie prudentă când am hotărât să-mi ascund cât mai mult cu putință viața personală de ceilalți copii de la școală; nu puteam să am încredere că n-o să-mi transforme pasiunea pentru dans într-un subiect de batjocură. În plus, nu aveam vreun prieten anume, de fapt nu aveam niciun prieten. În cei șapte ani în care am frecventat școala primară, am fost invitată doar la cinci petreceri aniversare. Încă îmi mai amintesc numele copiilor: Leonie, Maryanne, Kevin, Cathy și Katrina.

Tânjeam tare mult să fiu inclusă în grupul „copiilor de aur“, să fiu o parte din mulțime, să excelez în sport și să fiu felicitată pentru că am făcut ceva deosebit pentru școală. Dar acest lucru era complet nerealist: mingile, crosele și persoana mea pur și simplu nu ajungeau la o relație de compatibilitate. Eram mereu ultima aleasă pentru a face parte dintr-o echipă. Când toată lumea se alinia pentru selecție, căpitani de echipă se târguiau pentru punctele de handicap la care aveau dreptul, dacă erau destul de ghinionişti să mă includă în echipa lor.

Într-o zi de primăvară caldă și însorită, am avut ocazia să

joc chiar o partidă de baseball. Nu îmi aduc aminte cum s-a întâmplat; de obicei, toți cei din echipa mea aveau extrem de multă grijă, încât mă apropiam de teren doar la pauză, și atunci doar ca să servesc portocale. Când a venit timpul să lovesc mingea, presiunea era imensă: aerul parcă trepida și îngrijorarea celor din asistență era aproape palpabilă; cu coada ochiului am văzut o călugăriță făcându-și discret cruce; mi-a trecut prin minte să mimez un acces subit de vomă ca să scap.

Tremuram în pantofi, iar stomacul mi se făcuse ghem în timp ce, de pe margine, colegii mei de echipă îmi strigau diverse indicații și îmi aduceau aminte ce trebuie să fac. Din ceea ce strigau am înțeles că trebuie nu doar să am contact direct cu mingea – folosindu-mă de bătă, fapt pe care îl consideram ridicol, având în vedere dimensiunile minuscule ale mingii –, dar să și arunc bătă și să alerg către bază. În mintea mea, aruncarea bâtei căpătase importanța unei medalii la olimpiadă. Dar colegii mei luau totul foarte în serios, evident, și astfel, cu aceste gânduri, am pășit pe teren. Am învățat bătă și am lovit mingea. Chiar am făcut-o; niciodată nu-mi mai ieșise o chestie de genul ăsta. Apoi am aruncat bătă, după cum mi s-a spus, direct în mulțimea de jucători din spatele meu.

După ce aceștia și-au revenit de pe urma rănilor, peste câteva zile, călugărițele au hotărât că pe viitor ar fi mai bine să rămân la împărțit portocale.

CINCI

Călugărițe. Școala mea era condusă de călugărițele din ordinul prezentării – mirese ale lui Hristos, minus corvoadele domestice ale căsătoriei și hainele aruncate la întâmplare pe jos. Cu veșmintele cernite și cu o stare sufletească la fel de întunecată, nu mergeau, ci lunecau pe

coridoarele școlii ca niște fantome fără picioare, întruchipări ale pietății. Cu acoperămintele pe care le purtau pe cap, cu vălurile și mățaniile lor zornăitoare, se aventurau să ne umble prin minte și prin suflet. Călugărițele erau sacrosancte, aveau mereu dreptate și ar fi trebuit să întruchipeze toată bunătatea Fecioarei Maria, dar și toate răspunsurile și soluțiile pentru a combate tentația păcatului care îl putea încerca pe orice copil slab de minte și ușuratic.

A fost o zi cu adevărat extraordinară când directoarea, sora Philomena, ne-a anunțat că, din acel moment, va trebui să îi spunem sora Rosemary și că și celelalte călugărițe își schimbă numele. Am avut parte de mai multe astfel de șocuri în luna care a urmat, când surorile au apărut cu picioare și cu urme vizibile de ceva ce părea a fi păr. Dar faptul că anatomia călugărițelor devenise ceva mai evidentă nu însemna că ritmul îndoctrînării noastre pierduse din viteză; orele continuau ca de obicei, ca să ne pregătească pentru primele confesiuni și pentru prima comuniune. Îmi petreceam nopțile într-o stare de agitație, încercând să găsesc păcate cu care să-l delectez pe preotul parohiei la momentul potrivit. Dar, oricât aș fi încercat, nu am putut să găsesc ceva destul de succulent; prin urmare, ca orice bun catolic, am hotărât că modul cel mai expeditiv de a rezolva situația era să spun câteva gogoși în confesional și să fac pe toată lumea fericită. Totuși, părintele Murphy a mirosit ceva nefiresc și m-a pârât surorii Philomena; eram convinsă că mă va trimite direct în iad, cu un tatuaj pe frunte, însemnată ca unul dintre cei mai mari păcătoși ai tuturor timpurilor. Ceea ce am primit în schimb a fost o predică despre „foc și pucioasă” pentru necurătenia din sângele care îmi curgea în vene și o palmuială sănătoasă. Bunica era îngrozită. Se ruga pentru mântuirea mea. Eu mă rugam pentru scăpare.

M-am luminat brusc – pentru un copil unic a fost ca o revelație divină. Pentru o singură, măreață zi, am fost privită

ca un copil normal de către colegii mei de clasă. Dacă un singur păcat putea să-mi aducă acceptarea din partea societății (cam ca în cazul Mariei Magdalena, mă gândeam), atunci câte se puteau realiza cu răutăți calculate? Am început misiunea de explorare a acestei posibilități.

Mai întâi, am hotărât că șușotitul în timpul slujbei de la biserică poate fi un păcat destul de grav. Misiunea îmi era totuși îngreunată, pentru că nu aveam niciun prieten cu care să șușotesc. Apoi am încercat să cânt mai ciudat în timpul repetițiilor pentru cor, dar nici asta nu mi-a îmbunătățit viața socială, așa că m-am hotărât să pun întrebări, cum ar fi: ce este o fecioară și cum știm că vinul și pâinea devin sângele și trupul lui Hristos? Mai apoi, mi-am lansat *la pièce de résistance*⁴ – m-am certat cu călugărițele pentru afișele cu copii avortați, care erau lipite de ușile bisericii. Rezultatul a fost că un preot cu figură amenințătoare a chemat-o pe bunica pentru a discuta viitorul meu la respectiva școală.

Părintele Murphy a explicat că, deși era acceptabil faptul că eram în căutare de cunoștințe și că doream cu ardoare să-mi perfecționez gândirea, certurile pe teme teologice, dezbaterile și instigarea mulțimilor la frageda vârstă de 9 ani nu erau tipul de comportament care să ducă la continuarea studiilor la școala lor. Rezultatul a fost că eram redusă la tăcere și lipsită de dezbaterile pe tema misterelor și, ceea ce mi se părea cea mai mare ipocrizie, a catolicismului. Așa am descoperit că trebuia să-mi țin gura în fața misticismului și a dogmelor cu care ne împuiau capul la școală.

Campania mea de a câștiga popularitate nu avusese succes; cu toate acestea, servise unui scop: din mintea mea a dispărut pentru totdeauna orice urmă de acceptare orbească

4 Piesa de rezistență (în lb. franceză în original) (n. red.)

a autorității sau a cuvântului rostit de gura vreunui profesor. Scepticul, cu mari șanse de a deveni proverbialul obiect plasat în coaste, își începuse cariera.

ȘASE

Din cea mai pură necesitate am fost un copil precoc. Odată cu anii, a devenit evident că bunica nu avea calitățile necesare pentru a face față problemelor care se iveau din cauza bolii mamei. Avea tendința de a intra în panică în cele mai nepotrivite momente. În timpul unei crize, bunica a vârât o lingură între maxilarele mamei pentru a o împiedica să-și muște limba, spărgându-i dinții din față. A trebuit să învăț, și încă repede, cum să o ajut cu orice ar fi avut nevoie, în timpul crizelor de epilepsie ale mamei: cum să îi îndrept membrele, cum să îi pun un prosop ud între dinți, cum să o întorc și să o târăsc pentru a o așeza într-o poziție mai sigură pe podea, în timp ce convulsiile continuau. Apoi, plecam la școală.

Pe măsură ce trecea timpul, boala mamei se stabilizase, într-o anumită măsură, grație medicamentelor, și astfel s-a hotărât să reia unele activități sociale. La sugestia prietenei ei Lily, acest lucru a însemnat asistență oferită la evenimentele găzduite de Clubul „catolic” Stella Marus Seaman’s, pe docul din Melbourne. Și tot acest fapt a condus și la un șir de marinari, „prieteni prin corespondență”: Anton, Felix, Carl și Ashley. Niciunul dintre ei nu îmi plăcea, nu din cauza vreunui sentiment de gelozie, ci pentru că mama ținuse să mă lămurească de necesitatea de a sta pe genunchii fiecăruia dintre prietenii ei „speciali” care îmi erau prezentați. Mă făcea să mă simt ca o marionetă, un amuzament pentru acei bărbați ciudați, în care persista mirosul mării și al căror autocontrol era mai fragil decât o folie de plastic. Activitățile mamei au devenit, până la urmă,

un motiv de ceartă între femeile din familie; le-a acutizat ciondănelile și certurile, unele dintre ele degenerând în adevărate scandaluri violente, dar au determinat și absențele repetate și prelungite din strada Blyth.

Îmi amintesc că îmi așteptam cea de-a zecea aniversare cu mari emoții. Mi se părea că a atinge o vârstă formată din două cifre însemna începutul sfârșitului copilăriei. Un sentiment de optimism și schimbare pătrunsese în Australia odată cu alegerea guvernului laburist, în decembrie 1972; același sentiment se revărsase și în casa noastră. Bunica îmi spusese că, datorită victoriei lui Gough Whitlam și faptului că ocupa acum poziția de prim-ministru, va fi considerabil mai cald în iarna aceea. Nu am înțeles ce a vrut să spună, până nu m-a învelit cu păturile de lână cumpărate din bonusurile oferite la pensie de către noul guvern. Cu naivitatea tinereții, am continuat să-l venerez pe Whitlam ca pe un erou, mulți ani de-atunci încolo. Poate că nu eram de acord cu politica sa, dar pentru mine era campionul oamenilor de rând tocmai pentru acele pături. Doar după mulți ani mi-am dat seama că se înălțase așa de mult tocmai pentru că era găunos.

Bunica semăna mult cu acele pături; caldă, reconfortantă și învăluitoare, mă apăra de realitățile vieții, chinuindu-se și punând deoparte ca să ne îmbrace și să ne hrănească. Dar erau unele lucruri față de care nici măcar bunica nu mă putea apăra, unul dintre acestea fiind mama.

De cele mai multe ori, copiilor le poate fi greu să se descurce în situațiile de criză; ceea ce mi s-a întâmplat în al zecelea an de viață a fost mai mult o erupție decât o criză. Brusc, mama a fost internată într-o unitate psihiatrică. Fără avertismente, fără semne, pur și simplu a fost internată acolo. De luni de zile, știam că era nevoită să nu mai ia calmante, pentru că îi distrugeau ficatul. Dar știam că este vorba și de altceva. Nu aveam nicio idee despre chestia cu

„terapia de grup “despre care mama îmi povestea, eram doar nefericită și iritată că trebuia să fac conversație o dată pe săptămână cu o femeie care îmi era acum chiar și mai străină decât fusese înainte. Devenisem și foarte conștientă că era extrem de ostilă față de bunica. Îmi era frică de vizitele la spital. Uram întâlnirile cu alți pacienți, care își târau picioarele pe coridoare sau îmi aruncau priviri pe furiș când stăteam cu mama la cantină. Păreau suflete chinuite, cu buzele strânse și priviri tragice, angoasa lor fiind evidentă chiar și pentru un copil. Acest spital pentru oameni cu „probleme “sau cu „boli mintale”, după cum îl descria mama, era atât un refugiu, cât și o închisoare pentru pacienții săi.

Mama se internase în spital cu părul perfect coafat și purtând tocuri înalte; a plecat de-acolo semănând mai degrabă cu un scăpat de la Woodstock: desculță, cu părul lung fluturându-i pe spate și îmbrăcată în halatul obligatoriu. Decisese, de asemenea, că era momentul să ne jucăm de-a familia fericită, dar pentru asta era nevoie de un „tătic”. Și avea deja unul pe lista de așteptare.

Roger Barrantes își începuse, de ceva timp, vizitele prin numeroase spitale psihiatrice. Se apropia de patruzeci de ani; era dezlânat, cu un nas mare, coroiat și părul murdar. Privirea lui se încrucișase cu a mamei într-o încăpere aglomerată, în timpul unei terapii de grup, și asta a fost tot. Mama și Roger au sosit acasă și i-au spus bunicii că ea nu mai făcea parte din familia „noastră” și că va trebui să-și găsească o casă a ei în termen de douăzeci și patru de ore. Cu talent de magician, Roger părea că o vrăjise pe mama și ea era de acord cu orice zicea el. Apoi au aruncat și ultima bombă: mergeam cu ei în noul lor cuibușor de nebunii.

Bunica și-a găsit un apartament micuț în Carnegie, o suburbie lângă Murrumbeena, în timp ce mama ne-a dus într-un apartament cu un singur dormitor, cu chichinetă și o baie minusculă, cu vedere la calea ferată și care oferea un

concert-cacofonie de trenuri, fluierând la intervale destul de regulate. Eram distrusă. Brusc, singura constantă din viața mea fusese exilată. Mi s-a spus că îmi este interzis să o văd sau chiar să vorbesc cu bunica; mama mi-a explicat că bunica era de vină pentru toate problemele din viața ei.

Din câte se pare, mama vedea prin această subită chemare casnică o lovitură în direcția independenței sale. Mama era nebună, chiar și eu vedeam asta. Schimba doar o formă de dependență cu alta. Abia o cunoșteam și, în mod sigur, nu aveam nicio dorință să îl cunosc pe Roger mai bine decât îl știam deja. Dădeam vina pe el și pe psihiatri pentru purtarea ei illogică. Părea că se uită mereu la el, căutându-i aprobarea și acceptul din ochi și era incapabilă să ia vreo decizie independentă și hotărâtă în orice problemă, fără acordul lui.

Prima noapte în noul nostru apartament a fost una dintre cele mai ciudate, nefericite și înspăimântătoare din viața mea. Mi-am dat seama, având în vedere că se apropia Crăciunul, că îmi va fi imposibil să o văd pe bunica. Nu petrecusem niciun Crăciun fără bunica, iar ea avea să fie singură. Nu înțelegeam de ce trebuia să fac parte din planul bizar al mamei sau de ce insista Roger așa de mult să mă ia să locuiesc cu ei. Nimic nu părea să mai aibă sens, în timp ce stăteam strânsă ghem sub cearșaful cu flori cusut de bunica cu vreo două luni în urmă. Doar suspinam, suspinam și iar suspinam. Trebuie să fi plâns așa de mult, că nu l-am auzit pe Roger când a deschis ușa și a intrat.

S-a așezat pe pat, în partea dreaptă, și și-a pus mâna pe pulpa mea. Mi-a spus că amândoi conveniseră că era mai bine să vină el să mă calmeze și să mă liniștească. Mi-a spus că nu-i ajut deloc și că fac situația mai dificilă pentru mama decât trebuie să fie. Mi-a zis că trebuie să fac ce-mi spune, că era acolo pentru că așa dorea mama și că trebuia să cooperez cu el. Mi-a spus că e microbiolog și fizician, că e, practic, doctor, doar că nu-și dăduse examenul final – și că

trebuie să fac exact ce îmi spune.

Roger avea să-și repete declarația privind educația și calificările sale în fața altora, de-a lungul anilor; cu toate acestea, erau numai minciuni. Nici măcar nu absolvise cursurile universitare. Adevărul, din câte știu eu, este că lucrase, la un moment dat, ca laborant la o companie importantă care producea înghețată și că aceasta a fost singura slujbă stabilă pe care a fost în stare să o aibă.

În timp ce zăceam acolo, suspinând, mi-a zis că bunica era bolnavă psihic și că îmi va fi mult mai bine fără ea. Mi-a spus că știe ce e mai bine pentru mine, că mama are încredere în judecata lui și că dorea ca el să mă pregătească de culcare. Apoi, mi-a ordonat să mă întind pe spate, ca să mă poată ajuta să mă relaxez cum trebuie. Cum nu am făcut ce mi-a zis, mi-a repetat că nu cooperez, că de-acum încolo aceasta este casa mea și că trebuie să mă supun. Când, în cele din urmă, m-am întins pe spate, mi-a cerut să îmi țin ochii închiși și să nu îmi mișc deloc corpul în timp ce el mă „masează”. Și, după asta, a început să mă atingă. A început cu picioarele și a continuat să vorbească pe măsură ce mâinile i se mișcau în sus, pe trupul meu, spunându-mi că sunt cooperantă.

Zăceam țeapănă ca o scândură, cu lacrimile țâșnindu-mi printre gene, în timp ce el mă mângâia. Gândurile îmi alergau cu o mie de kilometri pe secundă; capul mi se învârtea, până ce am început să mă simt amețită. În sinea mea, mă puteam auzi țipând neconținut, cerându-i să se oprească. De ce făcea asta? De ce stătea mama în salonul de alături și îl lăsa să facă asta? Amețeala se agrava și mi-am dat seama că trebuie să merg la baie, trebuie să scap cumva. L-am lovit cât de tare am putut și am sărit spre ușa de la baie, închizând-o cu putere după mine. Îi auzeam vocea prin ușă, în timp ce vomitam în vasul de toaletă. Mi-a zis: „Nu-ți face griji, ai să te obișnuiești cu tehnicile mele de relaxare. Mama

ta s-a obișnuit”. În cele din urmă, când am ieșit din baie, dormitorul era gol. Doar patul meu părea o apariție ciudată, care nu își avea locul în peisaj. Chiar dacă Teddy, Panda și Lambkin stăteau în continuare pe perne, știam că patul meu nu mai era adăpostul sigur care fusese mereu. Înțelegeam și noul meu rost în viață: eram parte dintr-o afacere la pachet; mama mă dăduse la schimb pentru un partener.

Avusesem dreptate: cea de-a zecea aniversare era începutul sfârșitului copilăriei mele.

ȘAPTE

Acest nou aranjament domestic a continuat vreo două luni: mama și Roger împărțeau canapeaua extensibilă din salon, iar eu stăteam în „siguranța” patului din camera alăturată. Roger mă „vizita” să-mi spună noapte bună de vreo două ori pe săptămână, repetând mereu că trebuie să cooperez și să respect noile reguli ale familiei. Mama abia dacă își făcea simțită prezența, se afla undeva la periferia acestui scenariu, dând din cap aprobator și zâmbind în direcția mea. Distrasă, mereu în „căutarea sinelui”, părea a fi conștientă doar de aspectele plăcute ale vieții și își delega toate responsabilitățile lui Roger, toate problemele fiindu-i prezentate lui spre rezolvare.

Spre jumătatea verii, aranjamentul lor domestic își pierduse din farmec, în ceea ce-l privește pe Roger, din moment ce ne-a informat, pe nepusă masă, că pleacă spre Mooroopna, în statul Northern Victoria, să se angajeze la culesul fructelor. După ce Roger a plecat, mama s-a dezintegrat complet. Durerea și neliniștea cauzate de plecarea lui au făcut-o incapabilă să ducă la capăt și cea mai simplă sarcină. Petrecea ore întregi în pat, suspinând și vaitându-se, neliniștită pentru siguranța și stabilitatea mintală a lui Roger. Principala ei preocupare era legată, se

pare, de incapacitatea lui de a-și gestiona finanțele. Mi-a spus că Roger avea antecedente în care își arsesese, la propriu, banii, fie că erau bani gheață, fie cecuri prin care își încasa pensia. Acest lucru, ura adânc înrădăcinată pe care o nutrea pentru familia lui și câteva disfuncții sexuale minore erau doar câteva dintre problemele pentru care, din spusele mamei, Roger beneficiase de tratament psihiatric în ultimii ani. Realmente nu nutream nicio dorință specială de a fi în posesia unor astfel de frânturi de informații; în mod sigur, nu mă făceau să capăt mai multă încredere în capacitatea mamei de a-și alege partenerii. Hotărâsem că aceste dezvăluiri erau pur și simplu prea complicate ca să îmi pese. La urma urmei, aveam doar 10 ani și jumătate și nu puteam în ruptul capului să înțeleg de ce, dintre toți bărbații din lume, mama îl alesese pe acela care își făcuse o pasiune din confecționarea de ruguri din bancnote.

În acea perioadă, mama se purta cu mine de parcă eram o prietenă, nu fiica ei; când avea zile mai proaste, eu eram mama, și ea copilul. Probabil a fost un lucru bun că eram în vacanța de vară, astfel încât puteam fi cu ea douăzeci și patru de ore pe zi. Mă ocupam de toate problemele financiare și de cumpărături, deplasându-mă la centrul comercial din zonă cu scuterul meu, pregătind masa cât de bine mă pricepeam (cotletele de miel la grătar și cartofii piure erau specialitatea mea) și plătind facturile. De vreo două ori, când istericalele mamei erau deja prea mult pentru mine și nu mă mai puteam descurca, a trebuit să telefonez doctorului să vină și să o calmeze. În alte ocazii, o palmă era de-ajuns.

Tocmai într-una din aceste perioade, mama și-a adus aminte de trecut, unul dintre „prietenii săi prin corespondență” marinari făcându-și apariția. Un munte de bărbat, Ashley, care pretindea că are strămoși birmani, englezi și de alte naționalități la fel de exotice, și-a petrecut

vreo două nopți înghesuit în patul mamei, bântuindu-mi dormitorul în toiul nopții, în drum spre baie. Cu toate acestea, nu a durat mult. Legătura s-a transformat într-un scandal public, într-o după-amiază târzie, când poliția a fost chemată pentru a-l sălta pe amarezul temporar, pe când eu mă jucam în apartamentul unui vecin, cu câteva etaje mai jos; mama țipa și acuza pe toată lumea, pretinzând că Ashley încercase să o sugrume. În sinea mea, aveam dubii – sugrumarea fusese una dintre afirmațiile favorite ale mamei și în ceea ce o privea pe bunica, o ființă mărunțică, de altfel.

Mama se agăța de idealul ei de Făt-Frumos, Roger, anticipându-i întoarcerea cu fiecare zi care se scurgea în calendar, așteptând nerăbdătoare ca poștașul să-i aducă vești despre culegătorul ei de fructe răătăcitor. Și apoi, la fel de brusc precum plecase, el s-a întors. Rutina bizarei noastre existențe a reînceput. După părerea lui Roger, eram tot „necooperantă” și stricam minunata viață de familie pe care o puteam avea cu toții. Acum lua în răs în mod deschis părerile sau dorințele mamei și o pedepsea pentru prostia ei, lucru care părea că o convinge și mai mult că soarele se învârte în jurul lui. Nu tolera niciun fel de critică la adresa lui Roger, nici din partea mea, nici din partea prietenilor ei, fiind la fel de convinsă de faptul că el este singura persoană din lume care are răspunsul la absolut orice.

În cele din urmă, am terminat școala primară și a venit momentul să încep și ciclul secundar. Roger a decis că nu voi frecventa liceul împreună cu colegele mele, înscriindu-mă, în schimb, la o școală de fete, aflată la ceva distanță de locuința noastră. Am rezistat acolo un trimestru și jumătate, refuzând să fac disecție pe animale la ora de științe și chiulind pentru a o vizita în secret pe bunica. Eram cât se poate de nefericită, dar nu doream și nici nu puteam să îmi descarc sufletul nici măcar în fața ei – nu puteam să o îngrijorez și mai mult. Ea îl detesta pe Roger și era uluită de faptul că mama o respingea.

Căutam doar alinare în brațele sale, culcându-mi capul în poala ei și încărcându-mă de energie din mâinile care mă mângâiau pe frunte. Ce se întâmpla acasă era prea ciudat și prea rușinos pentru a-i spune bunicii; îmi dădeam seama instinctiv că trebuie să-mi păstrez un strop intact din copilărie, o ieșire de urgență către care să mă pot îndrepta.

Mi-am dat seama destul de repede că, dacă eram bolnavă, Roger mă lăsa în pace și nici nu trebuia să merg la școală. Am început să consum laxative cu gust de ciocolată suficient de des. Mama nu avea idee de ce se părea că sufăr de diaree cronică și nici nu se întreba de ce era Roger așa de prost-dispus când îmi era rău. Din păcate, la un moment dat, am mâncat o cutie întreagă de laxative și m-am simțit un pic cam prea rău, fapt care a dus la descoperirea cutiei goale printre hainele mele. Roger a anunțat-o pe mama cu promptitudine că încercasem să mă sinucid. Nu eram așa de proastă, dacă aș fi dorit să mă sinucid sigur nu aș fi ales diarea ca metodă.

Rezultatul acestei concluzii a fost convingerea mamei că trebuie să merg la un psihiatru. Mama a obținut o recomandare pentru un psihiatru care avea cabinete în suburbiile South Yarra și Richmond. Înainte de prima sedință, Roger și mama m-au așezat pe scăunelul fără spătar din fața măsuței de toaletă și, de la 8 dimineața până la 3 după-amiaza, mi-au ținut predici despre consecințele pe care le-ar putea avea dezvăluirea lucrurilor care se petreceau în intimitatea micului nostru apartament, în care împărțeam același aer. Închisori pentru fete mincinoase, instituții pentru bolnavi psihici și faptul că nu voi fi crezută de adulți când îmi voi arăta nerecunoștința, toate mi-au fost aruncate în față, până ce au considerat că sunt pregătită pentru prima mea sedință de terapie.

O dată pe săptămână, aproape cu regularitate, timp de optsprezece luni, am stat alături de mama, în cabinetul slab

luminat al psihiatrului, și am privit-o cum se prăbușește nervos și izbucnește în lacrimi, plângându-și soarta care o făcuse să poarte povara unui copil „necooperant”. Necooperant era cuvântul-cheie în „familia” noastră, folosit pentru a descrie reticența mea de a împărtăși intimități cu Roger. Din când în când, doctorul arunca o întrebare stupidă în direcția mea despre cum mă simțeam față de necazul pricinuit mamei de purtarea mea necooperantă. Cel mai adesea, răspunsul meu era monosilabic. Cum de se aștepta acest doctor să îmi descarc sufletul în prezența mamei este dincolo de puterea mea de înțelegere. Lipsa lui de empatie ca medic continuă să mă uimească; părea mai decis să pedepsească decât să afle adevărul. În comportamentul și reticența mea se aflau toate semnele și indicatorii abuzului sexual și al celui emoțional, dar în niciun moment nu mi-a dat niciun indiciu că ar fi avut vreo urmă de suspiciune sau îngrijorare față de ciudățenia evidentă a relației mele parentale. Ce era încă și mai bizar era insistența cu care îmi spunea să contribui financiar, cu un dolar și jumătate, din banii mei de buzunar, pentru fiecare dintre ședințe, astfel încât mama să continue să se plângă de mine. În tot acest timp, acasă continuau abuzurile. Doctorul m-a trădat și și-a trădat și profesia. Mă întreb pe câți alți copii i-a tratat cu condescendență, rămânând orb și surd, selectiv, la strigătele lor de ajutor.

OPT

Inevitabil, mi-am căutat refugiu în independență, obținând o slujbă part-time, după orele de școală, ca model și vânzătoare în lanțul de magazine Myer. Pe lângă aceasta, îmi mai picau și angajamente de model pentru bijuterii și costume de baie, căci la 13 ani, puteam să par ușor că am 15 sau 16. Îmi plăcea să muncesc și era amuzant să fiu model,

dar, spre deosebire de colegii mei, banii pe care îi câștigam nu erau pentru a-i risipi pe mofturi și capricii, erau o necesitate economică. Devenisem, datorită slujbei mele, aproape independentă financiar; acasă, în scurtă vreme, lumea se aștepta să îmi cumpăr nu doar hainele, ci și mâncarea și să contribui cu o parte și la plata facturilor de electricitate și la chirie. În cele din urmă, Roger și mama au început să ceară compensații financiare și pentru rolul lor de părinți. Cu ceva timp înainte, ca răzbunare pentru faptul că nu eram „cooperantă”, Roger îmi suspendase dreptul la mâncare, televizor, la folosirea telefonului și la alocație. De regulă, banii nu le erau înmânați direct – în majoritatea ocaziilor, mi se cerea să plătesc suma menționată direct în contul de pariuri telefonice al lui Roger, la TAB. Ironia situației făcea că, deși eram prea tânără să pariez pe un cal, se accepta ca eu să alimentez cu fonduri un cont de pariuri.

Ca pentru orice adolescentă, să termin școala nu era ambiția mea cea mai mare. Eram mult mai interesată să obțin o calificare. Sistemul școlar mi se părea sufocant, iar naivitatea colegilor mei – înnebunitoare. În ceea ce mă privește, să fi încercat să explic vreunuia dintre ei ce se întâmplă la mine acasă ar fi însemnat atât o imposibilitate, cât și o nebunie. Cum ar fi putut niște adolescenți din familii „normale” să înțeleagă ciroul pe care îl numeam casă? Ar fi fost la fel de greu să încerc să explic dieta și ritualurile locuitorilor din cel de-al Șaptelea Sector Interplanetar al Centurii de Găuri Negre al Planetei Venus: pur și simplu, nu aveam puncte de referință sau teren comun. Eram un extraterestru pentru ei, la fel cum erau și ei pentru mine. Dar, dincolo de toate acestea, tânjeam după viața lor sigură, structurată și simplă. Așa că în clasa a zecea am renunțat pentru totdeauna la manuale. Se părea că nu există altă cale de a-mi câștiga libertatea față de Roger și mama decât de a sta pe picioarele mele.

Dansul a rămas plăcerea mea pur personală, pe care o ascundeam cu mare grijă de mama, din cauza atitudinii ei în ceea ce privește influențele occidentale asupra mea. Toată viața mea, mama a fost ferm hotărâtă să mă împingă către rădăcinile mele asiatice. Niciodată mulțumită să mă lase să cresc firesc, se folosea de fiecare ocazie pentru a-mi spune că nu mă încadrez în societatea australiană, că nu reușesc să mă pierd în mulțime și că era sigură că m-aș fi simțit mai acasă dacă m-aș fi amestecat cu studenții străini care veneau din Asia. Niciodată nu a discutat, nu a recunoscut sau încurajat dragostea mea pentru balet. Și-a folosit chiar dreptul de veto față de activitățile mele, interzicându-mi să am legături cu alți adolescenți australieni, în favoarea diferitelor asociații ale familiilor asiatico-australiene. Singurele lecții de dans pe care m-a încurajat să le urmez regulat, subliniind mereu faptul că era implicată în această activitate, fiind numită în consiliul părinților, erau orele de dans tradițional din Bali și Java, realizate în colaborare cu Asociația Australiano-Indoneziană. Această legătură cu indonezienii i-a dat mamei ocazia să facă lucrul în care excela cu adevărat: să-mi reinventeze moștenirea rasială și de familie. Mama își făcuse un obicei ciudat din a încerca să mă integreze în orice grup de asiatici care ar fi fost prezent în încăperea în acel moment. Aflam brusc că, după mama, eram pe jumătate indoneziană, chinezoaică, thailandeză sau malaeziană, în funcție de asistență. După necesități, îmi inventa rude fictive în Sumatra, Beijing sau în altă parte; era realmente obositor să îmi descopăr originea internațională, interrasială.

Ca majoritatea tinerelor în creștere, idolatrizam anumite actrițe de film și speram că le voi semăna la maturitate. Audrey Hepburn, Vivien Leigh și Katherine Hepburn erau favoritele mele. Frumoase, elegante și pline de viață, aveau și un miez de inteligență și pasiune. Am primit o mare lovitură

când a trebuit să privesc în față faptul că nu voi semăna niciodată cu idolii mei. A fost și un adevărat șoc. Mă simțeam australiană și cu siguranță gândeam ca o australiană, eram australiană, dar, ca ambalaj, eram și aveam să fiu mereu altfel. Era un lucru dificil de acceptat de către un tânăr. Adolescența este oricum o perioadă destul de dificilă, iar problemele ridicate de standardele fizice ale unei societăți sunt îngrozitoare. Și, fără părinți care să mă încurajeze să fiu eu însămi, încrederea și siguranța în mine însămi atingeau abisuri amănitoare.

Mi-am întâlnit tatăl în 1977. A fost prima și ultima noastră întâlnire. Bolnav de cancer, era pe moarte. Am visat zile la rând că mă va salva de Roger și de mama, mă va lua în brațe și mă va duce acasă. Silueta lui fără chip îmi apărea în vise, oferindu-mi o cheie către mine însămi, promițându-mi o parte din identitatea interzisă atâta vreme de mama. Simțeam că pieptul îmi era larg deschis, gata să primească partea din mine care îmi lipsise totdeauna. Aveam mii de întrebări pentru el; în cele din urmă, am sperat să pot înțelege de ce sunt ceea ce sunt și de ce mă aflu în acel loc. Tânjeam ca el să-mi spună că îmi dorise nașterea. Dar nu era așa.

Sosisem în Singapore sub stricta supraveghere a mamei. Refuzase să mă lase să călătoresc cu un văr, insistând asupra faptului că nu se cădea să îmi întâlnesc tatăl singură. (Prețul pe care l-am plătit pentru această călătorie a fost foarte mare pentru un copil de 14 ani; în noaptea de dinaintea plecării, Roger și mama abuzaseră atât de rău de mine, încât m-am trezit la spital, sub anestezic, pentru a mi se îndepărta un obiect pe care mi-l introduseseră în corp, în timp ce mă țineau amândoi ca să nu mă zbat. Roger îngâna un cântecel straniu în tot timpul acesta; mama m-a avertizat că, dacă spun ceva doctorului, nu o să-l mai văd pe tata.) Era în ziua în care a murit Elvis Presley.

Traversând pista aeroportului, în căldura leșioasă din Singapore, mă gândeam cum poate cineva să trăiască acolo. Umiditatea era îngrozitoare și m-am trezit gâfâind disperată după aer în timp ce intram în terminal. Rudele mele ne-au luat de la aeroport și ne-au lăsat, pe mama și pe mine, în casa unchiului meu, unde aștepta tata.

El ne-a întâmpinat în picioare când am intrat în cameră. Ținea în brațe doi urși panda de pluș, evident pentru mine. În timp ce străbăteam camera, îndreptându-mă spre el, mama s-a postat în fața mea, ajungând cu pași mari în fața tatei, rostind cu glas strident un „bună “. Cred că a fost descumpănit să o vadă acolo. Mai mult de-atât, se schimbase, nu mai era tânăra zveltă de odinioară. Cântărea mai bine de optzeci de kilograme, avea o față ștearsă și o expresie acră. Când tata s-a întors către mine, mi-a stat inima în loc. Tânjeam după o declarație de dragoste din partea lui, așteptând cu nerăbdare ca un soi de legătură instantanee și intimă să prindă contur, dar nu s-a întâmplat nimic de felul acesta. În schimb, a devenit evident că își imaginase că sunt încă un copilăș, de unde și jucăriile de pluș, dar, spre mirarea lui, aveam cam un metru șaiszeci și mă îndreptam rapid către pubertate. Primele cuvinte pe care le-am schimbat au fost stranii și cu greu găsite; eram, la urma urmei, niște străini.

Întreaga vizită a fost un fiasco, o ocazie de coșmar pentru ca mama să își exercite calitățile manipulative. Nu m-a lăsat niciodată, în această perioadă, de bunăvoie, singură cu tata. Era neclintită în refuzul ei de a-mi permite să mă așez pur și simplu lângă el, în timp ce mergeam în nenumăratele expediții la cumpărături, pretinzând, în schimb, acest drept pentru ea, flecărind fără sens și fără pauză, de parcă nu ar fi avut nicio grijă, tratându-l pe tata ca pe un ghid turistic. De multe ori, tata lăsa să se înțeleagă că ar fi dorit să petreacă și câteva clipe singur cu mine, dar mama a făcut imposibil acest lucru. Mă simțeam de parcă aș fi fost prinsă într-un

tablou supraréalist al familiei destrămate, imobilizată de o mamă a cărei gură amenința să ne înghită pe toți.

Tata încerca să găsească ceva în comun cu mine prin intermediul cumpărăturilor, luându-mi munți de haine, bijuterii și tot felul de minunății pentru dormitorul meu de acasă. Amândoi eram încântați să descoperim că avem aceleași gusturi la mâncare și că picioarele noastre aveau aceeași formă, ca de rață. Tot el a coordonat croirea și realizarea primei mele rochii de seară, cerându-mi să o pun bine și să-mi amintesc de el când voi fi destul de mare ca să o port, precizând ca, în momentul în care o voi purta, să îmi pun și gardenii albe în păr. Mi-a spus că parfumul lor va fi la fel de amețitor ca și frumusețea în care mă voi transforma. Tata a izbutit să îmi spună toate astea într-unul dintre rarele momente în care mama nu era prezentă. Va rămâne mereu una dintre cele mai prețioase amintiri pe care le am despre el. Totul a venit din suflet, ca de la străin la străin, dar și ca de la tată la fiică, pentru un moment la fel de scurt ca o bătaie de inimă.

Și apoi, a dispărut din nou din viața mea. Nu am avut timp să pun toate întrebările pe care le strânsesem și le păstrasem în suflet atâta timp. Mama a pus capăt prezenței noastre în Singapore atât de brusc, într-un acces de paranoia, încât începusem să mă întreb dacă fusesem cu adevărat acolo. Motivele ei? Convingerea că tata avea să mă vândă „negustorilor de sclavi albi”, după cum se exprima ea, dar și faptul că Roger dorea să ne întoarcem imediat acasă. A făcut bagajele și am fugit pe furiș, insistând ca eu să mă ascund în taxi, în cazul în care tata ar fi pus pe cineva să ne urmărească. Când am ajuns la aeroport, a telefonat familiei tatei pentru a le spune că plecasem. Nu mai era timp pentru rămas-bun și nu am putut să îmi iau la revedere de la el.

Nu l-am mai văzut niciodată. La șase luni după ce am plecat din Singapore, am primit un telefon prin care eram

informată că murise. Fusesse doar un străin, dar, la aflarea veștii, am simțit că speranța care îmi înmugurise în suflet se ofilise pentru totdeauna.

NOUĂ

În lunile ce au urmat morții tatei, am pendulat de la una la alta, abia mai învățând câte ceva și intrând tot mai mult în relații cu persoane mai în vârstă decât mine. Mă combinasem cu un grup de studenți care mă tratau de parcă aș fi fost mascota lor, deși credeau că am mai mult de 15 ani. Gândindu-mă acum mai bine, căutam cu disperare un loc în care să mă integrez, încercând să-mi găsesc o identitate sau o imagine pe care doream să o arăt mai departe lumii. Credeam că, dacă pretind că sunt mai în vârstă, îmi va fi mai ușor. Mama nu părea prea frământată de activitățile mele sociale; de fapt, chiar mă încuraja să mă întâlnesc cu studenți asiatici în jur de 20 de ani, spunându-mi că „grupul” adevărat, căruia îi aparțineam, erau ei, și nu „australienii puri”. Din fericire, niciunul dintre ei nu a profitat de pseudo-maturitatea mea și am reușit să rămân, din alegere proprie, strict virgină în majoritatea privințelor.

Excepția din timpul „perioadei asiatice” a fost Peter Wallace, un student la medicină, care avea să devină primul meu prieten adevărat și care rămâne până azi unul dintre cei mai loiali și apropiați amici ai mei. De-a lungul anilor, Peter a fost confidentul meu și, uneori, conștiința mea, atunci când am crezut că am nevoie de o conștiință. De fapt, Peter era singurul prieten în care aveam destulă încredere cât să-l aduc la mine acasă; lucrurile degeneraseră în așa măsură, încât ar fi fost dificil să ascund adevărul situației de acolo. Peter nu mi-a pus niciodată întrebări despre ciudățeniile lui Roger și ale mamei și chiar nu a comentat despre faptul că toaleta nu avea ușă. Roger o scosese din balamale la puțin

timp după ce ne-am mutat acolo, sub pretextul că era nevoie de un loc unde să doarmă câinele. În realitate, îi era mult mai ușor să mă privească în momentele în care avem cu toții nevoie de cea mai mare intimitate. Erau clipele în care mă simțeam mai umilită și mai violată decât oricând.

În acel moment al vieții mele, dansul a fost, probabil, singurul lucru care m-a ajutat să rămân întreagă la minte. Adoptasem dictonul „Când ai îndoieli, dansează” și asta și făceam, indiferent de tipul de dans. Cât timp mă mișcăm, puteam să uit de toate. Luam lecții de dans grecesc, croat, javanez, de step, jazz, flamenco, balinez, chinez, malaezian, contemporan și clasic. Dar baletul mă făcea să îmi simt sufletul curat. Puritatea și disciplina acestuia erau reconfortante, iar muzica era fantezie și încântare pură. Mă foloseam de orice pretext ca să ies din casă și să particip la lecții. Mama continua să susțină că baletul nu este pentru mine – că nu aveam silueta necesară și că eram prea asiatică la înfățișare ca să arăt bine pe scenă.

— Axează-te pe ceva unde poți să te integrezi, zicea ea, de exemplu, pe dans balinez. Participarea la orele de dans devenise o acțiune clandestină și ceva ce, din nou, nu discutam de teama de ridicol sau de interdicție.

Pentru a-mi spori veniturile, am obținut de lucru promovând sau făcând publicitate pentru diverse linii aeriene și târguri de comerț, precum și marketing pentru bijuterii tradiționale pentru o companie din Singapore. Era convenabil să profit de moștenirea mea asiatică pentru a face rost de mai multe angajamente pentru perioadele de promoții și a fost în avantajul meu când, mai apoi, m-am hotărât să îmi iau o slujbă cu normă întreagă.

Am început lucrul la biroul din Melbourne al Malaysian Airlines în 1979; postul mi-a fost oferit de managerul filialei. Am fost angajată ca recepționeră, fiind responsabilă și de informațiile turistice, și de relațiile publice pentru târgurile

de turism. (Și azi îi mulțumesc bunicii pentru că mi-a organizat și finanțat cursurile de secretariat de la școala de vară, unde am. Învățat să dactilografiezi; această calificare m-a ajutat timp de mai mulți ani și mi-a permis să-mi hrănesc familia.) Când a venit momentul să completez fișa de personal, am scris la data nașterii anul 1961, pretinzând că sunt mai mare cu doi ani decât eram de fapt. În mod ironic, a fost singurul moment în care am fost întrebată ce vârstă am; mă credeau mult mai în vârstă decât vârsta falsă declarată de mine în acte!

Odată cu cea de-a șaisprezecea aniversare, am atins vârsta legală la care mă puteam muta de acasă, ceea ce am și făcut cu mare grabă și satisfacție, găsindu-mi adăpost împreună cu trei prieteni în casa lor, din respectabilul Armadale. Le voi fi mereu foarte recunoscătoare că m-au primit la ei, fără a-mi pune întrebări și dând dovadă de foarte multă toleranță.

Cu aproximativ o săptămână înainte, lucrurile atinseseră nivelul de criză în ceea ce-l privea pe Roger. Devenise mai invaziv și mai insistent în privința mea, intrând în dormitorul meu în mijlocul nopții, când mama dormea. Îmbrăcat doar în maieu și chiloți, încerca din nou vechea șmecherie cu intenția de a mă face să mă „relaxez”. Mă dezgusta. Îmi era de-ajuns. „Destul!” și „Ajunge!” erau cuvintele care îmi umpleau mintea, blocându-i vorbele care îi ieșeau din gură și amenințările. De data aceasta, ceva s-a declanșat în mine. M-am luptat cu el, străduindu-mă să mă ridic din pat. Mi se părea că mă uit la mine din colțul opus al camerei, în timp ce îmi încheștam pumnii, folosindu-i pe post de băta și lovindu-l în cap cu toată forța de care eram în stare, țipând la el să iasă din cameră. Mă simțeam atât de bine să fiu în stare să ripostez, eram atât de satisfăcută să-l aud gemând și să-l văd părăsind camera pentru ultima oară! Atunci am știut că Roger nu va mai îndrăzni să mă atingă. Se sfârșise.

ZECE

Flori, flori și iar flori. Bahrin intrase în viața mea. Până atunci avusesem o slujbă stabilă, ca să nu zic monotonă, un prieten comod și centrul vieții mele secrete – dansul. Și, dintr-odată, eram curtată de un maestru în domeniu, foarte talentat și echipat cu determinarea și concentrarea unui maratonist olimpic. Bahrin (sau pseudonimul său, Shah Ahmad, numele lui în timpul anilor de studenție petrecuți la Melbourne) se hotărâse că trebuie să pună mâna pe mine cu orice preț. Se pare că îi stârnisem curiozitatea, dar și interesul, când mă văzuse dansând în timpul unui concert al Comisiei Australiene de Comunicații, de la Galeria Națională. Era în stare să confirme faptul că aveam cunoștințe comune, cărora le ceruse, în trecut, detalii despre mine. Înarmat cu informații despre locul meu de muncă, și-a început asediul.

Și-a lansat prima strategie cu o întâlnire aparent întâmplătoare, după serviciu, în apropierea biroului meu. Bahrin a menționat numele unor persoane pe care le cunoșteam, mi-a spus că mă văzuse dansând și că ne întâlniserăm întâmplător cu vreo doi ani înainte. Mi-a zis că studiază arhitectura la Universitatea din Melbourne și că era în anul patru. Odată făcută introducerea și prezentările, a luat-o fiecare pe drumul lui. Deși mă simțisem un pic flatată, nu m-am gândit prea mult la întâlnire și m-am grăbit către cursurile de dans. Nici nu îmi trecea prin minte că era doar începutul în ceea ce-l privea pe Bahrin.

A doua zi, la prânz, s-a înființat lângă biroul meu, cu brațele pline de garoafe roz. M-a invitat la masă. Am fost foarte surprinsă să îl văd. Arăta mai bine decât îmi aminteam, zvelt, cu tenul măsliniu și destul de înalt, cu părul negru foarte des și ochi negri imenși, dacă nu chiar puțin exoftalmici, care așteptau cu nerăbdare răspunsul meu. Am

refuzat politicos invitația. A acceptat cu nonșalanță refuzul meu. În timp ce îmi dădea florile, mi-a spus: „Nu-i nimic, am să tot vin până ai să accepți”. S-a întors rapid cu spatele și a plecat, lăsându-mă cu gura căscată.

Curând, am descoperit că nu glumise. Aproape toată luna septembrie a anului 1980, Bahrin a venit la mine la serviciu, cu o regularitate de ceasornic, înarmat cu garoafe și o invitație la prânz, iar eu, cu aceeași regularitate, îl refuzam. Dar hotărârea mea începea să slăbească. La 17 ani, o astfel de atenție susținută era amețitoare, îmi aduc aminte că mă simțeam de parcă aș fi fost cea mai fascinantă fată din lume. Și astfel, în cele din urmă, am capitulat și am acceptat să luăm prânzul împreună.

Bahrin a ales Hopetoun Tea Rooms, din Block Arcade, ca loc pentru prima noastră întâlnire. „Block “-ul, o adevărată instituție în Melbourne, cu grandoarea sa victoriană, cu podele cu mozaicuri elaborate, tavane cu arcade acoperite de fresce și cu orologiul său, era un loc destul de familiar pentru mine. Îl vizitasem de multe ori cu bunica și îi cunoșteam istoria ca loc de promenadă în timpul nebunilor ani '20. În timp ce discutam nimicuri, mâncând sendvișuri cu specialități, devenea evident și era ușor flatant, chiar dacă un pic surprinzător, că Bahrin știa deja destul de multe lucruri despre mine, căci făcuse cercetări conștiincioase prin intermediul prietenilor mei. Știa și că am foarte puține legături cu familia și că împărțeam o casă cu prietenii în Armadale, o suburbie a Melbourne-ului, cu totul diferită de Notting Hill. Mi-a spus că îi place foarte mult de mine, că sunt frumoasă și că ar vrea să mă scoată la cină și apoi la discotecă. I-am explicat că am deja un prieten cu care ies și că nu voi merge la cină cu el. Bahrin a abandonat subiectul, în schimb, a început să-mi povestească diferite lucruri despre el.

Avea 26 de ani, era singur la părinți și fusese crescut de

bunicii materni, în Terengganu, Malaysia. Din cauza rolului jucat de bunici în viața noastră, îi plăcea să facă paralele între noi și vorbea mult despre înțelepciunea bunicului său. Studiase la școala de elită Geelong Grammar – școala la care studiase și prințul Charles – înainte de a începe studiile de arhitectură la Universitatea din Melbourne. În tot acel timp, am stat acolo, ascultându-l, vrăjită de ochii săi negri care se cufundau în ai mei și de tonul grav și blând al vocii sale. Din când în când, mai făceam câte o remarcă, dar eram destul de mulțumită să stau acolo, privindu-i degetele subțiri jucându-se inconștient cu marginea feței de masă din dantelă. După ce ne-am despărțit, lângă ceasul de la poștă, m-am simțit aproape euforică, iar acel sentiment ciudat de bine nu m-a părăsit toată ziua. Mă întrebam ce avea să se întâmple mai departe.

Nu a durat mult și toate gândurile mele au primit răspunsul. Am aflat repede că Bahrin nu făcea nimic pe jumătate.

În următoarea amiază în care a apărut la mine la birou, a fost sigur că voi merge cu el; și avea dreptate. Faptul de a fi împreună era în mersul firesc al vieții mele. Am continuat să ne întâlnim în fiecare zi, la Hopetoun Tea Rooms, unde stăteam de vorbă și discutam tot felul de nimicuri. Arăta un interes politicos față de pasiunea mea pentru dans, doar din curtoazie, cred, dar destul cât să continue să-mi atragă atenția. În timpul întâlnirilor noastre de la prânz, îmi vorbea foarte serios de pasiunea lui pentru arhitectură și de proiectele pe care spera să le ducă la bun sfârșit într-o zi; în tot acest timp, se uita în ochii mei, fără să clipească, într-un asemenea fel, încât îmi dădea impresia că eram complet singuri și nu în mijlocul unei cafenele aglomerate. Apoi, într-o bună zi, a aruncat bomba. Mi-a spus că e divorțat. Bahrin mi-a explicat, într-un mod foarte credibil, că fusese păcălit să se însoare de o fată pe nume Fauziah, fiica adoptivă a lui Tun

Faud Stephens, fostul prim-ministru din Sabah (Borneo), Malaysia, că mariajul durase doar un an și că, în tot acest timp, ea îi fusese infidelă, părăsindu-l, în cele din urmă, pentru amantul ei, un grădinar australian. Mi-a spus că s-a simțit complet umilit și deziluzionat, pentru că se căsătorise în ciuda dorințelor familiei și se dovedise a fi greșit foarte tare, într-un mod cât se poate de public.

Ar fi trebuit să-mi dau seama că, la 17 ani, acest scenariu era cu mult dincolo de puterea mea de înțelegere. Ar fi trebuit să mă ridic și să ies din viața lui în acel moment, cât încă mai puteam, sau, cel puțin, ar fi trebuit să mă întreb de ce soția lui simțise nevoia de o aventură, la atât de puțin timp de la căsătorie. Dar nu am făcut-o. În schimb, m-am uitat în ochii lui rugători și m-am simțit indignată și jignită pentru el. Am jurat în gând să nu îl rănesc și să nu îl umilesc niciodată, așa cum o făcuse Fauziah; știam cum te simți când ești părăsit. Citindu-mă ca pe o carte deschisă, a profitat de avantajul său, convingându-mă să renunț la orice reținere privind întâlnirile de seara. Din clipa în care am acceptat, soarta mi-a fost pecetluită.

A continuat să fie șarmant, din toate punctele de vedere, curtându-mă într-o manieră foarte cuviincioasă, foarte britanică și cu o intensitate minunată, dar cu cea mai înaltă considerație pentru sentimentele și nevoile mele și fără niciun fel de semn că ar fi fost vorba despre vreun fel de dorință sexuală din partea lui. Mâneam în restaurante intime, ne plimbam prin Grădina Botanică, mergeam să vedem ultimele filme apărute, poposeam în cele mai la modă discoteci și făceam cumpărăturile împreună – hainele de firmă erau una dintre pasiunile sale. De fapt, Bahrin se arăta incredibil de romantic, în rest ai fi zis că este aproape asexuat. Era un comportament pe care, la acel moment, îl găseam foarte relaxant și neamenințător, pentru că, deși nu mai eram așa de inocentă, în trecut încercasem cu destule

dificultăți să controlez latura fizică a relațiilor cu foștii mei prieteni. Manierele de gentleman ale lui Bahrin și lipsa de „pretenții” au venit ca o ușurare și mi-au dat convingerea că această relație ar putea fi serioasă.

Cam în același timp, o posibilă carieră în dans devenise mai mult decât un vis pentru mine: se cristalizase în ceva ce semăna cu o posibilitate. După câte se pare, la una dintre reprezentațiile de la Galeriile Naționale fusesem reținută ca potențial candidat pentru o audição la o importantă companie de dans. Acesta era punctul culminant al unei aspirații tăcute. Viața mea secretă se împletea cu viața de zi cu zi; îmi promitea șansa împlinirii visului meu dintotdeauna.

I-am dat vestea cu precauție și lui Bahrin. Mi s-a părut că abia a auzit-o, așa că m-am hotărât să nu fac prea mare vâlvă. Devenea evident că el considera pasiunea mea pentru dans doar un moft, mai degrabă un hobby drăguț și șarmant, dar nu ceva important. Cu toate acestea, am început să mă pregătesc cu seriozitate, luând lecții suplimentare de dans de câte ori era posibil, respectând o dietă și făcându-mi o mie de griji.

UNSPREZECE

Într-o seară plăcută de primăvară, mai era ceva timp până la apus, plecam grăbită de la serviciu, cu geanta de repetiții pe umăr. Mă îndreptam direct către o oră suplimentară de *pas de deux*, o disciplină pentru care ajunsesem la concluzia că am nevoie de mai mult antrenament dacă voiam într-adevăr să profit de șansa oferită de audição; Bahrin urma să mă aștepte după lecție, ca să mergem în oraș pentru cină. Studioul era destul de aglomerat și prin fereastră puteam să văd oameni înghesuindu-se în curtea din față, încercând din când în când să tragă cu ochiul, să vadă cum ne antrenăm la

bară. Muzica venea dintr-un casetofon pus pe pian, iar profesorul (nu instructorul nostru obișnuit, ci un înlocuitor) începuse să coordoneze combinațiile pentru exercițiile noastre. Partenerul meu obișnuit mă aștepta ca să facem pereche. Lucram la o serie de ridicări pe care le exersasem în sedințele anterioare. Prima dintre ele presupunea ca partenerul meu să mă ridice foarte sus – deasupra capului –, apoi să mă coboare, în ritmul muzicii, într-o poză de „lebedă”. Cu o piruetă rapidă, trebuia să termin cu picioarele sus, în aer, cu mâinile și fața aproape atingând podeaua și sprijinită de partenerul meu.

Ne-am făcut exercițiul primele șapte măsuri. Eram deasupra capului lui și apoi m-a lăsat jos, pentru piruetă, dar, în loc să mă apuce de partea interioară a coapsei și să mă țină în echilibru, a calculat greșit mișcarea, a pus mâna între picioarele mele și a fost atât de speriat, încât m-a scăpat, de parcă aș fi fost o castană abia luată din foc, drept pe genunchiul drept. Am încercat să nu plâng, deși durerea era îngrozitoare, dar încă mai puteam să îmi îndoi piciorul și să merg, așa că am presupus că nu e nimic grav. Am crezut că mi se dislocase doar rotula și că îmi va reveni. În ceea ce privește accidentele, la acea vreme, în Australia, dansatorii erau foarte neglijenți. Era, și încă e, un lucru obișnuit să continui să dansezi cu fracturi și întinderi de mușchi. Am luat accidentul ca pe ceva obișnuit. Nu dădeam vina pe partenerul meu, fusese doar un ghinion.

Bahrin a rămas cu gura căscată când a venit să mă ia și a văzut că șchiopătez și că genunchiul meu începuse să se umfle. Era evident că o seară petrecută în oraș ieșea din discuție, în loc să mergem la un restaurant, m-a dus în casa lui din Carlton, o casă încântătoare, cu două etaje și terasă, de culoare crem, cu ornamente de culoarea teracotei și gărduleț din fier forjat. Printre pachete de gheață puse pe genunchi și melodiile lui Randy Crawford în fundal, am

mâncat mâncare chinezească din cutii de carton, la lumina blândă a lămpii, și am vorbit tot felul de nimicuri. Și apoi s-a întâmplat. Bahrin s-a aplecat și m-a sărutat cu adevărat pentru prima dată. Până în acel moment, săruturile sale fuseseră aproape mecanice și, cu siguranță, nu sălbatice, dar ceva se schimbase în seara aceea și, nu după mult timp, ne-am trezit la etaj, în camera lui.

Prima dată a fost plăcut, dar nu deosebit de pasional, fapt pe care l-am legat mai degrabă de genunchiul meu accidentat decât de așteptările din partea mea. În orice caz, eram mai interesată de sentimentele de afecțiune și intimitate implicate de sex decât de nebunia senzuală dezlănțuită. Nu m-am dus acasă în noaptea aceea; el a insistat să nu plec.

Dimineața, când m-am trezit, am constatat că genunchiul mi se umflase ca un balon uriaș și m-am târât spre serviciu schiopătând rău. Beculețele de alarmă au început să mi se aprindă în momentul în care mi-am dat seama că accidentul meu ar putea fi mult mai serios decât crezusem. După radiografii și un consult medical, în acea după-amiază, cele mai mari temeri mi-au fost confirmate: îmi fracturasem rotula dreaptă. Am înțeles imediat că orice potențială carieră de dansatoare, pe care aș fi putut să o am cu douăzeci și patru de ore în urmă, era compromisă.

Nu îmi permiteam luxul de a aștepta – astfel de audiții pur și simplu nu puteau fi ratate – și mi-am dat seama că interesul pe care l-aș fi putut stârni ar fi dispărut dacă s-ar fi dus vestea despre genunchiul meu. Recuperarea după un astfel de accident era dureros de lungă și complicată și nu exista niciun fel de garanție că mi-aș fi recăpătat în totalitate mobilitatea și forța.

În zilele care au urmat, a fost ușor să mă consolez cu faptul că visurile mele fuseseră spulberate. Dacă aveam vreun avantaj din faptul că fusesem crescută așa cum

fusesem crescută era că învățasem să consider că nimic nu e sigur și să mă las dusă de val. Depresia mea profundă era cumva temperată puțin de o idilă nouă și foarte romantică. Bahrin a fost foarte atent și tandru cu mine în această perioadă și începeam să cred că sunt îndrăgostită de el. Povestea noastră de dragoste fiind în perioada de maximă înflorire, am decis sau, mai degrabă, Bahrin a decis că ar trebui să mă mut cu el la Carlton. Ideea de „a mă juca de-a mama și de-a tata” mi-a plăcut în acel moment, astfel încât, cu inconștiența specifică vârstei, mi-am făcut bagajele și m-am mutat din casa pe care o împărțeam cu prietenii mei în Armadale, dându-le foarte puține explicații.

Nu înțelegeam deloc sau foarte puțin ce înseamnă o relație cvasiconjugală; sursele mele de referință erau, în cel mai bun caz, sumare. *The Brady Bunch*, *Beverly Hills 90210*, *My Three Sons* și *The Sullivans*⁵, mi-e jenă s-o spun, mi-au oferit exemple fictive și nu grozav de realiste de viață de familie la care aspiram. În toate aceste familii de televiziune, bărbatul casei era soarele în jurul căruia se învârteau toți ceilalți. Nu era o atitudine foarte feministă pentru anii '80, recunosc, dar era cea mai bună atitudine pe care puteam să o adopt. În orice caz, s-au dovedit a fi modelele ideale pentru mine.

În ceea ce-l privește pe Bahrin, orice alt fel de comportament ar fi fost o aberație. Așa că am început să-i fac concurență lui Doris Day în competiția „cum să ne facem bărbatul fericit”.

A fost tare ușor să mă arunc cu capul înainte într-o relație cu Bahrin. Când toate visurile mele privind dansul se spulberaseră, înlocuite de nesiguranță și de lipsa unui drum în viață, el părea singurul colac de salvare la îndemână. Mă uitam la Bahrin și vedeam doar ce doream să văd. M-am

⁵ Seriale americane de televiziune din anii '70 (n. red.)

mințit pe mine însămi și l-am mințit ți pe Bahrin, dar, mai ales, m-am mințit crezând că îl iubesc, într-un moment în care nici măcar nu știam ce e dragostea.

DOISPREZECE

Eram îndrăgostită de ideea de a fi îndrăgostită. Nu-i așa că e o imagine dureroasă: povestea bine-cunoscută a unei iubiri adolescente și a multor altor relații anterioare? Știu că e descrierea care se potrivește cel mai bine apropierii mele de Bahrin, în ultimele luni ale anului 1980. Nimic din viața mea nu conta atât de mult cât el; mâine și viitorul erau doar „odată ca niciodată” – cuvinte care existau în vocabular, dar pe care nu le puteam defini. Realitatea era atunci și acolo, și nu undeva, departe, în viitor.

Bahrin trebuia să meargă acasă, în Malaysia, în vacanța de vară, pe la mijlocul lui noiembrie, la câteva săptămâni după ce mă mutasem cu el. Am hotărât să îmi fac și eu vacanța de Crăciun tot acolo, astfel încât să petrecem amândoi o perioadă frumoasă împreună și să îmi arate Malaysia „lui”. Nu mi-a trecut prin cap că trebuia să iau toate astea literal.

Exista o problemă în tot acest program, totuși: deși faptul că lucram la o companie de transport aerian îmi dădea dreptul la călătorii gratuite în străinătate, nu aveam un pașaport valabil. Fiind minoră, însemna că, dacă voiam să obțin un pașaport, aveam nevoie de semnătura mamei pe formularul de cerere, iar asta era o problemă în sine. Mama a refuzat din start să semneze, citând din nou replica cu „comerțul cu sclavi albi” pentru a-și susține poziția. În acel moment, era furioasă din cauza mea. De puțin timp, încetasem să mai plătesc o taxă lunară de „depozitare” pentru vechile mele jucării și cărți pe care le lăsasem la ea acasă, după ce riscasem alegând libertatea, cu câteva luni înainte. Am vrut să-mi iau lucrurile și să le aduc în noul meu

cămin, dar și ea, și Roger au vrut să plătesc pentru ele ca să-mi permită să fac asta. În cele din urmă, a trebuit să apelez la un avocat, care să acționeze ca intermediar între noi. Devenise imposibil să mai ai o discuție lucidă și civilizată cu ea, pe orice temă, și doar amenințarea unei acțiuni în justiție și promisiunea unei compensații financiare au convins-o să-mi semneze cererea de pașaport. Aceste mașinațiuni umilitoare din sânul familiei mele m-au făcut să visez tot mai mult la ceea ce numeam o viață de familie „normală”. Undeva, în mintea mea, devenise un țel important în viață: tânjeam să găesc o nișă de responsabilitate și siguranță, în care să nu fiu prețuită în bani, și cred că începeam să-l identific pe Bahrin cu cheia spre realizarea acestei dorințe.

Bahrin părea că privește toate turbulențele din familia mea cu mult calm; nu clipea, îmi spunea doar că este imperativ să primesc un pașaport, cu orice preț, astfel încât să putem fi împreună. Când am încercat să-i explic comportamentul mamei, mi-a zis că nu-l interesează viața mea de până atunci și că ne vom face singuri un nou rost în viață.

Am fost un cuplu tare ciudat de la bun început. Ambii proveneam din familii disfuncționale, dar niciunul dintre noi nu dorea s-o admită sau măcar să recunoască faptul că ne lipseau chiar și rudimentele unui comportament necesar pentru clădirea unei relații. Adevărul era un subiect rar în conversațiile noastre; limbajul politicos și elegant era regula nerostită. Nu i-am pomenit niciodată lui Bahrin de abuzurile lui Roger; mă simțeam mult prea rușinată și de-a dreptul infestată numai la gândul celor întâmplare pe toată perioada copilăriei și a adolescenței, darămite să mă mai și confesez cuiva. Pur și simplu pusesem toată durerea și repulsia într-un sertar ascuns al ființei mele și încercam să uit și să merg mai departe.

În acele prime săptămâni de trai în comun, Bahrin mă lăsa

uneori să întrevăd câte ceva din propria lui vulnerabilitate, când, fără niciun fel de avertisment, schimba subiectul pentru a descrie felul de educație de care se bucurase. Nu era vorba că ar fi criticat vreodată pe cineva, pe mama, tatăl sau bunicul său. Stranii erau însă lucrurile pe care le zicea, despre cum ar fi vrut să arate, într-o zi, familia lui, descriind ce fel de mamă își dorea pentru fiii săi și ce grijă părintească avea el impresia că ar fi fost importantă pentru un copil. Dorea apropierea din sânul unui clan australian; își dorea familia „ideală” direct de pe marele ecran. Este înspăimântător că nu vedeam nimic în neregulă în faptul că Bahrin își dorea o viață de basm, bazată pe personaje de ficțiune.

Eu însămi eram foarte entuziasmată de felul în care aveam să-mi educ copiii. Un soț și o familie erau cele mai mari angajamente pe care puteam să-mi imaginez că le voi lua vreodată. Când Bahrin m-a întrebat nonșalant ce părere am despre bebeluși și despre mariaj, i-am răspuns sincer, dacă nu cumva un pic cam idealist, că eu cred că o căsătorie este pentru totdeauna și că nu mi-aș încredința copiii altcuiva pentru a-i îngriji. Bahrin abia s-a abținut să-și arate plăcerea pe care i-o produsese răspunsul meu; se pare că trecusem un soi de test.

Într-o după-amiază – s-a întâmplat să fie ziua Cupei Melbourne, când toată Australia e în sărbătoare și națiunea ia o pauză pentru o cursă de cai –, am pornit cu mașina la plimbare, prin ploaie. Oprind pe marginea drumului, lângă gardul unui parc, Bahrin a început să vorbească dintr-odată, fără pauză. A început să-mi povestească, pe un ton neutru, despre copilăria lui. Pe măsură ce se apropia de evenimentele întâmplate imediat după nașterea lui, devenea din ce în ce mai însuflețit. Mi-a explicat că era primul nepot născut în familie, produsul unei căsătorii aranjate, cu legături puternice cu familia regală, din partea ambelor

familiei, mergând în urmă cu cinci sau șase generații. Mama lui, Tengku Zaleha, prințesă din Terengganu și una dintre fiicele favorite ale sultanului, fusese căsătorită la vârsta de 15 ani cu un străin, tatăl lui, Raja Ahmad. Acesta era un prinț mai puțin important, din casa Perak, absolvent de colegiu militar și bărbat de oraș, în vârstă de 23 de ani. (Soacra mea mi-a mărturisit, ulterior, că fusese absolut îngrozită de noaptea nunții, pentru că nu știa nimic despre sex și, chiar după ceva ani, nu putea să facă mai mult decât să tragă cu coada ochiului la trupul gol al soțului ei, situație care s-a perpetuat până la divorțul lor.) Nașterea lui Bahrin fusese așteptată cu nerăbdare de bunicul lui, sultanul, care ocupase, la un moment dat, tronul de rege al Malaysiei. De când țara și-a obținut independența față de Marea Britanie, în anii '50, regii malaezieni au fost aleși de către conducătorii locali din rândurile lor, pentru a ocupa funcția, fiecare timp de cinci ani.

S-au făcut pregătiri pentru perioada specială de o sută de zile în care mama sa avea să stea în vechiul palat, Istana Maziah, de la gura râului Terengganu, și un doctor britanic a fost desemnat anume pentru a se ocupa de naștere. Nepotul mult-așteptat și-a făcut apariția chiar în momentul în care soarele apărea la zenit, iar chemarea la rugăciune a musulmanilor răsună în toată țara. Era vineri, ziua sfântă din calendarul musulman, considerată norocoasă pentru nașterea unui copil. Bahrin mi-a relatat toate acestea pe un ton cât se poate de serios.

Pe măsură ce îmi descria circumstanțele nașterii sale, stând în mica Honda Civic, cu ploaia șiroind pe parbriz, implicațiile spuselor lui începeau să se facă simțite. Nu era, așa cum mă lăsase să cred, doar un simplu student străin, pe nume Shah Ahmad. Poate nu era chiar atât de obișnuit sau, cel puțin, familia lui nu era chiar așa de obișnuită cum mă așteptasem. Acest lucru explica și fotografia de mari

dimensiuni, înfățișând un domn și o doamnă în vârstă, așezați pe tron, peste care dădusem în timp ce făceam curat pe polița de deasupra căminului din biroul lui. Erau bunicii lui Bahrin.

A continuat, povestindu-mi că din momentul nașterii sale, bunicul lui decisese că dorea să-l crească pe nou-născut între pereții reședinței sale, departe de părinți. Mi-a spus că mama sa nu se îngrijise niciodată de el, fizic vorbind, nu îl alăptase și nici nu schimbaseră vreun scutec. Toate acestea fuseseră făcute de doica lui, Zainab, în aripa special dedicată lui din palatul sultanului. Acolo și-a petrecut primii ani împreună cu verii lui mai mici, Zainol și Jhsan, care beneficiau cam de aceleași aranjamente parentale ca și el: părinții locuiau în clădiri separate din cadrul complexului de palate, deciziile și grija părintească revenind conducătorului. Se pare că niciunul dintre proaspeții părinți nu ridicase obiecțiuni față de acest aranjament; nimeni nu pusese la îndoială judecata bunicului său. Bahrin reda tabloul copilăriei sale, trăită în singurătate, dar și în răsfăț, cu episoade izolate de revoltă, înăbușite cu calm fie de doică, fie de sultan.

Pe măsură ce Bahrin continua să-mi prezinte viața din familia sa, îmi răscoleam memoria căutând informații despre familia regală malaeziană, dar nu puteam să-mi amintesc nimic. Știam că în India prințesele se vindeau la pachet, că eticheta de „familie regală” este, de fapt, lipsită de importanță în zilele noastre și nu indică, în mod necesar, un stil de viață sau un standard de bogăție. Însă, în privința Malaysiei, eram complet ignorantă. Cum aveam o pasiune pentru istoria Europei, asociazam familiile regale „adevărate” cu acel continent: diplomatie, tratate, știință, arhitectură, artă, balet, cultură, legi, legende, mitologie, mari bătălii, Renașterea și intrigile internaționale, toate îmi garantau apartenența la Europa, nu la Asia. Pur și simplu, nu puteam

pune aceste dezvăluiri în perspectivă, stând într-o mașină unde începea să-și facă apariția umezeala. Toate acestea aveau să schimbe oare ceea ce se întâmpla între noi? Voia să mă lase a înțelege că trebuie să încep să fac reverențe? Nu eram în stare să îmi dau seama de înțelesul lucrurilor pe care mi le spusese; aveam nevoie de timp să mă dezmeticesc. În plus, ceea ce reieșise mai mult decât evident din această conversație era că Bahrin avusese o copilărie singuratică și tristă, lipsit de mângâierile și de tipul de dragoste pe care eu fusesem destul de norocoasă să le primesc de la bunica. Din punctul meu de vedere, acest lucru era mult mai semnificativ și cu consecințe mai apropiate decât celelalte informații noi pe care mi le împărtășise.

Din fericire, după câteva zile, înainte să-mi ceară să am vreo reacție, pretendentul meu, din câte se pare cu sânge regal, a plecat în vacanță în Malaysia, fără ca subiectul să mai fie readus în discuție.

TREISPREZECE

Liberă. Sau cel puțin așa credeam în momentul în care avionul a decolat de pe aeroportul din Melbourne, în prima parte a călătoriei mele spre Malaysia. Uitându-mă în jos, către cerul familiar și din ce în ce mai îndepărtat al orașului, gândurile mele zburau departe, către destinația exotică tipărită pe bilet.

Era ajunul Crăciunului și eram înghesuită într-un avion al companiei Alitalia, împreună cu alți trei sute de pasageri, majoritatea acestora îndreptându-se către Roma, la familiile lor. Nu era cazul meu, totuși; îmi știam itinerarul pe de rost. Zburam doar până în Singapore, de unde aveam o legătură către Kuala Lumpur, capitala Malaysiei. Această parte a călătoriei îmi va rămâne mereu întipărită în memorie din cauza comportamentului ciudat al echipajului italian.

Mâncarea a fost, pur și simplu, aruncată către bieții pasageri, în timp record, la puține momente după decolare, iar tăvile au fost luate înapoi cu aceeași viteză. Luminile din cabină s-au stins, iar echipajul a dispărut. Indiferent de câte persoane au sunat pentru a li se acorda asistență, nicio stewardesă nu a apărut pentru a răspunde apelurilor. După aproape două ore, majoritatea tovarășilor mei de suferință renunțaseră să mai încerce să atragă atenția însoțitoarelor de bord și au adormit. Cu toate acestea, mie tot îmi era sete și mi se stârnise și curiozitatea. Mă întrebam unde dispăruse echipajul și am decis să fac cercetări. Mergând pe culoar, pe lângă siluetele adormite din scaune, am ajuns în zona rezervată clasei întâi, despărțită printr-o perdea de restul avionului, de unde părea să se audă muzică și râsete de veselie. Aruncând o privire prin perdea, am văzut tot echipajul în mijlocul unei petreceri dezlănțuite. Un steward cu înfățișare foarte latino m-a zărit și m-a tras înăuntru, direct în mijlocul distracției. Paolo, după numele de pe insigna din piept, dorea să știe unde merg și ce meserie am. Aflând că și eu lucrez pentru o companie aeriană, și el, și prietenii lui au insistat să rămân și să iau parte la petrecerea lor de Crăciun în plină desfășurare. M-am distrat grozav, cântând colinde în italiană și bând șampanie tot drumul, până în Singapore. Ceilalți pasageri, bieții, nu au aflat ce petrecere minunată rataseră.

Îmi aduc aminte, ca prin ceață, cum am plutit deasupra pistei aeroportului Changi, chicotind amețită și cântând *Jingle Bells* în timp ce îmi luam rămas-bun de la noii mei prieteni, și cum abia am prins zborul de legătură către Kuala Lumpur.

Când am aterizat în Malaysia eram foarte trează și foarte emoționată. Și dacă Bahrin se răzgândise și nu era acolo să mă întâmpine? Și dacă toată călătoria asta fusese o mare greșală? Ar fi trebuit să merg în Franța sau în Scoția, după

cum planificasem de la bun început. Și dacă? Și dacă? Și apoi a venit momentul să fie prea târziu pentru „și dacă”. Înainte de a avea timp să mă mai gândesc, am trecut rapid prin vamă și pe la biroul imigrări și, după ce am traversat holul de la sosiri, l-am văzut pe Bahrin și m-am aruncat în brațele lui. Abia dacă am observat că nu m-a cuprins și el în brațe, ca răspuns, dar i-am văzut zâmbetul mulțumit, iar neliniștea mea a dispărut. Era ora 1, în dimineața de Crăciun, și mă afluam într-o țară străină. Toată lumea vorbea o limbă indescifrabilă și, chiar și la acea oră din noapte, era îngrozitor de cald și umed. Dar eram bine-venită și așteptată și nimic altceva nu mai conta.

În timp ce ne îndreptam cu mașina către casa tatălui său, prin aerul cald, umed și înțepător al nopții, unul dintre primele lucruri pe care Bahrin mi le-a spus a fost că nu trebuie să-l mai ating în public, cel puțin nu cât timp ne aflam în Malaysia. Mi-a explicat cu calm, dar foarte ferm că atitudinea mea fusese ofensatoare pentru standardele musulmane și că trebuie să fiu atentă să nu mai fac aceeași greșală. Am hotărât, în tăcere, să nu-i pomenesc despre petrecerea de Crăciun din timpul zborului și de noii mei prieteni. Nu știam încă, dar îndochinarea mea începuse deja.

Drumul către casa tatălui lui Bahrin ne-a dus prin orașul Kuala Lumpur, care părea un amestec de cocioabe și de clădiri moderne, uneori unele lângă altele. Măreția inundată de lumină a epocii Coloniale – fațadele albe, balustradele și minaretele, ecouri ale epocii „rajilor” – rivalizând pentru spațiu cu autostrăzile aglomerate, umbrite de clădirile curate și sterile ale hotelurilor Hilton și Holiday Inn, indicatoare ale unei industrii turistice înfloritoare. Luminile deveneau tot mai slabe pe măsură ce ne apropiam de suburbii, prin labirintul de străduțe, și era greu să vezi cu adevărat ceva. Din când în când, aroma amețitoare de mâncare de la taraba vreunui comerciant stradal pătrundea

pe geamul mașinii, doar pentru a fi înlocuită, după câteva secunde, de duhoarea emanată de o conductă de canalizare sau de un maldăr de gunoi care putrezea la marginea drumului. Apoi, pe nepregătite, autostrada A început să urce și am început să mă simt de parcă aș fi intrat în Junglă. Vegetația luxuriantă și vița agățătoare se transformau într-un baldachin deasupra drumului pe care înainta mașina, blocând orice priveliște, mai puțin palidele apariții ale lunii.

În timp ce ne continuam drumul pe șoseaua care se lărgea, Bahrin începu, destul de lipsit de interes, să-mi relateze aranjamentele domestice ale tatălui său. Acesta, Raja Ahmad, era „burlac” și locuia cu amanta lui chinezoaică, Lina, asistentă de meserie. Era un aranjament ideal, care funcționa bine, m-a asigurat el. Lina nu lua parte la evenimentele sociale împreună cu amantul ei și nici nu se aștepta la așa ceva, nici nu era recunoscută oficial de vreunul dintre membrii familiei lui; totuși, tatăl său avea pe cineva care se ocupa de curățenie și de spălatul rufelor, iar Lina, în schimb, avea un loc în care să locuiască, ieftin, într-o zonă bună a orașului. M-am abținut să întreb despre respectul reciproc și despre iubire; eram pe terenul lui Bahrin și bănuiam că obiceiurile erau cu totul altele. Înțelegeam asta, dar, începând cu acea noapte, aveam să învăț să îmi mușc limba foarte des.

Înarmată cu această informație, ne-am oprit brusc la destinația noastră de pe Federal Hill. Casa lui Raja Ahmad avea un aer obosit și ușor dărăpănat. Reședința cu două etaje pusă la dispoziție de guvern era mai în spate, lângă deal, și părea că e pe cale să fie înghițită de vegetație. Aruncând o privire fugară în jur, la lumina farurilor, în timp ce Bahrin se chinuia cu lacătele și cheile, nu am putut să nu mă întreb dacă barele și grilajele de la ferestre și de la uși erau menite să-i țină departe pe intruși ori să-i împiedice pe locatari să iasă.

Înăuntru, casa părea umedă, mucegăită și nelocuită. Bahrin aprindea luminile în camere pe măsură ce înaintam. Ne-am fi putut afla în casa unui vânător de animale mari: vulturi împăiați împodobeau dulapurile și piei de tigru, cu capul încă atașat, acopereau dușumelele. O cobră, în poziție de atac, era dovada priceperii taxidermistului local și a lipsei de gust a proprietarului. Bahrin abia dacă a avut timp să-mi arate camera și să-mi explice de ce nu puteam dormi în același pat altfel decât pe ascuns, înainte ca zgomotul de pași pe pietriș ce se auzea de-afară să semnaleze că tatăl lui se întorcea acasă.

Raja Ahmad mi-a părut, din prima clipă, un om jovial și foarte greu de susținut, făcându-și intrarea în casă sprijinit de iubita lui, Lina. Se apropia de 50 de ani, avea ținuta unui militar în retragere și burta unui băutor de bere înrăit. Un smoc des de păr negru și creț i se ițea deasupra feței acoperite de barbă și abia dacă se deosebea de pielea lui foarte bronzată, după multele ore petrecute pe terenul de golf. Tatăl lui Bahrin m-a întâmpinat cu bunăvoință, adresându-mi-se cu un accent britanic, foarte aristocrat, și s-a retras imediat la culcare cu Lina, lăsându-mă singură cu Bahrin, înconjuțați de animalele împăiate și de zumzetul ventilatoarelor care atârnavă din tavan.

PAISPREZECE

Sejurul nostru în Kuala Lumpur a trecut cu viteză, într-un amalgam de cluburi de noapte, vizite și întâlniri cu verii lui Bahrin; pe câțiva dintre ei îi cunoscusem deja la Melbourne. Brusc, am devenit parte din „decor”, însoțindu-l pe Bahrin, pe verii și prietenii lor, hedoniștii din Malaysia, tinerii membri ai familiilor regale care bântuiau cluburile de

noapte să danseze și să bea tot drumul de la o discotecă la alta, exersând mereu plictiseala. Veneam *en masse*⁶ cu un alai de mașini de lux, îmbrăcați în haine la ultima modă și așteptând un tratament de VIP, care ne era mereu oferit. Izolați și în siguranță, departe de plebei, tinerii cu sânge albastru acceptau cu naturalețe complimentele și linguseala.

Dar verii lui Bahrin păreau să mă accepte cu plăcere în grupul lor. Erau gazdele perfecte: fermecători, sofisticați, dornici să mă facă să mă simt bine-venită și gata să-mi îndeplinească orice dorință aș fi avut de a vizita ceva sau de a face cumpărături. Fetele mă intrigau oarecum: aveau o calitate specială, o frenezie, un fel de disperare a scopului când era vorba de distracții. Vorbeau mereu de Kuala Lumpur, Singapore sau Londra, de parcă timpul petrecut acolo fusese împrumutat sau ilicit. Mai târziu, când le-am văzut izolate între pereții palatului, mergând placide în spatele părinților lor, am ajuns să le înțeleg atitudinea. Gata cu fustele mini, rochiile fără bretele și gelul de păr, înlocuite acum de haine lungi, fluturânde și cu ochi ațintiți cuminte în pământ.

Terrengganu. Un cuvânt care îți face limba să se ruleze senzual, cu promisiunea unor peisaje luxuriante și a unor plaje de un alb perlat. Broșurile turistice vorbeau despre țeptoase uriașe, cocotieri, coaste nesfârșite acoperite de nisip, mare de un albastru azuriu și o bogăție culturală transmisă din generație în generație.

Și într-acolo ne îndreptam. Bahrin hotărâse că modul cel mai potrivit de a-mi arăta Malaysia „lui” „era să călătorim spre statul său natal cu mașina; așa vom putea vedea țara și puteam face o pauză în călătoria de șase ore, oprindu-ne în orașul-stațiune Kuantan, în statul Pahang, ca să petrecem

⁶ Cu toții, în grup (în lb. franceză în original, n. red.)

câteva zile la hotelul Hyatt. Ne-am simțit minunat în Kuantan. Avea să fie singura vacanță romantică petrecută împreună. Bahrin renunțase temporar la regula contactului fizic în public și ne-am plimbat pe plajă mână în mână, schimbând săruturi pe dunele de nisip și jucându-ne împreună în apa mării. M-a mirat faptul că Bahrin nu voia deloc să înte în apă mai sus de genunchi; nu învățase niciodată să înoate, iar apa adâncă îl speria. Cu toată atitudinea puternic islamică de mai târziu, Bahrin nu a avut atunci nimic de comentat în ceea ce privește purtarea costumelor de baie în public. Am zeci de fotografii pe care mi le-a făcut pe plajă, cu aparatul lui Pentax, la care ținea atât de mult; îi plăcea în mod deosebit să mă fotografieze cu umerii goi, cu părul desfăcut și fluturându-mi pe umeri și consuma, în acele momente, câte o rolă de film.

La apus, stăteam pe terasa hotelului, privind oceanul, sorbindu-ne băuturile, Bahrin un Bacardi cu cola și lămâie-verde – „nu prea multă gheață“, obișnuia să zică –, iar eu umplându-mi timpul cu vreun cocteil colorat, pe care mi-l alesese el în seara respectivă. Ne priveam, vorbeam despre ziua ce trecuse alene și făceam planuri cu jumătate de gură pentru ziua următoare, niciodată ceva prea obositor și niciodată ceva care să ne poarte departe de refugiul nostru idilic, de lângă nisip și palmieri. Discuțiile nu aveau decât rareori drept subiect a doua parte a călătoriei spre Terengganu. S-ar fi zis că niciunul dintre noi nu dorea să pună capăt acelui răgaz. În schimb, noaptea, stăteam trează lângă Bahrin, ascultând cum valurile lovesc plaja și făcându-mi griji pentru inevitabila întâlnire cu mama lui.

Apoi, într-o dimineață, a sosit momentul să-mi iau inima în dinți și să pornesc spre întâlnirea cu Tengku Zaleha, fiica unui sultan și rege, musulmană devotată, divorțată și hagi în orașul sfânt Mecca. Până în acel moment al călătoriei mele, dansasem cu unul sau doi prinți moștenitori,

socializasem cu verii lui Bahrin și mă întâlnisem cu vreo două mătuși și cu câțiva unchi, dar nimic nu păruse atât de înfricoșător ca perspectiva primei întâlniri cu Yang Amat Mulia Tengku Hajjah Zaleha Puteri binti Almarhum Duli Yang Maha Mulia Sultan Ismail Nasiruddin Shah, mama iubitului meu.

Bahrin mi-a sugerat că ar trebui să port ceva foarte modest pentru a doua parte a călătoriei noastre. Îmi făcusem, la sugestia lui, două costume care semănau cât de cât cu cele tradiționale malaeziene, pe care le adusesem cu mine de la Melbourne. A decis că veșmântul violet era alegerea corectă pentru mama lui, un *baju kurung* simplu. În traducere, înseamnă „rochia cușcă” și era format, în acest caz, dintr-o fustă violet, lungă până la pământ, și o bluză până la nivelul genunchiului, cu forme geometrice, violet cu alb, din voal moale, cu mâneci care ajungeau la încheieturi și o tăietură rotundă, pe linia gâtului.

Cu părul pieptănat cu cărare pe mijloc și curgându-mi liber pe umeri, conform dorinței lui Bahrin, îmbrăcată „potrivit” și nu prea dornică să plec, mă uitam, de pe treptele hotelului, la portarii care ne puneau bagajele în mașină. Am privit pentru ultima oară în jurul meu către plaja mărginită de palmieri, gândindu-mă cu regret că m-aș fi simțit ca-n rai doar zăcând pe nisip, zile la rând. În timp ce mă imaginam pe plajă, plănuiam cu optimism o vizită, la întoarcere, în minunatul Kuantan. Nu am înțeles atunci că trecutul nu poate fi întors și nu poate fi rețrăit, că totul se schimbă și că mereu privim mai departe, la alte plăceri și către alte speranțe. Uneori, trecutul este îndulcit de trecerea timpului, dar această dulceață poate fi dureroasă precum un dinte cariat, întinând amintirile și sancționându-ne pentru naivitatea noastră. M-am urcat în mașină și, după o ultimă privire aruncată peste umăr, m-am întors să salut viitorul. Habar nu aveam ce îmi rezervă.

CINCISPREZECE

A durat o oră și jumătate până am ajuns la linia de demarcație dintre statele Pahang și Terengganu, mergând pe o șosea principală haotică, mărginită, de o parte, de sate mizere, junglă și câmpuri de orez, iar de cealaltă parte, de strălucitoarea Mare a Chinei de Sud. Am împărțit drumul cu un amestec ciudat de vehicule: camioane hârbuite, TIR-uri cu cherestea, ce cărau trunchiuri enorme aduse din pădurea tropicală, mașini de lux care se luau la întrecere cu scutere – adesea, pe acestea din urmă se afla o întreagă familie de cinci persoane, care se balansau într-un echilibru precar, rezultând un soi de număr de circ, cu o piramidă în echilibru –, capre și biciclete. După ce am trecut granița în Terengganu, am observat că sunt mai puțini oameni pe șosea și că jungla era mai abundentă și mai verde decât văzusem până atunci. Mi se părea straniu să încerc să îmi pun gândurile în acord cu fertilitatea locurilor; nuanță de verde peste altă nuanță de verde, pete colorate de flori tropicale, plante agățătoare și viță-de-vie, toate erau oarecum în contrast cu așteptările mele. Jungla tropicală era frumoasă, dar nu era în armonie cu mine, ca un peisaj pictat, desfășurat special pentru ochii mei. Eram obișnuită cu verile din Australia: iarba cafenie și uscată din Gippsland și micile orhidee sălbatice care par niște pete de culoare, sfidând uscăciunea înconjurătoare, nemărginirea câmpiilor noastre deschise, punctate de eucaliptii cu frunzele de un kaki monoton și coajă alb-cenușie, și parfumul bogat, unic al peisajului australian.

Treptat, satele au început să apară de-a lungul drumului la intervale regulate, pe măsură ce șoseaua se lărgea, transformându-se într-o autostradă dublă, la periferia orașului Kuala Terengganu. În timpul drumului, am vorbit

puțin cu Bahrin, ascultând casetele cu muzică pe care le luase cu el; dar, pe măsură ce ne apropiam de o clădire masivă ce se afla pe partea stângă, Bahrin își îndreptă spatele aproape imperceptibil, își ridică bărbia și încetini evident mașina, lansându-se într-o explicație privind gardul de ciment înalt de trei metri și lung de mai bine de un kilometru și jumătate pe lângă care treceam. Din câte se pare, era Istana Badariah, palatul Badariah, căminul unchiului său, sultanul: Duli Yang Maha Mulia Sultan Mahmud ibni Almarhum Sultan Ismail Nasiruddin Shah. Pe măsură ce treceam, am văzut cu coada ochiului o clădire masivă, vopsită într-un gri-pal. Santinele înarmate stăteau de pază la poarta principală și era arborat un steag, unul dintre multele steaguri care se aliniau pe bulevardul ce se întindea de la intrare. Bahrin mi-a explicat faptul că palatul se întindea pe un domeniu imens, unde se aflau un teren de golf, un club, o sală de badminton și terenuri de tenis. Iubitul meu a adăugat și că el crescuse în spatele acelor ziduri impresionante. Menționase asta doar în treacăt, fără niciun strop de nostalgie, de parcă ar fi fost un amănunt lipsit de importanță. M-am întrebat dacă, fiind membru al familiei regale, nu cumva fusese educat astfel încât să i se pară firesc faptul că o nouă domnie o înlocuia pe cea veche. Sau poate nu era tocmai încântat că fusese dezrădăcinat din vechiul său cămin? Mă întrebam, dar nu am spus nimic; nu credeam că era cazul să îmi bag nasul. Îmi dădeam seama că eram cu totul depășită de situație. Așa că, atunci și acolo, mi-am zis că trebuie să mă las dusă de val, să nu jignesc pe nimeni și să-l las pe Bahrin să mă ghideze în toate; părea a fi cel mai logic și de bun simț lucru pe care îl puteam face și era, probabil, singura modalitate în care puteam supraviețui pe câmpul minat al diferențelor culturale și al etichetei regale, care se întindea în fața mea. Și asta, dar și un car de noroc.

Bahrin și-a întins mâna, strângând-o pe a mea cu afecțiune

înainte de a întoarce mașina pe o alee care se afla chiar mai jos de drumul de la palat. Ajunsesem la destinație și, din considerente legate de buna-cuviință, aveam să locuiesc cu unchiul și mătușa lui, în casa vecină cu cea a mamei sale.

Pe alee am mers până la o curbă în unghi destul de ascuțit. Tot ceea ce puteam vedea în față era o masă de verdeață, care ascundea aproape în totalitate casa de ochii noștri. Ceea ce am putut zări mi-a lăsat impresia unui amestec din toate stilurile arhitectonice cunoscute și de proprietari care țineau mult la intimitatea lor.

Căminul lui Yang Amat Mulia Tengku Seri Paduka Raja, Tengku Ibrahim, unchiul după mamă al lui Bahrin și fratele mai mic al sultanului și al soției sale chinezoaice, Roșită, era decorat în stilul serialului de televiziune *Dinastia*. Uși sculptate manual păzeau intrarea în conac, iar versetul obligatoriu din Coran, cartea sfântă a musulmanilor, și el sculptat și ornamentat cu filigran de aur, trona pe pragul de sus. Aceste versete din Coran erau menite să-i protejeze pe locuitorii casei de spiritele malefice și să arate devoțiunea familiei față de Allah.

Înăuntru, parchetul strălucitor și podelele de marmură erau acoperite, din loc în loc, de covoare chinezești și persane. Reproduseră de candelabre de cristal dominau unele încăperi, care erau prevăzute cu aer condiționat, în timp ce în altele, ventilatoarele de tavan se învârtteau deasupra panourilor lăcuite și a pereților acoperiți cu oglinzi, care îți reflectau imaginea de zeci de ori. Stilul decorațiunilor era un amestec amețitor de kitsch extrem și obiecte foarte scumpe. Unele colțuri ale casei erau dedicate unor teme complexe – *Art nouveau* italian, cu palmieri auriți și multe mese de sticlă, sau japonez, încorporând chimonouri vechi, atârinate pe pereți, și o grădină cu apă. Casa era luxoașă, dar nu chiar de cel mai bungust. Spre deosebire de multe locuințe pe care aveam să le văd în

timpul șederii mele la Terengganu, apartamentele de familie din casa mătușii Roșită erau foarte europene, atât ca mobilier, cât și ca atmosferă: sofale mari și moi și ghivece imense cu plante umpleau cele trei camere de la intrare și aveau și băi occidentale. Deși nu toate aveau apă caldă, se bucurau de luxul WC-urilor cu vas înalt, chiar dacă lipsea hârtia igienică.

Casa a fost renovată și extinsă de atunci încoace, adăugându-i-se noi aripi și etaje, dar și o piscină îngropată, din fibră de sticlă, adusă din Australia, într-o singură bucată.

Am fost întâmpinată cu căldură de mătușa lui Bahrin, pe care o întâlнисem deja în Kuala Lumpur, și de verii lui, Nasiruddin și Alina, ambii studenți la Melbourne. Mătușa Roșită purta un caftan lung, din batic roz-aprins, cu flori mari, care, după cum aveam să aflu mai târziu, era uniforma „de casă” pentru mulți dintre membrii casei regale. Cu totul diferit de rochiile scurte, de firmă, de tocurile înalte și părul perfect coafat pe care văzusem că le poartă în capitală mătușa Roșită. Ambii săi copii vitregi, dar și fiica ei, Suzi, purtau jeansi, fiecare dintre ei cu un Walkman atârnat de gât și împodobiți cu tone de bijuterii de aur cu diamante.

Am aflat atunci și acolo că eticheta cerea să te descălți înainte de a intra la cineva în casă; era un adevărat spectacol să privești cum un grup de vizitatori se chinuiesc să găsească o sandală lipsă în fața ușii de la intrare.

Bagajul meu fusese luat de un servitor în vârstă, în timp ce eu eram condusă în salon pentru ceaiul de după-amiază. Mă simțeam intimidată și foarte copleșită în fața acestor străini. Din fericire, Bahrin nu se evaporase așa de repede pe cât plănuise. Văzându-mi fața disperată, își amânase plecarea destul de mult cât să schimbe câteva vorbe și să bea ceva. Dar mama lui îl aștepta, prin urmare, cât ai clipi și cât ai bate din palme, plecă, lăsându-mă cu ochii după el, de parcă aș fi fost Dorothy privind cum drumul de cărămizi galbene este

spart cu picamerul și acoperit cu smoală.⁷

ȘAISPREZECE

Cu toți servitorii pe care îi aveau mătușa Roșită și Tengku Ibrahim și care locuiau cu ei – bucătar, două cameriste, un servitor în vârstă, un băiat de serviciu și doi șoferi –, am fost surprinsă că lui Bahrin îi ieșise figura. Mă refer la vizita de la miezul nopții, în camera de oaspeți de la parter, unde fusesem cazată în noaptea în care ajunsesem acolo. Bahrin se înțelese cu vărul său, Nasiruddin, ca acesta să deschidă una dintre uși la un moment dat și să o încuie iar, după ce pleca. În acest fel a reușit să se strecoare în patul meu fără ca familia lui să-și dea seama. Aparențele, după cum aveam să înțeleg mai târziu, însemnau mult mai mult pentru familia regală decât adevărul în sine.

Ziua întâlnirii sosise în cele din urmă. Costumată din nou în hainele cele mai „potrivite”, am fost escortată de Bahrin în partea opusă a grădinii care separa reședințele, la casa vecină, care aparținea mamei sale.

În anii '60, bunicul lui Bahrin hotărâse să construiască reședințe pentru copiii lui favoriți. A pornit astfel la împărțirea unei mari suprafețe din zona pe care se afla palatul, construind drumuri private care să lege casele și instalând un sistem de canalizare și linii electrice. Fiecăruia dintre copiii și nepoții săi i s-a oferit o locuință identică: o casă standard cu trei dormitoare, cu apartamente pentru servitori, construită pe o jumătate de hectar de teren, din cărămidă, și cu pereți de ciment. Fiecare clădire a fost

⁷ Aluzie la eroina din povestirea *Vrăjitorul din Oz*, de Frank L. Baum, și la drumul (acut de aceasta pentru a ajunge la Vrăjitorul din Oz. (n. red.)

văruită în alb pentru a reflecta influența colonială britanică și a fost prevăzută cu verandă, pentru a fi apărată de ploile torențiale din anotimpul musonic.

Pe măsură ce nevoile de cazare ale fiecărui descendent favorizat creșteau, în ritm cu creșterea câștigurilor financiare obținute din concesiunile valoroase ale cherestelei din pădurile tropicale și ale gazului și petrolului descoperite în stat, creșteau și dimensiunile caselor. În unele cazuri, o clădire ce pornise ca o casă modestă tipică pentru suburbii s-a transformat într-un conac cu zece dormitoare.

Pe când traversam cei aproape două sute de metri care ne despărțeau de Tengku Zaleha, Bahrin mi-a explicat că zona în care locuia familia era cunoscută neoficial drept Kampung Istana, însemnând „satul palatului”. Dar, din câte vedeam, cu greu putea fi numită sat.

Casa lui Tengku Zaleha, simplă și destul de nouă, făcută din cărămidă, cu verande pe cele două laturi, vopsită în alb-cenușiu, cu tocurele ferestrelor de un verde-măr, era o clădire mult mai modestă și mai puțin impunătoare decât cea a fratelui ei. La semnalul lui Bahrin, mi-am scos pantofii cu cea mai mare grație de care eram în stare și am intrat în casa slab luminată și destul de austeră.

Mama lui Bahrin stătea într-o postură afectată pe marginea unei canapele din living, zâmbindu-mi, dar nu și cu ochii, și întinzând mâna către mine în semn de bun-venit, fără a se ridica în picioare. În Malaysia, femeile nu strâng mâna cu putere; de fapt, ele își ating doar palmele, ca într-o întâlnire din fugă a degetelor. Din fericire, fusesem instruită de Bahrin și i-am luat repede mâna dreaptă și am dus-o la nas și la buze, în semn de omagiu, schițând un soi de plecăciune scurtă, exact cum fusesem învățată. Fața ei păru că se dezgheață un pic și am răsuflat ușurată când ochii ei i-au întâlnit din nou pe ai mei, iar ea a dat din cap aprobator. Ani mai târziu, Tengku Zaleha avea să îmi spună că și ea

avusese emoții la prima noastră întâlnire și fusese foarte ușurată când și-a dat seama că știam cum să mă descurc în acele momente și că nu eram „fata albă barbară” de care se temuse. Era îmbrăcată într-un *baju kurung* de mătase roz, cu un batic alb, desculță și cu buzele rujate cu o nuanță de un trandafiriu rece; mi-a lăsat impresia unei persoane care nu trăia cu adevărat pe această lume și mă făcea să mă gândesc la o ducesă englezoaică în vârstă, care nu prea putea înțelege că „trăsura aia fără cai” reprezintă o realitate.

Bariera lingvistică s-a dovedit a fi greu de trecut. Tengku Zaleha știuse cândva engleza destul de bine cât să susțină o conversație, dar nu o mai folosisese și era prea timidă să înceapă să o folosească din nou, de frică să nu cadă în ridicol. Așa că, deși de obicei înțelegea ce se vorbea în engleză, nu dorea să facă și ea conversație. Așa că stăteam – Bahrin, mama sa, mătușa Roșită, un văr sau doi și cu mine – dând din cap, zâmbind și schimbând replici foarte oficial. „Unde te-ai născut? ”, veni întrebarea din partea lui Tengku Zaleha, prin intermediul mătușii Roșită. „Lucrezi? Unde? ”, verișoara Alina întrebă în numele mătușii sale, întrebare urmată imediat de „Câți ani ai? ”, moment în care interveni Bahrin, întrebând-o repede pe mama sa, pe un ton puțin mai aspru decât de obicei, dacă îi spusese vreodată că tatăl meu era originar din Penang.

M-a iritat faptul că Bahrin simțea nevoia să evite întrebările despre vârsta mea, deși îi înțelesesem instrucțiunile și motivele, chiar dacă nu eram în totalitate de acord cu ele. Bahrin îmi explicase că toți verii lui mai tineri îi dăduseră titlul de „Abang”, însemnând frate mai mare, titlu ce constituia o formă de respect, și că, dacă verii lui ar afla că am, de fapt, 17 ani (ceea ce însemna că eram mult mai tânără decât majoritatea lor), ar fi fost jenant pentru el. Relația noastră ar fi fost subiect de discuție, din moment ce Bahrin era atras de o adolescentă, care nu era musulmană și nu era

legal adultă. Așa că mi-a cerut să-i mint familia, în legătură cu vârsta mea. „Oricum“, m-a asigurat el, „nu e treaba nimănui, doar a noastră“.

Conversația „hai să te cunoaștem” a continuat politicos în cameră, mingea bilingvă fiind pasată de Tengku Zaleha și de mine, așezată în teren de ajutoare pline de bunăvoință, fiecare fiind dornic să preia rolul de intermediar lingvistic. Cred că semănăm cu publicul de tenis: toate capetele se întorceau la dreapta, apoi la stânga, în timp ce propozițiile erau traduse dus-întors, de-a lungul încăperii.

Evident, nu era un ceai de după-amiază relaxant, la care să poți să te simți în largul tău, era mai mult o tortură cu ceai și prăjituri.

Ceea ce a spart cu adevărat gheața între mine și mama lui Bahrin a fost o cutie imensă de bomboane de ciocolată Cadbury. Adusesem vreo duzină de astfel de cutii de bomboane din Australia, în caz că aş fi avut nevoie de cadouri de mulțumire, și i-am dai lui Tengku Zaleha una dintre ele. Nu și-a putut ascunde plăcerea, nici zâmbetul pofticios care a doborât bariera noastră de comunicare. Peste cutia de dimensiuni considerabile cu bomboane Cadbury, ne-am recunoscut ca membre ale clubului dependenților de ciocolată și am început să fim prietene.

Așa că, după ce s-a terminat chinul cu prezentările oficiale și mărunțișurile obligatorii, Bahrin și cu mine am fost scuzați și, însoțiți de un văr pe post de paznic, am pornit într-o plimbare prin orașul Kuala Terengganu. Seara, acasă la unchiul său, Bahrin m-a felicitat, spunându-mi că mă „descurcasem foarte bine “la întâlnirea cu mama sa. Nu am putut să nu mă gândesc că suna de parcă aş fi întreprins o misiune sub acoperire în spatele liniilor inamice; așteptam o medalie, dar nu se întrezărea nimic la orizont, așa că m-am mulțumit să zâmbesc, de parcă nu aş fi înțeles nimic.

Un an mai târziu, când începusem să înțeleg mai bine

obiceiurile islamice, mi-am dat seama că, atunci când un băiat musulman duce o fată acasă să-i cunoască părinții, este un indiciu important al faptului că se gândește la căsătorie. Persoanele de sex opus nu își fac pur și simplu vizite și nu își vizitează părinții dacă relația nu este serioasă. Biata lui mamă știa la ce se gândește Bahrin cu mult înainte ca eu să o știu; poate că a crezut că și eu cunosc acest lucru.

Amintirile mele despre acea primă vizită la Terengganu par să se ciocnească unele de altele și să alerge în cerc în mintea mea; pot să-mi amintesc „scene” cu claritatea unei fotografii, dar multe dintre evenimentele răzlețe, petrecute oră de oră, au rămas ascunse undeva prin sertarele minții mele. Poate și pentru că m-am lăsat sedusă de familia lui Bahrin. Am văzut atunci, în primele zile, mostre de comportament peste care cred că am dorit să trec, lăsând ca aspectele frumoase să contrabalanseze faptele mai puțin digerabile ale vieții lor. La 17 ani, nu am făcut valuri. La 30 de ani, voi provoca un tsunami, dacă e necesar.

În primele două săptămâni ale lui ianuarie 1981, am topăit cu Bahrin între Terengganu, Kuala Lumpur și Singapore, într-un ritm amețitor. În Terengganu am admirat peisajul, în Kuala Lumpur am petrecut ca nebunii, iar în Singapore am făcut cumpărături până nu am mai putut.

La Singapore l-am întâlnit prima oară pe sultanul din Terengganu, unchiul după mamă al lui Bahrin, și pe a doua lui soție, Sharifah Nong, mama celui mai mare fiu al său, Mizan, prințul moștenitor (Raja Muda) și pe majoritatea copiilor lor. Îl cunoscusem deja pe Mizan și îmi plăcea de el; pe atunci era un tânăr timid, nepretențios și cu care te puteai înțelege ușor. Combinația sa de gene arabe și malaeziene îi dădea o frumusețe neșlefuită și niște ochi negri adânci. Întotdeauna avea un zâmbet cald, dacă nu cumva chiar tentant pentru mine, și era mult mai implicat în treburile domestice de bază decât Bahrin. Era ceva obișnuit să-l

găsești pe Mizan măturând podeaua sau pregătind o masă nepretențioasă când venea în vizită, în casa noastră din Melbourne. Îmi părea destul de rău pentru el, întrucât știam că nu-i place Geelong Grammar, școala în care învățase Bahrin și unde fusese trimis pentru a-și termina studiile. Nefiind foarte bun la învățătură, îi era greu acolo, iar izolarea internatului îi mărea nefericirea. Dar, ca prinț moștenitor și probabil viitor rege al Malaysiei, nu prea avea ceva de spus despre modul în care i se croia soarta. Cariera sa, locul în care avea să trăiască și cine avea să-i devină soție oficială, toate erau decizii care urmau să fie luate în numele său.

Îi întâlnisem deja pe ceilalți copii ai familiei regale, surorile și frații lui Mizah, în Terengganu. Fetele, Farah, Anna și Ima, aveau între 15 și 21 de ani. Farah, cea mai în vârstă, era subțire ca o trestie, cu o față în formă de inimă, foarte delicată și cu buze voluptuoase; o moară stricată, ca și mama ei, nimic nu-i plăcea mai mult decât o bârfă succulentă. Își făcuse un obicei din a se împodobi cu cantități impresionante de bijuterii și făcea complimente extravagante, pe care le găseam foarte deconcertante.

Anna, pe de altă parte, mai tăcută, prefera să nu stea în prim-plan, ci doar să fie spectator. Deosebit de frumoasă, cu un păr negru și lung, Anna avea o senzualitate ușor reprimată; cu oasele line, la fel ca sora ei, aerul ei de fragilitate masca o coloană vertebrală de oțel și o fire răutăcioasă și ușor disprețuitoare.

Băiețoiul și cea mai mică fiică din familia sultanului era Ima.

Ea era varianta feminină a fratelui ei Mizan, având aceeași ochi negri și trăsături cizelate. Purta părul tuns scurt, sfidător băiețește, ți, spre deosebire de surorile ei, era departe de a fi fragilă. Întotdeauna părea mai în largul ei în jeanși decât în veșmintele musulmane tradiționale și

restrictive, pe care era obligată să le poarte în public sau când se afla în preajma tatălui ei, sultanul. Se știa că-i place mai mult fotbalul decât îndatoririle de prințesă și se întâmpla destul de des să îi surprind pleoapele lăsate, pentru a masca vreo privire rebelă.

Cei doi băieți mai tineri ai clanului regal erau cu mult puși în umbră de surorile lor mai mari și, drept rezultat, păreau a fi atrași de necazuri ca fluturii de lumină, intrând mereu în conflict și folosind fiecare ocazie pentru a le face farse nevinovaților care nu bănuiau nimic. Tengku, de 10 ani, „Baby“, pentru a-i folosi porecla, era un copil cu adevărat antipatic, tipul de puști care face ca mijloacele contraceptive să fie o propunere tentantă. Manifesta sadism față de animale și era în stare să mintă și să manipuleze orice situație în avantajul propriu. „Baby“ simțea o plăcere deosebită să-și chinuiască fratele vitreg, mai mic decât el, Tengku Adik, uneori lovindu-l, ciupindu-l și hărțuindu-l pentru a obține o reacție.

Așadar, să trecem la prima mea audiență la Alteța Sa Regală, sultanul din Terengganu. Sultanul Mahmud și familia lui se răsfățau cu o mică vacanță în Singapore, stând împreună cu anturajul lor la hotelul Goodwood Park, aflat în proprietatea celui mai bogat om din lume, sultanul Bruneiului, cel atât de bogat în petrol. Godwood Park era, fără discuție, cel mai bun hotel de cinci stele din Singapore. Discret, modest, dar de o eleganță evidentă, holul era astfel gândit încât să îți tempereze exuberanța încă de la intrare. Mi-am croit drum, împreună cu Bahrin, de-a lungul unui coridor, către apartamentul privat rezervat, de obicei, proprietarului hotelului, și care, din politețe, fusese pregătit pentru familia regală din Terengganu.

În timp ce picioarele mi se afundau în covorul gros și mătăsos care acoperea holul, de două ori mai lat decât un dormitor ceva mai mic, am privit o scenă care ar fi putut

rivaliza cu momentele din timpul perioadelor de reduceri de la Harrods, Bloomingdales sau Harvey Nichols. Sacoșe de cumpărături purtând etichete precum Christian Dior, Giorgio Armani și Yves St. Laurent erau așezate într-un maldăr impresionant lângă pereți, vărsându-și conținutul pe podea: numeroase cutii cu pantofi de damă, porțelan Wedgwood, două sau trei biciclete și o mașinuță electrică. Membrii familiei regale din Brunei fuseseră la cumpărături. Rămăsesem fără glas; sub ochii mei se întindeau resturile unei adevărate orgii a risipei. Era vorba de consumerism serios și devotat – și, din moment ce erau musulmani, cei din Brunei nici măcar nu sărbătoreau Crăciunul.

Am fost conduși, eu și Bahrin, către unchiul său, printr-o serie de încăperi frumoase, unele hexagonale, cu ferestre mari, ce aproape că țineau locul pereților, de către un servitor echipat în uniforma standard a palatului, jachetă și pantaloni albi, *sampin* – sarongul bărbătesc, legat în jurul taliei, peste pantaloni – și o *songkok* din catifea neagră, o pălărie ovală, fără boruri, asemănătoare unui fes, brodată cu însemnele regale.

După câteva minute, au venit și Farah și Mizah; conversația și comportamentul lor erau normale și relaxate, Farah explicându-ne ce bucurii îți produce o sesiune de cumpărături în Singapore.

Deodată, toată veselia din cameră s-a evaporat – ne aflam în prezența sultanului. Un bărbat destul de înalt și de împlinit, nu a zâmbit cât timp am făcut plecăciunea, *angkat sumpah*, cu palmele lipite și ridicate către frunte, în semn de supunere, și i-am sărutat mâna întinsă, în timp ce îngenuncheam pe jumătate. Abia dacă mi-a acordat ceva mai mult decât o privire lipsită de interes, eu încercând să mă confund cu peisajul, pe cât puteam mai bine. Părea

Absent, de parcă ar fi trăit în altă dimensiune. Bahrin mi-a relatat apoi că unchiul lui nu mai fusese el însuși de când i se

diagnosticase boala de inimă; își petrecea o mare parte a anului încercând atât medicina tradițională, cât și ultimele descoperiri occidentale în domeniu pentru a-și prelungi viața.

După scurta sa apariție în sala de recepții, timp în care cei doi copii ai săi nu s-a simțit deloc în largul lor, foindu-se încurcați, cu ochii ațintiți în pământ, soția sa numărul doi, Sharifah Nong, a apărut brusc. Era învăluită în mătase, ochii îi erau subliniați cu creion negru, iar mâinile îi erau acoperite de inele cu diamante, rubine și smaralde, câte două pe fiecare deget; la încheieturi îi șerpuiau brățări și un ceas Piaget, încrustat cu diamante. La gât li atârna o colecție impresionantă de lanțuri lungi, din aur masiv, pandantive cu diamante și încuietori gravate cu simbolul arab pentru Allah. Toate aceste bijuterii zăngăneau și se balansau în timp ce se apleca pentru a se așeza pe aceeași canapea cu mine. Era un adevărat uragan vorbitor, o femeie a cărei personalitate îi putea copleși pe toți cei din jur cu lipsa ei de discreție. Cu felul său de a fi, bombastic până la extrem, nu era greu de înțeles de unde moșteniseră fiicele ei gustul pentru bârfă, căci aceasta se afla în chiar sângele mamei lor.

A ajuns imediat la concluzia că sunt „plăcută la vedere”, că trebuie să mă mai îngraș și că am pielea cu mult mai albă și părul mult mai frumos decât prima soție a lui Bahrin, Fauziah, care, spunea ea, nu îi plăcuse niciodată. Mătușa Sharifah Nong a reușit să spună toate acestea în primele două minute ale întâlnirii noastre. Mă întrebam ce ar fi zis dacă m-ar fi cunoscut mai bine sau dacă arii avut mai mult timp să stea cu mine. Mi-a spus că știa că vom fi prietene bune. Nu mai puteam de nerăbdare.

Odată cunoscută familia lui Bahrin, odată ce fusesem examinată și trecusem, mai mult sau mai puțin, examenul, a venit curând și vremea să mă întorc acasă la Melbourne și la normalitate. În dimineața plecării mele, leneveam cu Bahrin

în pat, în casa tatălui său, când s-a întors deodată către mine și mi-a zis că are un inel pentru mine. Un inel de logodnă. Nu mă ceruse de soție, el luase o hotărâre.

Bahrin mi-a retezat brusc toate întrebările pe care le-aș fi pus, orice nedumerire în privința viitorului nostru sau orice nesiguranță pe care aș fi putut să o manifest, spunându-mi doar atât: „Nu strica momentul începând să vorbești despre asta, doar du-te acasă și așteaptă-mă “. Și așa am făcut. M-am urcat în avion în acea după-amiază, fără să îmi dau seama că în relația noastră se năștea o obișnuință, care nu avea să fie abandonată niciodată – obișnuința supunerii mele regale.

ȘAPTESPREZECE

La întoarcerea în Australia și în următoarele săptămâni, cât l-am așteptat pe Bahrin să se întoarcă, viața mea s-a așezat din nou în tiparele obișnuite. Erau momente când mă întrebam dacă fusesem într-adevăr în acele locuri exotice. Existența mea părea cât se poate de normală și începusem să visez cu ochii deschiși în momentele de singurătate, preferând să merg pe jos de la birou, prin soarele încă puternic al verii, către casa din Carlton, hoinărind prin mica grădină din spate și frecventând, din când în când, câte un curs de balet pentru a mă menține în formă. Era, probabil, prima dată în viața mea când încercam să mă simt bine în compania propriei persoane. Mă întreb adesea ce s-ar fi întâmplat dacă Bahrin nu ar fi venit la Melbourne să mă ia. Totuși, pe de altă parte, poate că siguranța pe care o emanam atunci venea tocmai din faptul că eram legată de el. Nu voi ști niciodată: viața mea și-a urmat de mult cursul propriu, ca să mai aibă rost să mă mai gândesc la alternativele pe care le-aș fi avut în adolescență.

Venise acasă, aducând cu el un inel de logodnă, iubire și un viitor pentru mine.

Inelul mi l-a oferit cu stil, în noaptea în care a sosit acasă, în timpul unei cine la lumina lumânărilor, la Tsindos Bistro, „restaurantul nostru special”, iar cuvintele au fost: „Trei diamante – te... iu... bese “. Presupun că, prin faptul că acceptasem inelul, am acceptat tacit să mă căsătoresc cu el; nu m-am gândit în acel moment să spun „da”, pentru că oricum nu fusese pusă nicio întrebare.

Iubire oferea din abundență, de parcă ar fi avut în buzunar un manual cu titlul *Cum să faci curte unei fete*. Aveam parte de prânzuri intime, când nu discutam nimic, de plimbări lungi cu mașina, ascultând muzică, ceea ce sugruma din start orice tentativă de conversație, făceam dragoste într-un mod plăcut, fără pretenții, și primeam flori, multe, multe flori.

Florile erau slăbiciunea mea, iar Bahrin o hrănea din plin. Pe 14 februarie 1981, de Sfântul Valentin, când am ajuns acasă, am găsit ușa de la intrare plină de garoafe și panglici. După ce am întors cheia în broască și am intrat în casă, m-au întâmpinat și mai multe flori, în dezordine la picioarele scărilor, așezate în jurul unei felicitări pe care scria „La mulți ani de Sfântul Valentin”. Trandafiri roșii erau legați de balustrada scării, câte unul pentru fiecare suport al balustradei, răsuciți cu grijă. Am urmărit cărarea de flori, ridicându-le pe măsură ce urcam, până când, ajunsă la ultimul etaj, brațele mele nu mai puteau cuprinde buchetul. În spatele ușii, de care atârnau și mai mulți trandafiri și pe care era scris „Te iubesc”, stătea Bahrin, liniștit și nonșalant, de parcă ar fi fost ceva normal să cumpere ceea ce părea a fi toată marfa dintr-o florărie.

În afară de zgomotul traficului, în casă era liniște. Bahrin se uita la mine în timp ce eu încercam să dau glas mulțumirilor. Mi-a adresat unul dintre zâmbetele lui abia schițate și mi-a zis într-o doară:

— Ei bine, la ce te așteptai? Doar vei fi soția mea. Știam că nu puteam să dau un răspuns, așa că l-am sărutat.

Pe măsură ce relația noastră progresa, mă trezeam că uit din ce în ce mai mult de prietenii apropiați. Noua mea viață se desfășura în totalitate în jurul iubirii mele nou descoperite; eram atât de cufundată în ea, încât abia dacă mi-am dat seama că tot cercul meu de prieteni era acum format din verii sau colegii de universitate ai lui Bahrin și că și aceștia puteau fi numărați pe degetele de la o mână.

Am ajuns pe nesimțite în luna martie, fără să ne gândim la nimic important, decât la examenele decisive, de sfârșit de an, ale lui Bahrin. Era într-o sâmbătă, pe 8 martie; ne uitam împreună la televizor, în birou, după ce luaserăm cina, când s-a întors către mine și a aruncat bomba:

— Știi că săptămâna viitoare este ceremonia de încoronare a unchiului meu și de instalare a lui Mizrah și că ar trebui să fiu prezent. Apoi, mai grăbit, a adăugat:

— Cred că ar trebui să ne întoarcem la Terengganu pentru încoronare și să ne căsătorim în același timp.

Stăteam pe podeaua camerei de zi, semne de exclamare îmi ricoșau în creier, nu-mi găseam cuvintele, gândurile mi-o luaseră razna. Nu stabiliserăm o dată pentru nuntă până în acel moment. Mă gândisem mereu că vom discuta despre asta după absolvire; era amuzant să fii logodit și, din moment ce luam pilule, nu trebuia să ne facem griji că am fi avut copii înainte de a-i fi dorit. În cele din urmă, am reușit să îngaim:

— Dar eu am doar 17 ani.

— Așa că doar ți-ai bătut joc de mine, nu-i așa? mi-a replicat furios Bahrin. Crezi că aș fi dus pe oricine acasă, să o cunoască pe mama? Am avut intenții serioase în ceea ce te privește încă din prima zi, a adăugat el. Am știut că vei fi soția perfectă pentru mine. De ce cauți acum scuze?

— Dar e peste șapte zile... am răspuns, încercând să trag de timp. Nu mă pot căsători legal cu tine. Sunt minoră.

Și apoi am făcut o remarcă destul de prostească:

— Nu am rochie de mireasă.

Aceste comentarii nu au servit la nimic, doar au inflammat tonul conversației.

— Ce crezi că înseamnă să fii membru al unei familii regale? Pot să aranjez totul. Pot să fac totul legal. Pot să organizez orice. Tot ce trebuie să fac este să dau un telefon în Malaysia. Și a continuat ridicând tot mai mult vocea, până când a ajuns să țipe la mine:

— Sunt singura persoană care ți-a oferit șansa de a te integra. Nu te simți în largul tău aici, în Australia, nu le aparții și nici nu arăți ca ei... Pot să fac să te simți parte a unei familii pentru prima dată în viața ta și tot ceea ce faci tu este să găsești nod în papură. Nu o să mai conteze ce ai fost sau cine ai fost înainte de a te căsători cu mine, nimeni din Malaysia nu va îndrăzni să te considere altceva decât un membru al familiei mele. Aici ești doar o corcitură eurasiatică. Mi-ai povestit chiar tu ce probleme ți-au făcut australienii la școală, cât de nefericită ai fost în copilărie – ei bine, nimic din toate astea n-o să se mai întâmple în Terengganu. Pentru prima dată vei avea o familie adevărată. Îți ofer protecția dată de tot ceea ce am, de tot ceea ce reprezintă familia mea și tot ceea ce faci tu este să găsești nod în papură, să cauți posibile piedici.

Nu-l mai văzusem până atunci nervos și mă speria. Poate că avea dreptate. Poate că locul meu nu era în Australia. Poate puteam găsi un soi de puritate rasială și un viitor pentru copiii mei, căsătorindu-mă cu el; apoi, ei nu vor trebui să treacă prin agonia de a fi diferit, așa cum mi se întâmplase mie.

Pur și simplu nu știam ce să spun. Am început să plâng, încercând să explic toate lucrurile care mă speriaseră, toate incertitudinile mele, dar nu voia să asculte. Continua să țipe la mine, lăsându-mă fără straturile mele, atât de atent ridicate, de autoapărare și încredere, dezgolindu-mi

vulnerabilitățile și scoțându-mi la iveală temerile.

— Încotro ai să o iei acum? Ce vei face? m-a întrebat Bahrin în cele din urmă.

Ce vrei să spui? am răspuns eu.

— Ei bine, doar nu crezi că putem continua să trăim împreună și să nu ne căsătorim, nu-i așa? Eu nu trăiesc cu o târfă. Sunt musulman și, până acum, doar faptul de a locui împreună a însemnat să trăiesc în păcat. Nu putem continua așa. Ți-am dat destul timp să te maturizezi, acum îți ofer șansa de a fi cineva, de a te integra, pentru prima dată în viață, de a avea o familie, și tu nu vrei asta. Te iubesc, dar acum trebuie să îți spun: ori ne căsătorim, ori ne despărțim, a încheiat el.

Nu puteam să-l pierd. În acele clipe îmi era îngrozitor de frică să fiu din nou singură. Îl iubeam, nu voiam să ajung ca mama. Poate că avea dreptate. Pur și simplu nu mai știam ce să fac – eram atât de confuză, încât amețisem. Nu mă puteam opri din plâns, iar el continua să îmi țină prelegeri.

La un moment dat, am bâiguit ceva cum că știu că musulmanilor li se permite să aibă mai multe soții; la urma urmelor, și unchiul lui, sultanul, avea cel puțin două soții. Nu doream ca el să fie însurat și eu altcineva. „Nu aș putea suporta“, am țipat. Doream ca mariajul meu să dureze, i-am spus. Nu credeam că relațiile poligame erau corecte, nu doream să concurez cu altă femeie. „Nu vreau să te împart – niciodată!“, i-am spus cu vehemență.

În loc de răspuns, a înșfăcat Coranul, cartea sfântă a islamului, pe care îl ținea pe marginea căminului, în birou, a căzut în genunchi și mi-a jurat că nu își va lua niciodată vreo altă nevastă în afară de mine și că vom fi împreună până la moarte. Mi-a jurat în numele lui Allah și pe cea mai sfântă carte a religiei sale. Era un jurământ sacru, m-a asigurat el, un jurământ la care îl lega propria lui religie. Bahrin avea să repete, mai apoi, acest jurământ sfânt, tot cu Coranul în

mâini, în prezența și la cererea mamei sale, în cel puțin trei momente în timpul căsniciei noastre.

Trebuia să capitulez. Era atât de hotărât când îmi spunea că va ieși pentru totdeauna din viața mea dacă nu mă măritam cu el săptămâna următoare, încât a trebuit să cedez. Pur și simplu am cedat. Nu mai aveam puterea să mă cert și nu puteam să risc să îl pierd numai pentru că eu credeam că ar trebui să mai așteptăm.

A făcut dragoste cu mine imediat ce am cedat, spunându-mi că nu mă va părăsi niciodată, jurându-mi că mă va iubi mereu și promițându-mi iar și iar că totul va fi bine de acum când căzusem în sfârșit de acord.

După aceea, Bahrin m-a informat că luase hotărârea să nu mai facem sex din nou până nu vom fi oficial căsătoriți; că trebuia să rămânem puri până în noaptea nunții, dar continuam să împărțim același pat. Era exact ca și când ai fi închis ușa grajdului imediat ce calul își ia avânt să fugă, dar cine eram eu să îl contrazic?

Eram doar mireasa.

OPTSPREZECE

Mă uitam la imaginea mea din oglindă, stând la măsuta de toaletă, și mă evaluam. Am văzut niște ochi mari, subliniați cu kohl, părul negru și lucios prins strâns cu sifon și mâinile care frământau nervoase lângă periile de păr din argint. Pe sânul drept îmi prinsesem prețioasa mea broșă cu diamante, cea pe care o promisem de la tatăl meu. Ieșea foarte frumos în evidență pe rochia roșu-închis din dantelă.

Avusesem nevoie de o noapte întreagă să o croiesc, împreună cu o colegă, pentru a o termina la timp, de o oră nebună la prânz ca să găsesc prin magazine lenjerie care să se asorteze la rochie și de o oră să mă spal pe cap și să mă machiez.

Imaginea pe care o vedeam în oglindă nu era cea pe care mi-o imaginasem în anii tulburi care trecuseră, când aveam viziuni despre cum avea să fie viitorul meu; în acele visuri aveam în mână crini și gardenii și străluceam în alb.

Era ora șapte seara, mă afluam într-o țară străină și urma să mă mărit în câteva minute.

Cele șapte zile care mă despărțiseră de acest moment se evaporaseră ca gheața atunci când o arunci în foc. Vârtejul de pregătiri, cumpărături, croieli, aranjamente de călătorie și cel mai pur haos isteric îmi lăsase puțin timp pentru a conștientiza detaliile evenimentului propriu-zis. Aceste detalii fuseseră lăsate în sarcina lui Bahrin, lucru care părea cel mai potrivit, având în vedere circumstanțele. Se dovedise că avusese dreptate în predica pe care mi-o ținuse: când a dorit ca pregătirile pentru nuntă să fie făcute, a pus mâna doar pe telefon.

Stând la clasa întâi, în avionul care ne ducea în Malaysia, nu puteam să nu mă gândesc la bunica; vorbisem cu ea cu o seară înainte și îi dădusem vestea căsătoriei noastre. Bunica nu spusese nimic care să ne descurajeze, zicând doar că vrea ca eu să fiu fericită. Avea rezerve privind viteza în care se desfășurau toate și era dezamăgită că nu avea să fie acolo să mă vadă mireasă. Dar Bahrin îi explicase că, pentru a nu perturba încoronarea unchiului său, avea să fie doar o simplă ceremonie civilă a căsătoriei, adăugând că vom face o ceremonie adevărată mai târziu, una cu tot ce trebuie și la care va putea și ea să participe.

Stând alături de bărbatul cu care aveam să mă mărit, nu puteam decât să fiu de acord, în sinea mea, cu bunica. Și eu eram dezamăgită că nu putea participa la nuntă și că nu mă ocupam deloc de planificarea acesteia. Dar așa voia Bahrin, iar eu nu doream să-l pierd. Eram sigură că vreau să îmi petrec restul vieții cu el – exact ca în poveștile cu zâne.

Lăsând la o parte poveștile, erau câteva detalii pe care nici

măcar Bahrin nu le rezolvase încă. La vreo două ore după ce decolasem, începuse să treacă în revistă programul pentru nunta noastră, care avea loc în seara următoare. Nunta propriu-zisă se desfășura în limba malaeziană, cu câteva cuvinte în arabă, spuse la locul potrivit. Se aștepta ca și eu să spun câteva propoziții în această limbă, dar și în malaeziană. Ar fi fost mai simplu și mai puțin derutant pentru mine, mi-a explicat Bahrin, dacă mă învăța propozițiile respective atunci, în timpul zborului, pentru că araba era destul de dificilă pentru un novice.

Așa că, între două mese și sărind peste film, am învățat primele cuvinte în arabă, fonetic și imitându-l pe Bahrin: *Wah Ash Hah Do Allah, Mohamad Am Rasool L'Allah Law*. Am repetat iar și iar, ca un disc stricat. „Nu există decât un Dumnezeu, Allah, și Mahomed este profetul lui“, mi-a tradus Bahrin. Această propoziție mă va scoate din încurcătură, mi-a promis el; restul era ușor. L-am întrebat care era semnificația acestor cuvinte și mi-a explicat: „Va trebui să devii musulmană, doar pe hârtie. Nimeni din familia mea nu se poate căsători legal cu o persoană care nu e musulmană. Oricum, e doar o formalitate, de fapt nu înseamnă prea mult și nu contează dacă tu nu crezi în asta“.

Ne-am petrecut noaptea de sâmbătă în casa tatălui său, Bahrin, la Kuala Lumpur, înainte de a ne continua drumul spre Kuala Terengganu, pentru ceremonia nupțială. Raja Ahmad nu era invitat la nunta noastră; se convenise tacit că prezența sa nu era de dorit din cauza rupturii produse de divorțul de mama lui Bahrin, Tengku Zaleha, care avusese loc cu ani în urmă. A doua zi, a toastat pentru fericirea noastră cu bere Tiger și ne-a trimis la drum, după ce ne-a aruncat vreo două glume deocheate și promisiunea de a ne vedea peste șase zile, în drumul de întoarcere la Melbourne.

Când am ajuns, în cele din urmă, la destinație, obosisem îngrozitor și, sincer, nu-mi amintesc să fi simțit vreo fericire

la gândul iminentei noastre cununii. Ajunsesem în punctul în care mă încerca doar un sentiment de fatalitate față de tot ce avea să se întâmple. Contemplându-mi imaginea din oglinda din baie, mi se părea că arăt mai mult a maratonist epuizat decât a minunată mireasă, și încă una care avea mai puțin de trei ore la dispoziție pentru a produce un miracol.

Tengku Zaleha mă dusese în dormitorul principal din casa ei pentru a putea să mă aranjez. În mod evident, făcuse eforturi uriașe, în scurta perioadă pe care o avusese la dispoziție, pentru a transforma dormitorul într-un apartament nupțial în stil malaezian. Mobila era nouă, din mahon, și foarte împodobită. Patul avea incrustații complicate, cu model floral subliniat cu aur, capul patului fusese învelit în brocart galben-canar pentru a se asorta cu perdelele și tapițeria celorlalte mobile. Nu era tipul de decor pe care l-aș fi ales vreodată pentru mine, dar apreciam atenția lui Tengku Zaleha și am încercat să-i spun și ei asta, înainte de a mă lăsa singură.

După câteva minute, Bahrin mi-a cerut să vin cu el în sufragerie. Mobila fusese dată la o parte, iar masa plasată într-un capăt al încăperii. La masă ședeau doi bărbați, care păreau foarte absorbiți de ceea ce notau într-un registru imens, un catastih oficial, iar în jurul lor se aflau o mulțime de hârtii, răspândite în dezordine. Aproape că nu s-au uitat la mine când am intrat în cameră. Erau îmbrăcați loial diferit de ceea ce văzusem până atunci în Malaysia: purtau robe cu mânecă lungă, ce semănau cu veșmintele preoților, dar din bumbac, în culori pale, cu pantaloni pe dedesubt și turbane pe cap. Ei erau imamii, echivalentul vicarilor sau predicatorilor, împuterniciți să cunune oamenii, să dea instrucțiuni religioase și să interpreteze legea islamică. Când Bahrin m-a prezentat, am întins mâna, dar niciunul dintre imami nu mi-a întors gestul; amândoi ne uitau fix la mâna mea întinsă. Bahrin a dezamorsat momentul penibil

explicându-mi că domnii se aflau acolo pentru a oficia căsătoria. Niciunul dintre imami nu vorbea engleza și nici nu păreau deranjați de faptul că eu nu le vorbeam limba, așa că Bahrin a trebuit să facă pe interpretul.

Mi-am auzit numele, urmat de cuvântul „Yasmin“, în timpul unei scurte conversații în malaeziană între cei trei bărbați. „Yasmin“ era numele pe care mi-l alesese Bahrin pentru a-l folosi în documentele oficiale, după căsătoria noastră, și numele sub care convenisem că mă va cunoaște publicul malaezian.

Împingându-mă ușor în față, Bahrin mă îndemnă încet:

— Spune ce te-am învățat.

Așa că, ascultătoare și un pic emoționată, am repetat ce mă învățase în avion:

— *Wah Ash Hah De Allah, Mohamad Am Rasool L'Allah Law.*

— Semnează aici și aici, spuse în malaeziană imamul Aii, arătându-mi registrul și zâmbind pentru prima dată, în timp ce eu semnam lângă hieroglifele arabe din cartea legată în piele.

— Și acum ce fac? am întrebat, întorcându-mă către Bahrin, în timp ce acesta se îndrepta către ușa camerei.

— Te îmbraci pentru nuntă, mi-a indicat el, în timp ce-l urmam pe coridor. A, și fă-ți un coc, pentru mine. Arată mai elegant așa.

NOUĂSPREZECE

Vocea muezinului chemându-i pe credincioși la rugăciunea de seară m-a smuls din gândurile mele, pe când stăteam în straiele de mireasă, în fața măsuței de toaletă. S-a auzit un ciocănit la ușă și a intrat Bahrin. Purta costumul tradițional, *baju melayu*, compus dintr-o cămașă comodă, cu mânecă lungă, încheiată pe gât, fără guler, legată în față cu

nasturi din giuvaieruri, și pantaloni largi, de mătase, purtați cu o fustă de brocart, strânsă în falduri în jurul taliei. Avea un *songkok* de catifea neagră pe cap. Privindu-i imaginea în oglindă înaintând către mine, mă gândeam cât de sumbru și frumos era viitorul meu soț.

În mâna dreaptă, ținea o cutie de catifea roșie pe care a deschis-o în momentul în care a ajuns lângă mine. Înăuntru se afla un colier greu cu diamante, în formă de orhidee și frunze, din aur alb și platină. Cerceii și brățara din set erau la fel de împodobite ca și colierul și la fel de bogat încrustate cu diamante de diferite mărimi.

— Ești frumoasă, Yasmin, se adresă Bahrin imaginii mele din oglindă. Astea sunt pentru tine. Le poți purta acum. Mama le-a ales. Sunt darul meu de nuntă pentru tine. I-am cerut să se ocupe de asta când i-am dat telefon. Vei avea nevoie de bijuterii pe care să le porți, acum că ești pe cale de a deveni soția mea. Pune-ți-le pentru nuntă.

— Să le port pe toate acum? am întrebat eu, gândindu-mă ce mulțumită fusesem de ținuta mea înainte ca el să între în cameră și cât de perfect și de discret mă gândeam că arăta broșa pe care mi-o dăruise tata, pe rochia mea din dantelă roșu-închis.

— Da. Îți plac? mă întrebă el.

Am ezitat un pic înainte să îi răspund. A trebuit să mint. Nu puteam să-l jignesc spunându-i adevărul, mărturisindu-i că nu îmi plăceau deloc bijuteriile mari, ostentative.

— Sunt foarte frumoase, am mințit eu, dar sunt prea mult. Nu trebuia să îmi cumperi așa ceva. M-aș fi mulțumit cu o verighetă. Toate astea nu erau necesare.

— Jacqueline, vei fi soția mea – bineînțeles că erau necesare, mă liniști el, punându-și mâna pe umărul meu, în timp ce vorbea cu imaginea mea din oglindă. Ne vedem în curând.

— Ce se întâmplă acum? am întrebat, nedorind să mă

părăsească iar.

— Păi, tocmai te-ai convertit la islam cu imamii, așa că acum ne putem căsători. Totul e aproape gata, îmi răspunse el.

— Dar cum rămâne cu faptul că sunt minoră?

— Treaba asta e rezolvată, mă asigură Bahrin. Unchiul meu, sultanul Mahmud, are puterea de a fi tutorele tău legal. Este șeful religios al statului nostru și și-a dat consimțământul în fața imamilor pentru căsătoria noastră.

Leși din cameră cu zâmbetul pe buze.

DOUĂZECI

Se făcuse întuneric afară când Tengku Zainah, mătușa lui Bahrin, veni să mă ia. De pe coridor, se revărsa sunetul incantațiilor arabe.

Mi-am aranjat vâlul, iar Tengku Zainah m-a condus pe hol și apoi în alt dormitor, care fusese golit de mobilă, fiind lăsat doar covorul persan de pe podea. Mătușa mi-a spus că trebuie să mă așez pe covor și mi-a arătat cum s-o fac, într-o manieră rezervată, cu picioarele strânse într-o parte, în timp ce ea îmi aranja cu rapiditate și îndemânare fustele, astfel încât să nu mi se vadă nicio bucățică de piele. Intrară apoi încă vreo două sau trei dintre mătușile și verișoarele lui Bahrin și se așezară pe o latură a camerei.

Imediat intră în cameră o siluetă cu turban, în care l-am recunoscut pe unul dintre imamii pe care îi întâlnisem mai devreme, în aceeași seară.

— *Saya terima*, mi se adresă el.

Am dat politicos din cap către el și am zâmbit.

— *Saya terima*, repetă din nou, pe un ton ușor exasperat.

Confuză, am dat din nou din cap și am zâmbit iar.

Tengku Zainah scoase un chicotit nervos și gesticulă cu mâna.

— *Saya terima*, am zis, înțelegând, în final, ce se aștepta de la mine.

Când cuvintele mi-au zburat de pe buze, un suspin aproape sonor s-a auzit din partea femeilor din cameră. Evident, eram pe calea cea bună.

Imamul îmi împinse apoi un document sub nas. Era scris în totalitate cu caractere arabe, cu excepția numărului 25, care apărea pe unul dintre rândurile textului. Nu știu cum, m-am trezit ni un stilou în mână. Era clar că trebuie să semnez, mă gândeam, dar unde?

Un deget ajutător din partea lui Tengku Zainah m-a salvat de încă o confuzie, în timp ce, cu simț de răspundere, mi-am înscris numele în locul indicat. Imamul plecă de îndată ce îmi obținui semnătura, urmat de Tengku Zainah. Părăsită în acea cameră și încă așteptând să mă căsătoresc, mă uitam în jurul meu după sprijin moral și eram întâmpinată de zâmbetele largi și de semnele aprobatoare ale femeilor din familia lui Bahrin.

„Ah, un punct marcat”, mă gândeam. „Familia lui îmi zâmbeste.”

Se auzi un scârțâit de ușă, iar Bahrin intră și îmi făcu semn.

— Hai, intră Yasmin, îmi spuse în timp ce stătea în pragul ușii.

— Acum e gata totul pentru ceremonie? l-am întrebat.

— Cum adică ceremonie? replică el pe un ton mirat.

— Ei, nu te prosti, i-am răspuns. Cât mai durează?

— Dar suntem deja căsătoriți, îmi spuse el.

— Nu putem fi căsătoriți – nu am participat împreună cu tine la ceremonie și nici nu am depus jurămintele de căsătorie. De fapt, nici nu prea te-am văzut în seara asta, am reușit să îngaim cu glas sugrumat.

— Noi nu facem asta, îmi explică Bahrin răbdător, de parcă aș fi fost retardată, în timp ce mă conducea pe hol. Eu

mi-am rostit jurămintele în salon și m-am căsătorit cu tine. Tu ai spus *saya terima* aici și ai acceptat prețul tău de mireasă.

— Prețul meu de mireasă? am șuiert printre dinți, încercând cu greu să mă stăpânesc.

— Mda, cei 25 de dolari care erau înscrși pe certificatul de căsătorie pe care l-ai semnat. Suma legală este de doar 15 dolari în Statul Terengganu, dar tu prețuiești mai mult, glumi el. Haide, toți ne așteaptă, hai să mănânci niște *satay* – l-am comandat special pentru masa noastră de nuntă, pentru că știam că e mâncarea ta favorită, a adăugat el, în timp ce se îndrepta către living, cu mine târându-mă cât puteam de repede în urma lui.

În acel moment, nedumerirea mea atinsese apogeul. Din câte se părea, nu fusesem nici prezentă, nici necesară la propria mea nuntă. Culmea faptului de a fi în plus: împopoțonată din cap până în picioare și neavând nimic de făcut, o mireasă fără o nuntă la care să meargă și fără niciun rol de jucat.

De fapt, toată masa festivă a trecut ca prin ceață pentru mine. În jurul meu se făceau comentarii în malaeziană, traduse numai din când în când pentru mine în engleză. Mi-am dat seama că majoritatea discuțiilor aveau drept subiect copiii pe care eu și Bahrin urma să-i avem și erau doar tangențiale față de mine. Apoi, conversația s-a îndreptat către ceremonia de instalare a prințului moștenitor, care avea loc în dimineața următoare și la care avea să participe toată familia regală. Iar eu trebuia să iau parte la ea, în proaspăta mea calitate de soție de prinț, chiar și una fără experiență.

Oaspeții noștri plecară destul de devreme, luându-i cu ei și pe imami și lăsându-i cu noi în casă doar pe servitori și pe Tengku Zaleha.

Bahrin dădea semne că e timpul să ne luăm la revedere,

așa că, întorcându-mă către mama lui, m-am înclinat și am zâmbit, sărutând-o pe obraz în semn de mulțumire. A fost foarte surprinsă de contactul fizic, dar m-a bătut ușor pe obraz și a chicotit către mine, urându-ne noapte bună în timp ce intra în dormitor.

DOUĂZECI ȘI UNU

„Ei bine, acum sunt femeie măritată”, mi-am zâmbit în oglindă, întinzând mâna către ceafă și eliberându-mi părul din agrafe.

Bahrin dispăruse în baie, lăsându-mă să mă îmbrac în cămașa de noapte roz-pal și în neglijoul pe care le cumpărasem special pentru noaptea nunții. Din mătase pură și croite pe bie, cu inserturi de dantelă, costaseră o groază de bani, dar nu-mi păsase. Doream să fiu frumoasă pentru Bahrin.

În cele din urmă, când a ieșit din baie, îmbrăcat în pijamale de vară, cu pantaloni scurți, nu a rostit niciun cuvânt; părea să mă cerceteze de parcă nu m-ar mai fi văzut niciodată până atunci. Mă simțeam de parcă aș fi fost evaluată de un străin.

Și apoi mi-a zâmbit, dar zâmbetul nu i se reflecta și în ochi.

În timp ce se apropia de mine, am încercat să detensioneze atmosfera stranie care părea să ne învăluie. M-am ridicat de pe scaun, am zâmbit și mi-am întins mâna către el. M-a luat în brațe, trăgându-mi rapid capul spre spate pentru ceea ce credeam că va fi un sărut. I-am simțit mâna răsucindu-mi-se în păr, i-am simțit apăsarea degetelor pe scalp și m-am relaxat auzindu-l șoptind:

— Soția mea frumoasă, frumoasă.

Dar strânsoarea din părul meu creștea, în timp ce el și-l înfășură din ce în ce mai strâns pe mână; dintr-odată, îmi smuci capul și îmi mârâi în față:

— Ești a mea, înțelegi? îmi aparții!

— Nu, mă doare, dragule, am gemut, în timp ce încercam să mă eliberez. Drept răspuns, îmi trase capul și mai mult spre spate și îmi apucă mâna cu care încercam să scap.

— Te rog, îmi faci rău, nu e deloc amuzant. Dă-mi drumul! l-am implorat.

— Pot să fac tot ce vreau cu tine – îmi aparții, îmi șuieră în ureche, împingându-mă cu cruzime în spate, peste marginea sculptată a patului.

Începusem să suspin, așa că m-a plesnit, cerându-mi să tac. Nu știu cum reușise să îmi fixeze mâinile deasupra capului, rupându-mi dantela cămășii de noapte. Se purta de parcă aș fi fost un obiect, nu o persoană pe care o iubea. Marginile ascuțite ale patului îmi intrau în spate, durerea fulgerându-mi coloana vertebrală, făcându-mă să gem și să-i cer printre lacrimi să se oprească. Dar nu dorea și nici nu o făcea; singurul lui răspuns era să mă lovească din nou, cu putere, peste față, și să îmi ordone să tac.

Apoi a început să mă violeze, să-mi siluiască trupul. „Nu așa trebuia să fie! “strigam în sinea mea.

Plângeam, dar nu puteam striga după ajutor. Nu doream că lumea să năvălească peste noi și să ne vadă așa. Îmi era frică de Bahrin, dar mai frică îmi era de umilință.

— Te rog, nu, îmi faci rău! l-am implorat, dar nu dorea să asculte, nu voia să se oprească.

Iar și iar, în timp ce mă siluia, îl auzeam cum îmi șoptește la ureche că trebuie să înțeleg, că îi aparțin, că sunt soția lui, că sunt soția lui frumoasă, frumoasă. Mintea mea trecuse pe pilot automat, ordonându-le ochilor să nu îi mai vadă fața. Ochii lui mă priveau, dar eu nu-l vedeam. Totul era doar o ceață de durere și panică și neîncredere.

Când a terminat, Bahrin m-a împins cu duritate pe podea, remarcând că arăt ca naiba și că ar trebui să mă aranjez. Fața lui era imobilă și rece în timp ce se instala confortabil în

patul nostru conjugal, ca un om care tocmai își îndeplinisese cu conștiinciozitate o sarcină neplăcută, dar necesară. Nu puteam zice sau face nimic. Mintea mea încremenise, niciun gând nu își urma cursul coerent și capacitatea mea de raționare era anulată de impulsul de a vomita, lucru pe care l-am și făcut, după ce am ajuns, clătînându-mă, în baia alăturată.

Pe când mă spălam pe față, m-am luptat cu nevoia de a vomita din nou, văzând, reflectate în mica oglindă de deasupra chiuvetei, urmele pe care mi le lăsase Bahrin pe încheieturi și dungile roșii de pe față. Mă durea tot corpul și mă simțeam murdară. M-am întors cu greu și mi-am pipăit cu grijă spatele, căutând locurile în care modelele sculptate ale patului îmi zgâriaseră și răniseră pielea. Cămașa mea de noapte, cumpărată în așteptarea unei luni de miere de vis, nu mai putea fi purtată; era sfâșiată, ca și speranțele mele.

Nu știu cât timp am stat pe vasul de toaletă plângând. Nu am încercat să analizez atacul lui Bahrin, cu toate consecințele sale; nu m-am putut gândi la motivele lui și nu reușeam să înțeleg unde dispăruse iubitul meu cel bine-crescut. „Poate a fost presiunea nunții”, am încercat să-i găsesc o scuză. Poate că era vorba de o boală mintală. Nu eram în stare să fac față problemei în acel moment – era prea mult. „Totul va fi bine”, îmi spuneam fără încetare. „Va fi bine, vom rezolva totul.” Dar, mai întâi, am încercat să depășesc problemele pe care le aveam atunci.

Luminile erau deja stinse când am ieșit din baie și am încercat să-mi croiesc drum prin cameră. Abia dacă îndrăzneam să respir, de frică să nu-l trezesc pe soțul meu. Nu ar fi trebuit să îmi fac griji. Se așezase pe partea stângă și acum sforăia cu putere. După ce m-am schimbat, m-am strecurat sub cearșaf, cât mai departe de el cu putință. „Nu trebuie să plâng”, mă gândeam, „nu trebuie să plâng”. Mi-am strâns genunchii la piept și am încercat să îmi potolesc

respirația. „Acum sunt o femeie măritată.”

Da, eram o femeie măritată. Eram o femeie măritată, în vârstă de 17 ani, care, din câte se pare, învățase o lecție foarte importantă – doar că nu știa ce lecție fusese aceea.

DOUĂZECI ȘI DOI

Prima mea zi ca membru al familiei regale a început la ora patru și jumătate dimineața, când eu și Bahrin am fost deșteptați de un servitor care bătea la ușa camerei. M-am trezit și m-am întors cu teamă către Bahrin, neștiind la ce să mă aștept. În ciuda grijilor mele, mi-a aruncat un zâmbet scurt, deși parcă neatent; dispoziția sa nu semăna deloc cu comportamentul straniu și violent din seara precedentă. Părea că, în ceea ce îl privește, cea mai importantă și îngrijorătoare problemă cu care se confrunta noul nostru mariaj era de a o face pe mireasa lui să treacă de programul regal al zilei fără ca ea să comită vreo gafa în societate. Instalarea lui Mizan ca prinț moștenitor de Terangganu cerea ca toți membrii importanți ai familiei regale să fie prezenți la ceremonie, chiar și cei mai noi „recruți”.

Bahrin n-a adus deloc vorba despre noaptea nunții, care numai perfectă nu fusese. Mă abțineam să discut despre acest subiect; de fapt, tot episodul căpătase o aură suprarrealistă care mă făcea să fiu confuză și să mă întreb dacă nu cumva îmi imaginasem totul. Dar nu era așa. Vânătăile de pe spatele meu erau dovada că tot ceea ce se întâmplase fusese mult mai mult decât un coșmar. Eram atât de marcată, încât nu mă simțeam în stare să provoc o discuție; încă nu puteam face asta. Trebuia să trec de ziua aceea. Eram căsătorită cu bărbatul acela. Trebuia să trec cu bine și peste încoronare. Trebuia să-i întâlnesc toată familia și nu le vorbeam limba. „Ce s-a întâmplat cu o noapte înainte nu se va repeta”, mi-am spus. Am hotărât să pun totul

deoparte, să separ amintirile și frica, să le las pentru o altă zi, când voi avea puterea să aflu cu ce greșisem, între timp, urma să-mi ascund durerea și stupoarea în spatele zâmbetelor politicoase, încercând, în același timp, să-i fac pe plac. La urma urmelor, Bahrin îmi spusese neîncetat, de la sosirea noastră în Malaysia, că „aparențele sunt totul”.

Spre marea mea uimire, am ajuns să fiu prezentă la ceremonia de instalare a lui Mizan ca prinț moștenitor, semănând cu un brad de Crăciun de un metru șaizeci. Atât Bahrin, cât și mama lui insistaseră că trebuie să port „rochia de curte” completă; aceasta însemna să port rochia de nuntă, din dantelă roșie, *baju kurung*, și toate bijuteriile pe care Bahrin mi le dăduse cu o noapte înainte.

În timp ce mă îmbrăcam pentru prima mea însărcinare oficială, Bahrin mă încuraja, mă îndruma și îmi dădea instrucțiuni privind eticheta și protocolul. Cuvintele lui treceau pe lângă mine, în vreme ce eu încercam să-mi aranjez părul.

— Ai grijă să săruți mâna fiecărui membru mai în vârstă al familiei regale, este foarte important, mi-a zis mai întâi.

— Nu te uita direct în ochii unui bărbat, dacă nu este un membru al familiei noastre, și ține-ți privirea plecată în timpul mersului, îmi dădea el indicații, în timp ce eu aprobam din cap, în semn de falsă înțelegere. „Dacă mă uit în jos, cum am să văd pe unde merg?” eram tentată să ripostez.

— Să nu stai niciodată picior peste picior, doar dacă nu poți să îți ții gleznele lipite, primeam în continuare instrucțiuni de la soțul meu. Aceste indicații îmi aduceau în minte cele mai ciudate imagini, făcându-mă să mă simt fericită că încă îmi păstram mobilitatea.

— Să nu întinzi nimănui mâna stângă, mă avertiza cu severitate Bahrin. Am decis că mai bine îmi țin mâna stângă la spate tot timpul. De fapt, până am învățat să îmi țin membrul ofensator în afara razei vizuale, am suferit o

ușoară dezechilibrare a corpului.

— Nu ridică tonul și nu vorbești niciodată tare în public, răsună următoarea instrucțiune.

— Ai grijă să nu treci niciodată pe lângă o persoană care stă jos, la înălțimea ta adevărată; apleacă-te și întinde mâna dreaptă în față în timp ce te apleci și încearcă să îți cobori capul la nivelul lor.

Această descriere mi-a amintit de Charles Laughton, în *Cocoșatul de la Notre Dame*. Slavă Domnului că nu sunt înaltă, altfel m-aș fi ales cu o cocoasă permanentă.

— Nu face pașii așa de mari când mergi și încearcă să îți ții picioarele apropiate tot timpul, îmi traducea Bahrin spusele mamei sale.

Aceste cuvinte m-au făcut să mă gândesc că mai bine mi-ar fi dat un băț cu arc și ar fi rezolvat problema. Așa aș fi putut să țin picioarele pe lângă ei și mi-aș fi ținut picioarele apropiate tot timpul.

— Poți să te așezi doar după ce toți membrii mai importanți ai familiei regale stau deja jos. Nu te așezi prima, doar dacă, bineînțeles, ceilalți nu sunt membri ai familiei regale; atunci te poți așeza prima, din moment ce ei nu se pot așeza până nu te așezi tu.

Speram doar ca toată lumea să poarte etichete cu numele și gradul scrise la vedere ori să înțeleagă tot acest protocol mai bine decât mine.

— Nu te fâțâi și nu te mișca prea mult în scaun și nici nu vorbești prea mult cu mine – vor fi camere de televiziune la palat special pentru ceremonie.

„Grojav”, mă gândeam, „o înregistrare video a umilirii mele”.

Și, în cele din urmă:

— Nu fi emoționată, ești frumoasă, urmează doar toate instrucțiunile mele și totul va fi bine.

„Dacă îmi pui baterii la spate, mă poți manevra cu o

telecomandă”, abia mă abțineam să-i spun, dar nu prea aveau curaj.

Așa că, la mai puțin de douăsprezece ore de la căsătorie, am pornit către Istana Maziah, palatul Maziah, împreună cu Tengku Zaleha și douăsprezece milioane de emoții pe care le simțeam în stomac. „Cum și unde vomită o proaspătă prințesă? ” mă gândeam, cu vâlul pus peste păr, în timp ce mașina ieșea din curte.

Drumurile din centrul orașului erau aglomerate și pline de culoare, pasaje arcuite temporare fuseseră ridicate pentru a decongestiona drumurile principale la intervale regulate. Împodobite cu portrete ale sultanului Mahmud și ale primei sale soții și consoarte, ASR Tengku Ampuan Bariah, arcele erau un amestec din placaj vopsit și becuri colorate, care luminau și clipeau, proclamând măreția conducătorului și urându-i viață lungă și prosperitate. Sponsorizate de diverse companii și organisme guvernamentale, se întreceau care mai de care în prost-gust. Steaguri și stegulețe fluturau pe stâlpii de telegraf, iar sunetul sirenelor vestea sosirea diplomaților străini, a familiei regale și a politicienilor.

Șoferul nostru ne-a lăsat la porțile Istana Maziah, frumosul palat în stil georgian, construit în timpul primelor zile ale colonialismului de către străbunicul lui Bahrin, sultanul Zainal Abidin, și care era acum rezervat doar învestiturilor, încoronărilor, nunțiilor și banchetelor de stat. La origine principală reședință regală, palatul fusese renovat și extins la sfârșitul anilor '70, într-un stil care contrasta neplăcut cu arhitectura originală. Era vopsit în culorile regale tradiționale, galben și alb, parasolarele și porticele sale fuseseră aranjate folosindu-se lumini, iar terenul de paradă fusese transformat într-o sufragerie în aer liber, cu acoperiș pentru public, care avea să fie hrănit într-un act de mărinimie, în timp ce noi, oaspeții invitați, luam masa în atmosfera reconfortantă oferită de aerul condiționat din

palat.

În timp ce ne apropiam de intrarea principală, Bahrin mi-a arătat ceva sus, la al doilea etaj, a patra fereastră de la stânga.

— Acolo e camera în care m-am născut, îmi spuse cu un aer de stăpân. Interesată de această nouă informație și dornică să aflu mai multe, dar neavând nicio șansă, i-am urmat cuminte și un pic emoționată pe Bahrin și pe mama sa, intrând în palat prin holul personal.

Reproduceri de mobila italienească încărcată erau răspândite prin tot holul. Candelabre mari de cristal și alte dispozitive de iluminat erau suspendate deasupra capetelor noastre, luminând portretele foștilor sultani și modelele complicate din ipsos care împodobeau pereții.

Puteam simți zecile de perechi de ochi îndreptându-și privirea întrebător asupra mea și auzeam șoaptele celor care discutau despre mine, în timp ce ne urcam pe scara largă care ducea la etajul doi. Ușile sălii tronului erau masive și păreau a avea cel puțin cincisprezece centimetri grosime. Erau minunat sculptate în lemn *kayu chengai*, de un roșu-maroniu închis, împărțit în panouri și împodobit cu blazonul din Terengganu, intercalat cu flori și alte ornamente.

Sala tronului era de dimensiunile a două săli de bal și putea găzdui cam o mie cinci sute de oameni odată. Căptușită cu catifea de un galben-canar, ornamentația sa opulentă făcea ca restul palatului să pară discret. Pereții erau în întregime acoperiți de ornamente sculptate, ale căror reliefuri erau subliniate cu foiță de aur. Pe tavan se afla o decorațiune imensă de ipsos care înconjura concentric candelabrele ce reflectau lumina, prin sticla tăiată sub formă de prismă, pe fețele noastre. Scaune tapițate cu piele de un verde-pal erau plasate în rânduri ordonate, în grupuri de câte o sută. Scaunele cu spătar înalt erau rezervate membrilor familiei și ambasadurilor străine, care purtau

uniformă, costume naționale sau haine de dimineață, cu guler și vestă. Femeile, gătite cu rochii de seară sau în costume tradiționale și pline de bijuterii, erau o priveliște anacronică pentru ora opt dimineața.

Locurile fuseseră atent pregătite. Fiecare scaun fusese etichetat, numele dactilografiat cu grijă pe cartoane, deasupra numelui aflându-se stema regală. Pe cartonașul meu scria: „Doamna Yasmin Tengku Bahrin “. În ultimele douăzeci și patru de ore, fusesem reinventată. În ceea ce-i privea pe angajații de la protocol din palat, Jacqueline nu mai exista.

Tronurile cu spătar înalt, căptușite cu catifea de un galben strălucitor, erau plasate pe un pedestal, iar la ele se putea ajunge urcând șapte trepte simbolice, adăpostite sub un baldachin din brocart *songket* auriu cu galben. O platformă mai mică, în unghi ascuțit față de tron, așezată puțin într-o parte, era rezervată pentru unchii și frații sultanului. În partea opusă și puțin către mijlocul sălii se afla o altă platformă, pe care se aflau membrii Nobat, orchestra regală.

Sunetul cornului din Nobat și al tobei a anunțat intrarea sultanului și a consoartei sale, Tengku Ampuan. Salutul regal dat de trompeta lungă de un metru era asurzitor și destul de enervant. Răsuna în toată încăperea, aducând a ceva între mugetul unui elefant și tunetul unei goarne.

Toți oaspeții s-au ridicat în picioare, în timp ce cuplul regal, escortat de diverși valeți și aghiotanți, și-a făcut apariția. Toată lumea a rămas în picioare până ce sultanul Mahmud s-a așezat. Proclamația de primogenitură a fost citită, și prințul moștenitor, Mizan, a fost oficial prezentat și recunoscut public drept moștenitor la tron, după ce și-a prezentat cele mai umile omagii tatălui și mamei sale vitrege.

Mizan părea destul de emoționat, dar avea o ținută foarte teapănă, lira îmbrăcat din cap până în picioare într-un *baju*

melayu tradițional și purta un *tanjok* galben, adică un turban fără coroană, mărginit de broșe cu diamante și pietre prețioase în montură. Costumul regal era completat de un *kris* de ceremonie, adică un pumnal băgat într-un *sampin* la brâu, șosete galbene și mocasini foarte lustruiți. Ceilalți bărbați mai în vârstă, din diversele familii regale, purtau costume similare, în nuanțe diferite, dar și eșarfe prinse peste umăr și medalii care indicau fie rangul, fie distincțiile regale.

Tengku Ampuan Bariah și sultanul nu fuseseră încă încoronați oficial; acest fapt avea să se petreacă mai târziu, în aceeași săptămână, ca o încununare a celor șapte zile de festivități. Prin urmare, trebuiau să-și limiteze costumația la costumele *songket* elaborate, de culoare galbenă, corespunzătoare rangului lor, dar fără noile coroane pentru ceremonia de încoronare, care fuseseră desenate și realizate de bijutierii reginei Elisabeta la Londra. Chiar și așa, tiara lui Tengku Ampuan, cu diamante albe, era realmente magnifică, la fel ca și colierul ei și celelalte bijuterii.

Prezentarea detaliată și investițiile au durat mai bine de trei ore; nu au fost rostite nici jurăminte, nici proclamații de către prințul moștenitor către sultan; între cei doi nu au fost schimbate nici priviri, nici semne de încurajare, doar buzele lui Mizan s-au lipit de dosul mâinii tatălui său, în timp ce îngenunchea în fața lui, în semn de supunere feudală. Dintre toți cei adunați la o asemenea ceremonie grandioasă, doar Tengku Ampuan Bariah și-a permis o privire mai caldă și un mic zâmbet spre noi, în timp ce grupul mai important din familia regală părăsea sala, la terminarea ceremoniei, însoțit de aghiotanții lor și de sunetul cornilor din Nobat.

Stând lângă Bahrin și soacra mea în foaierea de la parter, după ceremonie, mi-am relaxat degetele încrucișate și am suspinat ușurată. Trecusem prin prima mea îndatorire regală fără nicio greșală. Lumea se tot învârtea în jurul

nostru. I-am zărit cu coada ochiului pe mătușa Roșită și pe Tengku Ibrahim în mulțime și i-am salutat discret. Alții își tăiau drum cu hotărâre prin foaier către noi. Un cuplu în vârstă, în costumație completă de curte, i-a salutat pe Bahrin și pe mama lui. Urmând indicațiile lor, m-am oprit și eu și m-am aplecat să le sărut mâna cu respect, zâmbind fără să pricep nimic, în timp ce conversația continua în malaeziană peste capul meu.

Am simțit o mică atingere pe mânecă și, când m-am întors, am zărit o femeie plinuță, cu un chip vesel, radiind către mine. *A, da, știu ce să fac*, m-am gândit. Aplecându-mă, i-am sărutat repede mâna și am făcut o reverență.

Am fost uluită de reacția ei, de chicoteala ei și mi-am dat seama că o mulțime de capete se întorseseră și mă priveau. Bahrin, observând ceea ce se petrecea, mă smuci de mâna dreaptă și mârâi încet:

— De ce ai făcut asta? Nu e de sânge regal, e doar soția lui Datuk, un cavaler!

— Ei bine, cum era să știu? am șoptit la rândul meu, roșie toată. Semăna cu una dintre mătușile tale.

Cu o privire furioasă, Bahrin mă avertiză:

— Să nu mai faci asta. M-ai făcut de râs în fața tuturor acestor oameni!

După acest perdaf, am încercat să mă fac una cu tapetul până la sosirea mașinii noastre. Replicile îmi rămăseseră în gât, iar frustrarea îmi măcina stomacul. M-am hotărât să nu mai fac niciodată o astfel de gafă. Nu suportam momentele când Bahrin se supăra pe mine. Trebuia să găsesc o modalitate de a-l face să fie mândru de mine, de a mă integra perfect.

O instruire sumară de o oră asupra protocolului și etichetei nu avea să fie suficientă pentru a mă face să trec cu bine de câmpul minat al societății malaeziene.

Remodelarea lui Jacqueline începuse. Undeva, afară,

doamna Yasmin Tengku Bahrin aștepta să îi ia locul.

DOUĂZECI ȘI TREI

Restul festivităților dedicate încoronării sultanului au urmat într-un ritm amestecat, până ce zilele au început să se confunde unele cu altele. Ceremoniile, jocurile de artificii, banchetele și ritualurile religioase făceau să nu mai rămână decât foarte puțin timp pentru discuții și intimități între mine și Bahrin în timpul celor cinci zile rămase din timpul petrecut de noi în Terengganu; în schimb, ne-am ocolit unul pe altul cu cea mai mare curtoazie și detașare, rezervate, de obicei, colegilor de muncă, nu soților. Zăceam noaptea în pat epuizați de solicitările zilei, separați de o întindere răcoroasă de cearșafuri apretate, pe care niciunul dintre noi nu părea a fi dornic sau în stare să o depășească.

Cinci zile de nesiguranță, de etichetă rece ca gheața și de protocol nefamiliar m-au ajutat să rămân maleabilă și dornică să îi fac pe plac noii mele familii.

Din cauza multelor angajamente publice la care eram obligați să participăm, garderoba mea sau mai degrabă lipsa ei a căpătat brusc o importanță care friza ridicolul. Faptul că Bahrin și mătușile lui au descoperit că am doar un *baju kurung* pe care să-l port la ocaziile oficiale a fost prilej de mare consternare. În consecință, s-au făcut în grabă aranjamente cu trei croitori diferiți ca să termine și să livreze (în termen de douăzeci și patru de ore) haine potrivite pentru mine, ca să le port în timpul săptămânii încoronării. Din fericire, fiecare dintre femeile din familia lui Bahrin avea un tezaur personal de materiale puse deoparte pentru viitoare utilizări și tocmai din aceste depozite metri întregi de sifon de mătase, crep și crepdeșin au fost folosiți pentru rochiile mele. Mă simțeam un pic ca o păpușă Barbie supradimensionată, în timp ce Bahrin și mătușile lui drapau

metri întregi de material în jurul meu și discutau modelele cu croitorii.

Singurul meu set de bijuterii cu diamante nou-achiziționat trebuia să fie suficient, deși mi s-a arătat că „societatea, în general” va remarca faptul că sunt în deficit în ceea ce privește rezervele de bijuterii. Din câte se părea, ar fi trebuit să fac rost de podoabe mai serioase, iar cheia stătea în modul în care mă purtam cu Bahrin, mi s-a relatat de către noile mele mătuși. Până când voi avea șiragul normal de perle de dimensiuni considerabile, cu cercei și brățară asortate, dar și un set cu safire sau rubine, viața mea nu va fi împlinită, incompletă, mi s-a spus cu toată seriozitatea. Între timp, s-a decis că gâtul și urechile mele goale vor fi împodobite cu o pereche de cercei eleganți, cu diamante solitare superbe, care aparțineau lui Tengku Zaleha, și care aveau atâtea carate, încât îmi era frică să nu îi pierd. Eram foarte recunoscătoare pentru grija și atenția manifestate, dar nu am putut să nu fiu încercată de un pic de vină, neputând să nu mă întreb dacă o făceau nu pentru mine, cât pentru a se asigura că nu le fac familia de rușine.

În ultimele zile ale vizitei noastre fulger în Terengganu, am asistat împreună cu Bahrin la *Istiadat Bersiram*, ceremonialul îmbăierii rituale a noului sultan și a consoartei sale. Era un spectacol în aer liber, în curtea lui Istana Maziah, care a durat de dimineață până după-amiază și, spre deosebire de instalarea prințului moștenitor și de ceremonia de încoronare de a doua zi, nu avea nicio influență occidentală și nici nu era contaminat de obiceiuri sociale din secolul XX. Ritualul vechi de secole încorporează practici culturale malaeziene și principiile islamice ale purității și curățeniei, simbolizând faptul că noul conducător își va începe domnia cu un trup și un suflet purificate.

Am ajuns la Istana Maziah cu vreo douăzeci de minute înainte de începerea ritualului. Pe cer nu era niciun nor și

văzduhul era de un albastru pur, iar noi ne-am ocupat locurile destinate pe pajiștea palatului. În fața noastră se afla o rotondă cu cupolă, ornată cu falduri splendide din mătase galbenă care fuseseră trase într-o parte, lăsând laturile deschise și în bătaia brizei. Prin stâlpii rotondei, chiar dincolo de gardul palatului, râul, învolburat de curent, curgea înspre Marea Chinei de Sud, unde se zăreau bărci de pescuit amarate în apele mici, legănându-se încet. Pentru o sutime de secundă am tânjit să mă alătur lor, în răcoarea valurilor. Am gonit acest gând trecător, în timp ce ne așezam cu toții în plin soare, așteptând să vină ora din program. Temperatura atingea valori amețitoare, iar umiditatea era ridicată; mici stropi de transpirație începuseră să îmi acopere fața, iar noua mea rochie de curte – din sifon violet-închis, căptușit în totalitate cu albastru-regal și bordat cu camelii roz-pal și crem – mă sufoca. Mă luptam cu dorința de a-mi ridica fustele pentru a mă răcori un pic. Îmi simțeam gâtul lipicios sub bijuteriile împrumutate, de parcă ar fi protestat în fața abuzului de sclipici purtat înainte de ora nouă dimineața.

Ceilalți oaspeți sporovăiau veseli unul cu altul, îmbrăcați și împodobiți foarte colorat, cu eșarfe și uniforme, și fireturi de aur, decorațiuni de ceremonie și pălării înalte, mătăsuri și brocarturi, toate din abundență. O fanfară militară cânta în cealaltă parte a curții, numai alămuri, tobe și instrumente de suflat. Eu și Bahrin rămâneam unul lângă altul tăcuți.

Dintr-odată, întreg orașul păru că îngheață, când cornul din Nobat răsună în curte; sunetul lui nepământesc îmi reverbera în piept, iar o mișcare ca de val semnală începutul procesiunii regale de la porțile palatului. Cu toții ne-am ridicat și ne-am întors pentru a-i vedea pe suverani cum înaintează pe covorul galben întins special pentru această ocazie.

Brusc, mi-am dat seama, pentru prima dată, cu neliniște,

că, de fapt, mă măritasem cu tot acest ceremonial, cu toată această pompă; am simțit un gol în piept gândindu-mă că toate aceste ceremonii ar fi putut dura tot restul vieții. Pentru început, totuși, ineditul situației făcea ca rolul de martor să fie fascinant. Primele lucruri pe care le-am văzut peste marea de oameni au fost umbrelele de satin galben-deschis din vârful stâlpilor de mahon de trei metri înălțime. Având ciucuri la margini, cu fire de aur care sclipeau în soare, aceste umbrele erau purtate de lachei în uniformă și ținute deasupra capului sultanului și al lui Tengku Ampuan, ca semn al regalității lor, dar și pentru a-i proteja de lumina crudă a soarelui. Anturajul lor era imens: slujnice în *baju kurung* alb cu roșu și purtând însemnele regale, soldați și purtători de stindard îmbrăcați în *songket* roșu și purtând simbolurile funcției regale, *kris*, pumnalele de ceremonie din aur masiv, săbii și sigiliul, adjutanți de armată și de poliție în uniformă și membrii orchestrei Nobat, în *baju melayu* negre, cântând la instrumente în timp ce mergeau.

Cuplul regal era îmbrăcat simplu, după standardele malaeziene, în costume crem din mătase subțire precum hârtia, care însă, la o cercetare mai atentă, se dovedeau a fi bordate din cap până în picioare cu mici medalioane din aur de douăzeci și patru de carate, cusute în modele desenate cu diamante. Alteța Sa Regală purta un *tanjok* simplu, adică un turban fără coroană, și mergea cu pași măsurați, pregătirea sa fiind evidentă în felul în care își ținea umerii și în concentrarea care i se citea în ochi, ațintiți spre paradă. Nicio urmă vizibilă de emoție nu trecea pe fața sultanului în timp ce mergea, puțin înaintea soției sale, spre podium; linia maxilarului său era perfectă, iar buzele strânse cu putere. Orice gânduri i-ar fi trecut prin minte în timp ce se pregătea să se urce pe tronul tatălui său erau păstrate cu grijă și controlate perfect.

Odată ajunși sub cupolă, sultanul Mahmud și soția sa au

fost înconjurați de curteni care, în mâini cu ceea ce părea a fi metri întregi de cearșafuri, țineau deoparte cuplul de ochii muritorilor, ca într-o cabină de duș, în timpul ritualului îmbăierii. Litru după litru de apă, la care fuseseră adăugate lămâi-verzi pentru proprietățile lor mistice de purificare, îi uda pe cei doi suverani, îmbrăcați din cap până în picioare. Turnată din urne mari de alamă, în conformitate cu tradiția veche de sute de ani, apa curgea în râulețe pe fețele cuplului regal și pe scările rotondei. Protecția împotriva răului și a deochiului era asigurată de conținutul acelor vase și de coaja de lămâie care le atârna acum în păr. Priveam uimită acest ritual mistic străvechi, venindu-mi în minte paralelisme vagi cu confirmarea papei în mijlocul acelei enclave islamico-asiatice de regalitate și superstiție. Când ritualurile simbolice au luat sfârșit, imamul-șef se alătură anturajului sultanului pe podium și, ridicându-și palmele, îl invocă pe Allah pentru a-l apăra și a-l îndruma pe noul conducător în anii care vor veni. Lungile draperii ale cupolei fură apoi trase pentru a le permite sultanului și lui Tengku Ampuan, acum uzi până la piele, să se schimbe în cadru privat.

Apoi, îmbrăcați în robe albe de *songket* alb și purtând bijuterii grele și complicate din aur masiv, sultanul și soția lui se retraseră, dispărând în palat, în acordurile orchestrei Nobat și în strigătele de *daulat tuanku*, „trăiască regele”. Am rămas la locul meu, în timp ce ceilalți oaspeți începuseră să se plimbe și să schimbe amabilități. Aveam senzația că fusesem trimisă înapoi în timp, că tot ceea ce văzusem fusese o întoarcere într-o cultură și o simplitate a credinței abandonate demult. Căci, dincolo de sofisticarea lor manifestă și de atracția pentru toate progresele tehnologice, începeam să înțeleg că familia lui Bahrin încă se baza tot pe „vechile obiceiuri” când era vorba de alungat răul și de asigurarea armoniei în familie.

Cu cât îmi cunoșteam mai bine noua familie, cu atât aveam

să descopăr multe contradicții între religie, legendă, superstiție și știința modernă. Aveam multe de învățat.

DOUĂZECI ȘI PATRU

Viața a intrat repede în normalitate, de îndată ce ne-am întors acasă, la Melbourne, lăsând în urmă familia lui Bahrin și strictetea aristocratică, amintiri de la mii de kilometri distantă. Ne-am intrat cu superficialitate în roluri, jucându-ne de-a tinerii căsătoriți lipsiți de griji, petrecând, studiind și muncind. Un efect notabil al noului meu statut de femeie măritată a fost schimbarea atitudinii șefului meu de la Malaysian Airlines. Devenise brusc mult mai politicos și avea tendința de a-mi vorbi de parcă am fi împărtășit glume, la care aş fi avut acces numai datorită mariajului meu cu un membru al unei familii regale. Era o postură ciudată: pe de o parte eram un simplu angajat, în zona inferioară a ierarhiei, pe de altă parte eram soția unei persoane cu care directorul meu era obligat să se poarte ca și cu un VIP.

Cum Bahrin era în ultimul an la arhitectură, programul nostru implica mereu coordonarea orarului său de studiu cu interesele noastre comune și pot să afirm că niciunul dintre acestea nu era intelectual sau menit a ne pune mintea la contribuție. Prin consens mutual (decizia lui Bahrin și acordul meu), nu am reluat cursurile de balet. Timpul nostru liber era dedicat cumpărăturilor în cartierele la modă, „de firmă”, ale orașului. Bahrin era fascinat de moda masculină și își pierdea o cantitate considerabilă de timp răsfoind reviste precum *GQ*, *Vogue* și *Playboy* (pe care susținea că le colecționează doar pentru articole). În ceea ce privește hainele, pentru Bahrin exista doar ce era mai bun. Cei mai buni pantofi, cele mai bune cravate și materiale îi provocau o stare de încântare și de extaz ce atingea paroxismul. Banii nu erau o problemă în momentul în care începea să-și facă de

cap prin magazine. Serile de vineri și diminețile de sâmbătă ne găseau, de obicei, plimbându-ne mână în mână pe bulevardele cu magazine din Melbourne, în căutarea unor pantaloni cu croială perfectă sau a gulerului ideal pentru el. Reacția lui Bahrin în fața hainelor de firmă era aproape senzuală; obișnuia să se oprească și să mângâie o cămașă de mătase de parcă ar fi fost Sfântul Graal. Pasiunea lui pentru eleganță și pentru haine îngrijite l-au făcut să fie cunoscut drept un client valoros la câteva dintre magazinele care aduceau produse italiene și englezești din import. Paul Smith, Hugo Boss, Burberry și Valentino erau slăbiciunea lui. A mea erau pantofii și decorațiunile interioare. Era foarte amuzant să încerc să mă hotărăsc asupra materialelor din care avea să fie făcut „cuibul” meu și să visez cu revistele *Architectural Design* ale lui Bahrin în brațe, încercând să mă decid asupra culorilor și stilurilor.

M-am implicat total în rolul de casnică fericită și mi-a plăcut cu adevărat să învăț să gătesc. Sâmbăta dimineață mergeam împreună în piața din apropiere ca să cumpărăm proviziile săptămânale de mâncare. Lui Bahrin părea că îi place noutatea de a face astfel de cumpărături cu mine, deși avea o curiozitate aproape antropologică față de întreg procesul de cumpărare a ingredientelor pentru gătit. „Spaghetti bolognese experimentale” era una dintre cele mai de succes întreprinderi ale mele pe tărâm culinar. Bahrin savura cu mare plăcere sosul meu din carne, pe bază de vin roșu, usturoi și ierburi aromate. Mâncărurile de dietă nu erau o problemă; în ciuda faptului că era musulman, nu avea nicio reținere față de rețetele care conțineau alcool și chiar recunoștea că mâncase șuncă și ouă cu religiozitate pe când fusese la Geelong Grammar School.

Faptul de a fi crescut într-un palat nu îl pregătise pe Bahrin să facă față nevoilor și sarcinilor vieții de zi cu zi. Eram precum copiii care explorează lumea adulților și,

mulțumită moștenirii lui Bahrin și dividendelor primite de pe urma posesiunilor regale, puterea noastră de cumpărare era enormă, iar entuziasmul nelimitat.

Privind acum retrospectiv, recunosc că toată această înclinație spre viața de familie nu a fost niciodată realitatea lui Bahrin, a fost doar un interludiu de la disciplina implicată de faptul de a fi membru al unei familii regale.

Curiozitatea și contribuția activă sunt două lucruri complet diferite. Noul meu soț nu a încercat niciodată să între în bucătărie, decât atunci când se servea cu băuturi din frigider, dar obișnuia să stea la intrarea arcuită care conducea către camera de zi, scoțând sunete de apreciere la adresa aromelor care veneau din oalele ce dădeau în clocot pe mașina de gătit. Egalitatea domestică și împărțirea responsabilităților nu erau pe atunci în vocabularul meu. Eram mulțumită să mă ocup de toate și să nu-mi pun întrebări privind rolul lui în tot acest aranjament domestic. În sfârșit aveam o familie și un loc al meu. Mă jucam de-a mama și de-a tata și îi eram recunoscătoare soțului meu pentru noua mea imagine de soție și parte a unei familii. Copilul abuzat fusese ascuns cu grijă și pus undeva deoparte.

În primele luni ale mariajului nostru, am păstrat o latură foarte romantică a relației; cinam adesea la restaurantul „nostru”, Tsindos, pentru a sărbători aniversările săptămânale. O cină la lumina lumânărilor, urmată în unele ocazii de o escapadă la discoteca noastră preferată, un film sau un buchet „spontan” de trandafiri primit de la el completau iluzia că am fi cuplul ideal. Trebuie să fiu cinstită și să recunosc că în acele prime zile eram foarte fericită. Nu puneam sub semnul întrebării niciun aspect al relației noastre; pentru mine, Bahrin avea întotdeauna dreptate și era bărbatul perfect. Nu mai pomenisem nimic despre noaptea nunții și nici nu discutam de planurile noastre pe termen lung. Din punct de vedere sexual, aveam o relație

plăcută și caldă, cu toate că îi lipsea cumva pasiunea; destul de sporadică, era calmă. Nu așteptam mai mult la vârsta mea; zilele mișcărilor feministe și ale egalității în drepturi trecuseră peste mine și nu prea lăsaseră urme. Alesesem căsătoria ca progresie naturală a unei relații permanente începute timpuriu și pentru siguranța pe care o oferea. Privind acum înapoi, văd anul 1981 ca perioada de aur cu Bahrin, care seamănă foarte puțin cu ceea ce avea să urmeze. Dar, în această perioadă a căsătoriei noastre, eram îndrăgostită de ideea de a fi îndrăgostită.

Cercul nostru social era insular și compact. Verii lui Bahrin erau tovarășii noștri obișnuiți, toți păreau a vorbi cu el într-un soi de cod special, chiar și atunci când conversau în engleză; era un tip de stenografie regală a experiențelor comune și a plăcerilor ilicite; aduceau uneori în discuție consecințele care ar fi putut urma dacă familia ar fi aflat de obiceiurile lor occidentale. Nu avea confidenți sau prieteni atunci când l-am cunoscut, doar cunoștințe și colegi studenți cu care socializa, dar pe care îi ținea la distanță. Prietenii pe care îi avusesem înainte de căsătorie păreau a se pierde în uitare. Bahrin nu făcea ca lucrurile să fie mai ușoare pentru mine; era dificil să păstrezi o prietenie când se făcuse foarte clar înțeles că singurele mele contacte cu alți oameni trebuie să aibă loc prin intermediul lui și la îndemnul lui. Era foarte priceput să creeze situații care nu lăsau loc de compromis; făcea aranjamente și mă puneam în fața faptului împlinit. Nu mi se părea nimic ciudat în toate acestea, întregul meu univers se învârtea în jurul dorințelor lui.

De curând, am reluat legătura cu o veche și dragă prietenă din perioada pre-Bahrin. Shirley m-a lămurit, în cele din urmă, ce se întâmplase cu vechile mele cunoștințe. De exemplu, într-o seară, în toamna lui 1981, Shirley și un alt prieten au bătut la ușa casei noastre din Melbourne, cu intenția de a bea o cafea cu noi. Doreau să afle ce mai e nou –

din moment ce nu mă mai văzuseră de la nuntă –, să le spunem ce planuri avem și să vadă ce mai fac. Bahrin le-a deschis, crăpând doar un pic ușa. Shirley auzea muzică venind din casă și mirosea a friptură proaspăt făcută. A întrezărit și geanta mea cea mare, fapt ce a făcut-o să creadă că și eu sunt acasă. Gând au cerut să mă vadă, Bahrin i-a informat că nu e cea mai potrivită oră de vizite și că nu sunt acasă. Ea a insistat, cerându-i să-i zică o oră la care ar fi putut să se întoarcă să vorbească cu mine, și atunci Bahrin i-a spus foarte politicos că nu crede „că e o idee bună “. Le-a mai spus și că eu mă hotărâsem să-mi construiesc o nouă viață cu el și că, „dacă e vorbim sincer “, acum mă învăTEAM în cercuri cu totul diferite de ale lor, că, în momentul în care mă căsătorisem, hotărâsem să rup toate vechile legături. În mod normal, le explicase el, membrii personalului familiei sale ar fi putut clarifica noua mea situație și noul meu statut, dar, având în vedere că locuiam într-o țară străină, era de datoria lui să îmi explice poziția. Din ceea ce mi-a spus Shirley, după ce și-a comparat impresiile cu alți prieteni, nu era singura mea prietenă care fusese tratată în acest fel și respinsă pe față de Bahrin.

Peter Wallace, prietenul meu apropiat, avusese și el rezerve față de soțul meu încă de la început. Înainte de călătoria mea de „logodnă “în Malaysia, Peter, care era în drum spre Thailanda pentru a-și prelua postul dintr-un lagăr de refugiați ca parte a programului opțional de cinci ani de pregătire medicală, se opriese în drum la Terengganu, unde petrecuse câteva zile ca oaspete în casa lui Bahrin. Fire protectoare, a dorit să-l cunoască mai bine pe noul meu iubit. El spune că a părăsit Terengganu, după scurta sa escală, cu sentimentul că Bahrin ascunde ceva; știind însă că eu eram cât se poate de încăpățânată și că nu voi vrea să aud nimic dacă ar fi încercat să îmi mai taie din elan și să mă convingă să nu mă implic și mai mult în relația cu Bahrin, și-

a păstrat sfaturile pentru sine.

În 1981, luna postului islamic de Ramadan a căzut în geroasa lună iunie. Postul de la răsărit până la apus, în timpul lunii de Ramadan, este ținut de musulmani ca semn de penitență pentru păcatele lor din anul care a trecut. În tot acest timp, nu se poate consuma niciun lichid și niciun fel de mâncare. Trebuie să te abții de la sex și de la orice formă de îngrijire corporală, cum ar fi curățarea urechilor și scobitul în nas. Femeile la menstruație și cele însărcinate sunt scutite de la această practică, dar trebuie să recupereze zilele de post la o dată ulterioară. Și cei infirmi sunt scutiți. Pentru Bahrin luna de post însemna, de fapt, doar ultimele patru zile; pentru mine nu avea prea mare semnificație și părea mai mult o consecință a sosirii mătușii Zainah și a doi dintre copiii săi mei mari, Diana și Zainol.

Mătușa Zainah se hotărâse că vrea o vacanță în Melbourne și să vadă ceva din orașul unde doi dintre fiii săi și mai mulți nepoți și nepoate fuseseră trimiși pentru a-și desăvârși educația. Fiica ei,

Diana, care o însoțea, era studentă la London Polytechnic. Cea mai tânără din familie și probabil cea mai occidentalizată, era plină de viață și avea un sănătos simț al umorului. Ne-am înțeles imediat, din fericire, din moment ce Bahrin o considera aproape o soră. Diana părea a fi foarte independentă și mereu în conflict cu ideile mamei sale despre educație, comportament și modul de a se îmbrăca. Pentru șederea lor, am ridicat toate restricțiile, făcând curățenie în casă de sus până jos și strângând provizii în frigider până la refuz.

Văzându-mă ca un soi de noutate din cauza „australității” mele, mătușa Zainah, care fusese la nunta noastră, manifesta afecțiune și căldură pentru persoana mea, sentimente care aveau să continue pe tot parcursul mariajului meu cu Bahrin și dincolo de acesta. Pentru o

malaeziană, care bătea spre 50 de ani, și prințesă pe deasupra, avea tendința continuă de a chicoti nervos față de orice era nou sau nefamiliar pentru ea. Cum nu aveam o limbă comună, mare parte dintre conversațiile mele cu ea se făceau folosind dicționarul englez-malaezian și pe Bahrin sau pe verii lui drept translatori. În acest mod, am putut să mă asigur că Tengku Zaleha, soacra mea, îmi primea scrisorile și că acestea erau foarte apreciate; de fapt, acestea erau foarte apreciate de surorile ei, dar și de curteni, din moment ce ea le dădea mai departe pentru a le discuta ulterior.

Luasem decizia, după sosirea mea acasă, că voi face tot posibilul să încerc să am o relație cât mai bună cu mama lui Bahrin și am hotărât că modul cel mai bun de a-i arăta că încerc din răspuțeri să-i învăț limba era să-i scriu o scrisoare în fiecare săptămână. Așa că, înarmată cu un dicționar și cu o bază extrem de redusă și nouă, constituită doar din câteva cuvinte esențiale, mă așezam la compus scrisori în ideea de a face o impresie bună. În scrisorile mele, încercam să descriu viața noastră de zi cu zi și ce făceam eu și fiul ei. Eforturile mele aveau fluentă unui copil de 6 ani și sintaxa era ca și inexistentă, dar intenția conta. După vreo câteva luni, Tengku Zaleha a început să-mi răspundă cu scrisul ei de copil. Folosea un vocabular de bază și ușor de descifrat cu ajutorul dicționarului meu de încredere. Începuse să își spună singură „Mak “, cuvântul folosit în familia lui Bahrin pentru „mamă “, așa că am știut că sunt pe cale de a fi acceptată. Bahrin, pe de altă parte, nu îi scria niciodată mamei lui și rareori îi telefona, dacă nu avea instrucțiuni de transmis despre finanțe sau acțiuni. Era amuzat de eforturile mele, dar spunea că nu poate să înțeleagă de ce îmi bat capul.

În ultima zi a lunii de post, Hari Raya, împreună cu verii și mătușa lui, am descoperit o nouă fațetă a personalității lui

Bahrin, care m-a speriat și m-a pus pe gânduri. Ca parte a sărbătorii de sfârșit de Ramadan, Bahrin a ales să-și ducă rudele la *Inflation*, un club de noapte cu discotecă aflat în centrul orașului. Era o noapte aglomerată, oamenii înghesuindu-se în club, aproape ca sardелеle. Mătușa Zainah era încântată să ia parte la o asemenea aventură, dar a tras linia când a venit vorba de dansat pe ringul din centru. Repeta într-una că este „foarte îndrăzneță și modernă” că a venit cu noi, tinerii, și ne-a pus să jurăm să păstrăm secretul, în cazul în care fratele ei, sultanul, ar fi aflat.

La vreo două ore de la sosirea noastră, am văzut o față cunoscută în mulțimea de siluete de pe ringul de dans. Lăsându-l pe Bahrin să aibă grijă de paharul lui de Bacardi și cola, după ce i-am explicat de la început că am crezut că văzusem un prieten în partea cealaltă a ringului și doream să îl salut, am început să înaintez încet prin mulțime.

Am fost foarte mulțumită să văd că avusesem dreptate; îl recunoscusem pe prietenul meu Simon chiar și fără să-mi pun ochelarii. După ce l-am salutat, l-am îmbrățișat cu afecțiune și l-am sărutat pe obraz, sărut pe care l-a întors bucuros. Nu îl mai văzusem de aproape doi ani și l-am pus la curent despre căsătoria mea, despre carieră și despre decizia de a nu mai dansa și motivele mele.

După ce am discutat cu însuflețire vreo câteva minute, m-am întors la masa noastră. Bahrin spumega de furie, roșu la față și cu ochii ieșiți din orbite. M-a apucat de încheietura mâinii și m-a împins în fața lui pe o scară care ducea către ieșirea din clădire, şuierând printre dinți cuvintele „curvă” și „târfă”. Reușind să mă desprind din strânsoare, m-am întors către el în momentul în care am ajuns la mijlocul scărilor și în acest moment am primit în plin o palmă peste față. Prima lovitură a fost urmată de a doua, care m-a făcut să cad în genunchi. Nu pricepeam deloc din ce motiv se poartă așa de urât cu mine și mă chinuiam să înțeleg ceva din avalanșa de

cuvinte urâte care îi ieșea din gură. Eram o „curvă” și o „împuțită”, care îl făcuse de râs în fața familiei lui.

— Doar curvele se aruncă în brațele bărbaților necunoscuți și îi sărută în public, zbiea el, în timp ce reușeam să ies din raza lui de acțiune și să mai urc o treaptă.

— Te referi la Simon? Dar îl știi de când aveam 10 ani, am fost prietenă cu cele cinci surori ale lui, am încercat să explic.

— Nu ești altceva decât o târfă australiană împuțită, exact că toate curvele de aici! protestă el, de parcă nu m-ar fi auzit.

Deodată, tot ce fusese comportament social acceptabil, ceea ce fusese mereu considerat un contact politicos între prieteni de către societatea australiană era acum categorisit drept grosolan, murdar și ilicit de către soțul meu.

— Nu am făcut nimic rău. Simon este un prieten vechi și, pe lângă asta, e homosexual, am continuat eu să mă scuz.

Dar el nici nu mai asculta și mă trăgea de încheietură prin foaierul clubului de noapte, pe lângă fețele curioase ale altor clienți și în jos, pe treptele ce duceau în King Street, unde mă înghesui într-un taxi, lăsându-și familia în club. În acel moment, începusem deja să plâng, încercând pe cât posibil să stau cât mai departe de el în taxi, în timp ce îmi arunca priviri mânioase, strângând cotiera atât de tare, că încheieturile i se albiseră. Ajunși acasă, dincolo de ușă, a început să mă facă din nou în toate felurile; eram „inutilă, un nimic, o curvă și o târfă”, țipa la mine, lovea mobila, dărâmând rafturile de cărți, ustensilele lui de scris și materialele de pe birou, în timp ce eu mă adăpostisem într-un colț al camerei.

Nu mai suportam. Nu mai puteam să îl văd furios pe mine, nu mai puteam face față loviturilor și mâniei lui. Mă temeam că nu avea să se mai oprească și căutam o modalitate de a-i potoli furia și de a-l face să nu mai strige, înfricoșată de ceea ce ar fi putut să îmi mai facă. Apoi mi-am adus aminte ce zi era: mi-am amintit că era Hari Raya, sfârșitul lunii de post și

o zi din calendarul islamic în care musulmanii sunt obligați de religia lor să ierte orice păcat sau greșeli comise împotriva lor de către alții.

Târându-mă în patru labe la picioarele lui Bahrin și atingându-i pantofii cu fruntea, mi-am arătat printre suspine regretul pentru orice aș fi făcut ca să-l înfurie sau care să nu-i placă și i-am adus aminte că era Hari Raya. Cu poticneli, am dat glas cuvintelor de penitență: „*saya ma’af zahir dan batin*”, în timp ce plângeam pe podea. E aproape incredibil ce ușurare am simțit în momentul în care și-a oprit tirada, a început să respire normal și să-și relaxeze umerii. A părut oarecum îmbunat de penitența mea, dar am continuat să rămân în afara razei lui de acțiune, în timp ce stăteam pe podea la picioarele lui. M-am tras la o parte în momentul în care Bahrin s-a aplecat pentru a mă apuca de umăr. Ridicându-mă în picioare lângă el, mi-a spus pe un ton rece: „Acum trebuie să îmi săruți mâna pentru a arăta că mă respecti ca soț”. M-am supus, în speranța că acest lucru va pune capăt furiei lui; și așa s-a întâmplat, căci dispoziția lui a devenit binevoitoare în câteva secunde, făcându-mă să îmi țin răsufierea în așteptarea a ceea ce avea să facă.

Cuvintele pe care mi le-a spus m-au uimit cu adevărat.

— Draga mea, trebuie să te gândești înainte să zici sau să faci ceva care ar putea să mă supere, m-a muștrat Bahrin, după care a continuat pe un ton calm și controlat. Trebuie să mă supăr pe tine atunci când faci ceva greșit. Trebuie să înveți asta.

În acel moment, tot ce doream era liniște. Eram înspăimântată și, în timp ce murmuram cât de rău îmi pare pentru ce făcusem, mă simțeam de parcă făceam echilibristică ținând o piramidă de ouă pe nas, sperând că remușcarea mea va stăvili alte izbucniri de nemulțumire, dar pregătită în cazul în care tonul meu nu era cel mai potrivit pentru a-l înmuia. În adâncul inimii, fierbeam de furie și de

dezgust față de mine însămi, pentru că nu-l înfruntasem și nu-mi susținusem inocența, eram plină de furie și de dezgust față de faptul că Bahrin mă făcuse să-mi cer scuze pentru o vină pe care nu o aveam.

Pe 15 iulie, împlineam 18 ani. Bahrin hotărâse că putem da o petrecere cu această ocazie, dar numai dacă eram atenți și ne refeream la aceasta ca la „aniversarea majoratului”, nu la aniversarea celor 18 ani, atunci când vorbeam cu prietenii lui. A comandat tortul meu preferat, cu ciocolată și mousse, de la Paterson's Bakery, în forma unei chei, iar eu am petrecut ore întregi înregistrând muzică și pregătind gustări.

Bahrin mi-a ales rochia pentru petrecere de la un magazin numit Digby's: din voal roz-aprins, sub genunchi, cu mâneci lungi și mărgelile pe corsaj. Mi se părea că e foarte sofisticată, chiar dacă un pic cam pretențioasă pentru vârsta mea. Dorise să port părul ridicat într-un coc pentru petrecere, dar am reușit să-l conving să mă lase să îl port pe spate și ondulat, fără să întâmpin prea mare rezistență din partea lui.

Niciunul dintre prietenii mei nu a venit în acea seară. Oaspeți erau colegii lui de la universitate, lectori, câțiva dintre colegii mei de muncă de la Malaysian Airlines – oaspeți potriviți în opinia lui Bahrin –, unul dintre foștii mei profesori și verii lui Bahrin. Șampania pe care am băut-o în acea seară nu a făcut altceva decât să adâncească sentimentul că eram o străină la propria mea zi de naștere și m-a bulversat puțin în privința vârstei pe care trebuia să o împlinesc. Verii lui Bahrin știau că am 18 ani, cei de la serviciu credeau că am 20, iar colegii lui de la universitate, 21. Când a sosit momentul să se cânte „La mulți ani”, s-a iscat destulă confuzie, ascunsă cu măiestrie de Bahrin și abia remarcată după aceea.

Am avut un somn agitat în acea noapte, visele mele fiind un amestec de imagini, eu la 7 ani, la 18 și la 50, toate contopindu-se unele cu altele, în timp ce mă uitam în oglindă

și nu mă recunoșteam, văzând doar un chip fără... chip.

DOUĂZECI ȘI CINCI

În ultima parte a anului 1981, am lucrat din greu împreună cu Bahrin pentru a ne asigura că termină teza pentru licența în arhitectură. În multe seri se întâmpla să ajung puțin mai târziu decât el acasă, luam cina și ne uitam cam o oră la televizor apucându-ne apoi cu adevărat de treabă. Bahrin se cocoța pe scaunul din fața mesei de desen, lucrând la modelele la scară ale proiectelor sale de clădiri, iar eu stăteam cu picioarele încrucișate pe podeaua biroului, cu o mașină de scris ținută în echilibru precar pe o planșetă, transcriind notițele lui Bahrin pentru teză în material lizibil. A fost o perioadă de prietenie pentru noi. Discutam cu plăcere despre ideile pe care le avea pentru concursul studenților pentru Biblioteca Victorian State și despre clădirile pe care avea să le proiecteze după licență. Îmi cerea părerea despre macheta de bibliotecă luând formă din foile de carton alb pe care le târâm sus și pe care le lipea cu multă grijă, le tăia și le fotografia pe tot parcursul procesului.

Macheta era minunată: portice, coridoare inundate de lumină naturală, ferestre și acoperișuri tăiate complicat. Simplitatea proiectului îl făcea abordabil, nu semăna nicidecum cu un mausoleu. Devenisem foarte prinsă de ajutorul pe care i-l dădeam, ținând bucățelele și piesele pentru Bahrin în timp ce el lipea secțiunile sau tăia ușile cu un cuțit Stanley cu tăiș ca de brici.

Cum universitatea era doar la o aruncătură de băț de casă, în unele seri, dacă vremea ne permitea, alergam pe pista de atletism și apoi luam înghețată în drumul spre casă sau ne opream la cafeneaua noastră preferată din Lygon Street, pentru paste și înghețată. Câtă vreme aveam grijă să nu-l supăr pe Bahrin, era liniște.

Cum se apropia nunta prințului Charles cu Lady Di, am hotărât împreună cu Bahrin să invităm câțiva prieteni pentru un picnic dedicat momentului, care coincidea cu transmiterea în direct la televiziune a nunții. Interesul și entuziasmul față de nuntă erau ridicate în Australia, chiar dacă în unele cazuri condimentate cu o doză de malițiozitate. În alte cazuri, fascinația față de pompa și ceremonia pe care le avea o astfel de ocazie aducea o acoperire media incomparabilă și titluri de primă pagină în fiecare zi. Localuri care aveau nume cu rezonanță regală, cum ar fi *Prince of Wales* sau *Royal Arms*, țineau petreceri cu ocazia nunții, un asemenea succes, încât se mai găseau doar locuri în picioare. Oamenii păreau prinși de asemănările pe care le avea această nuntă cu poveștile cu zâne și de o încredere secretă și cam naivă în mitul Cenușăresei.

În timpul picnicului din fața televizorului, am băut șampanie și suc de portocale și am mâncat somon afumat pe pâine prăjită, stând pe podea, ghemuiți cu toții, sub privirea atentă a portretului bunicului lui Bahrin, fostul rege malaezian. Am glumit și am râs în acea seară, prinși de fericirea și optimismul reflectate de mulțimea de oameni din Marea Britanie pe care o vedeam pe ecranul televizorului. Ca mulți dintre cei cinci sute de milioane de oameni din toată lumea care priveau transmisiunea realizată prin satelit, abia așteptam să vedem cum merge mireasa spre altar, să-l vedem pe prinț cum o transformă în Alteță Regală, înainte de a ieși amândoi din catedrală în calitate de soț și soție, pentru a trăi fericiți până la adânci bătrânețe. Era ciudat să văd cum o altă tânără este primită în mijlocul unei familii regale. Îmi aduc aminte că i-am urat succes în gând, sperând că pregătirea ei în privința protocolului va fi mai bună decât fusese a mea, cu trei luni și jumătate în urmă.

În august am făcut o călătorie-fulger în Malaysia, în același an, oprindu-ne în Kuala Lumpur pentru a cumpăra cu

întârziere o verighetă pentru mine. Bahrin a ales o montură cu douăzeci și două de diamante în formă de floare, din aur alb. Cum era mult prea mare și prea încărcat pentru a trece neobservat, îmi plăcea să mă uit la el în lumina soarelui și să-l văd strălucind, deși mi-a trebuit mult ca să mă obișnuiesc cu greutatea lui și să nu-l mai agăț în haine sau păr. (Nu aş mai alege bijuterii atât de mari acum – le prefer pe cele mai mici sau deloc.)

Odată cu noua achiziție, venea și o nouă regulă. Bahrin m-a informat că atâta timp cât sunt în Malaysia trebuie să port inelul pe mâna dreaptă și nu pe mâna stângă, cum e obiceiul occidental. Pentru mine nu însemna mare lucru, din moment ce verigheta mea semăna mult prea puțin cu verigheta în stil occidental, sub formă de cerc simplu, lucru care mă dezamăgea oarecum. Când am dat glas acestei nemulțumiri în fața lui Bahrin, el a replicat că familia lui l-ar fi considerat un zgârcit dacă mi-ar fi dat doar o simplă verighetă de aur, și nu un inel cu diamante. În sinea mea, nu puteam înțelege de ce acest lucru ar fi fost problema lor și mi se părea ridicol să îmi fac griji despre ceea ce le place sau nu le place în privința verighetei mele. Ne-am continuat drumul spre Terengganu o zi și ceva mai târziu. Făceam călătoria pentru a pune la punct unele detalii legate de viitoarea noastră *Bersanding*, ceremonia oficială de nuntă, care era planificată pentru anul următor. Fiind căsătoriți doar la ceea ce era echivalentul stării civile, eram acum obligați să ne căsătorim în stil tradițional pentru familiile regale, cu toată pompa necesară și cu tot protocolul. Pentru început, acest lucru implica alegerea culorii, modelului și țesăturii de mătase *songket* care trebuia țesută pentru costumele noastre de nuntă cu mult înainte, întrucât era nevoie de câteva săptămâni pentru a termina cantitatea de material de care era nevoie pentru veșmântul regal tradițional.

Am fost duși până aproape de fabrică într-unul dintre

automobilele familiei, apoi ne-am continuat drumul pe jos, printre caprele și găinile care mișunau libere printre bananierii și cocotierii care creșteau la tot pasul. O fântână mare din beton, așezată între case, era singura sursă de apă pentru vreo zece familii care locuiau aici. Mi se părea ciudat că nicăieri nu se vedea niciun petic de iarbă – cu toată verdeța abundentă a junglei, nu era de găsit nicio brazdă de iarbă. Copiii se jucau în praf, la umbra făcută de casele lor, în picioarele goale, și erau foarte murdari. Îmbrăcați în rochițe ieftine din bumbac sau în flanele și cu fundul gol, se agitau zgomotos, o adunătură de toate vârstele. Ca orice alți copii, erau care mai timizi, care mai curajoși sau obraznici, care se uitau la noi direct și rânjeau. Contrastul cu stilul de viață opulent și bine pus la punct al familiei lui Bahrin a fost pentru mine un adevărat șoc. Aici, toaleta era stratul de spanac aflat la câțiva metri de casă, iar bucătăriile lor erau pline de muște. De frigider nu se auzise; lucrurile de genul ăsta existau doar în fotografiile din reviste. Bahrin trecea cu vederea peste aceste imagini cu un singur clipit din gene, ai fi zis că pentru el aceste condiții sordide în care trăiau oamenii nici nu ar fi fost reale. A trecut doar pe lângă ei, drept și înalt, îmbrăcat impecabil în haine care costaseră probabil mai mult decât cheltuia întreg satul pentru mâncare, într-o lună, până ce am ajuns la fabrică.

Era cald și foarte multă umezeală în micuța casă de lemn suspendată pe pari, din mijlocul satului, casă destul de izolată și care servea drept fabrică de *songket*. Împreună am văzut urzeala multicoloră pe un război de țesut, țcănitul ritmic al războiului punctând conversația. Pe al doilea loc după pescuit, ca generator de profit pentru comunitatea aceea mică, țesutul de *songket* era un meșteșug transmis adesea din generație în generație. Această comunitate de meșteșugari furniza *songket* pentru familia regală de atât de mulți ani, încât nimeni nu le mai știa numărul.

Războaiele care aveau în urzeală materiale pe jumătate țesute erau aliniate la perete, nuanțele de albastru, roșu și negru sumbru indicau diversitatea comenzilor pe care le onora fabricuța. Majoritatea tinerelor țesătoare ne studiau cu prudență, abia reținându-și curiozitatea, în timp ce noi treceam cu privirea peste eșantioanele și fotografiile pe care ni le arăta supraveghetorul lor. Am aruncat un zâmbet prietenos către una sau două dintre fete, pe care ele l-au primit cu timiditate, abia reținându-și un chicotit, înainte de a pretinde imediat că sunt adânc afundate în lucru. Țesătoarele aveau vârste cuprinse între 13 și 20 de ani, erau îmbrăcate în *baju kurung* complet și purtau văluri care le ascundeau părul și gâtul, lăsând descoperite doar fețele, mâinile și picioarele. Așa înfoltite cum erau, în căldura istovitoare a zilei, trebuie să se fi simțit destul de puțin confortabil în clădirea aceea neventilată.

După multe discuții, hotărâram în final să alegem un *songket* roșu-închis spre maro, cu negru și cu un model geometric modern, făcut din fir de aur. Cincisprezece metri aveau să fie livrați la timp croitorului, care urma să transforme materialul în hainele noastre tradiționale de nuntă. Supraveghetorul ne-a menționat un preț. Care mi s-a părut foarte rezonabil, dar Bahrin era decis să se târguiască. M-am simțit foarte jenată de faptul că încerca să coboare prețul, având în vedere săptămânile de care era nevoie pentru a duce la bun sfârșit comanda. Dar Bahrin a avut câștig de cauză și am plecat dând o lovitură care mie mi se părea a fi necinstită.

Odată instalați în confortul oferit de aerul condiționat al mașinii noastre, am început, cu grijă, să-i cer soțului meu informații despre satul din care tocmai plecaserăm. Conform celor spuse de el, salariul mediu în acea comunitate era pe undeva prin jurul a două sute de ringgiți malaezieni pe lună, adică aproximativ treizeci și două de lire sterline.

Majoritatea satelor nu erau nici mai rele, nici mai bune decât cel în care tocmai fuseserăm; cele mai multe nu aveau electricitate sau apă curentă, ce să mai zicem de canalizare.

— Nu sunt obișnuiți cu ceva mai bun, sunt fericiți așa cum trăiesc, îmi spuse Bahrin. Sunt doar niște *orang darat*, oameni de la țară, niște țărani. Nu-ți face probleme pentru felul cum trăiesc; pentru ei, așa ceva e normal. Oricum, nu sunt un motiv de griji pentru tine, mai adăugă el hotărât, încheind subiectul și punând capăt întrebărilor.

Începeam să am impresia că soțul meu era orb, din proprie alegere, față de sărăcia care contrasta atât de puternic cu bogăția familiei sale. Începeam să înțeleg că prăpastia dintre „cei avuți” și „cei nevoiași” din Malaysia nu era, de fapt, o prăpastie, ci un abis fără fund, elegant și pretențios la un capăt și supurând ca o rană infectată la celălalt.

Mama lui Bahrin își arată deschis plăcerea pe care i-o producea prezența mea în timpul acelei vizite, asigurându-se că puteam vorbi între patru ochi, ca între fete, și că nu mai era nimeni prin preajmă pentru a ne sluji drept interpret. Am întrebat-o ce părere avea despre hainele noastre de nuntă și mi-a dat o listă de lucruri pe care să le cumpăr din Australia pentru *Hantar Belanjar*, darurile mirilor, pe care cuplul trebuie, în mod tradițional, să le schimbe ca o formă de zestre și bunăvoință. Tengku Zaleha m-a mai anunțat și că bunica mea era mai mult decât bine-venită la nuntă și că familia regală chiar se aștepta să o vadă la ceremonie. Ga un semnal transmis celorlalți membri ai familiei ei cum că mă acceptase ca noră, mi-a dăruit o pereche de cercei cu diamante solitare, care fuseseră preferații ei, cerându-mi să mi-i pun imediat. Eram în culmea fericirii că mă acceptase deschis; toată povestea cu scrisorile și politețea fusese o idee bună și era un lucru simplu și natural să o plăci, deoarece era o femeie blândă și modestă. Căldura ei a născut un

sentiment de optimism în ceea ce privește noua mea situație maritală, sentiment care lipsise până atunci. Și acest lucru m-a făcut să am mai multă încredere că o relație pe care o aveam cu o altă femeie dintr-o țară străină ar putea conta, chiar dacă era vorba despre o relație la un nivel mai subtil.

DOUĂZECI ȘI ȘASE

Întreaga mea viață era împachetată în fața mea în treizeci și șase de cutii, numerotate și ambalate. Tot ce însemna ceva pentru mine și tot ce era al meu se afla în acele cutii. Panda, Teddy și Lambkin fuseseră puși bine deoparte, pregătiți pentru ziua în care copiii mei își vor găsi o alinare în blana lor uzată și încălcită. Optsprezece ani în cărți, prea dragi pentru a le lăsa în urmă, erau înghesuiți în cutii, lângă fotografiile iubite, pantofi de balet și lucruri mult mai mărunte ale noii mele vieți domestice. Bradul nostru de Crăciun și decorațiunile erau în drum spre țări mai calde, cum erau și pilotele din pene și hainele de iarnă. Dacă trebuia să locuiesc în Malaysia, atunci Australia venea cu mine.

Era noiembrie 1981 și îmi păraseam țara fără prea multe regrete. Viitorul era alături de soțul meu și în toate privințele, din câte mă lăsase Bahrin să înțeleg, aveam doar să ne transferăm viața din Australia în Malaysia. Realitatea unei astfel de mutări nu m-a lovit decât luni mai târziu. Agitația pregătirilor, a mutării, a vânzărilor de case și a împachetatului îmi lăsa puțin timp pentru a mă gândi la situație sau poate nu eram destul de înțeleaptă la 18 ani pentru a considera că schimbarea de continente ar fi ceva mai mult decât un exercițiu interesant de organizare și călătorie.

Eram căsătorită cu Bahrin, și locul meu era lângă el. În ceea ce mă privea, căsnicia era pentru totdeauna. Dacă relația noastră nu devenise, ca prin minune, mai intimă sau

mai sudată pe plan intelectual din momentul în care îi devenisem soție, timpul va rezolva orice problemă, mă gândeam cu optimism. Fusesem destul de idealistă în momentul căsătoriei. Îmi închipuisem că simplul fapt de a-i fi soție îmi va oferi o cheie invizibilă spre gândurile și sentimentele sale cele mai intime, că se va deschide către mine și ne vom îmbogăți împreună viețile prin simplul fapt de a fi împărțit tot și de a fi discutat despre câte-n lună și-n stele. Dar, după șase luni de la căsătoria noastră, începusem să-i caut scuze pentru lipsa lui de afecțiune, pentru stările lui proaste și pentru zidul pe care mariajul părea să-l fi ridicat între noi. „Va fi nevoie de timp“, obișnuiam să-mi spun. „Într-o dimineață, voi deschide ochii, iar afecțiunea pe care o simțisem din partea lui se va întoarce pentru totdeauna. Totul e o chestiune de timp și de încredere. “

Dacă închid bine ochii, îmi aduc aminte de multe evenimente și conversații petrecute în primele luni ale șederii mele în Malaysia. Îmi apar în fața ochilor precum niște ilustrate bidimensionale, așezate pe o bandă rulantă. Dacă mă concentrez mai bine, acele scene izolate încep să iasă din bidimensionalitatea lor și să capete un plus de culoare și sunet care mă atrag spre trecut. Mă văd aproape ca pe o a treia persoană, ca un manechin format și modelat în mulajul unei vieți perfecte, perfect pentru toate evenimentele regale, care nu are controlul asupra a ceea ce-i place sau nu-i place, asupra gusturilor și opiniilor sale. Par gata să fac pe plac, pregătită să fiu reeducată, sunt un martor al propriei mele existențe.

Văd o adolescentă ascunsă sub un văl, plină de bijuterii și de temeri, stând singură pe un tron. Ventilatoarele din tavan se rotesc silențios deasupra capetelor invitaților care stau în fața fetei, urmărindu-i atent comportamentul, pândind vreun semn de purtare insolentă sau o privire de obrăznicie nefeciorelnică, dar nimic de acest fel nu se petrece. Ea stă

nemișcată, cu ochii în pământ, cu mâinile în poală, așteptând. O matroană bine făcută se îndreaptă către tron, cu fustele lungi fâșâind, în timp ce primește o farfurie cu apă sfințită, în care se odihnește o pensulă de aur. Un ajutor se apleacă în față, întorcând mâinile fetei pentru a dezvălui cercurile mari de henna cu care îi sunt însemnate palmele. Fiecare dintre cele zece degete și unghii îi este vopsită, de asemenea, în roșu-marونی; ceva mai devreme a stat nemișcată ore întregi, cu mâinile și degetele cufundate într-un amestec de o consistență asemănătoare celei a frunzelor ude de ceai, pentru a obține acest efect și pentru a o aduce în acest moment al noii sale vieți.

Istiadat Berinai, ceremonia henna, un simbol al purității, este menită a-i asigura binecuvântata fertilitate. Statutul ei de mireasă este anunțat de mâinile pătate cu henna, de rochia țeapănă din *son gket* și de vălul din mătase grea cu fir de aur. O tiară din aur masiv, care pare ruptă din soare, ține vălul la locul lui. Este grea, iar banda ei de sprijin neînduplecată îi taie scalpul exact deasupra urechii drepte. Trebuie să se supună ritualului *Berinai* cu totală detașare, departe de evenimentele ce au loc în jurul ei – de parcă ar fi sculptată în piatră.

Matroana bine făcută, îmbrăcată opulent, o stropește cu apă sfințită cu pensula din aur, iar fata de pe tron abia dacă se mișcă sub picăturile care îi curg pe față, pe bărbie și cad cu zgomot abia perceptibil pe mâinile ei întinse. Îndură stoic, în timp ce matroană după matroană repetă mișcările de binecuvântare, nemișcată, privind drept înainte.

Mai târziu, singură în dormitorul ei, fata privește țință în oglindă, la străina exotică reflectat în ea. Ochii negri, înconjurați cu cărbune, buzele roșii, fața unei străine care joacă un rol, fața lui Yasmin. Dă din cap, dintr-o parte în alta și se întreabă unde a dispărut Jacqueline, acum că a sosit Yasmin. Și tot ceea ce poate simți este o stare de amorțeală.

Cât îmi este de greu să găsesc cuvinte a descrie cealaltă personalitate a mea, fata de pe tron, mireasa înfometată care leșina de foame și de căldură, în mijlocul oaspeților bine ghiftuiți de la propria nuntă. Totul pare atât de departe, de străin și de înstrăinat de femeia care sunt acum.

A doua zi după ceremonia *Berina* a avut loc *Istiadat Bersanding*, nunta oficială. O mie de persoane, mai mult sau mai puțin, fuseseră invitate cu această ocazie. În curtea noii noastre locuințe din Terengganu se ridicaseră pavilioane de către Ministerul Lucrărilor

Publice pentru a adăposti oaspeții. Împodobite cu steaguri de stat, cu însemnele regale și cu sute și sute de lumini colorate, casa și grădina păreau un parc de distracții; tot ce mai lipsea era un carusel. Muncitorii, după ce scosese mai întâi toată mobila, instalaseră tronurile și podiumul nupțial sub un baldachin de mătase, cu frunze din filigran de aur și mici mărgelile din aur cusute de către slujitori. Funcționarii de la palat aduceau cutii cu ornamente din aur pur, cu tăvi și însemne regale.

În curtea din spate, cu trei zile înainte de sărbătoarea nupțială propriu-zisă, bucătarii palatului își instalaseră oalele imense, dinspre care veneau arome îmbietoare. O armată de doamne – verișoarele și mătușile lui Bahrin, dar și soțiile oficialilor de la palat – sosiseră în zilele de dinaintea *Bersandingului* nostru pentru a asista la nebunia pregătirilor necesare pentru o nuntă regală.

Pe parcursul a patruzeci și opt de ore, o mie cinci sute de ouă au fost fierte tari și vopsite cu roșu pentru a fi incluse în *bunga telur*, în traducere literală „floarea de ouă”, cadoul tradițional dat fiecărui invitat. Acestea variau în funcție de nuntă; în cazul nostru, *bunga telur* a fost aleasă cu mare atenție de o echipă formată din membri ai familiei lui Bahrin, de-a lungul a mai multe luni. Coșuri elegante din filigran de argint și de aur, fiecare dintre ele conținând un ou

fiert tare, vopsit în roșu, erau bordate cu panglici înguste galbene și albe, de care erau prinse cartonașe imprimate cu numele noastre, data căsătoriei și un mesaj de mulțumire. Simbol al fertilității, aceste ornamente erau amintiri prețuite în țara lui Bahrin și, în general, erau considerate un semn al statutului social și al sofisticării, o unitate de măsură pentru meritele familiei-gazdă. Era ceva destul de obișnuit pentru malaezieni să colecționeze zeci de astfel de amintiri și să expună *bunga telur* în vitrinele cu porțelanuri, ornamentele de la nunțile regale fiind la loc de cinste. Suporturile din porțelan pentru ouă serveau aceluiași scop și erau distribuite zecilor de oameni din sat și familiilor servitorilor, care asistau neoficial la nunta noastră, dar erau ținute deoparte de aristocrație de bariere, atât fizice, cât și sociale.

În dimineața *Bersandigului* nostru, a avut loc *Hantar Belanjar*, schimbul de cadouri nupțiale. Obiceiul regal dicta ca Bahrin și cu mine să schimbăm treisprezece tăvi cu cadouri, fiecare. Cadourile mirelui către aleasa lui trebuie să includă o tavă de nucă de betel (planta tradițională, care se mestecă și are un ușor efect narcotic), bani, ceva dulce de mâncare și un articol de îmbrăcăminte, simbol al faptului că este în stare să îi pună la dispoziție toate cele necesare pentru traiul de zi cu zi. Cadourile, prezentate pe tăvi de argint și de aur, sunt schimbate în cadrul unei ceremonii asemănătoare acceptării zestrei de către ambele părți și sunt așezate la vedere pentru a fi inspectate de toți membrii familiilor respective și evaluate ca prezentare artistică și valoare. Bahrin însuși a ales majoritatea cadourilor lui pentru mine, ca și prezentarea acestora: un cupon de mătase subțire, neagră pentru o rochie, din Franța, cu sclipici auriu și plisat artistic pentru a semăna cu o floare mare; bijuterii cu diamante; pantofi de seară din mătase neagră; o gamă întreagă de parfumuri și uleiuri de baie Jean Desprez; zece mii de ringgiți în bani gheață, așezați cu meșteșug sub forma

unei case tradiționale pe stâlpi; o geantă aurie de seară, sub formă de scoică; și o tavă cu nucă de betel, cu toate accesoriile necesare consumului: clești, bol și cutie.

În schimb, cadourile mele pentru Bahrin fuseseră alese cu grijă, la sfaturile lui Tengku Zaleha: un set de cărți despre arhitectură, cu detalii despre clădirile și structurile istorice din toată lumea (alegerea mea); o servietă din piele fină, de culoare roșu-burgund, cu portofel și curea asortate; un inel cu smarald solitar; material *songket* vechi; și un set de Pino Sylvestre, apa sa de colonie favorită. Ca urmare a acceptării solemne a acestor cadouri, conform tradiției malaeziene, scena a fost aranjată pentru căsătoria noastră „publică”.

Secole de-a rândul, înainte ca islamul să pătrundă în Malaysia, aceste practici tradiționale de *Hantar Belanjar* și *Bersanding* au fost singurele forme cunoscute de căsătorie în societatea malaeziană. Prin urmare, deși eu și Bahrin fuseserăm deja căsătoriți legal conform legii musulmane, semnificația socială a celei „de-a doua căsătorii” nu putea fi ignorată.

După cum spune tradiția, în ziua de *Bersanding*, mireasa trebuie lă fie izolată de influențele din afară de către femeile din familia sa. Acest lucru însemna că m-am trezit prizonieră în dormitorul meu, departe de toate pregătirile fascinante care aveau loc afară. Trebuia să mă abandonez luxului de a fi alintată și aranjată pentru marele moment, în care aveam să fiu în centrul atenției. Nu mă puteam gândi decât la cum să fac să mănânc și eu ceva. De câte ori reușeam să atrag atenția unui servitor în trecere sau a unei rude, le ceream ajutorul, ei zâmbeau, dădeau din cap și promiteau că masa îmi va veni în curând pe o tavă. După ce trecuseră opt ore, începusem să mă îndoiesc de cunoștințele mele de limbă. Știam că mai am multe de învățat până la a deveni fluentă, dar eram sigură că pantomima mea disperată prin care arătam că mi-e foame și stomacul meu disperat fuseseră

destul pentru a arăta că mai aveam puțin și muream de foame.

Pe la șapte și jumătate seara eram aproape gata pentru ceremonia oficială. Trăgând cu ochiul prin draperiile camerei mele, puteam să văd că oaspeții soseau în ritm rapid și continuu și că fanfara militară începuse să cânte. Din când în când, mama și mătușile lui Bahrin veneau pentru a verifica în ce stare se aflau toaleta și nervii mei și pentru a supraveghea modul în care mă îmbrăcam, dar încă fără niciun gând de a-mi aduce și ceva de mâncare.

Provocasem consternare în familie alegând să îmi fac singură coafura și machiajul și nu să mă angajez un profesionist. Era destul de straniu să port toate gătelile tradiționale, darămite să mai fiu și la mila unui stilist tradițional. În această privință am fost hotărâtă: îmi voi afișa propriul chip.

Bahrin era mândru de moștenirea sa regală și iubea cu adevărat bogăția culturii poporului său. Îmi alesese el însuși toate ornamentele regale și hotărâse care era stilul cel mai autentic și mai vechi pentru mine. Standarde ridicate la eleganță și vechime, joase la confort și la comoditate.

Costumul meu de mireasă era incredibil de împodobit, dar, mai presus de toate, era incredibil de incomod și de greu. În picioare purtam pantofi de seară Charles Jourdan, cu tocuri de doisprezece centimetri, pentru a părea mai înaltă (singura concesie făcută secolului XX), iar în jurul gleznelor aveam brățări groase din aur care făceau zgomot la fiecare mișcare. Rochia mea era făcută din *songket* maro, materialul pe care îl comandasem cu luni în urmă, croit și cusut în forma unei *baju kebaya*, o jachetă lungă până la genunchi, cu guler răsfrânt și fustă petrecută. Rochia strâmtă, croită pe corp, era istovitor de purtat la 35°C și pe o asemenea umiditate. Pe dedesubt, purtam corsetul-brasieră tradițional, întreg și fără bretele, care era căptușit și avea

balene pentru a conferi silueta corectă straiului nupțial și a împiedica total orice mișcare normală a unei femei: să se aplece, să respire ori să stea jos cu un minimum de confort. De fapt, îmi amintea de corsetele pe care tinerele fete din perioada victoriană erau silite să le poarte pentru a-și îmbunătăți ținuta.

În jurul gâtului și al pieptului aveam legat un *kalong* un colier, de mari dimensiuni, din discuri de aur, legate între ele de un lanț și care avea trei șiruri. Ambele mele încheieturi erau prinse în brățări asortate cu cele pe care le purtam la picioare, iar degetele mi se îndoiu sub greutatea setului de inele cu diamante, rubine și smaralde.

Părul îmi era prins cu agrafe într-un coc imens la baza gâtului, la care fuseseră adăugate meșe artificiale pentru a-i crește volumul, până ajunsese să semene cu o minge mare de fotbal. Douăzeci de *bunga goyang*, flori tremurânde din aur, montate de mici arcuri pentru a le crește efectul de mișcare, fuseseră împletite în coafura mea, la sfaturile turmei de doamne venite în cameră pentru a asista la transformarea mea.

Principalul ornament de pus pe cap a fost coborât cu grijă pe capul meu și prins fără milă cu atât de multe agrafe, că ar fi putut aproviziona un lanț de saloane de coafură timp de un an. Făcut din filigran de aur și din mici arcuri ascunse sub straturile de flori artificiale, ornamentul nupțial avea forma unui evantai deschis și scotea clinchete și tremura la fiecare mișcare a mea. Tusa finală la tot acest aranjament era podoaba de pus pe frunte, o bandă din aur bătut și lucrătură în filigran. Îmi prindea fruntea și îmi strângea tare tâmplele, fiind așezată chiar deasupra sprâncenelor. Întregul echipament era absolut uluitor, parcă abia coborât din paginile unei cărți de antropologie despre costumele medievale.

Și astfel a sosit timpul să mă alătur lui Bahrin pe tronurile

nupțiale pentru ceremonia *Bersanding*. Escortată pe ambele părți ca un invalid, pornisem cu pași mici de-a lungul covorului roșu și am urcat pe podium, așezându-mă la stânga lui Bahrin. Niciunul dintre noi nu a aruncat nici măcar o privire celuilalt, pentru că acest lucru era interzis; atât mireasa, cât și mirele trebuiau să-și păstreze fețele lipsite de orice expresie și să nu ridice nici măcar o sprânceană. Eram flancați de ambele părți de ajutoare în haine de curte – fiicele curtenilor care fuseseră numite domnișoare de onoare – și de două matroane de la palat, care urmau să supravegheze ceremonia.

O etajeră imensă, cu rafturi, din lemn galben, utilizată doar pentru nunțile regale, fusese trimisă de la palat. În formă de stea, fiecare etaj fusese acoperit cu orez galben, lipicios, pe care fuseseră așezate toate amintirile de familie *bunga telur* ale familiei regale. Vechi de două secole, aceste *bunga telur* din aur masiv erau așezate în formă de floare, completate cu tulpine și stamine, iar în centrul fiecăreia atârna un ou vopsit.

În vremurile trecute, cum majoritatea nunților malaeziene erau aranjate, mirele și mireasa se vedeau pentru prima dată la *Bersanding*. Aceasta era parte a motivului pentru constrângerile impuse cuplului de miri în timpul ceremoniei – probabil pentru a descuraja privirile pline de groază pe care le puteau schimba doi străini.

Binecuvântările asupra căsniciei noastre au fost adresate de cei mai bătrâni membri ai familiei lui Bahrin, începând cu sultanul și terminând cu Tengku Ampuan, într-o ceremonie similară *Berinaï-ului* meu, ce avusese loc cu o seară înainte. De data aceasta totuși am fost ambii stropiți cu apă sfințită, apoi s-a aruncat cu orez crud pentru fertilitate și prosperitate. Această procedură a fost repetată de vreo alți douăzeci de oaspeți importanți, printre care doamna Tengku Ampuan, prim-ministrul și soția lui, părinții, mătușile și

unchii lui Bahrin și draga mea bunică, pe care o adusesem din Australia cu această ocazie.

După ce toți cei o mie și ceva de oaspeți au stat la coadă pentru a trece pe lângă noi ca să ne vadă stând pe tron, a venit momentul ca noi să prezentăm omagiile noastre oficiale sultanului și lui Tengku Ampuan. Eram doar la vreo două sute de metri distanță de podium, dar acești două sute de metri s-au dovedit catastrofici. Exact în momentul în care eram pe cale să fac reverența și să sărut mâna Altețelor Lor, totul a început să se învârtă cu mine și, dintr-odată, mi s-a făcut negru în fața ochilor. Combinația de foame, nervi, căldură și greutatea costumului nupțial îmi provocaseră migrenă și mă făcuseră să leșin. Trebuie să fi fost o imagine surprinzătoare, cu mine prăbușită pe podea. Mi-am revenit repede, exact în momentul în care îmi duceau un pahar la gură pentru a mă resuscita.

Bahrin era foarte îngrijorat pentru mine, ca de altfel toată familia lui. Nu cred că sultanul știa ce să creadă despre leșinul meu, cu toate acestea femeile din familia sa pur și simplu nu leșinau în public și, în mod sigur, nu la propria nuntă. M-am simțit mult mai bine după ce mi s-a permis să stau un pic la aer condiționat, dar nu au trecut mai mult de zece minute, și toată lumea a început a șopti că trebuie să întâmpin și restul oaspeților și să tai tortul de nuntă.

Nu îmi aduc aminte cu mare claritate cum am reușit să stau în picioare următoarea oră de care a fost nevoie pentru a saluta pe fiecare oaspete în parte sau ce Dumnezeu le-am putut spune, din moment ce majoritatea acestora erau totalmente străini, dar, în conformitate cu dovezile fotografice, am reușit. Bahrin m-a condus, în cele din urmă, către pavilionul deschis pe o parte, unde se afla tortul nostru de nuntă, pentru a ne putea îndeplini ultima obligație a serii să tăiem tortul cu trei etaje, de un galben ținător, acoperit de hidoase flori din zahăr.

Cred că tortul era un semn clar pentru viitorul mariajului nostru: se râncezise de la căldură, fiind, până la ultima firimitură, imposibil de înghițit.

A doua zi dimineață, am fost treziți de sunetul unei alarme care pur și simplu nu voia să se oprească. Douăzeci de minute mai târziu i-am localizat, în final, proveniența. Un deștept pusese un ceas cu alarmă la ora șapte, înainte de a-l împacheta și a ni-l da drept cadou de nuntă. Pachetul era exact la fundul muntelui de cadouri care ne umplea până la refuz camera de oaspeți și se revărsa pe coridor. Din fericire, cavaleria a sosit imediat, sub forma rudelor apropiate ale lui Bahrin, venite pentru a lua parte la deschiderea darurilor.

În momentul în care toate cadourile fuseseră deschise, Bahrin și cu mine aveam destule aparate casnice cât să deschidem un mic lanț de magazine specializate. Primisem, cu o oarecare aproximație: treisprezece seturi de ceai din porțelan, nouă mașini de călcat, douăzeci și șapte de ceasuri de diverse stiluri, incluzându-l pe cel cu alarmă care ne trezise, care era o reproducere a unuia de secol XVII din porțelan alb, o piesă cu baterie, care avea deasupra porumbei din aur, cincisprezece seturi de lenjerie de pat, treizeci și două de vase de bucătărie Pyrex, patru tăvi din aramă, o groază de tacâmuri din argint solid, în set pentru douăzeci și patru de persoane, șapte seturi pentru cafea, două ventilatoare Mistral, douăzeci și două de cupoane de material pentru rochii, douăsprezece saronguri de rugăciune pentru bărbați, șase saronguri din batic pentru femei, cincisprezece piese de serviciu de masă din argint, un bol pentru flori, două vase portabile din aramă pentru spălat pe mâini, o ramă de fotografie din argint și o cutie rotundă, mare, pentru bijuterii, de la Lanvin, douăsprezece lungimi de *songket*, patru versete islamice din Coran de pus deasupra ușii, cinci sau șase cutii cu apă de colonie pentru femei și bărbați, o duzină de covoare, un set de masă Noritake,

ceasuri asortate pentru el și pentru ea de la Lanvin, o reproducere de ceas din anii '20, cristaluri asortate, patru covorașe de rugăciune, șase seturi de îmbrăcăminte pentru copii (în semn de anticipare sau încurajare) și cel puțin 10 000 de lire sterline bani gheață. Mai era și o gamă largă de bijuterii din aur, bijuterii cu diamante și un set de bijuterii cu safire și diamante. Și ultimul, dar nu în cele din urmă, un cadou din partea unei rude mai în vârstă a lui Bahrin: un ceas de perete uriaș, fluorescent, încrustat pe margini cu inscripții din Coran și care înconjura un tablou al unei mari corăbii cu pânze, realizată în totalitate din componentele ceasului, cu fața ceasului digital încastrată în pânza vasului.

Uluitor cum exact acel ceas mi-a alunecat din mâini și s-a lovit de podea la scurt timp după ce a fost despachetat.

DOUĂZECI ȘI ȘAPTE

Este incredibil de straniu să trăiești într-o lume în care curgerea timpului este marcată de o chemare la rugăciune, iar zilele din calendar se evaporă pe nesimțite. Așa simțeam eu la Terengganu. Eram suspendată într-o buclă a timpului, unde lumea reală exista numai în afară, în Australia îndepărtată și în alte țări, unde anotimpurile se schimbau, iar anii erau marcați de Crăciun și de alte sărbători.

Zilele mele nu erau calculate, iar aniversările nu erau respectate. În multe aspecte, nu îmbătrânisem deloc de la cei 18 ani pe care îi avusesem când îmi începusem viața de femeie măritată; în altele, devenisem o femeie bătrână și înțeleaptă, masca naivității fiindu-mi smulsă de pe față.

Prima sarcină pe ordinea de zi era să devin fluentă în exprimarea în malaeziana clasică sau „înaltă”; adică acea formă a limbii, cu toată terminologia veche, care este caracteristică cercurilor regale. Bahrin decretă că trebuia să mă adresez lui și celor din familia lui doar în malaeziană. Se

gândise că, izolându-mă de limba mea maternă, prin metoda imersiunii lingvistice, voi fi forțată să devin fluentă în timp record. Avea dreptate. Nu aveam de ales decât să mă chinuiesc să înțeleg malaeziana și, în opt săptămâni, eram în stare să susțin conversații destul de complexe.

Următoarea sarcină din program era reeducarea mea în ceea ce privește subtilitățile legate de maniere și comportament. Faptul de a fi membru al familiei regale și în imediata sa proximitate prezintă pericole în ceea ce privește eticheta. Oamenii obișnuiți din Malaysia trebuiau să se supună unor rigori asemănătoare în ceea ce privește amabilitățile, dar pentru ei, mai ales dacă locuiau în Kuala Lumpur, capitala, codul lor de comportament era cu mult mai puțin rigid și mult mai relaxat decât cel la care se aștepta societatea de la mine. Eu trebuia să merg, să mănânc, să stau jos, să stau în picioare, să mă îmbrac și să mă dezbrac conform unui protocol nescris. Doar ocazional – când rămâneam singură cu Tengku Zaleha și cu mătușa Zainah – aceste reguli puteau fi un pic îndulcite. De multe ori am fost avertizată asupra unui comportament acceptabil social, familia regală permițându-mi câte o gafă și învățând printr-o formă de osmoză. Când o făceam într-adevăr lată, doamnele mai în vârstă din familie mă puneau rapid la punct cu o predică despre cât de mari trebuiau să fie pașii pe care îi făceam sau despre cum să arăt cu delicatețe, fără a folosi degetul arătător. Cel mai rău era când mă prindea Bahrin cu vreo gafă neregală – atunci trebuia să stau o eternitate să-l ascult cum îmi ține predici despre noua mea poziție și despre greșelile mele. Adesea părea a fi un lector în probleme de etichetă, și nu soț.

Cum puteau mai tinerii membri ai familiei să absoarbă atâtea reguli și regulamente va fi mereu un mister pentru mine. În mod sigur, pentru acest subiect nu era timp de pierdut pentru lecții adevărate – acest lucru ar fi fost

considerat prost crescut și burghez. Cred mai degrabă că Bahrin și verii lui învățaseră aceste reguli rigide de protocol prin imitație, prin faptul că nu se plictiseau prea ușor, printr-o detașare de oțel și prin corecții constante din partea doicilor, pe măsură ce creșteau. Cu siguranță, orice formă de răspuns necalculat era ceva rezervat doar pentru perioadele în care cei mai tineri erau în vacanță sau la studii în SUA sau Anglia, despovărați pentru scurt timp de privirile dezaprobatore ale curtenilor și ale restului personalului.

Mi-am pierdut și eu spontaneitatea în ziua în care am văzut prima furtună tropicală din viața mea. Era sfârșitul lunii ianuarie, în 1982, iar sezonul musonic sosise, aducând o scurtă pauză în umiditatea și căldura îngrozitoare. Temperaturile scăzuseră în jur de

25°C și briza trecea prin ramurile cocotierilor din grădină și prin hainele modeste pe care le purtau femeile.

În acea zi, eram ocupată cu despachetatul cutiilor cu obiectele mele personale care sosiseră în sfârșit din Australia, după opt săptămâni. Cum mă aflu în intimitatea propriei mele case, mă îmbrăcasem în haine care îmi permiteau mai multă libertate de mișcare decât fustele lungi în care Bahrin prefera să mă vadă îmbrăcată. Treniul meu vechi, cu fermoar în față, era mult mai practic și potrivit pentru despachetat cutii. În timp ce umblam printre comorile mele de mult pierdute și aranjam cărțile pe raft cu ajutorul menajerei mele, Wan Su, mi-am dat seama de bătaia din geam, care se transformă brusc în bubuituri ca de tunet. Era ploaia. Dulce, pură și îmbietor de proaspătă. Aproape uitasem de acest sunet, până nu am văzut apa gâlgâind în șanțuri și în grădină. Cumva, știind că nu va fi niciodată iarnă în noua mea casă, mă convinsesem în subconștient că ploaia abundentă aparținea Australiei sau Angliei, nu Malaysiei.

Simțeam nevoia să ies pe veranda acoperită, unde puteam să respir prospețimea și să văd cum praful este spălat de pe

alei și de pe copaci. Nu văzusem niciodată o astfel de revărsare. Cădea cu un soi de disperare pe pământ, de parcă ar fi putut să pătrundă în el numai lovindu-l. Vreme de câteva minute, am stat cu mâna întinsă sub streășină, prinzând apa și mirându-mă de cât era de caldă. Mă așteptasem să fie rece ca gheața, nu călduță. Nevoia mi-a întrecut rațiunea și brusc am fost afară, cântând și dansând îmbrăcată în ploaia care curgea de sus. Eram în culmea fericirii. Parcă aș fi stat sub o cascadă caldă, care curăță și stimulează. Nu simțeam frig, nici nedreptate, doar libertate și fericire cum nu mai simțisem niciodată. Era absolut minunat și apoi totul s-a terminat, adus la sfârșit de o mână care mă apucase de ceafă și care mă țâra înapoi, mă scotea din potop și departe de fericirea mea udă. Abia puteam să-l aud pe Bahrin prin zgomotul ploii, în timp ce urla muștrări zbierând că ar trebui să-mi fie rușine de spectacolul în care mă dădusem. Doar atunci mi-am dat seama că majoritatea servitorilor și a familiei ieșiseră din casele lor și mă priveau de parcă aș fi fost nebună, de parcă aș fi fost cu adevărat de nestăpânit.

În toată perioada pe care am petrecut-o în Terengganu, nu am mai făcut ceva atât de spontan. Nu merita umilirea și pedepsele nedrepte. Nu eram destul de curajoasă pentru a risca așa ceva și nu mă simțeam destul de sigură pe mine pentru a nu-mi păsa de convențiile de comportament care îmi restrângeau acțiunile.

Prețul pe care a trebuit în cele din urmă să-l plătesc lui Bahrin pentru dansul meu în ploaie a fost incinerarea părții mele „chinezești “. La ordinul lui, mi-am întins toate lucrurile la care ținam atât de mult, care tocmai fuseseră despachetate din transportul din Australia, pentru ca el să poată supraveghea și alege. Mi-a cerut să adaug la grămada de amintiri o mică figurină veche a lui Buddha pe care o purtam de obicei la gât; îmi fusese lăsată prin testament de

tatăl meu, care o purtase până la moarte. Acel Buddha era cea mai apropiată legătură pe care o aveam cu tata; nu avea niciun fel de semnificație religioasă pentru mine, cum nu avea nici cuvertura roșie brodată cu dragoni și phoenicși, nici cele două picturi chinezești pe mătase, dar Bahrin a ales să lase grămada de lucruri pradă focului pe care îl făcuse în spatele casei, împreună cu unele haine pe care le considera nepotrivite și neislamice. Culmea ironiei, unele bluze și fuste de lungime medie și rochii de seară pe care acum le considera prea nepotrivite pentru a rămâne în casa noastră erau exact aceleași pentru care îmi făcuse complimente în timp ce mă curta.

În timp ce fumul se ridica deasupra grădinii, Bahrin ținea o altă predică, explicându-mi că toată „curățenia de primăvară” din viața mea era pentru binele meu – n-aveam să mai fiu contaminată de necurățenia nici a culturii occidentale, nici a familiei mele din China. Acum eram liberă să mă contopesc cu noua mea religie și societate. Nu puteam spune nimic, nu mai aveam nimic de spus, stăteam doar cu brațele strânse în jurul meu, privind cum singurele legături tangibile pe care le aveam cu tata se transformau în cenușă.

Deși revistele *Playboy* erau ilegale și considerate pornografie în Malaysia, colecția lui Bahrin a rămas „nepurificată”, depozitată în siguranță în fundul dulapului din biroul său, sub Coran și cărțile de legi islamice. Nici nu clipise în momentul în care îi mituisise pe oficialii malaezieni pentru a-l lăsa să le importe, oferindu-i fiecăruia câte trei reviste ca să închidă ochii. Desensibilizarea mea față de standardele duble ale lui Bahrin începuse.

Unul dintre primele lucruri cu care a trebuit să mă obișnuiesc în Malaysia a fost lipsa de intimitate, fapt inerent culturii lor. Chiar la noi în casă, viața noastră era guvernată de regulile și regulamentele islamului, de așteptările familiei regale și de complexitățile naturale și aproape histrionice ale

nevoii lor familiale „de a ști“.

Tengku Zaleha, soacra mea, locuia alături de noi. Fereastra de la dormitorul nostru dădea spre zona de relaxare de pe terasă, unde ea, surorile ei și servitorii lor își petreceau după-amiezile pălăvrăgind și sorbind ceai. Această proximitate însemna că nimic nu se putea întâmpla în casa mea fără ca ea să nu știe. Încă de mai înainte, ea și unul dintre prietenii ei, Che Gu Gayah, un profesor de religie care vorbea un pic de engleză, mă invitaseră la ea ca să-mi țină predici despre doctrinele fundamentale ale căsniciei islamice, cu o atenție specială acordată igienei.

Datoria mea, îmi spuneau ei, era de a-i face pe plac soțului în orice mod posibil. Dacă el spunea că luna e verde cu pete violet, trebuia să fiu de acord. Dacă dorea un masaj la picioare la ora două dimineța, ar fi trebuit să mă execut cu un zâmbet pe față. Nu trebuia niciodată să-i refuz o partidă de sex, din niciun motiv, cu excepția ciclului menstrual, care, în legea islamică, era considerat impur; nu numai atât, o „contaminare” a soțului cu menstra soției sale ar fi dus la o influență nefastă și la un control asupra moravurilor sale și a mințit lui de către soție. Trebuia să fiu o soție bună, mereu veselă, cu masa mereu pusă și gata să-i încânt gusturile cu delicatese. Dar, înainte de toate, trebuia să mă grăbesc și să rămân cât mai repede însărcinată pentru a-mi dovedi valoarea. Și nu trebuia să vorbesc prea mult; era preferabil pentru bărbați ca femeile să nu vorbească decât atunci când li se cere.

În ceea ce privește igiena, „toată lumea” trebuia să știe că sunt o femeie curată. După un contact sexual, mă informau ei, trebuia să mă spăl cu apă de la ultimul fir de păr din cap până în vârful degetelor de la picioare. Și Bahrin trebuia să facă același lucru. Soacra mea mă mai informase că știe că nu îmi spăl organele genitale de fiecare dată după ce mă duc la toaletă. Acest lucru era inacceptabil în societatea

malaeziană, îmi spuse ea cu un surâs. Stătuse afară, lângă geamul de la baia noastră, pentru a-mi observa obiceiurile și nu auzise apa curgând de la furtunul atașat de peretele băii înainte să trag apa. Era un obicei foarte murdar, mi-a explicat ea, ceva ce ei erau gata să ierte având în vedere educația mea barbară, occidentală, dar, din acel moment, trebuia să nu mai folosesc hârtie igienică, pentru că aceasta stătea în calea apropierii mele de Allah.

Toate aceste perle de înțelepciune îmi erau relatate pe un ton conspirativ, de parcă cele două femei îmi făceau o mare favoare, punându-mă pe calea succesului marital. Tengku Zaleha sau Mak, după cum începusem să îi spun, mă asigură că ar fi făcut același lucru și pentru fiica sa, dacă ar fi fost într-atât de norocoasă încât să aibă una. Îmi declară că, la început, avusese mari dubii asupra căsătoriei mele cu Bahrin, dar acum era hotărâtă să îmi acorde tot sprijinul ei pentru a face din mariajul nostru un succes și să mă ajute să mă integrez în lumea ei. Ce altceva puteam să fac decât să îmi exprim recunoștința față de îngrijorarea și afecțiunea ei și să îi promit că voi trăi după regulile lor?

Mama lui Bahrin angajase o servitoare care să locuiască împreună cu noi, pe nume Wan Su, pentru un salariu de o sută optzeci de ringgiți malaezieni, aproape treizeci și cinci de lire sterline pe lună, cu o jumătate de zi liberă în fiecare săptămână. Îndatoririle lui Wan Su, mă informă Mak, erau de a găti și a face curat. O altă femeie, Zah, avea să aibă grijă de rufe. Îndatoririle mele, mi s-a spus, erau de a-l face fericit pe fiul ei, de a rămâne însărcinată și de a nu-mi face griji prea multe pentru muncile casnice – lăsându-mi libertatea de a mă concentra cu toată atenția asupra lui Bahrin și de a mă păstra mereu atrăgătoare. Femeile din familia mea, îmi explică ea, nu erau împovărate de munci degradante; acest lucru l-ar fi dezgustat total pe soț și l-ar fi făcut să se uite prin alte curți.

— Lasă-le servitorilor activitățile degradante și concentrează-te numai pe satisfacerea soțului tău, îmi predica ea. Pe lângă asta, lui Bahrin nu îi place cum gătești, are nevoie de mâncare malaeziană adevărată pentru a se păstra puternic.

Când am vorbit cu Bahrin despre ajutorul casnic și despre modul în care găteam, el a fost de acord cu mama lui, adăugând că ar trebui să mă limitez la a face prăjituri și deserturi și, ocazional, spaghetti. Când i-am spus ce mult îmi displace ideea de a avea o servitoare și cât de greu mi se părea că este pentru Wan Su să doarmă pe o saltea subțire din spumă pe podeaua camerei de zi, el m-a muștră că sunt prea moale, adăugând că probabil ea se crede în culmea luxului pentru că poate dormi într-o cameră cu ventilator în tavan.

Singura cale de revoltă care îmi mai rămânea era să-i cumpăr lui Wan Su un pat pliant, să insist să-l folosească și să-i dau liber două zile pe săptămână în loc de jumătatea de zi obișnuită pentru slujitorii familiei regale. „Condițiile mele de muncă australiene”, așa cum fuseseră numite de către mătuși, nu m-au făcut prea iubită în rândul rudelor cu care ne învecinam, care îmi spuneau că e periculos să-i dau servitoarei mai mult timp liber și un pat, pentru că ea va avea grijă să bârfească împreună cu alți servitori și, în curând, toți servitorii angajați de către familie se vor aștepta să aibă aceleași condiții. De-a lungul anilor, aveam să mă aflui mereu în conflict cu rudele asupra condițiilor de angajare *mat salleh*, de „om alb”, pe care le stabilisem. Mereu m-a mirat faptul că puteau să își justifice în adâncul sufletului lor refuzul de a admite că și servitorii aveau nevoi și sentimente, numai prin simplul fapt de a arunca replica „sunt doar țărani”.

DOUĂZECI ȘI OPT

Mă luptam să-mi păstrez calmul, în timp ce o altă durere mă făcea să gem și să gâfâi pentru a-mi recăpăta suflul. După treizeci de ore, toată hotărârea mea de a mă purta cu stoicism începea să pară cam idealistă. Petrecusem ultimele douăzeci de ore stând picior peste picior și țeapănă, în capul oaselor, pe o masă de consultații îngustă, într-o sală de operații slab luminată, înfocolită cu un *sarong* de batik și o bluză cadrilată. Singura mea distracție vizuală era un ceas de perete cu o imagine a orașului sfânt Mecca.

Prima mea contracție avusese loc pe la apus, cu o zi înainte, de Sfântul Valentin. Îmi aduc aminte foarte bine că mă simțeam sigură pe mine pentru felul în care îmi păstram firea și făceam față unei situații care nu urma decât să se transforme într-un junghi inconfortabil – desigur, mă gândeam, durerile nașterii erau ceva cu care aveam să mă descurc admirabil. De fapt, eram sigură că aveam să scot copilul afară între capitolele noii cărți pe care începusem să o citesc.

Douăzeci de ore și vreo două sute de contracții mai târziu, eram gata să spun oricui era dispus să mă asculte că totul fusese o greșeală, că hotărâsem să nasc într-o altă zi și că am o treabă urgentă în altă parte.

Stând singură într-o cameră de travaliu ore la rând ai o groază de timp să te gândești și să reflectezi asupra vieții tale cu un soi de perspectivă încețoșată și agonizantă, apropiată de cea a unui film nefocalizat.

*

Sarcina mea fusese confirmată în dimineața zilei când împlineam nouăsprezece ani. Așteptasem luni la rând pentru a putea să-i spun lui Bahrin că vom avea un copil și mersesem la doctor într-o stare caracterizată de un amestec

de nerăbdare și emoție. Din momentul în care am știut că sunt însărcinată, am fost copleșită de emoție și de ideea că o viață crește în mine. Reacția lui Bahrin a fost una de mândrie și de autosatisfacție și, din momentul în care i-am spus, a fost convins că vom avea un fiu. Speranța mea era că acest copil va cimenta mariajul nostru cam șubred și că ne va da un punct comun de interes, atât de ciudat de absent în relația noastră. Dar, mai mult de toate, îmi doream acest copil din tot sufletul. Eram hotărâtă să îl protejez, să țin la el și să îi ofer toată dragostea și siguranța care mie îmi lipsiseră în copilărie. Centrul atenției mele și prioritățile se schimbaseră din momentul în care am aflat că sunt gravidă și, încă de la început, am pornit să îi pregătesc pe Bahrin și pe familia lui pentru stilul meu implicat, australian, de creștere a copilului.

Am afirmat foarte clar, încă din prima zi, că nu voi angaja o dădacă pentru copil, că îl voi alăpta – lucru pur și simplu de neconceput printre membrii de vază ai familiei regale – și că nu voi respecta tot hocus-pocusul tradițional care însoțea o sarcină regală. A spune că nu au fost încântați ar fi un eufemism; cu toate acestea, era mai convenabil pentru ei să pună noua mea hotărâre pe seama toanelor unei femei însărcinate decât să vadă în asta o rebeliune pe față.

În lunile care au precedat confirmarea sarcinii mele, Bahrin începuse să mă trateze cu indiferența pe care de obicei o rezerva servitorilor. Se angajase ca arhitect la JKR, departamentul de stat pentru lucrări publice, la puțin timp după *Bersanding*-ul nostru. Această slujbă de douăsprezece luni avea să-i servească drept scurtă perioadă de stagiatură în arhitectură înainte de a-și deschide propriul cabinet. În timp ce Bahrin își făcea ucenicia la JKR, și eu mi-o făceam pe a mea, învățând toate rafinamentele a căror lipsă fusese constatată de femeile din familia lui Bahrin.

De două sau de trei ori pe săptămână, tutorele religioasă al

familiei regale, Che Gu Aii, venea la noi pentru a mă învăța să mă rog în conformitate cu doctrina islamică și să-mi dea lecții de lege coranică și de limbă arabă. Aii era un omuleț rotunjour, pe cale să chelească, mândrindu-se cu fertilitatea soției sale și cu mulțimea de fii pe care îi avea. Mereu îmbrăcat cu o cămașă albă *baju melayu*, *sarong* în carouri, sandale și cu o bonetă albă croșetată, obișnuia să chicotească sonor când încercam să pronunț corect dificilele expresii arabe din lecțiile respective. Simțul lui de moralitate îi dicta să fim mereu supravegheați îndeaproape oricând eram împreună; acest lucru însemna să se asigure că toate ușile și ferestrele erau deschise în camera de zi unde ne așezam pentru lecții sau că unul dintre servitori avea să fie mereu prezent în cameră.

Pe măsură ce aflam mai multe despre învățăturile islamului și ascultam interpretările făcute de Aii asupra Coranului, îmi dădeam seama că această supraveghere nu era menită să-mi apere castitatea, ci să-l apere pe el de șiretenia și seducția cu tentă sexuală la care era expus când se afla în prezența mea. Mă învăța că, în conformitate cu convingerile islamice, femeile erau nu numai sexul slab, ci și sexul mai predispus a-l seduce pe celălalt, doar printr-o simplă lipsă de moralitate și prin inteligență inferioară. La una dintre lecții, ținută în prezența lui Mak, îmi explică faptul că femeile sunt rele de la natură și trebuie să fie educate și să li se îndrepte înclinațiile naturale spre păcat și corupere. Allah, continua el, a pus femeile pe pământ pentru a-l sluji și a-i fi de folos speciei superioare, bărbaților; aveam o datorie în fața lui Dumnezeu: să învățăm să ne modelăm apucăturile rele moștenite de la natură și să ne ascundem corpul cu rușine și umilință.

Cu alte cuvinte, femeile erau capcane sexuale pe două picioare, gata să păcălească orice mascul, cu natura lor genetic înșelătoare și rea, o maladie necesară adusă pe

pământ pentru ca bărbații să le folosească pentru a le perpetua specia și a le asigura confortul. Simplul fapt de a le zări genunchiul putea să amețească mintea unui bărbat, o șuviță de păr putea cauza o erecție instantanee, și o simplă boare de parfum putea antrena căderea întregii societăți islamice. Doar Allah știe la ce tragedie poate duce expunerea unui umăr dezgolit.

Ce mă uimea era faptul că Che Gu Aii, fiul unui țăran, care nu prea mai știa nimic altceva în afară de Coran și de scrierile religioase arabe, era considerat un învățat și un arbitru a tot ceea ce era viu. Studiase la o școală religioasă din Cairo, în Egipt, unde la admitere nu se cerea vreo calitate intelectuală sau capacitatea de a înțelege ce este aceea o dezbateră. Din ceea ce știam și din câte spusese Aii, cursurile ținute acolo nu implicau disecarea intelectuală a doctrinei islamice, punerea ei în discuție sau întrebări. Mai degrabă, bărbații care frecventau școala, care proveneau din toată lumea – și numai bărbații puteau să participe la cursuri –, trebuiau să cunoască întregul Coran și să aibă un angajament de neclintit în a nu pune întrebări și a nu face legătura cu epoca modernă. A pune întrebări sau a dezbate sau chiar a încerca o reinterpretare a Coranului pentru a-l face mai relevant pentru secolul XX era considerat o blasfemie. Islamul, așa cum era învățat în Malaysia, în cadrul familiei regale malaeziene, nu tolera mințile iscoditoare; pasajele și frazele erau învățate la rând, nu după înțelesul lor.

Nici măcar Che Gu Ah nu înțelegea cuvintele arabe pe care mi le predă, iar statutul meu de elevă și de femeie mă împiedica să îl întreb care este înțelesul din spatele multora dintre versete. În orice caz, mă îndoiesc că el însuși ar fi fost destul de curajos să își pună la îndoială propriile învățături, din moment ce credea cu strășnicie că iadul este destinat necredincioșilor.

Cu toate acestea, pe măsură ce treceau săptămânile, ajunsesem să învăț multe lucruri despre practicile islamului și despre legile sale. Mai simplu spus, un sistem de puncte pentru merite și păcate poate rezuma viața unei persoane în momentul morții. Punctele pentru merite pot fi adunate pentru faptele bune: postul, rugăciunea, modestia, umilința (prefăcută sau reală), fapte caritabile și uitarea de sine. Aceste puncte se numesc *parlar* și vor fi un factor decisiv pentru admiterea sau neadmiterea în rai. Punctele celelalte erau luate pentru păcate: lăcomie, purtarea unei peruci, să vorbești de urât pe altul, magia neagră, păcatul trupesesc, minciuna, înșelătoria și o întreagă altă gamă de alte acțiuni. Acestea se numeau *dosar*. Strici vorbind, *parlar* putea anula *dosar* și viceversa. Privind în jurul meu, observam membri ai familiei regale încercând să adune puncte de *parlar*, în vederea zilei în care punctele *dosar* urmau să fie luate în considerare.

Raiul, mi se spusese, era o grădină a plăcerilor, plină de *hourii* cu ochi la spate, descriși drept îngeri cu sex îndoielnic, pentru a îndeplini orice toană a rezidenților de sex masculin care fuseseră destul de norocoși să ajungă aici. Totuși, nu am auzit niciodată de un stimul echivalent pentru femeile pioase. Iadul, pe de altă parte, întruchipa toate relele umanității, înmulțite de o mie de ori și răsfrânte asupra celor blestemați într-un ciclu fără sfârșit de torturi.

Soacra mea avea și ea propria listă de indicatori ai păcatelor, care puteau să îl damneze pentru totdeauna pe nefericit. Acestea erau: bărbații musulmani purtând bijuterii de aur sau de argint; să fii posesor – bărbat sau femeie – al unui prenume care nu este menționat nici în Coran, nici în alte învățături islamice; să ai un anus murdar în timp ce te rogi; și, valabil mai ales pentru bărbați, să porți orice formă de bijuterie în jurul gâtului – acest fapt, mă lămurea Mak, ar fi dus la tragerea păcătosului de medalion direct în focurile

iadului. Bine-cunoscuta pioșenie a lui Mak părea a fi născută mai mult din teamă decât din dorința de a face acte filantropice.

Admiterea în rai părea și ea a avea multe lucruri în comun cu moștenirea genetică. Atât Bahrin, cât și Che Gu Aii erau convinși că rasa evreiască nu avea nicio șansă de mântuire și că era pe drept destinată să ardă în iad pentru mii de ani. Bahrin era un antisemit atât de înverșunat, încât, la un moment dat, a dat foc cărților mele scrise de autori evrei; cu toate acestea, uita de faptul că bunica mea maternă, deși catolică practicantă, era de origine evreiască și, prin urmare, în conformitate cu legea evreiască, tot astfel eram și eu. Am fost lașă în momentul în care, după ce am primit un dos de palmă pe obraz pentru că nu fusesem de acord cu el în ceea ce privește impuritatea rasei evreiești, am hotărât să nu îi aduc aminte de ascendența mea. Deși simțisem mereu revoltă față de persecutarea rasei străbunicii mele, simțul de conservare trecuse dincolo de mândrie.

Cu cât Bahrin devenea mai convins de propria lui importanță și mai sigur de identitatea lui de musulman malaezian, locuitor al unui stat islamic, cu atât ieșea mai mult la suprafață rasismul lui față de evrei, chinezi și indieni. Proslăvea Holocaustul ca pe o acțiune minunată de purificare a societății și regreta faptul că nu continuase, pentru a-i distruge pe evreii americani, trăgătorii de sfori, cum îi numea el. Încuraja și sprijinea activ ramura teroristă a Organizației pentru Eliberarea Palestinei, îi numea pe indienii malaezieni *kelingi*, un termen insultător care se referea la istoria lor de sclavi importați pentru a munci pe plantațiile de cauciuc; și îi eticheta pe chinezii din Malaysia drept câini spurcați, evreii din Asia.

Bahrin încerca să-mi inculce multe alte lecții pe care le învățase în timp ce creștea ca membru al familiei regale, cea mai importantă dintre acestea fiind să nu „îmi schimb

niciodată expresia”, îmi explicase că nu trebuie niciodată, niciodată să-l fac pe cel mai mare dușman al tău să știe pentru ce nu îl placi; dacă acel dușman vine la tine în casă, acesta trebuie tratat ca oaspetele cel mai de seamă. Secretul, îmi spunea el, era de a-ți calcula momentul exact al răzbunării, pentru a evita tot ce este mai puțin important. Chiar dacă era nevoie de cincizeci de ani, era imperativ să ai o expresie imobilă ca la pocher și să nu-ți scoți masca de bonomie până la distrugerea adversarului. Același lucru era valabil, spunea Bahrin, și pentru indieni, și pentru chinezi: mottoul lui era să te folosești de cine aveai nevoie și apoi să scapi de el.

Adesea mă întrebam cât de folositoare îi eram eu și când aveam să devin dispensabilă.

Contracțiile erau acum mult mai dese, sfâșiindu-mi spatele și stomacul la fiecare patru minute. Doctorul îmi rupsese apa cu ceva ore mai devreme pentru a încerca să grăbească lucrurile, dar fără niciun rezultat; copilul meu părea că preferă o cale mai înceată.

În timp ce eram supusă unui alt control de către moașă, m-am lăsat purtată dincolo de sala de nașteri, în urmă cu ceva luni, când am știut pentru prima oară că eram prinsă ca într-o capcană în această țară, unde copilul meu avea să își facă intrarea în lume, și mi-am dat seama că valoarea mea constase pentru Bahrin în frumusețea mea, în lipsa legăturilor mele familiale și în maleabilitatea conferită de tinerețea mea.

Cam cu o lună înainte de a afla că sunt însărcinată, fusese o zi îngrozitor de caldă. Raja Ahmad, tatăl lui Bahrin, venise în vizită și organizasem o masă specială care includea crab cu chilii, felul lui preferat. Abah, tata, așa cum mă rugase să îi zic, și Bahrin trebuiau să ajungă acasă de la rugăciunea de vineri, de la moschee, pe la ora 1 după-amiază. Mâncarea era așezată sub *tudum saji*, apărătoarea împotriva insectelor,

împletită din ratan, și fusese adăugată și gheață la siropurile de trandafir și la laptele condensat, preferate de cei doi bărbați. Pe la ora 3, nu ajunseseră încă. Pe la 4.30, crabul începuse să miroasă din cauza căldurii, iar peste o oră, nu eram numai îngrijorată pentru Bahrin, dar mă și întrebam unde naiba erau. Pe la ora 6, prânzul și deserturile pe care le pregătisem nu mai erau comestibile. M-am hotărât să mă plimb prin grădină – și atunci am observat BMW-ul lui Bahrin parcat în colțul îndepărtat al grădinii mătușii Zainah, la două case mai jos de a noastră.

Atunci am început să văd roșu, în stil foarte occidental. M-am repezit foarte furioasă spre casa de vizavi, doar ca să-i găsesc pe amândoi întinși comod pe canapele, dormind duși, sătui după o masă copioasă, ale cărei rămășițe erau întinse pe o masă din apropiere. L-am împins pe Bahrin ca să-l trezesc. I-am spus cât de nepăsători și egoiști sunt el și tatăl lui, din moment ce ambii știau că le pregătisem prânzul acasă. În timp ce Bahrin sărea în picioare și mă urma în curtea mătușii lui, i-am spus ce idioțenie era că nu mă sunase măcar, din moment ce știa că sunt obligată de obiceiurile lui să nu mănânc până ce bărbații din gospodărie nu luau parte la masă. Am țipat la el, făcându-l pe el și pe tatăl lui niște ticăloși egoiști pentru că nu veniseră acasă la masă, din moment ce se declaraseră amândoi foarte siguri că doresc să mănânce crabi. În acel moment, m-a lovit cu pumnul drept, trântindu-mă pe spate, pe pardoseala de ciment. M-a plesnit cu un lat de palmă în timp ce încercam să mă ridic în picioare și a prins un pumn plin de păr cu mâna lui stângă. Fusesem atât de proastă, nu ar fi trebuit să-i vorbesc așa. Toată străduința mea de a evita să fac ceva care să îi provoace furia fusese anulată de manifestarea mea de mânie sinceră. Și uitasem să mă feresc.

Bahrin mă trase de păr, eu țipând și luptându-mă, prin grădina mătușii lui, de-a lungul drumului privat care

despărțea casele, până la noi în casă. Mă lovea pe brațe, în stomac și în spate și mă doboră din picioare de fiecare dată când încercam să mă ridic ori să mă eliberez. Odată intrați în dormitor, mă azvârli pe podea, închise ușa, băgă cheia în buzunar și trase draperiile.

Am început să-l implor să mă lase să plec în Australia, să divorțeze de mine, să mă lase să plec acasă, acolo unde îmi este locul. Dar el îmi tot repeta că îi aparțin lui, că Malaysia este acum căminul meu și că, atâta timp cât îi aparțineam, nu mă va lăsa niciodată să plec. Pe măsură ce se încălzea vorbind despre acest subiect, mă insulta cu toate cuvintele murdare care îi veneau în minte. Îmi spunea că sunt o curvă bună de nimic și mă acuza că special nu vreau să rămân însărcinată, pentru a-i încurca planurile. Îmi spunea că sunt inutilă, că sunt complet incapabilă să supraviețuiesc oriunde fără el, că sunt nebună și că lumea va ști că așa e, dacă încerc să spun că el îmi face rău. Continuă cu lucrurile acestea mult timp, de parcă trecuseră ore. Eu plângeam și îl imploram să mă lase să plec acasă. În cele din urmă, după ce îmi aplică o ultimă lovitură cu piciorul și după comentariul ce mă amenința că încă nu a terminat cu mine, mă lăsă singură, înclinându-mă în cameră și lăsându-mă în întuneric.

Nu aveam curajul să aprind lumina, de frică să nu cumva să nu se întoarcă. Atunci mi-am dat seama că întreg complexul regal trebuie să-mi fi auzit țipetele și știa că ne certaserăm, dar nimeni nu venise să vadă ce se întâmplă sau să mă ajute. Am înțeles în acel moment că orice s-ar fi întâmplat familia lui l-ar fi susținut mereu – eu eram doar o străină cu uter.

Nu aveam niciun plan, nicio idee despre unde aș fi putut să merg. În cele din urmă, am deschis fereastra dormitorului și am așteptat. Nu aveam bani, nu aveam pașaport, niciun refugiu și pe nimeni cu care să vorbesc despre Bahrin. Și, dacă încercam, cine m-ar fi crezut? În orice caz, în

conformitate cu legea islamică, Bahrin avea tot dreptul să mă bată, atâta timp cât nu îmi lăsa urme pe față. Mai presus de orice, în acel moment îmi doream să scap de acolo pe parcursul nopții, să scap de ceea ce eram sigură că va fi o nouă izbucnire de furie în momentul în care mă va vedea iarăși. Urcându-mă pe pervazul ferestrei, mi-am sucit corpul și m-am răsucit până ce picioarele au ajuns să îmi atârne în afară. Am binecuvântat în gând faptul că Bahrin, spre deosebire de cea mai mare parte a familiei sale, detesta gratiile de la ferestre. Ținându-mi suflarea, am sărit în tăcere pe pământ, scăpând cu puțin să nu cad în șanțul deschis care mergea în paralel cu casa, și am încercat să mă pierd în noapte.

Hotărâsem să fug cât mai departe cu putință de casă. Părăsind complexul, însemna să mă aflu în lumina becurilor de pe strada care înconjura casele regale, așa că am decis să mă îndrept spre vechea casă din spatele grădinii noastre, aproape de gardul perimetrului. Mi-a luat cam zece minute să merg în zigzag, de la un copac la altul, și să ajung pe treptele vechii case. O mașină care mergea spre o casă din apropiere mă forță să intru și mai adânc în umbra casei, unde am hotărât să rămân. Mă simțeam în siguranță în întuneric, ascunsă în bezna aruncată de zidurile groase de mai mult de jumătate de metru ale casei. Nu am ieșit de acolo până-n zori. Era preferabil să îmi petrec noaptea trântită în iarbă, cu țânțarii bâzâind în jurul meu decât să fiu supusă la și mai multe abuzuri de către soțul meu. La un moment dat, pe la 22.30, în timp ce Bahrin făcea o verificare de rutină prin curte cu o lanternă, se apropiase periculos de mult de locul unde stăteam ascunsă. Am reușit să evit lumina lanternei, și probabil bine am făcut, din moment ce în vocea lui se mai simțea furia.

În cele din urmă, când am apărut, Bahrin încercă o nouă abordare pentru a încerca să îmi supună voința. Refuză să-

mi adreseze vreun cuvânt mai bine de o săptămână și se mută să doarmă într-un alt dormitor. Tatăl lui se întorsese la Kuala Lumpur înainte ca eu să ies din ascunzătoare. La vreo două săptămâni după ce fiul lui mă bătuse, Raja Ahmad suferi un atac de angină care duse la spitalizarea sa. Bahrin dădu vina pe mine pentru durerile în piept ale tatălui lui și, drept pedeapsă pentru faptele mele, mă trimise să am grijă de el. Era ciudat, dar în cele zece zile în care am avut grijă de socrul meu în Kuala Lumpur, se părea că ajunseseam să ne plăcem reciproc, în mod tacit, sentiment care a persistat multă vreme după perioada de recuperare. Abah îmi mărturisi că nu îl plăcea foarte mult pe Bahrin și că dădea vina pe fostul sultan, socrul său, pentru comportamentul său plin de suficiență. În sinea mea îi dădeam dreptate, dar nu am îndrăznit să dau glas criticilor despre soțul meu, de frică să nu cumva să fiu trasă de limbă de tatăl lui și apoi să afle și Bahrin.

Ușa de la sala de travaliu se deschise pentru a-i face loc doamnei Tengku Ampuan. „Omar“, după cum era poreclită, intră în salon, încălțată cu pantofii ei cu toc înalt, și se opri lângă scaunul meu cu roțile, exact în momentul în care o nouă contracție puneă stăpânire pe mine. În timp ce îmi croiam drum gâfâind prin valul de durere, nu puteam să nu mă gândesc la cât de nepotrivit arăta, stând într-o sală de nașteri, îmbrăcată în mătase și cu perle. Totuși, era cu siguranță originală. De îndată ce rămăsese văduvă, dăduse peste nas multor constrângeri regale, devenind foarte bună prietenă cu o avocată jovială, relație tare bârfită de familie. Mai degrabă o admiram și o invidiam. Eliberată de povara unei căsătorii aranjate cu un bărbat foarte bătrân și independentă financiar, Omar nu dădea socoteală nimănui și stătea deoparte de intrigile cicălitoarelor rude ale sale prin alianță.

Mă bătu brusc peste genunchi în momentul în care, după

ce îmi trăsesem răsuflarea tresăream de durerea care mă lovise din nou. Cred că Omar și-a dat seama atunci că nu era cel mai bun moment pentru o vizită de curtoazie. Așa că, după câteva cuvinte și mormăituri de sprijin, plecă la fel de rapid cum venise, lăsând în urmă o adiere de parfum franțuzesc și un șir de asistente care îi făceau reverențe. În acel moment, începeam să îmi doresc să mă fi invitat să plec cu ea.

M-am lăsat iar pe spate, sprijinită de perne, gândindu-mă la ciudățenia vizitei lui Omar. Am început să mă gândesc la schimbările pe care avea să le aducă maternitatea în viața mea. În timpul sarcinii, hobby-urile mele fuseseră reduse la respectarea superstițiilor și temerilor familiei, fiecare mișcare a mea fiind monitorizată de câte cineva, care se asigura că sunt mulțumită și bine hrănită. Mă simțeam mai mult ca o iapă de prăsilă valoroasă decât ca o femeie în care creștea o nouă viață.

Superstițiile legate de sarcină abundă în cultura malaeziană, de la ce trebuie să mănânce o femeie însărcinată la cauzele malformațiilor infantile; fiecare restricție sau edict legat de sarcina mea, adoptat de familia lui Bahrin, duhnea a superstiție și a credință primitivă.

Înainte de a rămâne însărcinată, începusem să vizitez pe ascuns grajdurile regale, adăpostite în incinta palatului neocupat (la acel timp) al prințului moștenitor. Aici, poneii familiei erau ținuți la o azvârlitură de băț de plajă. De vreo două ori, cu complicitatea unor ajutoare de la grajduri și a câtorva bancnote bine plasate, experimentasem bucuria de a lua unul dintre caii mai mici, pentru un galop dis-de-dimineată, pe nisipul de pe marginea apei. Din păcate, nimic nu putea rămâne secret prea mult timp, și după câteva zile eram dojenită atât de Bahrin, cât și de mama lui pentru comportament indecent și pentru că puneam în primejdie șansele de a rămâne însărcinată prin faptul că încălecam un

cal. Căutând cât mai repede o modalitate de a mă apăra, am încercat să le arăt că prințesa Anne participase la olimpiadă și, de asemenea, născuse cu succes doi copii, dar și că regina Elisabeta era o călăreață desăvârșită, însă argumentele mele n-au dus la niciun rezultat. Momentele pe care mi le petrecusem în șa erau încheiate pentru totdeauna; în opinia lor, pânțelele meu (nu eu) trebuia protejat cu orice preț.

Până în momentul în care am anunțat că sunt însărcinată, începusem să îmi umplu timpul liber cu vizite la un cămin pentru copii cu deficiențe, aflat la periferia orașului. Aflasem din întâmplare de existența instituției și speram că pot să fac ceva pentru a-i ajuta pe copiii adunați acolo. Clădirea unde erau ținuți copii de la câteva luni până spre 18 ani fusese înainte un centru de detenție pentru fetele răătăcite, mamele nemăritate și delincvenți. Când fetele fuseseră mutate de-acolo, copiii fuseseră plasați în toată Malaysia.

Ei erau cei abandonați, lăsați în stațiile de autobuz sau în spitale, în speranța că va avea cineva grijă de ei; în Malaysia, orice formă de diformitate fizică sau de handicap mintal era un motiv de rușine și de a fi respins de familii. Aici, în instituția din Terengganu, suferințele copiilor numărau de la mici paralizii cerebrale sau retarduri psihice la sindromul Down și orbire, dar erau înghesuiți cu toții împreună.

Când am intrat pentru prima oară în acel așezământ, am fost șocată să văd cum zac copiii pe foi grele de cauciuc roșu, peste care erau întinse *sarong-uri* de batic, în băltoace formate de propria lor urină. Alții se târau pe podeaua roșie din ciment, se legănau lângă pereți sau trăgeau de barele ferestrelor, în timp ce câte un ventilator de tavan se rotea cu jumătate de viteză în fiecare salon, abia răscolind aerul. Acolo nu erau nici jucării, nici desene colorate pe pereți, nimic care să poată fi considerat stimulant din punct de vedere vizual. Nu se făcea nicio încercare de a-i educa, iar de psihoterapie nici nu se auzise. Personalul din acel loc era

format mai ales din muncitori necalificați, care îi pocneau și protestau dacă vreunul dintre ei făcea mizerie.

Am fost uimită să aflu că exista, de fapt, un consiliu director, alcătuit din diverse persoane din lumea mondenă, incluzând și pe una dintre femeile din familia regală. Acest comitet nu făcea în realitate nimic pentru a îmbunătăți calitatea vieții acestor copii; ei pur și simplu adunau puncte *parlar* împrumutându-și numele instituției; ' niciunul dintre ei nu se gândea să se apuce efectiv de treabă și să se implice în realizarea sarcinilor lor. Era, de departe, mai convenabil pentru ei să facă inspecții regulate ale clădirii. Îmbrăcate în mătase și coafate perfect, membrele comitetului își strigau deranjul și neplăcerile presupuse de sarcinile pe care le aveau, trăgându-și repede la o parte fustele dacă vreunul dintre copii se întindea pentru a pune mâna pe ei, binecuvântând în tăcere faptul că propriii lor copii erau sănătoși și întregi.

Când le-am spus lui Bahrin și mamei lui că doresc să mă implic în activitatea instituției, nu au avut nimic împotrivă să mă lase să fac asta, atâta timp cât mă limitam să mă ocup de copii în timpul orelor lui de serviciu. Cred că, la început, au crezut că voiam să fac parte din consiliul director și nu își imaginau ce aveam de gând cu adevărat.

Am început să vizitez copiii, luând cu mine un vechi casetofon pentru a le pune muzică unora dintre ei. Ceea ce mă copleșea era dorința unora de a pune doar mâna pe mine. Fiind lipsiți de afecțiune fizică în mare parte din viața lor, să fie îmbrățișați era un lucru nou pentru ei, dar pe care îl prindeau foarte repede. Mă atașasem în special de o fetiță, pe care o numeam Mina. Avea vreo 5 sau 6 ani și niște ochi negri, imenși, părul scurt, care se transformase într-o masă de bucle. Mina zâmbea de fiecare dată când mă vedea și întindea mâinile ca să o iau în brațe. În prezența copiilor, nu trebuia să am grijă de reguli sau de vreun protocol rigid,

care îmi limitau comportamentul oriunde în Terengganu. Puteam să fiu pur și simplu eu însămi – asta își doreau copiii și de asta aveau parte.

Însă toate s-au schimbat în ziua în care l-am anunțat pe Bahrin că sunt însărcinată. Unul dintre primele lucruri pe care mi le-a interzis – și aici avea sprijinul total și neechivoc al întregii sale familii – a fost să vizitez căminul de copii. Am încercat să protestez, dar nimeni nu mi-a permis. Am încercat să le explic omenește, nimeni nu a vrut să mă asculte. Când i-am amenințat că voi merge acolo oricum, Bahrin mi-a zis că mă va ține sub cheie până după ce voi naște. Totuși, familia îmi explică de ce îmi era interzis să mai merg acolo. Credeau cu tărie că toate influențele externe afectau copilul nenăscut *în utero*. În conformitate cu credințele lor, dacă eram în prezența unui copil nu prea perfect, riscam să nasc și eu un copil retardat sau handicapat. Numeau aceasta sindromul *kenang*, o formă de transmitere pe cale infecțioasă a diformităților. Nu conta câte cărți medicale sau despre sarcină le arătam, refuzau să se lase înduplecați. Familia chiar mi-a citat un exemplu: fiul cel mai mic al unchiului lui Bahrin, Tengku Ibrahim, se născuse cu o mică malformație la unul dintre brațe. Și acest lucru, se pronunțau ei cu înțelepciune, se întâmplase pentru că mama lui, mătușa Roșită, lovise o pisică și o rănisese în timp ce era însărcinată. Drept rezultat, Zainol se născuse *kenang*.

Nu puteam spune și nici face nimic pentru a-i convinge pe cei din familie să renunțe la credințele lor primitive și superstițioase. Am fost sfătuită cu toată severitatea să nu mă privesc și să nu ating păpuși, mai ales pe cele cu ochi care se închid și se deschid, deoarece acest lucru poate avea ca rezultat un copil născut surd, orb sau prost. Mak mi-a dat-o ca exemplu pe spălătoreasă noastră, Zah. Ultimul fiu al lui Zah se născuse orb și surd, pentru că aceasta ar fi umblat cu o păpușă.

Când am întrebat-o pe Zah mai în amănunt despre tragedia familiei sale și am analizat fiecare lună din sarcina ei, am fost destul de sigură că fusese vorba despre o epidemie de rubeolă sau de vărsat de vânt care avusese loc în satul ei, în timpul primului semestru de sarcină; aceasta făcuse ca fiul ei să se nască orb. În Terengganu aproape că nici nu se auzise despre vaccinarea împotriva rubeolei.

Musulmanii cei mai credincioși cred că este voia lui Allah atunci când oamenii se îmbolnăvesc, iar vaccinarea împotriva oricărei boli este foarte rară.

În luna a șaptea a sarcinii mele, Mak a insistat să mă supun unei ceremonii tradiționale de îmbăiere, pentru a-mi asigura o naștere ușoară și a nu lăsa spiritele rele să împiedice nașterea. A fost adusă și o bătrână moașă din sat la mine acasă pentru a-mi examina forma pântecelui. După o lungă perioadă în care se uită, cercetă și scoase multe „hmm”-uri, examen la care m-am supus împotriva voinței mele, a anunțat că va trebui să re poziționeze copilul, pentru că acesta era așezat în poziția greșită. Am refuzat categoric să fac însă așa ceva, indiferent cât de mult au insistat soacra mea și surorile ei. Nu voiam să risc o ruptură de placentă ori să-i fac rău copilului, doar pentru a fi pe plac practicilor și tradițiilor familiei regale.

Ca rezultat al refuzului meu, nu am mai fost așa de iubită, dar ele continuă cu restul ceremoniei, pe care o consideram inofensivă.

O femeie sfântă și moașă se rugară și suflară într-o găleată cu apă, adăugând la aceasta lămâi verzi proaspete, tăiate în sferturi. Am fost dezbrăcată, rămânând doar într-un *sarong* de batic, și mi s-a cerut să stau în picioare în baie. Apoi, ele începură a mă stropi cu apă sfințită, din cap până în picioare, în timp ce eu repetam versete din Coran, așa cum mi se cerea. Când terminară ritualul meu de îmbăiere, Mak împărți daruri pentru săraci, asigurându-se că voi avea un copil

sănătos și o naștere ușoară.

Era dificil să încerc să păstrez o perspectivă proprie asupra a ceea ce se întâmpla cu corpul meu în timpul sarcinii. Am încercat să fiu cât mai bine informată cu putință și o mare parte din sarcină am „făcut”-o din cărțile pe care am reușit să le obțin din Australia și Anglia. Cărțile lui Penelope Leach, din Marea Britanie, erau o sursă neprețuită de informații, ca și caseta video pe care reușisem să o obțin din Statele Unite. În Terengganu nu existau cursuri prenatale, iar doctorii, ca și toate rudele de sex feminin, erau foarte nereceptivi când era vorba de a răspunde la întrebările legate de procesul nașterii. Așa că am făcut exercițiile prenatale și pelviene care erau descrise în cărți și am hotărât singură ce tip de naștere doresc.

Mă simțeam foarte singură în sala de nașteri. Asistentele veneau și plecau, în funcție de tura în care se aflau, doctorul intra din când în când pentru a mă consulta, dar mare parte din timp eram singură cu gândurile mele. Nu cred că personalul medical era foarte încântat de ideea de a mă avea pacientă, din moment ce continuam să resping oferta pe care mi-o făceau de a-mi administra petidină – despre care știam că va trece de placentă și va afecta capacitatea copilului de a suge, lucru pe care doream să îl evit – și oxitocină, cu ajutorul căreia voiau să grăbească travaliul. Vreo două asistente insistau mai ales să stau întinsă în timpul contracțiilor, în loc să stau în picioare. Descoperisem că, dacă stăteam în picioare puteam să suport mai bine durerea, dar și că era cea mai confortabilă poziție. Dar cele două asistente refuzau să-mi asculte argumentele și mă tot împingeau la loc pe pat, lucru care mă făcea să vomit din cauza contracțiilor, și trebuia să mă chinui să mă ridic din nou în capul oaselor. Începeam să mă simt precum o balenă eșuată pe nisip rare se zbate să ajungă din nou în apă. În mod înspăimântător, semănam cu o balenă, întrucât, cu două

zile înainte de declanșarea travaliului, cântăream vreo 76 de kilograme, o greutate destul de mare pentru o persoană de 1,62 în înălțime, mai ales din moment ce greutatea mea normală era de mai puțin de 51 de kilograme.

Atinsesem granița celor treizeci de ore de când mă aflu în travaliu și începusem să visez că fac jogging ori să sar la trambulină pentru a grăbi lucrurile. Știam că bătăile de inimă ale copilului sunt normale și că nu se înregistrează niciun semnal că acesta ar fi în pericol, dar situația începea să fie un pic ridicolă. Atinsesem limita rezistenței, iar oferta unor asistente de a lua niște oxid de azot și oxigen pentru a calma durerea începea să sune tentant. Așa că mi-am promis că îi voi acorda copilului încă o jumătate de oră, apoi voi recurge la gaz. Între timp, mi-am silit mintea să-și amintească din nou ultimele luni.

Unul dintre lucrurile pe care nu le știusem despre viața în Malaysia era cât de izolată voi fi față de oameni, cu excepția cercului familial imediat al lui Bahrin. Prietenii normale pur și simplu nu erau posibile din cauza mai multor factori. Bahrin decretase că nu pot părăsi casa fără permisiunea lui, decât dacă mă duceam să le vizitez pe mătușile sau pe mama lui; oricum, nu știam cum să leg tipul de prietenie de care aveam nevoie cu oamenii din Terengganu. Sistemul lor de valori era atât de diferit de al meu; niciunul dintre ei nu citea cărți – în tot orașul nu exista nici măcar o librărie, dacă nu puneai la socoteală magazinul cu cărți religioase –, iar o conversație despre balet sau despre muzică nici nu intra în discuție. De asemenea, Bahrin îmi citea toată corespondența din Australia și de obicei cerea să citească și răspunsurile pe care i le trimiteam bunicii, așa că și această cale de a-mi împărtăși gândurile îmi era închisă.

Foarte rar participam cu Bahrin la vreo nuntă din afara familiei regale, a unei cunoștințe din lumea afacerilor sau la un eveniment social, unde erau prezenți foștii colegi de

școală ai lui Bahrin și soțiile acestora. Aceste evenimente se dovedeau a fi, de obicei, îngrozitoare pentru mine, din moment ce nu eram priviți ca niște oaspeți oarecare și eram tratați diferit, în modul cel mai evident. Asta în, î făcea să mă simt îngrozitor de departe de femeile de vârstă mea. Mai ales când multe dintre aceste soții vedeau în acele momente ocazia de a mă încolți și de a pune întrebări iscoditoare și indiscrete despre viața și obiceiurile celor din familia regală. Întrebările prostești erau, de exemplu, dacă sala de badminton de la palat se transformă în sală de cinema, câte nopți își petrecea sultanul cu fiecare dintre soțiile sale sau cât de mult au plătit unele dintre rudele mele pentru un colier care a apărut fotografiat într-o revistă. Un alt comentariu favorit al acestui grup de femei clevetitoare era cât de norocoasă și băftoasă fusesem să mă mărit cu un membru al familiei regale, cum eram eu aranjată pe viață din punct de vedere financiar și cât de isteță fusesem să pun mâna pe el. Tare mult aș fi vrut să le spun că sunt binevenite să încerce să trăiască singuratica mea viață, că nu îmi dădusem seama cât de bine îmi era, de fapt, în propria mea țară. Dar nu aveam curajul să le spun adevărul, în schimb eram de acord să joc rolul pe care îl scriseseră pentru mine și le respingeam pe iscoditoare cu un zâmbet rece și cu tăcere sau cu nedumerire prefăcută.

Îmi găsisem totuși alinare într-un loc dintre cele mai neașteptate. Consoarta sultanului, Tengku Ampuan Bariah, devenise confidenta mea, prieten de nădejde și aliat. Endah, cum îi spuneam, s-a dovedit a fi persoana la care puteam apela. Nu îmi amintesc cum ajunsese la concluzia că avem multe în comun, dar la un moment dat am început să fiu invitată la ceai, după-amiaza, la palat, o dată la câteva zile. Din fericire, nimeni, nici măcar Bahrin, nu putea să-mi refuze permisiunea de a evada în raiul răcoros și liniștit pe care Endah îl construise pentru ea însăși în apartamentele

private din Istana Badariah. Când Endah o pusese pe doamna ei de onoare să facă invitațiile telefonice, Bahrin mă pusese la început să repet iar și iar formulele corecte de protocol pe care trebuia să le folosesc și îmi reamintise de nu știu câte ori că trebuie să mă comport ireproșabil. Nu aveam nicio idee despre cum era de fapt mătușa lui; foarte puțini oameni știau și, cu siguranță, și mai puțini cunoșteau tristețea și umilirea pe care trebuia să le îndure în fiecare zi a vieții ei în calitate de sultană fără moștenitor.

Pe măsură ce Endah și cu mine deveneam mai apropiate, ea renunță la mare parte din protocolul oficial care, de obicei, guverna relațiile sale cu alții. Era o femeie arătoasă, cu o piele frumoasă, deschisă la culoare, moale ca mătasea, și voce blândă. Endah mirosea mereu a parfum Joy și îi plăcea să se îmbrace foarte simplu în particular, preferând materialele mătăsoase pentru caftane largi și papuci roșii din piele de ied, atunci când era acasă. Jucătoare împătimită de badminton și bucătăreasă, cultiva trandafiri de toate soiurile și avea cel mai blând zâmbet pe care îl văzusem. Petreceam ore întregi uitându-ne prin reviste și discutând despre rețete de prăjituri sau despre haine. Îi dezvăluisem câte ceva despre temperamentul lui Bahrin și, ca rezultat, se oferise să mă găzduiască la palat de fiecare dată când era nevoie.

Din când în când, Endah îmi povestea câte ceva despre începuturile vieții ei de femeie măritată, când devenise prințesă moștenitoare la curtea din Terengganu. Abia dacă avea 16 ani când se măritase cu unchiul lui Bahrin și îmi povestea amuzată cum, cu o zi înainte de nuntă, încă mai purta uniforma de la Girl Guides⁸. Fiică a sultanului din

⁸ Organizație de cercetași destinată fetelor, în Marea Britanie și în alte țări (n. r.)

Selangor și soră cu mulți frați, crescuse într-o familie destul de progresistă, pentru standardele musulmane, în parte datorită influenței colonizării britanice în Selangor. Nu îl întâlnise pe Ayah Mud, unchiul Mahmud, înainte de nuntă, dar i se arătase

o fotografie a logodnicului ei în vârstă de 20 de ani, așa că știa cum arată. Imediat după nuntă, proaspeții însurați fuseseră trimiși în Anglia la studii, el la o școală militară, ea pentru a-și lua diploma în economie casnică. Se stabiliră într-o casuță de țară, în pitorescul Surrey, într-o Anglie care încă era supusă raționalizărilor. Când îmi povestea cum ea și Ayah Mud trăiau liniștiți, nederanjați de servitori sau de protocolul regal, în primii lor ani de căsnicie, ochii lui Endah se înnegurau de tristețe, iar vocea îi devenea melancolică. Ayah Mud mergea cu bicicleta pe potecile de țară și adesea mână în mână la cinematograful din localitate sau la magazinele din sat, ea cu ciorapi împlețiți și în haine occidentale, iar el îmbrăcat cu haine din postav. Dar, în cele din urmă, când se întoarseră în Malaysia, relația lor idilică se schimbase dramatic. Se duseseră momentele de intimitate și de camaraderie tăcută; în schimb, viețile lor au început să fie dominate de obligații sociale, de protocolul regal și de pozițiile lor de prinț moștenitor și prințesă de Terengganu, dar și de nevoia absolută de a avea un moștenitor.

În ciuda multor ani de speranță, a rugăciunilor și operațiilor, Endah nu putuse să nască fiul moștenitor pe care și-l doreau amândoi atât de mult. Așa că, într-o zi, Ayah Mud își luase o altă soție, o fată din Singapore, pe nume Sharifah Nong, pentru a-i duce numele mai departe. Pe măsură ce noua soție năștea copil după copil, creștea și afecțiunea prințului moștenitor, până ce Endah a fost, de fapt, redusă doar la rolul jucat în ocaziile speciale și la portretele regale din clădirile oficiale. În momentul în care Ayah Mud devenise sultan, curtenii din Terengganu se dăduseră în

totalitate de partea lui Sharifah Nong, mama prințului moștenitor, sau renunțaseră la loialitatea față de Endah. Mulți dintre ei respectau doar formal rangul lui Endah și foloseau orice ocazie pentru a-i prezenta omagiile lor de lingăi lui Sharifah Nong, în calitate de consoartă de facto. Frații și surorile sultanului jucau la ambele capete în acest joc dulce ca mierea de manipulare machiavelică. Tuturor le era frică de Sharifah Nong; era legendară pentru duritatea ei calculată, ascunsă sub masca nevinovăției și a bonomiei. Dar cu toții știam că nu trebuie să avem încredere în ea: rezultatele puteau fi dezastruoase. Și curtenii, și familia aveau mereu grijă să îi ofere un cadou de aceeași valoare sau mai scump, dacă îi făcuseră un dar și lui Endah.

Ayah Mud aderase la strictețea programului, așa că eu îmi petreceam timpul la palat când acesta locuia cu Sharifah Nong. Respecta un program de două zile cu Endah, două zile cu cealaltă soție. Vacanțele sau călătoriile peste hotare erau împărțite între cele două femei, dar, cel mai adesea, mama moștenitorului său îl însoțea în deplasările care nu includeau obligații oficiale. Când Endah mergea cu el în Europa sau în Anglia, se întorcea mereu plină de cadouri pentru mine. O poșetă elegantă, un cupon de material sau clame de păr ornamentale. Odată, a adus acasă un vraf de cărți despre prințesa de Wales, în ideea că aș putea să adaptez unele dintre hainele Dianei pentru a face pe plac sensibilităților malaeziene. Endah știa că sunt deranjată de restricțiile vestimentare din țara mea de adopție și de obligațiile privind croiala la care eram silită să mă supun, așa că le spusese cumnatelor ei că nu vedea niciun motiv pentru care nu puteam purta haine care să aducă vag cu stilul occidental, atâta timp cât păstram un nivel de decență corespunzător în ceea ce privește lungimea, linia decolteului și a mânecilor. Endah înțeleșese că, la 19 ani, perspectiva de a purta același model de rochie pentru tot restul vieții era

deprimantă.

Era o mișcare foarte isteată din partea ei, din moment ce membrii familiei regale malaeziene păreau a fi fascinați de prințesa Diana și erau de acord cu tot ceea ce purta sau făcea. Endah și cu mine ne distram de minune modificând hainele Diane în modele potrivite standardelor de la curte. Uneori, adăugam o fustă la o rochie frumoasă, dar mai scurtă, sau lungeam una dintre fustele Diane, păstrând gulerul sau croiala taliei din fotografia originală. Mai apoi, pe măsură ce deveneam mai încrezătoare, Endah îmi spuse să fiu mai curajoasă și să adopt propriul stil. Nu peste mult timp, adăugam mâneci despicate și pernuțe la umeri la *baju kurung* oficiale și îmi încercam norocul cu un decolteu în V sau cu o croială puțin mai coborâtă la spate. Îi dădeam instrucțiuni croitorului meu preferat cu privire la orice lucru la care mă puteam gândi pentru a sparge monotonia vestimentației mele islamice, atâta timp cât păstram standardele de bună-cuviință și stricta interpretare a costumelor tradiționale. Am știut că trecusem de o barieră a modei, când hainele mele au început să fie copiate, mai întâi de alte doamne din familia regală. Mai apoi, datorită mediatizării detaliate a tuturor evenimentelor regale, publicul începu să îmi imite, de asemenea, o bună parte din garderobă.

Reacția lui Bahrin față de garderoba mea în schimbare era ambiguă. Pe de o parte, se bucura de faptul că eram mereu prezentă în emisiunile de televiziune și în reviste, dar pe de altă parte nu era încântat de nonconformismul meu. Pentru el, bănuiesc, situația era menită să creeze confuzie. Laudele pentru frumusețea și gustul vestimentar al soției sale se traduceau în aplauze pentru el și dădeau greutate alegerii pe care o făcuse luându-mă de soție. Însă revolta mea pașnică și inocentă manifestată prin vestimentație îi slăbea controlul asupra mea, cu sprijinul mătușii sale, Tengku Ampuan, și

făcea imposibil să mă pedepsească la nivelul la care simțea el că merit. În schimb, s-a mulțumit să-și arate dezaprobarea pe care o simțea prin faptul că niciodată în patru ani nu m-a complimentat pentru rochiile mele și modul în care arătam.

Endah era singura mea confidentă și aliată din Terengganu. A izbucnit în lacrimi în momentul în care i-am spus că aștept un copil. M-am asigurat că voi împărtăși cât mai multe cu putință cu ea din perioada mea de sarcină. Petreceam ore întregi în umbrarul din grădina ei de trandafiri, privind către Marea Chinei de Sud, în timp ce brodam cămășuțele și trusoul copilului. Flancate de marele aviar cu păsări tropicale, stăteam de vorbă sau pur și simplu rămâneam în liniște, răcorite de briza oceanului. În alte zile de arșiță, îmi găseam adăpost în mai multe camere pe care mi le pusese la dispoziție, în aripa veche a palatului. Acolo, la mașina mea de cusut, făceam draperii, lucruri pentru camera copilului și hăinuțe, iar Endah venea din când în când în cameră pentru a vedea ce mai fac. De vreo două ori, Endah făcu un lucru fără precedent, venind la mine acasă pentru a vedea cum merge aranjarea camerei copilului, dar curând am descoperit că nu fusese o mișcare inspirată. Din moment ce nu mai vizitase și alți membri ai familiei soțului ei, atrăsese invidia.

Chiar dacă Endah nu putuse să aibă copii, a adoptat mai mulți, aducându-i la palat pentru a locui. Mai târziu, după ce crescuseră destul, i-a trimis pe câțiva dintre ei în străinătate la studii și le-a permis să se stabilească în Statele Unite. De asemenea, îl creștea pe unul dintre copiii naturali ai sultanului, Tengku Baharuddin sau „Adik“, după cum era poreclit. Adik era cel mai mic fiu al sultanului, făcut cu o fată din sat, de care se îndrăgostise și cu care se însurase pentru o scurtă perioadă. După ce fata născuse, îi dăduse băiețelul lui Endah pentru a-l crește ca pe fiul ei adevărat.

Pentru cea mai mare parte din sarcină, am scăpat teafără

în fața izbucnirilor lui Bahrin. Singura excepție a fost ziua, din timpul lunii a cincea de sarcină, în care am găsit dovada infidelității sale. Petrecea o perioadă considerabilă de timp în afara orașului, plecat cu afaceri. Îi despachetam bagajele în timp ce mama lui stătea cu mine, pălăvrăgind, când am dat peste o cutie mare cu pudră parfumată și o pereche de chiloți de damă, înghesuiți într-un colț al valizei. În timp ce stăteam pe podea, încercând să-mi revin din șoc, Mak repeta într-una, clătinând din cap, „exact ca taică-su, exact ca taică-su “. Mă simțeam de parcă fusesem lovită în stomac. Fata implicată voia în mod evident ca eu să aflu despre legătura lor, dar aveam îndoieli că Bahrin plănuise ca lucrurile să se desfășoare astfel. Se întorsese din călătorie destul de bine-dispus și îmi dăduse speranțe că ar mai fi avut ceva afecțiune pentru mine prin interesul pe care îl manifestase față de burtica mea în creștere. În acel moment, mi-am dat seama că acel interes pe care îl manifestase era față de dovada bărbăției sale, care creștea în mine, decât rezultatul vreunei forme de afecțiune pe care ar fi nutrit-o pentru mine.

Mak spuse imediat că se va ruga mai mult pentru căsnicia noastră și că va aranja să fie făcute câteva talismane prin care să-l atrag din nou pe Bahrin. Îi ascultam bâiguielile în timp ce capul îmi plesnea de furie și de umilință. O mai puteam auzi bodogănind despre lipsa de morală în lume, în timp ce traversa grădina, în drum spre casa ei de alături. Mă hotărâsem să-i cer lui Bahrin să-mi spună adevărul, imediat ce venea acasă pentru masa de prânz. Nedorind ca servitorii să știe despre umilința prin care treceam, am trimis-o acasă mai devreme pe Zah, iar pe Wan Su cu treburi. A fost prima mea greșeală.

L-am întâmpinat pe Bahrin la ușa de la intrare, de îndată ce am auzit cum trântește portiera mașinii, și l-am urmat în casă, în drum spre dormitor. În momentul în care s-a aplecat pentru a pune mâna pe clanță, am scos articolul de lenjerie

respectiv și i l-am arătat, cerându-i explicații. La început, a încercat să-mi spună că sunt ai mei, lucru despre care știam amândoi că este o minciună sfruntată. Apoi mi-a spus că trebuie să-i fi căzut cumva în valiză și că nu știa ai cui sunt. Când i-am replicat spunându-i că nu îi cred explicațiile și că mama lui îmi spusese că se comporta exact ca tatăl lui, se schimbă. Din arogant și batjocoritor deveni agresiv. Se apropie de mine atât de repede, încât nu am putut să anticipez lovitura care mă trimise în zbor, prin ușa deschisă dinspre hol, aflată în spatele meu, cu șase sau șapte trepte mai jos, către pardoseala din ciment din curte. Am aterizat cu o bufnitură surdă. Picioarele mi se rășchirară pe scări și capul lovi cimentul, ultimele vertebre ale coloanei și umerii preluând cea mai mare parte din forța impactului.

După privirea de pe chipul lui Bahrin, cred că și el era la fel de șocat ca și mine. Se grăbi să mă ajute să mă ridic, întrebând neîncetat dacă totul este în regulă cu copilul. Eram la fel de îngrijorată ca și el că ar fi putut să se întâmple ceva cu copilul, dar puteam să simt că se mișcă și lovește ca de obicei. Eu eram cea lovită și rănită, făcusem instinctiv tot ce putusem pentru a-mi proteja pânțelele în timp ce cădeam. Începusem să plâng, și Bahrin mă ajută să merg în camera noastră și să mă așez în pat. Spunându-mi să stau liniștită, plecă din cameră, iar un moment sau două mai târziu l-am auzit vorbind la telefon. Am deslușit cuvintele „împiedicat”, „o treaptă”, „neîndemânatică” și „am zis că ar trebui să verific”, înainte de a auzi cum pune telefonul în furcă. Apoi s-a întors în dormitor.

Stând pe marginea patului, Bahrin se aplecă și mă apucă strâns de încheietura mâinii, anunțându-mă că îl sunase pe doctor și îi spusese ce se întâmplase. Când i-am replicat că sunt sigură că nu îi mărturisise adevărul, soțul meu îmi răspunse că îi spusese doctorului *keling* tot ceea ce trebuia să știe acesta și că nu dorea ca eu să îl contrazic. Îmi spuse

că, dacă povestesc cuiva ce se întâmplase de fapt, îmi va lua copilul din momentul în care se va naște și mă va trimite înapoi în Australia, singură. Bahrin știa că acesta era asul lui din mânecă și știa că nu cred că era o amenințare gratuită; știam foarte bine că existau precedente pentru acest tip de pedeapsă. Am dat din cap țeapănă, în semn că înțelesesem, și i-am cerut să mă lase singură.

Zăceam în patul nostru mare, cu corpul zvâcnind de durere. Simțeam că îmi amorteste spatele și mă rugam ca nimic rău să nu se fi întâmplat cu copilul. Sub nicio formă nu voiam să-l pierd, fie prin alte violențe, fie neascultându-l pe Bahrin. Singurul lucru care conta era copilul. Am zăcut plângând, în pat, ore în șir. Am plâns pentru copilul nostru și pentru felul de viață pe care i-l ofeream; am plâns pentru soțul pe care încă mai credeam că-l iubesc.

Prin urmare, Bahrin își informă familia că fusesem neatentă, că mă împiedicasem și căzusem pe treptele din curte și că mă avertizase să fiu mai atentă de dragul copilului. Mak era foarte îngrijorată că mă rănisem în cădere și, de asemenea, sceptică față de explicațiile pe care Bahrin le dăduse în legătură cu vânătăile mele, dar ea, ca și restul femeilor din familia regală, fusese crescută după codul prin care i se interzicea să pună la îndoială cuvântul vreunui bărbat din familie, așa că nu întrebă nimic.

În schimb, chemă o bătrână din sat, pe nume Mok Soong, pentru a mă consulta și a-mi trata mușchii dureroși. Mok Soong era o octogenară micuță, a cărei față zbârcită semăna cu o castană zâmbitoare și ale cărei mâini și picioare erau încovoiate de vârstă. Avea un râs cârâit și vesel și era complet fascinată de televiziune. Fiind *tukang urut*, maseuză, Mok Soong începu să mă viziteze o dată pe săptămână, la insistențele soacrei mele, pentru a-mi masa spatele și a se asigura că totul este bine cu copilul. Mak și mătușa Zainah obișnuiau să stea la taclale în dormitorul meu, în timp ce eu

eram întinsă pe o saltea de burete, pusă pe podea, și mă supuneam serviciilor oferite de maseuză, al cărei gabarit redus nu dădea niciun indiciu despre forța pe care o avea. Prețul normal, mă informă Mak, pentru două ore de masaj era de zece ringgiți malaezieni, aproximativ trei lire cincizeci. Era atât de puțin pentru atât de multă muncă, încât îi strecuram de obicei mai mulți bani, lucru care cauza o mare durere soacrei mele și surorii ei, care se plângeau că stricam prețul pentru toți ceilalți.

Masajele lui Mok Soong au fost singurul contact fizic cu altă persoană pe care l-am avut în tot timpul sarcinii mele. Bahrin renunțase de mult la latura sexuală a relației noastre. Dacă se întâmpla să mă zărească dezbrăcată, încerca o mare satisfacție să-mi spună că eram cel mai grotesc lucru pe care îl văzuse vreodată. Chiar înainte de a rămâne însărcinată, se delecta trântindu-mi că ar trebui să fiu recunoscătoare că mă făcuse musulmană, pentru că aveam cele mai urâte picioare din lume. Spunea că văzuse „picioare mai frumoase la o masă” și că „avem noroc că femeile musulmane trebuie să se acopere”. Începusem să fiu atât de conștientă de trupul meu, încât făceam tot posibilul să mă acopăr complet de fiecare dată când era prin preajmă.

În acest timp, am reușit să obțin permisiunea lui Bahrin de a mă împrieteni cu o americană expatriată, pe nume Fiona. Soțul Fionei, care era pilot de elicopter, fusese trimis de compania lui în Terengganu pentru a păstra legătura aeriană între continent și sondele de petrol din larg. Îl întâlnisem pe soțul Fionei, Bill, originar din Oregon, când a intrat, din greșeală, în complexul palatului regal. Chemată de mătuși, care erau speriate de apariția unui bărbat străin și alb în grădina lor, am fost îndemnată de acestea să o fac pe interpretul pentru ele. Se părea că Bill încerca să găsească o casă de închiriat înainte de sosirea soției și a copilului său din America. După multe discuții între mătuși, Mak și cu

mine, s-a decis că îl vom ajuta să-și caute o casă. Mak, cred, își dăduse seama din privirile mele rugătoare că eram disperată să fiu în compania unor occidentali. Cu toate acestea, mă puse să promit că o voi lăsa pe ea să îi dea vestea lui Bahrin. Cu această condiție am fost de acord.

Bahrin stabilise reguli foarte stricte pentru contactele mele cu *mai salleh*, cum îi numea el pe Fiona și Bill. Trebuia să vorbesc cu Fiona doar două ore pe săptămână, iar ea nu trebuia să ne facă vreo vizită neoficială atunci când Bahrin era acasă. Nu trebuia niciodată, mă avertiză el, să îi relatez Fionei detalii despre viața noastră conjugală. Trebuia să-mi limitez conversațiile la subiecte precum copiii, cumpărăturile sau America și eram nevoită să subliniez „malaezitatea” mea și să nu mă concentrez pe naționalitatea australiană atunci când vorbeam cu ea. Viața mea cu el, un membru al familiei regale, era tabu. „Dacă încâlci vreuna dintre aceste reguli, prietenia voastră se va sfârși pentru totdeauna”, decretă el.

Știam că Bahrin le va da instrucțiuni servitorilor noștri, ca și restului familiei sale, să-i raporteze despre comportamentul meu, așa că am îndrăznit să încalc ușor regulile doar de vreo două ori. Faptul că aveam o prietenă americană cu care să vorbesc în limba mea maternă era mult prea prețios pentru a-l pune în pericol făcându-i confidențe despre adevărata mea viață conjugală. Nu vedeam rostul; nu avea să îmi schimbe situația. Îi aparțineam lui Bahrin, iar căminul meu era lângă el, la bine și la rău.

Întotdeauna îmi părea rău că o țineam la distanță pe Fiona și mă simțeam prost când trebuia să inventez scuze, știind că ea dorea să petreacă mai mult timp la mine acasă și își manifesta curiozitatea în ceea ce privește palatul. Era minunat să pot vorbi cu o altă femeie despre apropiata naștere a copilului meu. Fiona putea umple toate golurile pe

care nu le acopereau cărțile de specialitate și am putut să văd Terengganu prin ochii ei. Nici ei nu îi plăcea. Nu puteam să o învinovățesc. Viața unei femei albe în Terengganu era dificilă și izolată. Hainele occidentale, oricât ar fi fost ele de modeste, nu o protejau de hărțuielile tinerilor malaezieni care mișunau pe străzi și pe plajă.

Într-una din zile, Fiona veni la mine în lacrimi. Se afla la plajă cu fiica ei când fuseseră brusc înconjurate de șase sau șapte tineri care scandau „îngerii lui Charlie, îngerii lui Charlie”. Apoi, băieții începuseră să se masturbeze în cerc în fața ei și a fiicei ei, înainte de a fugi, speriați de doi pescari care se apropiau. Nu fusese îmbrăcată în costum de baie, ci cu un tricou lung și în pantaloni de bumbac, iar părul ei blond era prins în coadă de cal. A trebuit să-i explic că mulți bărbați malaezieni de la țară aveau o imagine stereotipă despre femeile occidentale blonde, care erau catalogate ca prostituate. Având o mentalitate absolut deformată, se purtau dezgustător în fața oricărei femei albe pe care o întâlneau. Nu cred că și-a revenit vreodată din șoc și, cu siguranță, a evitat să se mai ducă la plajă singură, fără soțul ei.

Când i-am povestit întâmplarea lui Bahrin, el m-a șocat cu afirmația că probabil meritase ce i s-a întâmplat, pentru că se dusesse singură la plajă. Am replicat spunând că fusese cu copilul ei și că pentru comportamentul băieților merita chemată poliția. El începu să protesteze că numai târfele se duc la plajă, femeile decente stau acasă și se acoperă. Ar fi trebuit să știu că a încerca să am o discuție cu Bahrin despre experiența Fionei avea să fie imposibil; la urma urmelor, îmi interzisese să înot în ocean. Încercasem să-l conving să mă lase să vâslesc în costum de baie, cu un caftan pe deasupra, dar Bahrin decretase că și acest lucru era prea riscant atunci când mă udam. Cât de repede uitase săptămâna de vis pe care o petrecusem la Kuantan, când mă pusese să pozez în

costum de baie, cu părul fluturând liber. Locuiam la mai puțin de cinci sute de metri de albastrul Mării Chinei de Sud, dar nu puteam nici măcar să înot în ea.

În final, stoicismul lăsase loc realismului, așa că m-am întors către asistentă și i-am cerut puțin din mult-lăudatul gaz, pentru a ușura durerea. Când, în cele din urmă, am prins gustul inhalării de oxigen și de oxid de azot și am început să îi simt efectele, întreaga situație din sala de nașteri începu să capete o perspectivă umoristică. Cel puțin asta credeam – la urma urmelor, nu se numește degeaba „gaz ilariant”.

Cu toate acestea, noutatea comică de a sta întinsă pe un pat, în dureri groaznice, încercând să nasc ceva ce semăna cu o minge imensă de baschet, își pierdu imediat hazul în momentul în care am intrat în „tranziție”. Tranziție sună mai mult a poziție yoga făcută într-o stație de cale ferată decât ca descriere a clipei dinainte de a deveni mamă, dar momentul este oricum, numai pașnic nu. Era de parcă cineva strigase brusc „la pozițiile de luptă” în sala de nașteri. Tăvi întregi cu echipament au fost aduse în sală, în timp ce toată lumea își ocupa pozițiile. Se auziră multiple plesnituri precise, în momentul în care ajutoarele își trăgeau mânușile de cauciuc pe mâini. Și, cu o viteză alarmantă, patul meu din ultimele treizeci și două de ore se transformă într-o structură care semăna mai degrabă a rotisor pentru pui. Am fost împinsă brutal pe spate, iar picioarele mi-au fost ridicate, în timp ce asistentele îmi legau gleznelor de suporturi, fără niciun pic de considerație față de protestele mele foarte sonore. Oricât m-aș fi zvârcolit și contorsionat, îmi era absolut imposibil să scap de poziția umilitoare, să stau cu mâinile în, șolduri, să gâfâi și să împing în același timp.

Minte, trup, intelect, modestie. Nu v-aș fi putut spune ce înseamnă acele cuvinte, în acele momente: erau total lipsite de sens. Pentru acele puține, extraordinare momente, instinctul nu avea nume, nici motiv – exista pur și simplu.

Instinctul m-a ajutat să îmi nasc copilul, nu vreun doctor. Era cel mai sănătos, logic și pur lucru pe care îl făcusem vreodată – dădusem naștere unei vieți.

Micuțul meu începuse să plângă în momentul în care doctorii i-au aspirat căile respiratorii, dar se opri în clipa în care mi l-au pus în brațe. Și, în timp ce mă uitam la el, la fețișoara sa uimită, am știut pentru prima dată în viață ce înseamnă dragostea adevărată, fără pereche, sfâșietoare.

DOUĂZECI ȘI NOUĂ

Uneori, în clipele de incertitudine, mă întreb dacă nu ar fi trebuit să fac lucrurile altfel după nașterea lui Iddin. Dar să îmi fi negat instinctele și să îmi fi strivit sentimentele pentru copilul meu ar fi însemnat să îmi fi înșelat fiul, la fel de mult ca și să mă fi mințit pe mine însămi. Așa că am prezentat o față luminoasă, de conformitate și cooperare, lumii, în general, în timp ce în sinea mea luasem hotărârea de a fi eu însămi mamă pentru fiul meu.

Pentru restul lumii, pe 15 februarie 1983, îl adusesem pe lume pe Raja Muhamad Baharuddin Ismail Shah bin Raja Kamarul Bahrin Shah. Numele lui fusese hotărât cu multe luni înainte de a veni pe lume. Cum poate cineva să împovăreze o ființă atât de mică și lipsită de apărare cu un nume atât de impunător și de lung? Eu nu aș fi putut. Privindu-l, am știut cum ar trebui să fie strigat, cu abrevierea numelui Baharuddin, Iddin – pronunțat „Idăn” – și, din fericire, familia lui Bahrin a fost de acord.

Raja era titlul său ereditar, cum era și Shah, la sfârșitul numelui. Muhamad, numele profetului musulman, fusese ales de bunica lui pentru a-i asigura intrarea în rai. Baharuddin, al doilea nume al bunicului său, s-a adăugat pe listă. Acesta era urmat de Ismail, în onoarea răposatului sultan, bunicul lui Bahrin. Raja Kamarul Bahrin Shah,

numele lui Bahrin, dublau ca un soi de nume de familie, urmând practica tradițională. Toate acestea pentru un copilaș care cântărea trei kilograme și trei sute de grame.

După mai bine de un an petrecut în Terengganu, consternarea devenise al doilea meu nume. Părea că îi indignam încontinuu pe membrii familiei lui Bahrin. Consternare pentru că insistam să-mi alăptez copilul, consternare pentru că refuzasem foarte ferm să țin *pantan*, un tip de dietă strictă și cod de comportament la care ne supuneau tinerele mame, între patruzeci și o sută de zile după nașterea unui copil. Lăuzia este considerată de către musulmanii malaezieni o perioadă de necurățenie și de recuperare, o perioadă în care contactul fizic, chiar și faptul de a împărți un pat cu soțul tău, este interzis. *Patan* acoperă o mare gamă de activități zilnice și dictează că noile mame nu trebuie să consume mâncăruri considerate „reci”: fructe de orice tip, legume, gheață, apă rece și băuturi răcoritoare, din temerea că vaginul ei va rămâne prea larg și nu va mai fi dorită de soț. Mâncarea simplă, uscată este prescrisă femeii lăuze și de obicei constă dintr-o dietă monotonă cu pește la grătar, orez fiert și piper negru proaspăt măcinat; câteodată, putea conține și pui cu ghimbir prăjit în ulei de susan. Aceste mâncăruri sunt considerate adaosuri la căldura corpului, presupunându-se că ajută la regenerarea uterului. Căldura este considerată un factor important în recăștigarea elasticității vaginului după naștere. Tinerele femei sunt sfătuite să poarte șosete de lână și pulovere, fără nicio legătură cu căldura tropicală intensă, și se crede că este foarte periculos să faci pași mari în perioada *pantan*, de teamă că uterul va cădea și se va bălăngăni undeva în regiunea genunchilor. Nu vă închipuiți ce imagini ciudate mi-au apărut în minte când Mak și diverse mătuși îmi explicau solemn care erau consecințele rebeliunii mele.

Au fost absolut oripilate când am cerut apă cu gheață la

vreo oră după ce născusem. Sunt sigură că am surprins vreo câteva rude de sex feminin aruncându-mi priviri piezișe și așteptând cu răsuflarea tăiată să îmi cadă uterul chiar în fața ochilor lor.

Bucuria absolută provocată de venirea pe lume a fiului meu și echilibrul relativ pe care nașterea lui părea să-l fi adus relației mele cu Bahrin au fost umbrite de anxietate și îngrijorare pentru sănătatea lui, în timpul primelor șase luni ale vieții sale. Iddin suferea de episoade de hemoragie intestinală, fiecare dintre acestea fiind anunțat de țipetele lui de nepotolit și de o durere evidentă. Când avea treizeci de zile, a fost internat la Spitalul General, în Kuala Lumpur, pentru a sta sub observație și tratament. Doctorul lui Iddin bănuia că el are o boală în care parte din intestin se retrage în el însuși. Boala poate fi fatală dacă nu este operată imediat. Ani insistat să rămân cu el în spital, pentru că alăptam. Acest fapt a avut drept rezultat repartizarea unui întreg salon doar pentru noi. Părea de-a dreptul ridicol să stau singură cu copilul meu într-o cameră imensă, unde se aflau de obicei douăzeci de pacienți, dar familia regală hotărâse că nu pot să dorm înconjurată de „oameni simpli”.

Spitalul General din Kuala Lumpur era îngrozitor de murdar: cu podele din ciment roșu îngălate, plin de țânțari și înconjurai de conducte neigienice deschise. Baia aflată lângă salonul nostru era plină de gândaci, toaletele erau de tipul celor turcești, cu o gaură în podea, pline de dovezi că nu toată lumea nimerea orificiul, iar dușurile nu puteau fi folosite. Într-o dimineață, m-am trezit descoperind că eu și Iddin fuseserăm izolați în mijlocul camerei, înconjurați de un lac de fecale de cinci centimetri adâncime – toaletele din salon se înfundaseră în timpul nopții. Pentru a le anunța pe asistente de situația în care ne aflam, a trebuit să o iau prin mizeria aceea îngrozitor mirositoare, în sandale, alunecând din când în când și bâjbâind după un colț uscat, în timp ce

încercam să-l țin pe Iddin cât mai sus.

La Spitalul General, Iddin a fost pasat de la un doctor la altul, de la un consult la altul, de la raze X la analize de sânge, la priviri curioase și ghionturi interesate și, în cele din urmă, i s-a pus o perfuzie în frunte, toate fără un diagnostic exact. Până la urmă, după ce episoadele hemoragice cedaseră, am insistat să fim lăsați să ne întoarcem la Terengganu, unde am reușit să trăim într-o atmosferă ce se apropia de cea a unei familii normale vreme de câteva luni liniștite. Reacția lui Bahrin față de boala lui Iddin era de îngrijorare și de preocupare, dar nu punea, în general, deloc la îndoială capacitatea doctorilor, era îngrozitor de enervant, și mă înfuria cu adevărat atitudinea lui de *ce-o fi o fi?*

Dictonul ce ți-e dat în frunte ți-e pus era motivul din spatele multor decizii și opinii frustrante emise de cercul de oameni de care eram înconjurați acum. Folosind diferiți termeni, expresia *nasib Tuhan*, voința lui Dumnezeu, părea a se referi și la tragedii, și la împliniri. Era și este una dintre atitudinile cu care te poți împăca cel mai greu. Este, cred, o abordare atât de fatalist negativă a vieții, încât comentariul *nasib Tuhan* mă făcea mereu să scrâșnesc din dinți și să doresc să mă revolt împotriva unei astfel de apatii și a ridicatului din umeri. Doream să subliniez diferența, și o făceam adesea, dintre a permite unui șarpe să te muște și a te da la o parte din calea lui.

Un exemplu de astfel de atitudine a fost când, la câteva ore după nașterea lui Iddin, la aceeași clinică, s-a născut un copil cu gură de lup. Gura fetei era atât de deformată, încât nu putea să sugă nici din biberon, nici de la sân.

Noaptea, auzeam copilul plângând în salonul de alături, în timp ce asistentele încercau, fără prea mare succes, să-i strecoare lapte în gură dintr-o linguriță. Mă temeam într-atât că va muri de inaniție, încât, într-o dimineață, am prins un moment oportun pentru a vorbi între patru ochi cu mama

copilașului.

Când am început să-i pun întrebări cu calm, îmi spuse că ea și soțul ei sunt dintr-un sat din apropiere și că acesta era primul lor copil. Cuplul economisise toți banii pentru a acoperi costurile nașterii la o clinică privată, optând, ca și mine, să evite Spitalul General din Teregganu, din cauza incidenței mari a mortalității infantile din acel spital. După o discuție generală despre copilașii noștri și despre grijile pe care ni le făceam pentru ei, i-am explicat că, adesea, doctorii pot repara o gură de lup și că în țări precum Australia, SUA și Anglia astfel de operații erau obișnuite și erau încununate de succes. I-am spus că puteam să aranjez ca ea și copilul să plece cu avionul la Kuala Lumpur pentru a consulta un chirurg și i-am promis că voi acoperi toate cheltuielile copilului. Dar abordarea mea foarte australiană nu era exact ceea ce voia ea să audă. Privindu-mă direct în ochi și cu o voce care parcă avea ceva profetic în ea, îmi spuse *nasib Tuhan* și ridică din umeri. Voia lui Allah, credea ea, era cea care provocase malfomația fetei ei; er; i ceva predestinat, menit să se întâmple; orice ar fi dorit Allah pentru copilul ei avea să se întâmple. Bieții muritori nu puteau să stea în calea înțelepciunii lui Dumnezeu, îmi explică ea cu răbdare, de parcă aș fi fost o copilă impetuoasă. Gura de lup a fetei ei trebui, i acceptată fără ranchiună, iar voința lui Allah respectată.

Oricât de mult încercam să mă fac înțeleasă, ea rămânea de neclintit. Îi explicam că, din moment ce Allah făcuse posibile noile descoperiri științifice, operațiile și reconstituirile plastice, atunci, cu siguranță, Allah ar dori să le și folosim. Dumnezeu, spuneam, le dăduse oamenilor un creier pe care să-l folosească și capacitatea de a ajunge la cunoștințe de care nici nu se auzise atunci când Coranul fusese scris, cu sute de ani în urmă. Dar totul fără niciun rezultat. Am citat învățăături din Coran și am încercat să-i

arăt că Dumnezeu nu ne interzicea să ne ferim din calea unui autobuz, dacă acest lucru ne-ar fi salvat viața, dar se uită la mine de parcă aș fi emis niște blasfemii și i-aș fi cerut să între într-un grup de sataniști. Era îngrozită de argumentele mele și, culmea ironiei, mi-am dat seama că îi era milă de neputința mea de a accepta ceea ce ea considera ca fiind inevitabil. Conversația noastră se termină brusc în momentul în care veni soțul ei pentru a o lua acasă. I-am privit de la fereastră de la etaj cum se urcau pe un scuter pentru lungă călătorie. Femeia își ținea copilul aproape de piept cu o mână, iar pe cealaltă o trecuse în jurul mijlocului soțului ei. În timp ce dădeau colțul și dispăreau din raza mea vizuală, am simțit nevoia să țip, să țip și iar să țip, până ce populația din Terengganu avea să iasă din apatie și să între în secolul XX. Mă simțeam de parcă acel copilăș era simbolul incapacității mele de a aparține cu adevărat țării soțului meu ~ un loc unde viața nu era numai ieftină, ci și unde nu merită să lupți pentru ea. Zece zile mai târziu, am aflat că fetița cu gură de lup murise.

Străinii nu văd niciodată adevărata Malaysie. Ei stau în turnul de fildeș conferit de statutul lor de turist. Se bucură de plajă, de clima tropicală și de mâncare, acceptă ospitalitatea localnicilor și vorbesc între ei despre cât de generoase, calde și civilizate sunt gazdele lor sau despre cât de neobișnuite sunt obiceiurile locale. Dar nu sunt conștienți și nici nu ar putea înțelege diferența imensă între a fi un oaspete de onoare sau cultivat, tratat ca un eventual partener de afaceri, și a trăi permanent în Malaysia ca femeie malaeziană musulmană.

Pentru mine, ca femeie, diferența m-a lovit ca un trăsnet, paralizându-mă, imobilizându-mi voința și ștergându-mi orice urmă de independență și stimă de sine. Cum poate cineva să explice că, pe măsură ce anii și lunile se scurgeau în mariajul nostru, așteptările soțului meu creșteau?

Așteptările lui Bahrin influențau chiar modul în care gândeam, mă mișcăm și vorbeam. Pe de altă parte, cu cât petreceam mai mult timp în Malaysia, cu atât se aștepta el ca eu să devin servilă și neghioabă. Mă simțeam de parcă o mică parte din adevărata mea ființă era ascunsă bine și ieșea la suprafață doar când eram singură cu Iddin. Doar atunci puteam râde, cânta și visa după voia inimii mele, puteam să îmi urmez instinctele și să simt că sunt încă om. Dar, cu cât eram căsătorită mai mult timp cu Bahrin, cu atât mai puțin mă respecta și mă iubea el.

Eram o sursă constantă de exasperare pentru el. Nu eram echipată pe măsură pentru a face față tuturor obligațiilor oficiale care îmi reveneau, din moment ce nu fusesem niciodată luată deoparte și învățată despre ceea ce era, în termeni ceremoniali, exact „forma” corectă. Nu aveam nici cea mai vagă idee despre cum trebuie organizat un priveghi și despre perioada de doliu în familia regală, lucruri care ar fi trebuit programate și aplicate cu incantațiile potrivite și cu meniuri pe măsură, în mod regulat, pentru răposatul sultan, bunicul lui Bahrin, pentru a-i asigura odihna sufletului. Cum să îi programezi pe sfinții imami și să comanzi capre pentru a fi sacrificate și darurile mărinimoase pentru populația locală – toate acestea se făceau luând în considerare greutatea sau moneda locală? Soțul meu se repezea la mine în astfel de ocazii și se înfuria când mă uitam la el fără nicio expresie și mă bâlbâiam spunând că voi cere sfatul lui Mak. Simțeam cum mă prăbușesc în ochii lui și cum mă considera cam idioată.

Ceremoniile mai oficiale nu erau chiar atât de stresante; mă puteam ascunde în spatele pantofilor perfect asortați, al poșetei și al bijuteriilor, al părului minunat aranjat și al machiajului Iară cusur. Luând parte la ceremoniile extrem de lungi de investitură sau la deschiderea școlilor, obișnuiam să o însoțesc adesea pe Endah în delegația ei

oficială, urmându-i sfaturile și primind discrete, dar încurajante semne din cap când nu eram sigură cu privire la protocol. Ceremoniile publice și evenimentele private din familia regală erau de coșmar pentru mine. Mă simțeam mereu stângace și greoaie, deși acestea erau de departe preferabile privirii scrutătoare și batjocorii lui Bahrin.

După nașterea lui Iddin, viața noastră intimă devenise din ce în ce mai violentă și degradantă. Sexul nu fusese niciodată motorul relației noastre și, cu siguranță, pentru Bahrin o dată pe săptămână era de-ajuns, dar acum cursul vieții noastre de cuplu se schimbase. Bahrin începu să mă folosească fără niciun pic de stăpânire de sine. Începusem să mă tem să fac sex cu el, pentru că devenea tot mai violent. Îi făcea plăcere să mă lege și să mă folosească pe post de instrument de masturbare. Mă pălmuia și mă înjura ca să nu mă mișc, să nu răspund în niciun fel. Dacă îndrăzneam să mă mișc, îmi șuiera în ureche că doar târfele din Occident făceau asta; că eram soția lui și nu o curvă plătită. Când totul se termina – și mereu se termina repede –, se ridica brusc de pe mine și se spăla imediat din cap până în picioare. Uneori, mă forța și pe mine să mă spăl, amintind de punctele *parlar* care puteau fi obținute în acest fel; alteori, mă ghemuiam în pat și plângeam în timp ce ascultam susurul apei în baie, unde se spăla el.

Era mult mai rău dacă Bahrin era supărat pe mine. În acele momente, îmi folosea părul pe post de armă. Mă imobiliza smucindu-mă, prinzându-mi părul lung în pumn și încolăcindu-l în jurul încheieturii mâinii lui. Nu îndrăzneam să ripostez; mă speria așa de mult, încât îmi era frică de modul în care ar fi putut să răspundă.

Ce era mai rău e că făcea aceste lucruri îngrozitoare în fața lui Iddin, care stătea cu noi în cameră, pentru că încă îl alăptam. La un moment dat, Bahrin s-a înfuriat îngrozitor pentru că uitasem să închid boilerul electric. Țipând la mine

că sunt o soție inutilă, neglijentă și o târfă împutită *mai salleh*, a început să mă împingă și să mă pălmuiască, dărâmându-mi cosmeticele de pe masa de toaletă și aruncând coșul cu jucăriile copilului. Iddin s-a trezit speriat și a început să plângă. S-a ridicat în pătuțul lui și a început să se legene pe lângă barele patului, dar Bahrin a refuzat să mă lase să mă duc să-l liniștesc. În schimb, a țipat la Iddin să tacă și s-a aplecat spre mine, prinzându-mă de păr și urlându-mi că avea de gând să-mi dea o lecție, o dată pentru totdeauna. Mi-a smuls cămașa de noapte de pe mine și a început să mă lovească cu capul de peretele de lângă ușa de la baie. Apoi, răsucindu-mă astfel încât fața să îmi apese cu putere cadrul ușii, mi-a smucit capul într-o parte pentru a-mi vorbi în ureche. „Să-ți aduci aminte data viitoare când ai să-mi mai risipești banii “, l-am auzit spunând, în timp ce, cu o mișcare rapidă care m-a făcut să mă simt de parcă aș fi fost sfâșiată, a început să mă sodomizeze. Plângeam de durere și îl imploram să se oprească, dar îmi ignora rugămințile. În tot acest timp îl puteam auzi pe Iddin cum scâncea de frică în spatele nostru. Îmi uram atât de mult soțul în acele momente, încât aș fi dorit să îlucid.

În cele din urmă, când a terminat să-mi predea „lecția “, a deschis ușa băii și m-a împins pe gresie, aruncându-mi un „Spală-te, curvă împutită *kaffir*”.

Am auzit povești despre copilași internați în orfelinate aglomerate, abandonati cu zecile în țări precum România; acești copii nu se dezvoltă pentru simplul motiv că nu au parte de dragoste și afecțiune. Înțeleg într-adevăr de ce. Știu cum e să simți că inima ți se frânge, să te doară fizic dorința de a fi luat în brațe ori să tânjești după o îmbrățișare caldă, să îți dorești doar să dormi lângă altă ființă și să simți cum te încălzește cu corpul ei ori să îți ții suflarea, așteptând un sărut plin de dragoste.

Cam asta era viața mea de soție a lui Bahrin. Mereu mă

simțeam vinovată că el părea incapabil să mă iubească în felul în care aveam nevoie să fiu iubită. Folosea dragostea fizică drept armă, pentru a mă face să mă supun. Trebuia să aștept permisiunea lui verbală înainte de a dormi aproape de el noaptea și în momentele în care eu explodam de bucurie, el îmi oferea cu zgârcenie doar o strângere de mână.

În anumite momente, știam că este supărat pe sine însuși chiar pentru faptul că avea nevoie de mine ca debușeu sexual, dar tot mai speram ca, până la urmă, să îi câștig acordul. Viața mea se învârtea în jurul câștigării aprobării și a domolirii nervilor lui. Acasă, mă abțineam să vorbesc dacă nu mi se vorbea, exact după cum ordonase. Îl serveam primul la masă, asigurându-mă mereu că respect protocolul regal cu care îmi împuiase capul, și stăteam ore întregi turcește pe podea pentru a-i masa picioarele când îmi cerea asta – toate în speranța de a obține un zâmbet aprobator. Controlul lui asupra mea era atât de mare, încât îmi era încontinuu frică să nu fiu respinsă și eram plină de conștiința nimicniciei mele. Eram complet izolată de atitudinile și comportamentele specifice unei țări occidentale. Răgazul pe care contactul cu oameni care gândesc la fel mi l-ar fi adus era în totalitate inexistent; izolarea mea în propria casă însemna că eram lăsată fără niciun punct de reper normal. Nu prea aveam speranțe de ajutor din partea familiei regale din Terengganu; legile lor și atitudinile implacabile mai aveau puțin și mă sufocau.

Nu îmi dădusem seama cât de australiancă sunt, până în clipa în care am ajuns să trăiesc în Malaysia. Răsfățul meu și singura mea legătură cu lumea îndepărtată care fusese adevărata mea casă erau abonamentele la o revistă australiană pentru femei și la *Vanity Fair*, ambele ajungând la șase săptămâni după publicare. Le devoram paginile și încercam să absorb Australia și evenimentele din lumea de afară prin cuvintele tipărite. Mă simțeam ca și când o parte

din mine era captivă între acele pagini și altă parte din mine citea despre o cultură îndepărtată și străină. Eram Jacqueline privită în oglindă, puteam să văd, dar nu să ating, să înțeleg cu mintea, să experimentez fizic. Era ca și cum chiar esența mea fusese înghețată și razele focului topiseră doar cât să mă facă să funcționez ca un automat. După multă vreme și în majoritatea momentelor, învățasem să îmi reprim emoțiile și să mă retrag în spatele unei cochilii goale pe nume Yasmin, soția lui Raja Bahrin și membră a familiei regale. În ceea ce îl privea pe Bahrin, eram creația lui, proprietatea lui și chilipirul cu care se alesese, chiar dacă alegerea fusese proastă. Dacă el credea că mă întemnițase, reușise; nu aveam unde să mă duc și nici ce să fac. Dar, câteodată, trofeul lui din colivie putea să se transforme într-o pasăre foarte cicălitoare, într-adevăr.

Anii '80 erau deceniul aerobiceiului și jambierelor, costumele dintr-o bucată și bentițele deveniseră articole esențiale în garderoba multora. Actrița americană și regina aerobiceiului Jane Fonda inventase expresia „Haideți să ardem calorii”, care înconjurase lumea ca un soi la chemare la arme prin intermediul transpirației. Pe la jumătatea anilor '80, cuvântul „aerobic” ajunsese, în sfârșit, și în Terengganu, prin intermediul casetelor video străine, al revistelor și al unor programe de televiziune ocazionale.

În timpul unei vizite în Statele Unite, Endah descoperise exercițiile lui Fonda și adusese „Biblia” aerobiceiului și pentru mine. În timp ce stăteam într-o după-amiază, împreună, în salonul ei, studiind cartea, am început să punem la cale un plan pe care îl socoteam foarte îndrăzneț: un soi de ore de aerobic de tip Jane Fonda pentru Endah și echipa ei de aerobic. Echipa era formată mai ales din doamne de vârstă a doua, supraponderale, soțiile curtenilor și „cavalerilor regatului”, care, de-a lungul anilor, se întâlniseră pentru a juca badminton și a bârfi. Endah decisese că eu urma să fiu

instructorul, din moment ce eram singura dintre femei cu experiență în ceea ce privește exercițiile fizice și că echipa ei de badminton avea să participe la cursuri ținute în sala de badminton de lângă palat (fie dacă le plăcea sau nu). Deși am încercat să arăt că baletul nu era deloc același lucru cu aerobicul, nu am insistat prea mult și am fost de acord, bucuroasă de șansa ce mi se dădea de a mă mișca în ritmul muzicii și de a sparge monotonia. Endah îmi promise că va obține permisiunea lui Bahrin și a lui Mak, astfel încât să pot ține cursurile de două ori pe săptămână. Era de-a dreptul minunat, dându-mi seama că Bahrin nu prea putea să îmi interzică să fiu instructoarea lui Tengku Ampuan de Terengganu, mătușa lui și consoarta sultanului. Pentru prima oară, cineva era mai mare în rang decât el și putea să îmi facă probleme dacă el nu era de acord.

Pentru a mă pregăti, am reușit să fac rost de o copie-pirat a casetei video, ca să pot vedea exercițiile în mișcare și tehnicile utilizate. Aveam multe rezerve în ceea ce privea nivelul de flexibilitate cerut și bănuiala supărătoare că multe dintre doamnele care urmau să participe la curs ar fi leșinat dacă ar fi știut ce li se va cere. Am elaborat o formă hibrid de exerciții, mult mai ușoare decât cele ale lui Fonda, dar care încorporau multe dintre mișcărilor ei, și folosind muzică de dans foarte energică, înregistrată pe bandă.

Ziua primului nostru curs sosise. Am ajuns la palat și mi-am croit drum spre anexa unde se juca badminton, care, în zilele premergătoare apariției aparatului video, era folosită și ca sală de cinema, înăuntru, am găsit-o pe Endah, înconjurată de un grup de douăzeci de femei voluminoase și vorbărețe, îmbrăcate în combinații ciudate de caftane și treninguri Adidas bărbătești. Toate ferestrele sălii fuseseră acoperite cu draperii de camuflaj și, după ce am intrat, ușile au fost închise pentru a ține deoparte privirile bărbaților. Endah se gândise la tot: la sistemul audio, la covorașe și la o

bonă care să aibă grijă de Iddin în timp ce eu eram la curs. Tot ce mai rămânea era să începem. Un zumzet se auzi în sală în momentul în care m-am dezbrăcat și am rămas doar în colanți și în costumul de aerobic, păstrați cu puțin noroc din zilele în care dansam, vechi, dar încă buni de purtat; din reacția doamnelor, puteam să stau în fața lor și complet dezbrăcată.

Se liniștiră destul de repede; abia așteptau să înceapă. În timp ce treceam prin prima serie de exerciții, fugeam de la o doamnă la alta, corectând posturile și încercând să le fac să păstreze cât de cât ritmul. To'puan Farah, una dintre cele mai colorate apariții din grup, expuse opinia că, în conformitate cu copia piratată a casetei lui Jane Fonda, pe care ea o avea, ceea ce le învățam eu nu era destul de dificil; ea dorea „să ardă kaloriile”. Și nu prea aveam ce să fac să le opresc. Unele dintre acele doamne se implicaseră atât de mult în exerciții, încât camera începuse să semene cu o baie de aburi. Indiferent cât încercam să le conving că nu este înțelept să practici astfel de exerciții fizice violente, niciuna dintre ele nu dădea vreun semn că m-ar fi crezut. Privindu-le, am avut sentimentul că multe dintre ele vor simți mai mult decât că au „ars calorii” a doua zi, după ce mușchii lor vor fi avut timp să devină rigizi, ca formă de protest față de neobișnuita pedeapsă la care fuseseră supuși.

După o ședință de relaxare a mușchilor de zece minute, desfășurată pe podea, pentru care am insistat ca toată lumea să o efectueze, am fost surprinsă și uimită să o aud pe Endah cum cheamă personalul să servească răcoritoare. La intrarea în sală, lacheii în uniformă ridicară cu grijă șervetele albe ca zăpada care acopereau mesele, pe care nu le remarcasem până în acel moment, scoțând la iveală prăjituri cu frișcă, pateuri și dulciuri, dar și băuturi dulci, roz, cu lapte, ceai și cafea în vase de argint. Eram de-a dreptul interzisă. Fiecare calorie de care tocmai scăpaseră era înlocuită întregit chiar în

fața ochilor mei. Ceea ce începuse ca o ședință de aerobic se transformase într-un ceai pentru gurmanzi!

Pe parcursul următoarei zile, am auzit că mulți dintre bărbații din eşaloanele superioare ale societății din Terengganu erau foarte uimiți de neașteptata incapacitate a soțiilor lor de a merge, de a sta jos sau de a se mișca prin casă fără a simți dureri extreme. Și, în ceea ce privește rugăciunile, am primit câteva rapoarte telefonice de la participantele la noile cursuri de aerobic care îmi spuneau că fuseseră lovite de o imobilitate neașteptată, fiind incapabile să îngenuncheze ori să stea în pozițiile necesare ritualurilor implicate de rugăciune. Trebuie să admit că nu am rezistat să nu adopt atitudinea „v-am spus eu”, în timp ce aceste povești ajungeau la mine. Dar, una peste alta, lecțiile noastre de aerobic au fost declarate un succes de către Endah, iar doamnele ei aveau să continue vreme de mai multe luni cu un program de exerciții energice și o masă copioasă la final.

TREIZECI

Boala lui Iddin s-a declanșat din nou, inexplicabil după șase luni, provocându-mi o stare de panică și neîncredere profundă în sistemul medical malaezian. De data aceasta, i-am ținut piept lui Bahrin și am insistat să mi se permită să îl duc pe Iddin acasă, la Melbourne, pentru tratament de specialitate. Soțul meu se supără pe mine pentru că insistam să obțin părerea unui medic australian, îmi spuse că va trebui să nu mai aștept să găsesc medicină occidentală în Malaysia și mă acuză că reacționez exagerat. Însă am refuzat să dau înapoi și am fost sprijinită de soacra mea, care era și ea de acord că trebuia cât mai repede să fie găsită cauza hemoragiei lui Iddin și că era preferabil ca acest lucru să se întâmple în Australia. Nu aveam de gând să permit ca băiatul

meu să fie consultat și analizat inutil de aceiași doctori din Kuala Lumpur.

În cele din urmă, Bahrin cedă când am pomenit de asistența medicală gratuită de care beneficiau toți australienii în cadrul serviciului medical australian. Se înfoie de plăcere la ideea că nu va trebui să plătească niciun bănuț pentru îngrijirea lui Iddin. După nașterea lui Iddin, luasem împreună cu Bahrin hotărârea de a-l înregistra drept cetățean australian. Bahrin ținea foarte mult ca fiul nostru să învețe la Melbourne, așa cum făcuse și el, și discutaserăm și despre posibilitatea de a ne întoarce la un moment dat și de a locui acolo. Așa că lui Iddin i s-a emis un certificat de naștere de către înaltul Comisariat Australian din Kuala Lumpur, după ce am depus o cerere comună, la care fusese martor secretarul particular al sultanului. Aerul autosuficient al lui Bahrin îmi făcea greață. Aveam mai mulți bani decât ne trebuia pentru a putea plăti. Asistență medicală de specialitate și, în orice caz, soțul meu cheltuia mai mult pe garderoba sa decât estimam că ar fi însumat întreaga factură pentru medici.

Am zburat către Australia împreună cu Iddin însoțiți de sultan și familia acestuia cu Singapore Airlines; ei le înscriseră pe Irma și Anna, cele două fete mai mici, la o școală cu internat. Odată ajunsă acolo, am rămas pe cont propriu. Mi-am petrecut câteva zile dormind pe un scaun lângă patul lui Iddin de la Spitalul Regal de Copii din Melbourne. Am refuzat să-l las singur la spital pentru că încă mai alăptam și pentru că începea să plângă dacă nu mă mai vedea. După cinci zile, în timpul cărora hemoragia încetase și după o serie fără sfârșit de analize și teste, specialistul declară că probabil Iddin avusese polipi intestinali. Chirurgul mi-a explicat că trebuie să supraveghez cu atenție dieta lui Iddin, pentru a mă asigura că nu se va constipa niciodată, și să continui să îl alăptez cât de mult timp se va putea, pentru a evita alergiile

care ar fi putut fi cauzate de laptele de vacă. Am părăsit spitalul mult mai încrezătoare și mulțumită că, în cele din urmă, puteam avea încredere în diagnosticul pus. Apoi, m-am dus glonț să arăt copilul străbunicii lui, bunica mea.

Bunica a fost foarte încântată să îl vadă pe Iddin și și-a petrecut cât mai mult timp cu puțință cu noi. Bahrin a venit și el la Melbourne pentru o scurtă vacanță și, timp de zece zile minunate, omul pe care îl știam și de care mă îndrăgostisem a ieșit din nou la lumină. Ai fi zis că se trezise brusc dintr-un somn lung. Ne plimbam de mână pe stradă, el împingând cu mândrie căruciorul, și ne petreceam ore întregi vorbind în timp ce mâneam la restaurant sau cumpăram haine pentru Iddin.

Înainte de a pleca din Terengganu, Endah mă rugase să fac niște cumpărături pentru ea. Înarmată cu o importantă sumă de bani și cu o geantă mare, am început să colind. Pantofi cu dantelă din fir de aur de la Manolo Blahnik, papuci de mătase negri de la Salvatore Ferragamo și două poșete mici de seară – una din satin alb cu lucrătură complicată din mărgelile și cealaltă din metal auriu, de la Dior. Bahrin nu a comentat faptul că făceam cumpărături pentru Endah, cât timp acest lucru nu îi stânjenea propria orgie de cheltuieli la magazinele lui favorite. Pentru câteva zile scurte, m-am răsfățat plimbându-mă cu pași mari în jeanși și pulovere, simțindu-mă ca o persoană obișnuită și mâncând pizza până mi se făcea rău. Însă venise timpul întoarcerii la Terengganu și la viața paralizantă pe care o duceam acolo. A fost absolut sfâșietor să o las pe bunica și să știu că va pierde mult din primii ani de viață ai lui Iddin. Și era, de asemenea, înspăimântător cum, din momentul în care ne-am dat jos din avion la Kuala Lumpur, Bahrin a revenit la personalitatea lui malaeziană și la răceala la care mă așteptam din partea lui.

Perioada care a trecut între prima și cea de-a doua sarcină a mea pare a fi marcată de încercările mele de a obține

aprobarea soțului meu. Aș fi făcut orice ca Bahrin să recunoască faptul că noi doi împărțeam mult mai mult decât o adresă și un fiu. Privind în urmă, cred că îmi petreceam fiecare moment în care eram împreună cu Bahrin agitându-mă emoționată, încercând să trec dincolo de autosuficiența lui și să obțin mai mult decât enervare și dispreț. Dar, mai mult decât orice, voiam să îmi spună că e fericit. Fericit că e căsătorit cu mine, fericit de viața pe care o duce, fericit pentru că are un fiu și, mai presus de toate, fericit că sunt a lui. Uneori, cu durerea așteptării și a singurătății cauzate de răceala lui emoțională, îl întrebam dacă e fericit. Ținându-mi suflarea, îi așteptam răspunsul, rugându-mă ca el să se întoarcă spre mine zâmbind, să mă ia în brațe și să îmi declare categoric: „Da “. Dar acest lucru nu se întâmpla niciodată. În schimb, răspundea: „Sunt mulțumit, e de-ajuns “, cu o astfel de expresie de resemnare pe față, că mă simțeam de două ori rănită: de indiferența lui și de lipsa de pasiune.

Nimic din ceea ce făceam sau ziceam nu-i putea aduce pofta de viață. Resemnarea lui și acceptarea faptului că era doar „mulțumit” mă dureau mai mult decât o palmă și mă lăsau fără niciun pic de speranță. „Mulțumit” era un cuvânt oribil de calduț, fără nuanțe și fără promisiuni. Ai fi zis că, prin el, Bahrin îmi spunea că nu are rost să mai așteptăm ceva de la mariajul nostru și că stoicismul lui în fața unei vieți care nu-i oferea nimic mai mult decât o mulțumire calduță era recomandabil.

Mulțumirea lui Bahrin nu slăbea dominația pe care o exercita asupra mea. Dimpotrivă, îi întărea sentimentul de proprietate. Lucruri simple, precum un cont de bancă pe numele meu, ieșeau din discuție și „totalmente nepotrivite”, conform spuselor lui, din moment ce eu nu câștigam niciun ban. În opinia sa, el era stăpânul casei și nu putea să aibă încredere în mine nici cât să-mi dea acces la contul

gospodăriei: carnetul de cecuri era doar domeniul lui. În fiecare lună, îmi aducea o sumă mare de bani pentru cheltuielile casei și salariile personalului. Trebuia să îi cer lui bani pentru orice alte cheltuieli neașteptate sau pentru întreținerea casei. Când, din cauza ruginii din apa pe care o foloseam în gospodărie, a trebuit să instalăm un nou rezervor de apă afară, s-a înfuriat și a început să țipe că este vina mea; eram vinovată pentru că puseseam la cale povestea cu noul rezervor, din moment ce eram o australiancă leneșă, obsedată de lucruri noi.

În cele din urmă, când noul rezervor a fost ridicat și instalat, a refuzat brusc să dea bani pentru el. Nici n-a vrut să discute, plecând în alt stat, „cu afaceri”. Mak și cu mine rămăseserăm cu problema modului în care aveam să plătim rezervorul proaspăt instalat. Amândouă știam că, odată ce Bahrin face o astfel de afirmație, nimic nu-i va schimba părerea. În timp ce mama lui bodogănea spunând că Bahrin fusese mereu zgârcit, chiar și când era copil, am început amândouă să căutăm o modalitate de a face rost de șapte sute de ringgiți malaezieni. Toți banii mei de la *Hantar Belanjar* fuseseră cheltuiți de multă vreme pentru o sobă electrică, un frigider și mobilă. Singura alternativă care îmi rămânea era de a vinde câteva dintre bijuteriile mele pentru a acoperi factura. Lucrul a fost aranjat de Mak printr-un intermediar, asigurându-se că identitatea mea ca vânzător era protejată. Era o măsură la care voi fi nevoită să apelez de multe ori de-a lungul anilor când, din cauza vreunui acces de furie, Bahrin nu îmi dădea banii pentru gospodărie ori refuza să plătească facturile de electricitate sau de telefon, citând proasta mea gospodărire sau risipa ca justificare. Cu toate acestea, dacă meniul de seara nu se ridica la standardele lui, din cauza faptului că nu aveam bani de cumpărături, primeam nu numai o predică despre modalitatea neglijentă de a ține o gospodărie, ci și o bătaie.

Nu am putut niciodată să înțeleg felul cum se făceau cumpărăturile la piață în Terengganu. Pentru început, trebuie să spun că piețele nu semănau deloc cu halele curate cu alimente și cu tarabele prevăzute cu frigidere ale măcelarilor din Melbourne sau din Elite pârț de lumii occidentale. Eram uluită de faptul că piețele lor erau incredibil de murdare, cu canale deschise și tomberoane cu gunoi pe care mișunau muște, sau lipite de tarabele unde se vindea pește. Era ceva absolut obișnuit să vezi coșuri de trestie pline de gunoaie și coji de fructe clătinându-se din cauza șobolanilor care se băteau pentru bucățelele mai gustoase. Pentru carne și pește nu existau frigidere și nicio tarabă de inox la vedere. Carnea de vită era un lux de care nu se auzise în Terengganu, iar carnea pentru friptură, importată din Australia sau Statele Unite și adusă cu avionul din Kuala Lumpur, se putea obține doar în hotelurile pentru turiști străini.

Legumele proaspete și carnea erau lucrurile cele mai scumpe de pe lista noastră de cumpărături și ceva ce aducea cu o extravaganță pentru oamenii obișnuiți. Carnea roșie disponibilă pentru populație, în general, inclusiv pentru familia regală, era carnea de bivoliță, tare ca o opincă și destul de suspectă în ceea ce privește prospețimea. De fapt, nu se putea cumpăra o bucată de carne, cum ar fi mușchi de vacă, antricot, noadă sau coastă: bivolița era vândut cu halca, o bucată greu de descris de carne tăiată dintr-o zonă la fel de greu de identificat a animalului. Puiul era foarte scump, tăiat și jumuit pe loc pentru cumpărător. Nu mâneam mult pui. Nu îmi plăcea să cumpăr pui din cauza rotunjimii dubioase a acestuia, provocată de injectarea necontrolată și nesupravegheată științific cu antibiotice și steroizi, practică în Malaysia pentru a crește dimensiunile păsării. Aceste injecții umflau puiul în așa hal, încât, la o analiză atentă a carcasei, se putea observa o substanță gălbuie,

foarte vizibilă, între piele și carne. Peștele era caracteristic majorității dietelor malaeziene, variind de la anșoa uscat la friptură din ton, *ikan tendiri*.

În hala principală din piață, un loc umed și neigienic, bivolul și peștele, crevetele și puiul și, din când în când, câte o bucată de carne de capră stăteau toate neacoperite, pe tejghele din piatră, lângă jgheaburi deschise, pline de sânge, apă și măruntaie de pește. Fructele, legumele, nucile, orezul și delicatesele, alături de bunătațile de sezon, cum ar fi ouăle de țestoasă și fructele de durian erau vândute în aer liber, într-o piață care se învecina cu hala de alimente. Aici, bătrâne ofilite stăteau ghemuite lângă coșurile cu mâncare, în căutare de clienți, cu picioarele băgate în papuci de plastic, cu dinții înnegriți de atâta mestecat nucă de betel. Femeile din familie m-au sfătuit cu înverșunare să nu mă mai duc în piață, niciuna dintre ele netrecând nici moartă pe lângă acel loc; toate cumpărăturile erau făcute de către bucătarii sau șoferii lor. Trebuie să recunosc că, după câteva expediții la piață, însoțită de un servitor care îmi era și translator, am fost mai înclinată să las cumpărăturile pe seama bucătarului. Întotdeauna au fost însă ceva probleme în ceea ce privește cantitățile și comenzile, din moment ce foarte puțini dintre slujitorii familiei regale nu erau analfabeți.

Tengku Zaleha, soacra mea, insista ca servitorii noștri să gătească în *dapur*, bucătăria de vară, o cocioabă în care nu se putea locui, darămite să se poată găti. Detesta mirosul de mâncare și prefera ca servitorii să gătească la soba cu kerosen din *dapur* în loc să gătească cu gaz. În bucătăria ei occidentală, din casă, avea un frigider și o sobă electrică cu două ochiuri, pe care se încălzea mâncarea și se prepara hrana pentru pisici. În timpul șederii mele în Malaysia, am avut unul sau doi bucătari, în funcție de starea de spirit a lui Mak. Se simțea în largul ei să angajeze și să concedieze

bucătări pentru noi, dar și pentru ea și, adesea fără motiv, servitorii nu îi mai erau pe plac și erau înlocuiți în decursul unei singure zile.

Deși nu a arătat nimic în afară de bunătate și sprijin față de mine în timpul căsniciei mele, să trăiești alături de soacră nu este cel mai ușor lucru. Mak intra și ieșea din casa noastră când voia și i se părea normal. În rarele ocazii în care Bahrin ne permitea mie și lui Iddin să îl însoțim la Kuala Lumpur, când veneam acasă, descopeream că Mak luase inițiativa de a-mi rearanja dulapurile sau mobila. Nici lenjeria mea intimă nu era în siguranță. Îi schimba și acesteia locul, uneori sortându-mi garderoba și dând de pomană hainele pe care credea că nu le mai port. Eram constrânsă de eticheta impusă poziției mele să nu mă plâng, să nu îi interzic să facă lucrurile acestea cât se poate de enervante. Singura dată când am făcut-o a refuzat să îmi vorbească timp de mai multe săptămâni și mi-a transmis mesaje prin intermediul surorilor ei sau al servitorilor. Trebuia să am mai mult tact: trebuia să fiu mută.

Am învățat de timpuriu în noua mea viață că a pierde sprijinul soacrei în această societate necunoscută era echivalent cu a mă transforma într-o paria față de întreaga familie, în general, riscând prin această retragere a sprijinului sugestia că actuala noră poate fi înlocuită cu un model mai nou și mai atrăgător. Unul dintre punctele mele forte în ochii familiei regale era tocmai faptul că fusesem acceptată ca noră de către Tengku Zaleha, chiar dacă eram străină. Acest lucru era valabil și în relația mea cu Endah. Cu acești doi susținători, foarte puține persoane își puteau permite să mă privească de sus.

Mak fuma țigară de la țigară și avea o atitudine aproape compulsivă față de îmbăiere, lucru care o făcea să petreacă două sau trei ore în fiecare zi în cadă. Era o femeie care nu gătise niciodată, nu spălase niciodată și nu citise nicio carte

în afară de Coran și de scrierile sfinte islamice. Avea o adevărată pasiune pentru mașini și o colecție de cincisprezece feline, niciuna dintre acestea neputând face nimic rău în opinia ei. Supunerea în fața superiorității masculine era un lucru adânc înrădăcinat în ea, influențându-i perspectiva în toate fațetele vieții de zi cu zi și făcând-o să-și subestimeze propria valoare. Tengku Zaleha era fiica sultanului de Terengganu, fostul rege al Malaysiei, care avusese patru soții și zece copii. Fusesse crescută într-un mediu de palat și intrigă de familie unde rivalitatea între frați nu era ceva rar. Răposatul ei tată, un om autoritar și manipulator, controlase fiecare aspect din viața copiilor și nepoților lui, gândindu-se foarte puțin la faptul că aveau să fie nevoiți să se descurce singuri după moartea lui. Mai ales fetele din familie fuseseră afectate de statutul lor social și de educația primită, trecând de sub influența tatălui lor sub cea a soților, prin căsătorii aranjate.

Mak nu avea nicio idee despre partea domestică a vieții, și conceptul de gospodărie i se părea mai degrabă un lucru romanțios decât o treabă pentru servitori. Într-o după-amiază, s-a gândit că ar fi amuzant să își spele hainele, așa că a turnat toată cutia de detergent într-un mic lighean de plastic, pe care l-a umplut până la buză cu apă, în care și-a înmuiat apoi una dintre hainele de mătase. Sora ei, Zainah, servitorii și cu mine asistam amuzați în timp ce ea, ghemuită la marginea terasei exterioare, freca, împrășca și chicotea de plăcere, uimită de normalitatea mișcărilor ei.

Confruntată cu apariția primului ei nepot, și ea, și mătușa Zainah au fost cuprinse de o frenezie de instincte de cloșcă. Trebuia să le supraveghez foarte atent pe amândouă în vremea când Iddin era micuț, pentru că nu prea aveau idee de igiena de bază sau de poziția corectă în care trebuiau să țină un copil. Niciuna dintre aceste femei nu avusese grijă de propriii copii. Un detașament de servitori și de doici, pus la

dispoziție de către sultan, avusese acest rol, schimbând scutece, dând de mâncare cu biberonul și, în general, lăsându-le pe ele să se relaxeze.

Nu cred că am să uit vreodată o scenă comică petrecută la puțin timp după nașterea lui Iddin. Eram destul de ocupată cu coptul biscuiților și al prăjiturilor pentru festivalul Hari Raya, care marchează sfârșitul lunii de post la musulmani, așa că Mak și mătușa Zainah s-au oferit să mă ajute și să îmi schimbe pe Iddin. Întrucât foloseam doar scutece de unică folosință, care nu implicau utilizarea acelor de siguranță, nu credeam că această simplă operațiune le va pune probleme. L-am predat pe Iddin admiratoarelor lui nerăbdătoare. După mai bine de patruzeci și cinci de minute, cei trei tot nu ieșiseră din dormitor, așa că m-am dus să văd ce se întâmplase. Le-am găsit pe Mak și pe mătușa Zainah scuturate de un râs nervos și roșii la față de rușine, o cutie întreagă de scutece de unică folosință aruncate pe jos și devenite absolut imposibil de folosit, iar pe Iddin stând în fundul gol pe măsuta de schimbat scutecele.

Se părea că aceste două doamne nu reușiseră să bage un băieței într-un scutec de unică folosință fără să dea cu cremă de protecție peste banda adezivă, prin urmare făcând ca scutec după scutec să devină inutilizabil.

Din păcate pentru Mak, punctul ei slab era tendința de a fi ipohondră și fascinația pe care o încerca față de medicamente, pe care le folosea ca panaceu pentru plictiseala și nefericirea care îi dominau viața. Știu din discuțiile cu ea că regreta mult faptul că nu își cunoștea bine fiul, pe Bahrin. Singura problemă era că nu știa cum să mai creeze o legătură cu el când acesta ajunsese la vârsta de 28 de ani.

Atitudinea lui Bahrin față de mama sa nu indica altceva decât dispreț. Îmi declarase în mai multe rânduri că atenția pe care i-o acorda sau orice conversație pe care o avea cu ea

erau dintr-un respect filial obligatoriu, așa cum este stabilit în Coran. Era foarte trist că obligația lui morală nu trecea la respect și considerație intelectuală sinceră pentru Mak, întrucât deși avea grijă să își ascundă disprețul pentru ea prin politețe și bani, ea observase totuși lipsa lui de sentimente și se plângea adesea că și-ar fi dorit să fi ținut la el când era mic la fel cum țineam eu la nepotul ei Iddin. Dar protocolul regal și frica atotputernică față de răposatul sultan împiedicaseră un astfel de contact.

Mak făcea tot posibilul pentru a încerca să ne țină pe mine și pe Bahrin împreună, în singurul mod pe care îl cunoșteau ea și familia ei. La fiecare nou semn al diverselor și variatelor aventuri ale lui Bahrin, mă țâra să îl consultăm pe cel mai la modă *bomoh*, echivalentul unui vraci, cu ceva înclinații spirituale, la acel moment în vogă în rândul femeilor din familie. Nu conta cât de tare îmi exprimam îndoiala față de aceste practici vrăjitorești dubioase, ea insista să îmi îndeplinesc dorințele. În ceea ce mă privește, m-am resemnat până la urmă să merg după ea în sate îndepărtate, pentru a mă întâlni cu o mulțime de escroci și escroace, care se vindeau sub titulatura de vraci ai inimilor sfărâmate. Acești *bomoh* practicau o formă de misticism malaezian adânc înrădăcinată, care nu era privită cu ochi buni de adepții mai fervenți ai islamului. Așa că, pentru a face ca leacurile și poțiunile lor să fie acceptate de către clienții lor cu frică de Dumnezeu, murmurau versete din Coran, în timp ce scriau pe bucățele de pânză, ardeau fotografii sau „binecuvântau” apă sfințită – toate în numele lui Allah – și strângeau o remunerație importantă pentru deranjul lor.

Cu cât aflam mai multe despre misticismul practicat în Malaysia, cu atât mai uimită eram de aparenta acceptare și utilizare a *bomohilor* de către populație, în general. Era un popor superstițios și nici măcar cei mai cultivați medici pe

care i-am întâlnit nu se îndoiau de existența ginilor sau a spiritelor. Ginii, după cum îmi spunea Che Gu Aii, tutorele meu în probleme religioase, locuiau pe pământ și făceau rele și farse dacă erau jigniți. Citând, cică, pasaje din textele islamice, spunea că ginii pot fi invocați prin rugăciuni și incantații, fie pentru a proteja o casă, fie pentru a distruge pacea și sănătatea mintală a locuitorilor ei. Acesta era unul din motivele pentru care versetele coranice erau agățate deasupra ușilor: pentru a apăra de rău. Luați aminte, Che Gu Aii credea, de asemenea, că primii pași pe Lună realizați de echipajul lui Apollo " nu erau nimic mai mult decât o cascatorie de la Hollywood. Credea că Neil Armstrong mersese printr-un decor de film inteligent construit, și nu pe suprafața Lunii. Acesta, pronunța el solemn, era „încă un exemplu de propagandă ticăloasă americană”, lucru pe care niciun musulman adevărat nu-l înghite.

TREIZECI ȘI UNU

Iddin creștea într-un ritm amețitor, transformându-se într-un copil inteligent și frumos. Avea cel mai fermecător surâs și de fiecare dată când era gădilat râdea din toată inima. Petreceam ore întregi împreună, ghemuiți în patul meu mare, în timp ce îi citeam povești și îi cântam cântece pentru copii. Îi plăcea, în special, să se joace cu degețelele, doar că trebuia să fiu atentă să nu folosesc cuvântul „purceluș” în preajma lui Bahrin, pentru că prohibiția musulmană la carnea de porc se extindea chiar și la cântecelele pentru copii. Îmi era frică de faptul că, din cauza credințelor și restricțiilor la care era supus, Iddin nu avea parte de joaca și stimularea care sunt absolut normale pentru puștii din Europa și Australia, lucruri simple, cum ar fi să se murdărească la groapa de nisip ori să se joace cu apă. Am provocat o adevărată revoluție când am insistat ca Iddin

să se joace sub supravegherea mea afară, la umbră. La aproape doi ani, cu un frățior sau o surioară deja pe drum, eram hotărâtă ca el să devină un băiețel sigur pe el și rezistent și, în ceea ce mă privea, acest lucru însemna să se bucure de copilăria lui – chiar și murdărindu-se. Unul dintre jocurile preferate ale lui Iddin era să se joace cu furtunul din grădină, pe lângă distracția de a privi la caprele mele, Noneng și mama lui, Susu.

Îi cumpărasem pe Susu și Noneng la puțin timp după nașterea lui Iddin. Din moment ce tradiția și religia îmi interziceau să am drept animal de companie un câine, hotărâsem că era cel mai bine să am o capră. Susu era o capră albă, cu părul scurt, care îmbătrânise și abia scăpase de cuțitul măcelarului în momentul în care am cumpărat-o împreună cu puiul ei. Noneng era un animăluț jucăuș și plin de viață, vioi și foarte alintat, cu blănița maronie cu pete negre. Reușisem să îl dresiez cât de cât și îi dădeam voie să între în casă uneori, când Bahrin era plecat la serviciu. Din păcate, Noneng nu înțelegea că intrarea în casă se făcea doar cu invitație; se plimba prin camera de zi și se urca pe canapea, unde behăia sonor, refuzând să se miște până nu îl scărpinam după ureche. Aveam un țarc pentru capre construit în grădină și un coteț pentru găini. Animalele de companie erau o sursă de uimire pentru rudele cu care mă învecinam, care dădeau din cap când auzeau de faptele mele și mă etichetau drept excentrică.

Greșisem când crezusem că apariția lui Iddin ar fi putut topi gheața dintre mine și Bahrin. Eram în foarte mare măsură singurul părinte, contribuția majoră a lui Bahrin la viața fiului nostru reducându-se la câte o plimbare ocazională cu mașina, în familie, după-amiaza, în timpul cărora noi abia dacă schimbam două vorbe, pe locurile din față, iar Iddin stând în spate și gângurind fericit. Momentele pe care le petreceam jucându-se cu Iddin erau puține și la

intervale mari. Bahrin refuza să înțeleagă că un copilaș nu poate fi, pur și simplu, pornit și oprit. Acest lucru provoca probleme, din moment ce Bahrin nu se juca cu Iddin pentru lungi perioade de timp. O mică hârjoneală sau un gădilat, o plimbare în spate în jurul grădinii și apoi nimic. Se îndepărta brusc de Iddin, lăsându-l pe copil confuz. Bahrin se îndepărta de fiul lui la fel cum mă scotea și pe mine din inima lui. Era destul de greu să te descurci cu Iddin când izbucnea în plâns, neînțelegând că tatălui său niciun lucru nu-i putea capta mult timp interesul.

La sfârșitul lui 1984, mi-am dat seama că sunt însărcinată din nou. Știam exact când trebuia să nasc și puteam indica momentul concepției aproape la oră, atât de puține și de îndepărtate erau ocaziile în care acest lucru s-ar fi putut întâmpla. Când i-am spus lui Bahrin că sunt gravidă, a arătat puțin entuziasm și m-a întrebat politicos când urma să nasc. Această sarcină m-a solicitat mai mult decât cea cu Iddin, vlăguindu-mă și făcându-mă să mă descurc greu ocupându-mă și de un copil plin de energie. Încă îl mai alăptam pe Iddin la culcare, la recomandarea medicilor din Melbourne, dai și după indicațiile din Coran, care spune că o mamă musulmană trebuie să își alăpteze fiul cel puțin doi ani, deși Iddin mânca hrană solidă și bea suc din cană. Un alt motiv pentru care continuasem să alăptez era că laptele proaspăt era un lux în Malaysia, iar formulele de lapte praf disponibile în Terengganu erau produse aruncate de marile companii multinaționale în țările din Lumea a Treia, cu data „bunului de consum” de mult timp expirată. Planul meu era de a-l înțărca pe Iddin prin luna a patra sau a cincea de sarcină, făcând astfel loc pentru viitorul copil. Doream să încerc să dezvolt o legătură puternică între Iddin și viitorul lui frățior sau surioară și să evit rivalitățile pe cât posibil între frați. Speram ca Iddin să fie destul de sigur de dragostea mea pentru el, ca să-l accepte pe noul „său” copilaș, după cum îi

zicea, fără prea multe probleme.

Înainte de a avea copii, lumea mea se învârtea în jurul lui Bahrin. După nașterea lui Iddin și în ceea ce îl privește pe Bahrin, acest lucru încă se mai întâmpla.

Mă trezeam destul de devreme, pentru a mă asigura că micul dejun era pregătit pentru el. Bahrin își spunea rugăciunile, în funcție de dispoziție sau de cât de pios era în dimineața respectivă. Nu era niciodată nemaivăzut de sânguincios în ceea ce privește rugăciunile, cu excepția momentelor în care erau și martori care să îi vadă aplecarea spre Allah; atunci sfînțenia lui era pentru public și își făcea loc prin abluțiunile rituale cu mare plăcere, purtând *sarong* și despăturindu-și covorașul de rugăciune. După trei ani de căsătorie, mă obișnuisem cu imaginea pe care o construia pentru public, cu modestia cultivată pe care mi-o descria drept destul de regală și destul de inteligentă pentru a-i face pe oameni să creadă că îi privea ca pe niște egali. Acest lucru, îmi spunea Bahrin cu mândrie, îl învățase la o vârstă fragedă, în școală, și socotea că e un instrument folositor. Religia și modestia, îmi predica el, erau cheile necesare pentru afaceri și viitorul lui politic. Își urmărea cu mare pricepere scopurile și era foarte priceput s-o facă și pe supporterul de fotbal, dar și pe prințul religios și modest. Uneori, priveam stupefiată cum îi făcea pe funcționarii publici și pe partenerii de afaceri să se ploconească, în momentul în care îi dezarma foarte calculat. Mă întrebam dacă aveau habar că au în față doar un actor, foarte bun în meseria sa, un om care se ascundea în spatele unei fațade și care crea o iluzie, având mereu un plan politic în minte.

Abia după ce Bahrin pleca la serviciu puteam să mă consacru în întregime lui Iddin. Băile lui de dimineața și momentele în care se juca erau cele mai frumoase clipe ale zilei; era cu adevărat un copil al apei și îi plăcea să se bălăcească. Cred că, dacă l-aș fi lăsat, Iddin ar fi petrecut

majoritatea timpului dezbrăcat și în cadă. Mak venea de îndată ce Bahrin pleca la serviciu. Rareori se aventura pe lângă casa noastră când Bahrin era acasă – îi era frică de schimbările de dispoziție ale fiului ei, pe care le descria drept *bekeng*, groaznice. Stăteam împreună și ne jucam cu Iddin și, în timpul somnului lui de dimineață, Mak recita din Coran, iar eu citeam cu atenție ziarele malaeziene și englezești. Era mai mult o obișnuință, pentru că știam că cele trei pagini de „știri” erau cenzurate la sânge de guvern și nimic nu apărea în presă fără a fi verificat în amănunt mai întâi. Parcurgeam cu atenție fiecare pagină, căutând o mențiune despre Australia; de obicei, nu era nimic de interes, în afară de știrile despre familia regală malaeziană; majoritatea acestora le auzisem deja din bârfele mereu prezente și foarte eficiente.

Bahrin, care își deschisese deja un birou de arhitectură, ajungea acasă la prânz pentru o masă completă, cu patru feluri, întorcându-se la serviciu după somnul de după-masă. Pentru a umple golul din după-amiezile mele, citeam și reciteam un impresionant număr de cărți. Nu era locul în care telenovelele să aibă succes; programul de televiziune începea doar de la ora 16 și chiar și atunci era cenzurat atât de sever, încât scenele care includeau săruturi, chiar și cele mai blânde, erau tăiate din toate filmele. Cum nu aveam alte librării, cu excepția celor religioase din Terengganu, eram nevoită să import cărți cu lada din Singapore și Kuala Lumpur, câteodată chiar de la Londra.

Dar chiar și lecturile mele erau atent supravegheate de Bahrin, care folosea împotriva mea această mică plăcere, adesea interzicându-mi să citesc zile la rând ca pedeapsă pentru fapte reale sau imaginare. Știa foarte bine că aceste cărți erau singura mea cale de evadare, fereastra mea către lumea din afară și o modalitate de petrecere a timpului petrecut frumos. Când era foarte furios, adesea mă blestema

și îmi striga că nu ar trebui să citesc, că eram singura femeie din familia lui care făcea asta și că alesesem să citesc ca să-l jignesc pe el. Mă acuza că încerc să fiu diferită și că sunt arogantă, că îmi otrăvesc mintea cu „publicații murdare *mai saleh* “. Bahrin îmi făcea din ce în ce mai mult astfel de reproșuri, pentru totul și pentru orice, de la o carte de Charles Dickens până la felul în care stăteam jos. Făceam tot posibilul să aprob ori să ignor insultele și furia lui. Învățasem că, dacă făceam altfel, însemna să îi provoc și mai mult furia și, cu toate acestea, încă mai doream să îi fac pe plac soțului meu.

Să-i fac pe plac lui Bahrin nu era foarte ușor. Era enervant și cârcotaș în foarte multe privințe, încât trăiam în teroare că nu voi reuși să-i fac pe plac niciodată. Hainele lui și modul în care aveam grijă de ele erau o sursă constantă de îngrijorare pentru mine. Camera special destinată hainelor era plină cu lucrurile lui; ale mele erau depozitate în șifoniere din zona de serviciu a casei, deoarece nu era destul loc pentru toate. Pantofii lui Bahrin erau ținuti pe niște rafturi lângă depozitul de haine, pantofi englezești impecabil lustruiți, cu ciucuri sau de tip papuc, mărimea treizeci și opt și jumătate. Încă îmi amintesc sunetul pe care îl făcea când își alegea pantofii, în fiecare zi, de pe suportul lor, și le dădea drumul pe podeaua terasei, gata să se încalțe. În momentul în care atingeau podeaua, aceștia scoteau un sunet sec, dar cu rezonanță, care se auzea în toată casa și îi semnala iminenta plecare.

Sunt sigură că Bahrin îl imita pe răposatul lui bunic în ceea ce privește obsesia pentru haine. Și fostul sultan fusese mereu impecabil îmbrăcat și hainele lui erau păstrate cu grijă, iar o parte din palat era încă rezervată lucrurilor sale – exact în felul în care el le lăsase, cu uniformele întinse și pantofii foarte lustruiți și depozitați în pungi speciale. Legile impuse de Bahrin cu privire la haine erau foarte detaliate,

până la ultimul fir de ață. Zah, care era servitoarea însărcinată cu spălatul și călcatul, trăia cu frica de a nu atrage mânia stăpânului ei și petrecea ore întregi întreținându-i ținutele. Toate cămășile trebuiau puse pe umerase din plastic, încheiate la al doilea nasture și cu fața spre stânga. Apoi, trebuiau puse în grupuri pe culori, roz cu roz, alb cu alb, cele cu dungi la cele cu dungi și cele galbene la galbene; mai erau grupate și după lungimea mânecii, cele roz cu mânecă scurtă cu cele roz cu mânecă scurtă și așa mai departe. Fiecare cămașă era proaspăt apretată și atârna fără a se atinge de cea de alături; dacă apărea cumva și cea mai micuță cută după o lună de stat pe umeras, trebuiau să fie recălcate. Ca măsură de precauție, numerotasem toate cămășile lui Bahrin cu un stilou special, de la 1 la 169. Făcusem acest lucru pentru că promisem palme și lovituri când nu putusem găsi o anume cămașă și voiam să știu unde se afla fiecare dintre ele. Eram sigură că unele dispăruseră în timpul călătoriilor sale de afaceri în Kuala Lumpur. Nu eram sigură dacă le lăsase la hotel sau în casa tatălui său, și acesta era singurul lucru la care mă putusem gândi pentru a mă ajuta să le țin socoteala.

Pantalonii aveau un alt set de reguli. Fiecare pereche trebuia să fie pusă pe un umeras individual din lemn, pentru a micșora riscul apariției și celor mai mici cute pe crac când erau atârnați pe umerase mai subțiri. Din nou era aplicată gruparea pe culori, cum era și modul în care aceștia atârnavă, cu betelia la stânga și cracul pantalonului pe dreapta. Bahrin avea obiceiul enervant de a face inspecții neanunțate ale dulapului, în timpul cărora trebuia să stau în cameră privindu-l cum își cerceta fiecare cămașă și își trecea mâna printre pantaloni pentru a verifica dacă stau cum trebuie pe fiecare parte. Pentru a preveni orice manifestare de nemulțumire din partea lui, de obicei verificam dulapul în fiecare zi.

În cea de-a patra lună de sarcină începusem să am migrene îngrozitoare, care mă făceau să zac în pat și câteva zile la rând. Era o adevărată luptă să am grijă de Iddin, darămite să mai și supraveghez fiecare detaliu din gospodărie. Într-o dimineață, în timp ce stăteam în pat cu draperiile trase, pentru a nu lăsa lumina soarelui să între, cu un pachet de gheață pe cap și cu aerul condiționat la maximum, cu speranța că o temperatură mai scăzută putea diminua presiunea pe care o simțeam în spatele ochilor, Bahrin intră ca o furtună în cameră. Se repezi către pat și mă trase cu brutalitate către dulap, mârâind:

— Uită-te la asta, uită-te doar la asta!

Nu știam despre ce vorbește. Abia dacă puteam vedea, pentru că se învârtea camera cu mine, iar eu făceam tot posibilul să nu vomit în timp ce stăteam acolo, clătînându-mă amețită.

— Ce s-a întâmplat, dragule? am spus, încercând să îmi fixez mai bine privirea.

— Asta, asta! mugi Bahrin, gesticulând sălbatic către rândurile de pantaloni. Curvă australiancă puturoasă! Nu ești în stare nici măcar să îmi păstrezi hainele cum trebuie! Nu sunt puse drept, nu sunt puse bine! Am vrut să-i port pe ăștia, dar nu pot, pentru că au o cută exact pe genunchi, scrâșni el către mine, fiecare cuvânt fiind pronunțat în staccato și cu o ură absolută, în timp ce îmi îndesa o pereche de pantaloni albaștri de în sub nas.

— Dar a fost un accident. Nu am făcut-o eu, te rog, ascultă-mă! Zah a atârnat pantalonii după ce i-a călcat, nu eu.

— Nu-mi pasă. E responsabilitatea ta să supraveghezi servitorii. Ești doar o curvă de rahat, o curvă împruțită *mai saleh*, inutilă.

Nu am văzut umerășul de lemn zburând către mine, dar cu siguranță i-am simțit impactul în timp ce se lovea de nasul meu și mă atinge sub ochiul stâng. M-am aplecat simțindu-

mi nasul sângerând, ghemuindu-mă instinctiv în caz că se hotăra să mă lovească, cel mai important lucru în mintea mea fiind să apăr copilul. L-am implorat să nu mă mai lovească, să se gândească la copil. Am jurat că nu se va mai întâmpla și că îi voi călca eu toate hainele din nou. Drept răspuns, m-a apucat de păr, folosindu-l drept mâner pentru a mă târî în dormitor, unde m-a aruncat pe podea, țipând și înjurându-mă în continuare. Am rămas chircită la pământ, îngrozită de ceea ce ar fi putut să facă mai departe, încercând zadarnic să opresc cu rochia sângele care îmi curgea din nas, în timp ce îl ascultam cum continuă să mă facă proastă și inutilă. În cele din urmă, mi-a spus că mă încuie în camera mea și că voi rămâne acolo fără să fac scandal, altfel o să-mi pară rău. Zicând acestea, a ieșit în grabă din cameră, încuind ușa în urma lui.

Nu îmi aduc aminte mare lucru din zilele care au urmat episodului cu pantalonii, doar că eram prizonieră în propria casă și că Iddin îmi era adus la intervale regulate. Bahrin le spusese tuturor că nu fusesem atentă și căzusem în baie, zdrobindu-mi fața de chiuvetă, și că încă mai sufeream de migrenă. Mak evita să întrebe de mine și nu mă privea direct în față. Bahrin nu trebuia să-mi spună ce îmi va face dacă încercam să dezvălui cuiva ce se întâmplase de fapt cu nasul meu. În orice caz, era soțul meu și nu îi făcusem pe plac, așa nu mă puteam aștepta la mai multe. O femeie nu avea puterea să protesteze și niciun bărbat la care aș fi apelat nu ar fi susținut o teorie care i-ar fi dat unei femei dreptul de a-și critica soțul cu privire la acțiunile sale disciplinare.

Nu aveam puterea de a-l părăsi și nici resurse la care să apelez. Parcă îmi distrusese toată încrederea pe care o aveam în mine însămi. Eram convinsă că nu însemn nimic, că eram urâtă și ratată pentru că nu eram în stare să am o căsnicie fericită. Și, culmea ironiei, încă mai speram că într-o zi acele apariții sporadice ale personalității sale

„occidentale”, care durau scurtă vreme, în cele mai neașteptate momente, vor deveni ca prin farmec permanente și mi-l vor reda pe bărbatul de care mă îndrăgostisem cu mult timp în urmă, în primăvara de la Melbourne.

În timp ce sarcina mea progresa și începusem să simt cum se mișcă în pânțele copilul, purtând promisiunea unei noi vieți, căsnicia mea părea că se împleticește, ca un animal rănit de moarte, iar eu mă luptam să evit să-i văd sfârșitul. Îmi găseam refugiul în rolul de mamă pentru Iddin și petreceam din ce în ce mai mult timp cu Endah la palat, în siguranță, în camera mea cu vedere spre Marea Chinei de Sud sau în grădina de trandafiri, privindu-l pe Iddin cum se joacă sub umbrar. Sănătatea mea se înrăutățise rapid după episodul cu pantalonii; aveam tahicardie, o boală care îmi făcea inima să bată de trei ori mai repede decât normal, și îmi era cu adevărat frică pentru copilul meu. Îmi era greu să păstrez mâncarea în stomac și nu reușisem să mă îngraș destul pentru dezvoltarea normală a copilului. Bahrin îmi petrecea acum doar una sau două nopți acasă; fie că lucra, fie că mergea la dineuri sau călătorea în Singapore ori la Kuala Lumpur cu afaceri. Și când era acasă, încercam să-l câștig înapoi, dintr-un fel de disperare de a crea o viață de familie pentru copiii noștri, încercări care se soldau cu umilirea mea și cu disprețul lui.

Mak continua să sugereze ajutorul *bomohilor* pentru a-l aduce iar lângă mine pe fiul ei și mă țâra la întâlniri cu bătrâne care îmi ofereau poțiuni pentru a le amesteca în mâncarea lui Bahrin și pentru a mă asigura de fidelitatea lui. Soacra mea cumpăra încântată aceste poțiuni și le aducea acasă de parcă ar fi fost Sfântul Graal, amestecându-le ea însăși în cafeaua lui Bahrin când refuzam să o fac eu și justificându-și acțiunile în numele nepoților ei. Dacă eram cu adevărat disperată, îmi spunea Mak, cu tonul unui om care

este pe cale să înfăptuiască un păcat mortal, auzise de un nou *bomoh* din statul din nord Kelatan, care lucra cu resturile tampoanelor folosite ale soției, arzându-le și măcinându-le, și binecuvântându-le cu rugăciuni, transformându-le într-un ingredient puternic care urma a fi adăugat în mâncarea soțului, fără ca acesta să aibă habar. Spunea că, deși știe că acest tip de magie este un păcat grav, era gata să riște pentru mine și pentru copii. I-am spus că sunt foarte recunoscătoare pentru dragostea pe care mi-o poartă și pentru sprijinul ei, dar i-am amintit că, din moment ce eram gravidă, îmi lipseau ingredientele potrivite și că nu eram chiar de acord cu acest gen de practici. Așa că, în schimb, porni la punerea în practică intempestivă a unei sumedenii de alternative, de la cusutul de talismane făcute din lenjeria lui Bahrin și din versete din Coran în perna lui, pentru a mă asigura că mă visează, până la aducerea unui *bomoh* pentru a binecuvânta casa și a alunga influențele malefice. Nu i-am oprit practicile inofensive; eram prea îngrijorată pentru viitorul meu și pentru cel al fiului și al copilului meu nenăscut.

Bahrin începea să-mi amintească din ce în ce mai des că nu aveam rezidență oficială în Malaysia și că viza mea depindea doar de bunăvoința lui. Sublinia mereu faptul că putea să mi-l ia pe Iddin și să mă deporteze din țara lui, doar clipind, dacă voia. Mă acuza mereu că sunt altfel, că nu gândesc la fel ca restul femeilor.

Uneori, țipa la mine să mă maturizez când îi puneam în față dovezile infidelităților lui și îmi spunea că sunt nebună și o soție bună de nimic. Pentru el, vârsta fragedă la care mă măritasem fusese o atracție în plus; vedea tinerețea ca fiind egală cu maleabilitatea dar această atracție trecuse, din moment ce observase că, odată cu vârsta, îmi formam propriile opinii, lucru care se întâmplase mai repede datorită faptului că devenisem așa de curând mamă. Trăiam

pe marginea unei prăpăstii a emoțiilor, care treceau de la disperarea de a-mi păstra soțul și de a-mi reface mariajul la pura teroare față de alte abuzuri și violențe.

Începusem să înțeleg de ce femeile din familia regală strângeau bijuterii în cantități care făceau ca media europeană a colecțiilor de acest gen să pară nesemnificativă. Bijuteriile erau singura lor salvare; puține femei aveau conturi bancare în cercurile în care mă învârteam și abia dacă vreo câteva dintre ele aveau mijloace pentru a se întreține singure. De parcă sabia lui Damocles le atârna deasupra capului, trăiau cu o teamă constantă, adesea bine întemeiată, că soții lor le vor schimba cu modele mai noi și că vor fi trimise în „camera din spate”, cu tot ceea ce însemna aceasta, inclusiv probleme financiare care decurgeau din faptul de a fi doar o soție bătrână, nu și unică. Până în acel punct, nu fusesem în stare să înțeleg de ce aceste femei păreau că mă cred proastă când îmi cheltuiam alocația pe decorațiuni pentru casă și pe plante pentru grădină, în loc să le urmez exemplul și să cumpăr aur și bijuterii pentru zile negre. Rudele mele de sex feminin organizau ceaiuri de după-amiaza, cam în genul petrecerilor pe care le țin femeile din Anglia și din Statele Unite, la care se vând obiecte casnice – doar că la aceste petreceri vânzările se învârteau în jurul seturilor de bijuterii cu diamante, rubine și smaralde. Am mers odată la una dintre aceste adunări și am privit fascinată cum vânzătorul răsturna pungi întregi cu aur, perle și pietre prețioase nemontate pe măsuțele de cafea. Tăvi de inele cu diamante, seturi întregi de coliere și șiraguri de perle naturale erau date din mână în mână cu tot atât de muli interes cât poate fi arătat față de cosmetice la o întâlnire cu distribuitorii Avon. Bijuteriile erau banii pentru zile negre, o cheltuială necesară, ușor de justificat în fața soțului și la fel de ușor di transformat în bani gheață, dacă se ivea nevoia. Era trist să

văd cum toate femeile pe care le cunoșteam în Terengganu își priveau căsnicia cu atât de mult pragmatism și atât de fatalist, încât făceau planuri pentru ziua în care n-aveau să mai fie iubite.

TREIZECI ȘI DOI

Viața la o curte regală este plină de contradicții, de întâmplări ciudate și de opulență. Multe dintre acestea nu au nimic de-a face cu sănătatea mintală sau cu logica. Familia regală ducea o existență atât de rarefiată și de neconceput de către populația obișnuită, încât putea să pară obscenă. Mașinile străine din garaje erau vopsite într-un galben vulgar, dar obligatoriu pentru capetele încoronate: Rolls-Royce, Corniche și modele decapotabile, Cadillac și limuzine Mercedes. Acestea erau vehiculele folosite la ceremonii. Apoi, veneau jucăriile membrilor mai tineri ai familiei: Ferrari, Porsche și BMW. Range Rover abia începea să fie un model din ce în ce mai căutat, după ce se descoperise că familia regală britanică le folosea ca vehicule de agrement. Fiecare dintre noi avea numere de înmatriculare speciale, formate dintr-o singură cifră, asigurându-se astfel că toată lumea, mai puțin ignoranții, știe cine este proprietarul și, posibil, șoferul. În acest fel, poliția evita să tragă pe dreapta vreun membru al familiei regale pentru exces de viteză și să facă față consecințelor neplăcute ale unor astfel de acțiuni nesăbuite.

Mașinile de epocă erau alte favorite, deși mai ales în rândurile generației mai în vârstă; ele erau păstrate în stare excelentă și rareori erau conduse. De la clasicul Alfa Romeo Spider roșu, pe care îl conducea tatăl lui Bahrin, până la Mercedes-ul decapotabil sport și Rolls-Royce-ul din anii '20, doar ce era mai bun avea loc în garaj. Din moment ce familia regală nu plătea taxe de import, colecțiile familiei noastre și

ale altor rude din casele apropiate erau impresionante și se extindeau în mod constant. Bahrin și vărul lui, Ihsan, erau în posesia unor mașini sport manufacturate și făcute pe comandă, care se odihneau în garajele regale. Băieții nu erau nici măcar adolescenți când deveneau mândri posesori ai celor mai bune mașini pe care industria britanică de profil le putea da. Construite în Marea Britanie în anii '60, le fuseseră dăruite în timpul vizitei bunicului lor (pe atunci sultan al Malaysiei) în Iran. Șahul și împărăteasa Farah Diba erau prieteni de multă vreme cu familia lui Bahrin, iar fotografiile lor rămăseseră la loc de cinste pe o latură a intrării în Istana Badariah, multă vreme după revoluția islamică și după venirea la putere a ayatollahului Khomeini. Omar, bunica vitregă a lui Bahrin, încă mai făcea vizite regulate fostei împărătesc Farah Diba, în Statele Unite, unde aceasta păstra o selectă, dar activă curte în exil.

Contradicțiile apăruseră fără semne, fără un motiv sau o frecvență anume. În timp ce pietatea și islamul erau adoptate de fațadă, crudul adevăr era adesea mult mai departe de doctrina religioasă decât era dispus să admită sau să recunoască orice membru al familiei regale malaeziene, acum sau atunci. Exista o complicitate a tăcerii, ce lega o familie de alta, fiecare văr de următorul, păstrând o fațadă grețoasă de superioritate morală.

Toate casele conducătoare din Malaysia se înrudeau, adesea prin căsătorii între veri primari. Circumstanțele normale aduceau rude din state diferite împreună la ocaziile sociale, dar și la ceremonii. Așa că nu era ceva neobișnuit să aud că tinerii neînsurați de la mai multe curți organizau o ieșire la sfârșit de săptămână, într-o stațiune cunoscută. E destul să spun că în acel sfârșit de săptămână s-a petrecut un mare act de barbarism, într-o stațiune tropicală de lux. Nu era singurul exemplu de abuz de putere la care aveam să fim martoră în timpul cât am locuit în Malaysia.

Drepturile nobiliare lăsau pe oricine care nu era de sânge regal sau rudă cu familia la discreția toanelor și furiilor oricărui membru al familiei, în sensul extins al cuvântului. Ima, fiica sultanului și băiețoiul clanului, pusese la cale întâlniri secrete cu un tânăr din sat, cu care se împrietenise în momentele în care se strecura afară din palat pentru a juca fotbal. Din păcate pentru băiat, ultima întâlnire fusese plănuită în una dintre multele încăperi părăsite ale Istana Pantai, unde locuia împreună cu mama ei, Sharifah Nong. În mod normal, programul lui Ayah Mud era regulat precum ceasul. Din păcate, dintr-un motiv care nu a fost niciodată clar, Alteța Sa Regală a sosit neanunțat în casa celei de-a doua soții și s-a dus imediat în încăperea unde Ima și prietenul ei jucau cărți complet îmbrăcați și așezați de o parte și de alta a mesei. Explozia de furie a lui Ayah Mud a avut drept rezultat faptul că acesta a scos o armă, bătându-l pe băiat cu pistolul până l-a lăsat în stare de inconștiență. Toate acestea mi-au fost relatate în șoaptă, dar cu emoție de către mătușile mele, surorile sultanului, după ce Sharifah Nong, niciodată prea discretă, nici în momentele ei cele mai bune, își împărtășise problema cu familia ei. „Slavă lui Allah“, spunea mătușa Zainah, „ar fi fost cu adevărat o problemă dacă ar fi apăsât pe trăgaci și l-ar fi omorât pe băiat.“

După cum s-a relatat și în ziarul *Times* de la Londra, familiile regale din Malaysia au avut mereu probleme legate de armele de foc, adesea cu consecințe grave, mai ales când armele nimeresc în mâinile membrilor mai irascibili ai familiilor. Un sultan (pe vremea când era prinț moștenitor), conducător al unui stat din Sud, se simțise jignit de un om de afaceri de origine chineză, care fusese destul de imprudent să îi depășească mașina fără număr pe o autostradă importantă. Apăsând pe pedală, prințul îl ajunsese din urmă pe automobilistul uluit, îl trăsese afară din mașină și îl împușcase în cap. Acest incident a făcut ceva valuri în presa

internațională, mai ales că prințul moștenitor fusese achitat pentru fapta sa.

Întâmplări mai puțin cunoscute puteau uneori să aibă efect direct asupra mea. Trebuise să mă lupt din toate puterile pentru a mi se permite să îmi alăptez fiul. Nu era considerat un lucru de bun-gust și am fost nevoită să caut cu mare atenție citate în Coran și să protestez pentru ca Bahrin și familia lui să fie de acord. După calculele mele, eram prima membră a familiei regale care alăpta, de la trecerea în noul secol. Decizia prințesei de Wales de a-l alăpta pe prințul William mi-a fost, de asemenea, de mare ajutor, dar problema a fost rezolvată o dată pentru totdeauna abia în momentul vizitei de stat în Malaysia a reginei Noor și a regelui Hussein al Iordaniei. Regina Noor (o americană pe nume Lisa Halaby) refuzase să-și lase acasă bebelușul abia născut și alăpta și ea. Personalul Agungului (regele malaezian), familiile noastre și curtenii erau foarte emoționați și, la început, un pic cam pierduți, neștiind cum să se poarte cu o regină care alăptează și cu copilul acesteia, dar în cele din urmă s-au descurcat. Voi fi mereu recunoscătoare pentru atitudinea Majestății Sale, regina Noor, și pentru sprijinul pe care îl primise de la soțul ei, Majestatea Sa, pentru că mi-au oferit răzbușarea de care aveam nevoie, văzând o regină islamică necedând într-o chestiune atât de importantă.

În curând, a devenit o modă să faci parte dintr-o companie atât de înaltă, precum regina Noor și prințesa de Wales, și, în momentul în care eram din nou însărcinată, alte membre ale familiei regale începuseră să încerce să alăpteze și mă întrebau adesea cum se face acest lucru. Ironia nu stătea într-atât în alegere, ci mai degrabă în motiv.

În ziua în care împlineam 22 de ani, eram departe de a fi fericită. Grijile produse de apropiata naștere a celui de-al doilea copil al nostru mă făcuseră să apelez la Bahrin pentru

un efort total și comun prin care amândoi să încercăm să ne salvăm căsnicia. Îmi era teamă de viitor, îmi era frică pentru viitorul nostru copil și îmi era frică pentru Iddin și de efectul pe care violența crescândă a tatălui său îl va avea asupra lui, pe termen lung, din moment ce fusese adesea martor al bătăilor pe care le încasasem.

Repetasem discursul pe care aveam să îl țin lui Bahrin și eram foarte atentă să îmi păstrez cumpătul în timp ce vorbeam. Din păcate, acest lucru păru să îl înfurie pe Bahrin mai mult decât lacrimile și se mânie, țipând că sunt o curvă inutilă și că îmi făcuse o mare favoare însurându-se cu mine, o târfă *kaffir* împruțită.

Am putut să reacționez doar cu disperarea pe care o simțeam adunându-se în mine, un bagaj de nefericire pe care mișcările copilului în trupul meu îl îngreunau parcă și mai tare. Bahrin mi-a aruncat o privire plină de dispreț, s-a întors și m-a lăsat pe verandă în aerul fierbinte al nopții, iar eu am început să suspin – un tremur dureros care îmi sufoca pieptul și mă făcea să mă simt de parcă nu mai aveam aer, de parcă lumea mea se îndrepta repede spre prăpastie.

În aceeași noapte, înainte de ivirea zorilor, Bahrin mă trezi, mă scutură și îmi ceru să vorbesc cu el. Îmi spuse să îl urmez în camera unde își petrecuse noaptea și se așeză lângă mine pe podea. Stând acolo, sprijinit de dulap, părea agitat, de parcă nu ar fi știut ce să-mi spună, acum, că eram în fața lui. În ceea ce mă privește, eram nedumerită, neștiind dacă mă aștepta o nouă bătaie sau dacă se întâmplase vreo tragedie și asta avea de gând să îmi spună.

Ce mi-a spus mi-a crescut doar șocul și confuzia.

— Yasmin, începu el, și eu vreau că totul să fie bine între noi, îmi pare rău pentru tot. Vreau doar să te fac fericită.

Părea din ce în ce mai agitat; își cuprinsese nervos genunchii cu brațele, ținându-i acum strâns la piept.

— Uneori, pur și simplu nu știu ce fac. Mi se declanșează

ceva în cap și nu mai pot să-mi stăpânesc mânia. Mi-am dorit atât de mult să am o viață normală cu tine când ne-am căsătorit, doar că nu prea știu cum.

După care începu să plângă cu suspine, legănându-se înainte și înapoi în fața mea, exact cum făcusem și eu mai înainte.

Ce mi-a spus după aceea mi-a rămas în minte ani de zile, bântuindu-mi amintirile și rezumând incapacitatea lui de a avea o relație „normală” în termeni occidentali.

— Vreau să fii fericită. Îmi pare rău pentru momentele în care te-am lovit. Îmi pare sincer rău. Vreau să te fac fericită, dar știu că nu pot. Nu pot să îți ofer ceea ce ai tu nevoie și ce meriți, ce vrei tu. Ai nevoie de un bărbat care să te facă fericită, care să te facă să râzi și care să îți ofere toată dragostea și atenția de care ai nevoie, de cineva care să te țină mereu în brațe și să te sărute, care să-ți fie un prieten adevărat. Aș vrea să pot să îl găsesc pe acel bărbat și să ți-l ofer, să te facă fericită. Dar chiar dacă as face-o, tot as fi soțul tău și mi-ai aparține mie. El doar te-ar face fericită și ți-ar oferi ceea ce ai tu nevoie.

Nu am spus nimic. Eram prea șocată pentru a digera tot ce auzisem. Plângeam amândoi, stând alături pe podea, luminați de luna ce-și trimitea razele prin fereastra deschisă, în desene ciudate pe podea. Am întins mâna către Bahrin. Suferea prea mult și nu înduram să-l văd așa. L-am tras la piept, simțindu-l cum se odihnește lângă copilul nostru. Ce-avea să se întâmple cu noi de aici înainte? Era un semn că Bahrin avusese un soi de soc emoțional și își venise acum în fire? Nu puteam înțelege schimbarea aceasta de atitudine și nici ce fel de relație urma să avem de-acum înainte.

În timp ce îl țineam în brațe, îmi doream atât de mult să cred că îi pare rău pentru felul în care se purtase cu mine, dar nu puteam înțelege în totalitate ultima lui frază. Eram obosită și epuizată, în ultima lună de sarcină, de fapt, ar fi

trebuit să nasc de ceva vreme, îşi bătea joc de mine, cumva? spunea că sunt sclava lui pentru a mă putea da altcuiva? Pur şi simplu nu ştiam şi eram îngrozitor de obosită de acest carusel al fricii şi al nesiguranţei. Am adormit amândoi pe patul de oaspeţi, iar ultimele senzaţii de care îmi aduc aminte înainte să adorm au fost un optimism forţat, dar şi o mare greutate pe suflet.

Fiica noastră, Shah, s-a născut după mai puţin de patruzeci şi opt de ore, pe 7 iulie 1985. Un ghemotoc cu pielea delicată ca mătasea, cu părul negru în cârlionţi, sosise după un travaliu provocat de treisprezece ore şi o naştere cu probleme.

Fusesem lăsată singură în sala de naşteri; doctorul calculase că nu voi naşte prea curând şi se întorsese acasă pentru un joc de golf şi pentru a lua masa. Dar, ca de obicei, lucrurile cel mai bine planificate adesea nu se întâmplă aşa cum vrem şi am avut sentimentul clar că naşterea era iminentă. Chemând asistenta, i-am comunicat acest lucru. Ea m-a luat în răs la început şi mi-a spus că mă înşel, dar a intrat imediat în panică după ce m-a controlat, văzând că am dreptate.

Sora-şefa a chemat două ajutoare, ambele fete neinstruite, de la ţară, îmbrăcate în *sarong*-uri albe. Le-a cerut pe ton agitat să mă țină la orizontală şi cu genunchii lipiţi, astfel încât să nu pot împinge, în timp ce ea încerca să ia legătura cu doctorul. Am rugat-o să mă ajute ea să nasc copilul, din moment ce era moaşă calificată, dar mi-a răspuns că nu putea să îşi piardă slujba, pentru că nu era calificată să intervină într-o naştere regală, care trebuia să aibă loc doar în prezenţa unui doctor.

Cele două fete mă ţineau la orizontală cu forţa, în timp ce spasmele travaliului puseseră stăpânire pe mine; una dintre ele mă apăsa pe piept, iar cealaltă îşi lăsase greutatea cu totul pe picioarele mele, ţinându-le lipite. Nu puteam să-mi

înfrânez instinctul de a împinge, trupul meu ripostând în semn de protest față de durere și de întârzierea forțată. Mă simțeam de parcă trupul mi-ar fi fost sfâșiat, în timp ce copilul se zbătea să iasă, în ciuda protestelor și a eforturilor lor. La câteva minute după ce a sosit, doctorul s-a uitat la mine și a reușit să își bage mâinile în mănuși de cauciuc, la timp pentru a o prinde pe Shahirah, în timp ce eu am împins cu putere o dată și am țipat, simțind-o imediat pe fiica mea cum se strecoară afară.

Nu a plâns imediat. Am observat că avea cordonul înfășurat de două sau trei ori în jurul gâtului și că trupușorul îi ei era cenușiu. Mi-am ținut răsuflarea, așteptând să aud un sunet și rugându-mă să facă un zgomot pentru a ști că totul este în regulă. După o eternitate, în care lumea părea că s-a oprit în loc, Shahirah a scos un scâncet, făcându-mă să plâng de fericire. Mi-am întins brațele către ea și am pus-o la piept, ținând-o strâns în timp ce s-a agățat cu putere de mine și a început să sugă. M-am mirat de fragilitatea ei. Era atât de slăbuță, mult mai mică decât fusese Iddin la naștere, și părea foarte rece. Acolo și atunci, în momentul în care a deschis ochii obosită și s-a uitat foarte concentrată la mine, am știut că sunt a ei pentru totdeauna – eram din nou mamă.

Bahrin a intrat în sala de nașteri câteva minute mai târziu, pentru a o vedea pe fiica noastră. Am întins mâna către el în timp ce se îndrepta spre pat și, zâmbind, am întors-o puțin pe Shahirah ca s-o vadă mai bine. Dar, în loc să îmi ia mâna, el și-o puse cu hotărâre pe a lui pe pături și le bătu brusc, uitându-se doar la copil.

— Te iubesc, am murmurat destul de tare cât să audă, în timp ce mă uitam plină de speranțe la chipul lui.

— Știu, răspunse el fără emoție, batându-mă ușor pe genunchi și îndreptându-se spre ieșire. La ușă, s-a oprit și s-a întors. Cu făgăduința că ne vom vedea mai târziu și făcându-și loc prin ușile batante, a ieșit.

Iddin a fost adus să mă vadă la o oră după nașterea lui Shah. Aranjasem totul cu Mak, pentru că doream să realizez o legătură puternică între bebelușul nou-născut și Iddin cât mai curând cu putință. A intrat țopăind fericit în salonul meu și era gata să mi se arunce în brațe, când ochii i s-au mărit de uimire și s-a oprit brusc, uitându-se la surioara lui. M-am aplecat pentru a-l săruta și îmbrățișa cu putere și i-am făcut cunoștință cu sora lui, în timp ce el se ridicase pe vârfuri pentru a o vedea mai bine. Soacra mea și mătușa Zainah au fost cu adevărat șocate când i-am spus lui Iddin să se ghemuiască pe pat, lângă mine, șușotindu-și îngrijorarea față de starea delicată în care mă aflu. Le-am ignorat și, în schimb, l-am ajutat pe Iddin să se așeze comod și i-am pus o pernă în brațe. Era absolut încântat când i-am așezat-o în brațe pe surioara lui. S-a uitat la ea cu atenție și a fost vrăjit în momentul în care ea a scos un sunet, deschizându-și încet ochii și uitându-se la el. În timp ce ea îl apuca de deget, și-a ridicat fața care radia către mine și mi-a spus:

— Aceasta este sora mea, voi fi foarte cuminte. Apoi i-a zâmbit din nou.

În acea noapte, am luat-o pe Shahirah din pătuțul ei, aflat lângă patul meu. Era amorțită de frig, pentru că în clinică nu existau instalații care să o țină la cald, așa că am strecurat-o în cămașa mea de noapte și am întins pături peste noi ca să-i țină cald. Și-a petrecut așa întreaga noapte, cuibărită lângă mine, sugând și dormind între mese.

— Raja Shahirah Aishah, i-am șoptit, sărutând-o pe sprânceană, ce-am făcut, te-am adus într-o astfel de lume?

TREIZECI ȘI TREI

În ciuda revelațiilor pe care Bahrin le avusese înainte ca eu s-o nasc pe Shahirah, el își reluă dispoziția retrasă de îndată ce m-am întors acasă cu copilul de la clinică,

dispărând vreo două săptămâni la Kuala Lumpur și ignorând bârfele pe care comportamentul său le suscita în familie.

În timpul primelor săptămâni de viață ale lui Shahirah, m-am antrenat într-o bătălie a voințelor cu soacra mea. Mak anunță că făcea aranjamente pentru ca *sunnat*-ul lui Shahirah să aibă loc înainte ca ea să împlinească patruzeci de zile de viață. Am fost îngrozită de atitudinea nonșalantă a lui Mak față de singura ei nepoată. Pentru fete, *sumat* e circumcizia, cunoscută și drept clitoridectomie, o procedură realizată de o moașă de la țară, fără sterilizare sau anestezie, în timpul căreia clitorisul unei fete este excizat. M-am certat cu Mak și cu sora ei Zainah zile întregi, dând glas opoziției și obiecțiunilor mele față de mutilarea micuței. În timpul acestor discuții, uneori încinse, am aflat că membrii familiei regale avuseseră doar câteva zile când li se făcuse clitoridectomia și că atât soacra mea, cât și surorile ei fuseseră mutilate în acest fel. În cele din urmă, înțelegeam atitudinea lor față de sex. Îmi spusese de multe ori să mă supun nevoilor lui Bahrin, pur și simplu, și să stau nemișcată până ce el termină. Asta făcuseră ele în tot timpul căsniciei lor. Nu așteptau niciun fel de plăcere de la sex, așa că am ajuns la concluzia că nu avuseseră niciodată orgasm nu că eu aș fi fost expertă în domeniu. În urma acestor dezvăluiri, își dădură seama că eu nu fusesem circumcisă și, prin urmare, eram într-o stare de necurățenie, lucru care li se părea destul de șocant, dar față de cănim puteau face nimic.

Sub nicio formă nu aveam de gând să permit ca fiica mea să fie supusă unei practici atât de barbare precum clitoridectomia. Un obicei tribal importat în Malaysia din Arabia și despre care se credea că ține în frâu temperamentul și pasiunea unei femei. După cum mi s-a descris, se convoca o mică adunare de femei din familie, la care femeile mâncau bucate special pregătite, râdeau și bârfeau într-o atmosferă de petrecere. Apoi copilul era adus,

i se expuneau organele genitale, moașa aplica un cub de gheață în locul unui anesteziec, apoi tăia clitorisul și zona din jur cu o lamă de ras.

Încercarea de a te opune unei astfel de operații cere o combinație de diplomatie și strategie de șah. Când i-am spus părerea mea lui Bahrin, mi-a replicat că, în calitate de tată al copilului, va primi puncte *parlar* pentru consimțământul dat la operație și credea că nu ar fi prea rău dacă o va liniști și o va face să nu fie ca mine când va crește mare. Dându-mi seama că trebuie să găsesc o altă cale prin care să opresc procedura, am căutat cu disperare, în cele din urmă apelând la noile mele cunoștințe din Coran. După multe dezbateri cu Che Gu Aii, am reușit să le demonstrez tuturor că *sumat* pentru fete, în cadrul legii islamice, nu era obligatoriu, ci doar o practică recomandată – și încă una care nu apare în Coran, dar care s-a răspândit pentru că a fost folosită de un anumit profet musulman, cu mult timp în urmă. Câștigasem runda, dar nu puteam să nu mă tem că, într-un moment de neatenție, ar fi venit cineva și mi-ar fi mutilat definitiv copilul.

Bahrin își puse în practică propria răzbunare pentru faptul că mă opuneam *sunnat-ului* lui Shahirah. Făcu un zbor destul de lung de la Kuala Lumpur pentru a fi prezent la sărbătorirea celor patruzeci de zile, care coincidea cu un *talil* de comemorare pentru bunicul lui. În mod tradițional, tatăl nou-născutului aduna un număr de oameni religioși la cină, timp în care se spuneau rugăciuni pentru bunăstarea copilului și, de asemenea, pentru membrii decedați din familia copilului. O cantitate uriașă de mâncare era pusă la dispoziția oaspeților: curry, orez, murături și dulciuri, toate întinse pe fețe de masă albe ca zăpada, pe jos, în jurul cărora se așezau oaspeții de sex bărbătesc. Mâncarea în exces de la festin era trimisă rudelor sau săracilor din zonă.

În ziua dinaintea *talil-ului* lui Shahirah mă relaxam în

salon și mă jucam cu Iddin și cu copilașul, când am auzit un behăit terorizat de capră. Dându-mi seama imediat că era vorba de Noneng, animăluțul meu, am ieșit în fugă și scena văzută încă mă mai bântuie. Noneng era agățat cu capul în jos, legat de picioarele din spate și atârând de una dintre grinzile vechii case din grădină. Era înconjurat de bărbați cu turban; pe unii dintre ei i-am recunoscut. Pe una dintre laturi se afla Bahrin.

— Ce faci cu Noneng? am țipat, în timp ce unul dintre ei strângea mai tare frânghiile și ridica animalul mai sus.

— Fac rost de carne proaspătă pentru *talil-ul* de mâine-seară, râse Bahrin drept răspuns.

— Nu! Nu poți! Nu! am țipat și am luat-o la fugă spre grup. Am fost oprită de soacra mea, care încerca să mă facă să plec și nu mă lăsa să înaintez.

Era prea târziu, oricum, pentru că în acel moment am văzut sclipirea unei lame în timp ce tăia gâtul animalului meu drag și i-am auzit țipătul de agonie ~ și apoi liniște.

— Te urăsc, te urăsc! am țipat către Bahrin, prăbușindu-mă la pământ și începând să plâng. Înconjurată de servitori și de Mak, am fost dusă înapoi în casă, unde am vomitat parcă ore întregi, imaginea torturii lui Noneng revenindu-mi iar și iar în minte.

În seara următoare, după ce toți oaspeții plecaseră, Bahrin intră în camera mea cu o tavă cu mâncare pentru mine. Privindu-mă cu răceală, îmi ordonă să mănânc. După cum știa că voi face, am refuzat curry-ul care era în farfurie. Era făcut din capra mea, un animal pe care îl crescusem cu biberonul.

Refuzul meu păru că-l satisface pe Bahrin într-un mod pervers, îi dădea un motiv să mă umilească. Mă apucă de păr și mă împinse pe spate pe podea, ținându-mi corpul și brațele în lături.

— Vei mânca mâncarea asta bună și hrănitoare. Vei face

după cum ți se spune.

— Nu!

— Atunci va trebui să te forțez, nu-i așa, Yasmin? De ce trebuie ca mereu să faci lucrurile așa de dificile? Întrebă el, luând o bucată de carne și fluturând-o în fața mea. Capra asta m-a costat o groază de bani ca s-o hrănesc și s-o întrețin, așa că acum am economisit ceva bani gătind-o.

Am început să mă sufoc în timp ce el încerca să-mi bage bucata printre dinți. Am scuipat și m-am zbatut și am încercat să îl dau jos de pe mine, dar fără prea mult succes. În cele din urmă, îmi deschise cu forța gura și îmi băgă bucata de carne în gură, acoperindu-mi buzele cu mâna pentru a nu putea să-i scuip carnea în față.

— Mestecă, târfă, mestecă!

Am scuturat din cap. Apoi începu să mă dea cu capul de podeaua din marmură, şuierând „Mestecă!” la fiecare lovitură. În final, am fost nevoită să cedez. Privirea lui era îngrozitor de hotărâtă. În acel moment, mă gândeam că va continua să mă dea cu capul de podea până mă va omorî, dacă nu mă supun.

— Acum înghite! îmi ordonă el, zâmbind. Bună fată, mă laudă în batjocură, în timp ce eu făceam ce-mi spusese, încercând să nu vărs. Apoi, ridicându-se de pe mine, mă lăsă singură în cameră. L-am auzit pornindu-și noua mașină și plecând.

În decurs de două sau trei săptămâni de la acest eveniment, căsnicia noastră continuă pe panta descendentă. Multe părți din acest puzzle începeau să-și găsească locul, bonuri de pe cartea de credit în buzunarul lui Bahrin pentru bijuterii în valoare de 10 000 de lire sterline, restricții mai drastice pentru deplasările mele în Terengganu, convorbiri telefonice care se terminau în mod misterios în momentul în care intram în cameră, articole de îmbrăcăminte lipsă și un edict brusc care spunea că îmi este interzis să părăsesc casa

dacă nu îl anunțam telefonic înainte. Chiar și vizitele mele la coaforul de la hotelul Pantai îmi fuseseră interzise, până am început să mă simt mai izolată și mai prinsă în capcană ca niciodată. Apoi, ultima piesă din puzzle căzu în lăcașul ei, odată cu telefonul primit de la soția unui fost coleg de școală a lui Bahrin, Kasim, pe care o cunoșteam doar din vedere.

Soția lui Kasim mă rugă să trec pe la ea, pentru că avea ceva important să-mi spună. Ciudățenia invitației îmi stârnise curiozitatea, așa că am obținut permisiunea de la Bahrin să o vizitez și am ajuns la ea în aceeași după-amiază, cu copiii după mine. Se uita cu atenție la mine în momentul în care așeză o fotografie pe măsuta de cafea, în fața mea. Era poza unei femei pe nume Elmi Salleh, o cântăreață oarecare de club din Singapore. Cum ridicasem o sprânceană în semn de întrebare către soția lui Kasim, aceasta începu să-mi explice de ce adusesese fotografia, care era una promoțională, și îmi atrăsese atenția asupra ei. Elmi, îmi spuse ea, fusese adusă în Terengganu din Singapore de către Bahrin, care obținuse un contract pe perioadă lungă pentru ea, ca să cânte la hotelul Pantai. Cânta acolo de câteva luni și doar de puțină vreme plecase în Singapore. Această femeie, îmi dezvălui ea, avea o aventură cu Bahrin. Era o legătură destul de publică și eu eram cam ultima care afla. Simțise, spunea ea, că ar trebui să știu și eu înainte de a fi prea târziu.

Am simțit cea mai pură ură pentru Bahrin în momentul în care am privit fotografia amantei lui. Purtând lenjerie lycra și un sutien fără bretele, cu părul tuns băiețește, era exact opusul meu. Eu, cu rochiile mele lungi și membrele acoperite în totalitate, conform instrucțiunilor soțului meu, eu, cu părul până în talie, pentru că Bahrin îmi interzisese să-l tai, eu, care acum nu mai aveam voie să merg la cursurile de aerobic de la palat, eu, care trăiam cu o frică de moarte față de soțul meu, ca nu cumva să-i rănesc sensibilitățile islamice, și pentru ce? Ca să poată să se culce cu altă femeie, o

cântăreață ieftină de bar, cu un copil de 8 ani? Pentru ca soțul meu să mă bată, să mă umilească și să mă trateze ca pe un gunoi? Sau ca să poată să păstreze australianca drept experiment privind trecerea la islam, în timp ce el își făcea de cap cu o târfă malaeziană, care se cuplase cu el pentru că era la modă în cercurile ei să faci rost de banii și de sprijinul unui membru al familiei regale? Și eu aflu toate acestea de la o străină, ale cărei motive nu îmi erau foarte clare. Fusesem informată pentru ca ea să poată să-mi discute reacția cu prietenele ei? Era pur și simplu îngrijorată și îi părea rău de tratamentul la care mă supunea Bahrin? Sau poate îi era rușine că un compatriot al ei își dusesese de nas soția străină și o luase de proastă? Nu știam și nici nu îmi păsa. Știam doar că trebuie să ajung acasă, să îl pun pe Bahrin în fața faptelor și să termin cu această situație umilitoare.

L-am încolțit încuindu-mă cu el în dormitor. Îmi pierdusem tot calmul. Doream să aud adevărul de la el, oricare ar fi fost. Eu începusem negă, spunând că soția lui Kasim era rău-voitoare. Apoi mă acuză că sunt de-a dreptul nebună și că îmi imaginez totul, că bijuteriile în valoare de 10 000 de lire fuseseră mită pentru un politician și că voi fi încuiată într-un azil pentru boli mintale, dacă nu încetam cu fabulațiile. Dar, de data aceasta, refuzam să dau înapoi și am devenit isterică, atât de isterică și fără niciun strop de mândrie, că am început să vorbesc incoerent și să țip. L-am amenințat și am urlat la el. Simțeam că lupt pentru viața și pentru viitorul copiilor mei.

Și apoi, ca un șoc, mi-am adus aminte de ceva ce nu avusese până atunci explicație. Un consult recent la ginecolog arătase că, nu se știe cum, contractasem o infecție, care fusese tratată cu penicilină. În acel moment, îl presasem pe Bahrin cerându-i explicații, pentru că doctorul refuzase să îmi comunice diagnosticul exact, telefonându-i, în schimb,

soțului meu, pentru a sta puțin de vorbă. Acum știam ce era și de unde venea și mă simțeam violată și mi se făcuse rău la ideea că fusesem contaminată. A trebuit să mă sprijin și să mă redresez ținându-mă de tocul ușii.

L-am întrebat cum putuse să mă manipuleze în toți acești ani, insistând să mă convertesc la islam și să urmez legile religiei lui, când el își făcea de cap cu o malaeziană cu un comportament revoltător. Luând foarfecele de croitorie care se afla pe biroul meu, i-am cerut să rămână exact unde se află, tipând în continuare la el. Înainte să știu cu adevărat ce fac, mi-am împărțit părul în două la întâmplare, pe fiecare parte a capului, și l-am retezat cu mișcări rapide, aruncându-i peste o jumătate de metru de păr în față. Tot ceea ce puteam gândi în acele momente era cum insistase mereu să nu îmi tund scurt părul și cum reușise mereu să mi-l transforme într-o armă împotriva mea.

— Ei bine, s-a terminat! am urlat la el. Gata!

Dacă putea să prefere o târfă cu părul scurt în locul meu, atunci nu îmi va mai spune niciodată cum să îmi port părul.

Am plâns, am implorat, am amenințat că îl voi consulta pe unchiul lui, sultanul, cu privire la comportamentul lui. I-am adus aminte de jurămintele sfinte pe care le făcuse pe Coran și i-am spus că voi da în vileag ce ticălos este în fața congregației, la moscheea principală. De data aceasta nu mă mai înfricoșa, de data aceasta nu mai aveam de gând să cedez.

În cele din urmă, sosi și mama lui, bătând la ușă. Când intră în cameră, i-am bâiguit întreaga poveste sordidă, pe care o ascultă oripilată. Apoi începu să-și certe cu asprime fiul. Bahrin își plecase rușinat capul; fie că era rușinat sau nu, cel puțin nu mai încerca să nege. Mak îl avertiză că, în ceea ce o privește, eu eram singura femeie pe care o va accepta vreodată ca noră. Îi aduse aminte de jurămintele lui sfinte pe Coran să nu își ia o altă soție și de responsabilitatea

pe care o avea față de mine din moment ce mă luase de la o vârstă fragedă din țara mea și mă adusese în Malaysia să-i fiu soție.

Bahrin se fâșia nervos de pe un picior pe altul, ca un școlar recalcitrant prins dând iama în frigider, la miezul nopții. Luă Coranul pe care îl ținea în dormitor, promițând așa cum îi ceruse mama lui, jurând că va rupe toate legăturile cu cântăreața și cu toate femeile cu care avusese aventuri și că va relua o viață normală cu mine și cu copiii. După ce făcu toate astea spre satisfacția lui Mak, ea îl dădu afară din cameră și mă luă în brațe, izbucnind într-un plâns de nestăvilit pentru pierderea părului și a respectului meu de sine.

TREIZECI ȘI PATRU

Bahrin și cu mine păstram un armistițiu de indiferență neutră, politețea se simțea în fiecare cuvânt pe care ni-l adresam unul altuia. Era total indiferent față de Shahirah și abia dacă își dădea seama că există, până acolo încât a trebuit să duc adevărate tratative ca să-l conving să facă o fotografie cu cei doi copii. Nu doream ca fiica noastră să crească simțind că tatălui ei nu-i păsa deloc de ea. Doream să poată să se uite la fotografii și să se identifice cu tatăl ei. În ceea ce mă privește, mă ocupam numai de copii, îi citeam povești lui Iddin și o plimbam pe Shahirah în jurul grădinii de zeci de ori în fiecare zi, din moment ce eram tot consemnată în casă.

Endah a fost șocată în momentul în care am vizitat-o pentru prima dată după ce îmi tăiasem părul. Arătam mai degrabă a sperietoare de ciori decât a femeie care tocmai se hotărâse să își schimbe coafura dintr-o toană. Îmi adresă, plină de tact, câteva întrebări, simțind că venisem la ea pentru liniștea de care aveam atât de disperată nevoie în

viață. Stătea în liniște lângă mine, pe una dintre verandele deschise ale palatului, cu copiii la picioarele noastre, sau lucra în grădina de flori, în timp ce eu priveam în gol către orizont și către mare.

La sfârșitul lui septembrie, Bahrin mă anunță că pleacă într-o călătorie de afaceri în Filipine și Indonezia și că va lipsi timp de zece zile. Pleca cu noul său Mercedes Benz către Kuala Lumpur și avea de gând să-l lase acolo în service, înainte de a zbura în străinătate. Am încercat din răspuțeri să-i intru în grații înainte de plecare,



SUS STÂNGA: Urăsc fotografia pe care mi-a făcut-o unul din iubiții mamei. Ea îmi dăduse clar de înțeles că voi suporta consecințele dacă nu cooperez. Aveam șapte ani.

SUS DREAPTA: Tatăl meu în anii studenției.

DEDESUBT: în straie musulmane la cererea lui Bahrin, în ziua în care am intrat în Terengganu pentru prima dată, la vârsta de 17 ani.



SUS STÂNGA: Tengku Farah (fiica cea mai mare a sultanului Mahmud) și cu mine la Istana Badariah, în ianuarie 1981

SUS DREAPTA: Bunicul răposat al lui Bahrin, sultanul Ismail Nasiruddin Shah, și consoarta sa Tengku Ampuan Intan Zaharah (Omar) pe tronurile lor. Bătrânul își conducea familia într-o manieră tiranică.

DEDESUBT: Sufrageria mea din Terengganu. Nimeni din familia regală nu înțelegea de ce insistam să

îmi decorez camerele cu plante și mobilă comodă.



SUS STÂNGA: Bahrin, la un tratament cosmetic.

JOS STÂNGA: Aveam 19 ani și șapte luni, și eram însărcinată cu Iddin. Deși m-am îngrașat destul de mult, mă bucuram de viața care creștea în mine.

JOS DREAPTA: Pentru restul lumii, dădusem naștere lui Yang Amat Mulia Raja Muhamad Baharuddin Ismail Shah ibni Yang Amat Mulia Raja Kamarul Bahrin Shah, dar pentru

mine el este și va fi mereu doar Iddin.
Poza aceasta i-am făcut-o la 28 de zile.



SUS STÂNGA: Iddin și Bahrin îmbrăcați amândoi în *baju melayu* la o recepție la palat.

SUS DREAPTA: La un an, Iddin era fascinat de trenuri, în această fotografie, îi admirăm tortul făcut pentru ziua lui – eram foarte mulțumită de realizarea mea – copiasem modelul dintr-o revistă și am făcut singură tortul – spre

disperarea rudelor mele cu sânge albastru.

DEDESUBT: Iddin la doi ani, îmbrăcat în straie arabe, dăruite lui de un pelerin de la Mecca.

S-a distrat grozav încercându-le.



SUS STÂNGA: A trebuit să mă milogesc și să plâng, ca să-l conving pe Bahrin să facă fotografia asta cu ambii copii, dar eram hotărâtă să-i asigur lui Shahirah cel puțin o fotografie cu tatăl ei, de când era bebeluș.

La nicio lună după aceea, s-a căsătorit cu cântăreața.

SUS DREAPTA: O poză adorabilă cu Shahirah la patru luni, 28 noiembrie 1985.

DEDESUBT: Ultima dată când am văzut-o pe Endah (ASR Tengku Ampuan Bariah). De la stânga spre dreapta: Iddin, Endah cu Shahirah în brațe și Tengku Baharuddin (Tengku Adik).

A doua zi am plecat acasă, în Australia.



SUS STÂNGA: Iddin o hrănește pe Shahirah într-un rar moment de acalmie înainte de furtuna legală, ianuarie 1986. Copiii au fost mereu foarte apropiați.

SUS DREAPTA: Cu Iddin și Paddington pe scările casei familiei Macarthur, " februarie 1986. Știam că exista posibilitatea să fiu nevoită să mă despart de Iddin, dacă la proces se hotăra împotriva noastră, în ziua aceea.

DEDESUBT: Avocata și prietena mea, Lillian Webb, cu copiii (flancată în dreapta de doar o parte din actele procesului nostru)





SUS: Iddin făcând scufundări în cadă.

JOS STÂNGA: Se spune că băile cu nămol fac bine la piele...

JOS DREAPTA: Iddin la ceremonia de acceptare în organizația cercetașilor – își dorise asta atât de mult, încât a trebuit să mă înscriu și eu, ca să-i asigur acceptarea.





SUS: Iddin, șase ani, Shahirah, trei ani, în 1989. Sfârșitul de săptămână era perfect pentru expediții în parc.

DEDESUBT: Iddin curios.
Una dintre fotografiile mele favorite, 1989.





SUS STÂNGA: După întoarcerea mea acasă, Endah a păstrat legătura cu mine, trimițându-mi fotografii precum cea de aici din 1989.

SUS DREAPTA: Ultimul nostru Crăciun în 1989, în casa din East Malvern. Shahirah a vrut neapărat să poarte la biserică un tutu și pălărie pe care i le făcusem eu.

DEDESUBT: Bunica mea cu Iddin și Shah de Crăciun, în 1989.





SUS: Aprilie 1990, în sfârșit suntem o familie – fără să bănuim că doar doi ani ne vom bucura de asta.

Rândul din spate (de la stânga la dreapta): prietena mea Lyn, Tyson, Drew, Skye; rândul din față: Iddin în kilt, Iain, eu și Shahirah.

DEDESUBT: Shahirah la cinci ani, alături de ministrul comunicațiilor pe prima pagină a ziarului *Age*.





SUS STÂNGA: Shahirah și talentele ei de cățăraător, 1990.

SUS DREAPTA: Iddin, știrb, și Shah
de Crăciun, în 1990.

DEDESUBT: De obicei, eu sunt fotografatul,
așadar, una dintre puținele fotografii ale mele cu copiii,
mai 1990.





SUS: Eu, înconjurată de jucăriile Shahirei, cu Whitey în brațe. La 21 de zile de la răpire am permis, în sfârșit, presei să fotografieze camerele copiilor.

(© *Sydney Daily Telegraph*)

JOS STÂNGA: Credinciosul Muckle după răpire, păzind pantoful Reebok favorit al lui Iddin

(© *Sydney Daily Telegraph*)

JOS DREAPTA: Iddin și Shahirah la opt luni de la răpire, prezentați presei la o ședință atent orchestrată la o moschee din Terengganu. Nu mai aveau niciun pic de spontaneitate și exuberanță.



SUS STÂNGA: în timpul filmărilor la *Empty Arms – Broken Hearts* cu Pamela Green și fiica ei, Yasmeen.

SUS DREAPTA: Această carte n-ar fi apărut fără încurajările prietenei mele Valerie Hardy.

DEDESUBT: Familia reunită: Pam și copiii ei în Surrey, în 1997, la șapte ani de la răpire. De la stânga la dreapta: Sami, Pam, eu, Yasmeen și Sawi.



SUS: Aici, în Africa, mi-am regăsit liniștea
și am reînvățat să fiu fericită.

JOS STÂNGA: Printre maasai *boma* la Engkonganarok,
Kenya, cu Naipanti, fiica mea adoptivă

JOS DREAPTA: Cu fiica mea adoptivă, Raso, la orfelinatul
din Mukuru, Nairobi, Kenia. A trebuit să caut prin toată
Australia ca să-i găsesc o păpușă de culoare.
Nu voiam să-i dăruiesc o Bărbie.



STÂNGA: Cu prietenul și voluntarul Scott Kelleher în Kenia, unde eram ambasadoare pentru organizația umanitară World Vision.

DEDESUBT:Book Power, Africa, 1997. Să-i vezi pe copii citind prima lor carte este un privilegiu de neegalat.



SUS: Book Power în orașul Tuzla, Bosnia.
Copiii și cu mine am format apoi o linie konga, la nici zece metri de unul din multele câmpuri de mine.

JOS STÂNGA: Lângă Brcko, cu unul din soldații care mă însoțeau, un locotenent american de la United Nations Stabilisation Force. Am petrecut o zi întreagă cu un convoi

militar de tancuri și vehicule blindate, care patrulau secțiile de vot.

JOS DREAPTA: Dovada că timpul trece prea repede.
La aniversarea a 21 de ani cu cealaltă „fiică” a mea,
Skye, 1998.



oferindu-mă să îi fac bagajele și să îi prepar mâncărurile favorite, dar tot timpul m-am simțit de parcă aş fi stat în mijlocul furtunii, așteptând ca următorul potop să vină asupra mea.

Și a venit, zece zile mai târziu, pe 19 octombrie 1985.

Bahrin ajunsese acasă la miezul nopții, cu o noapte înainte, și mă luase imediat în pat, cu o ferocitate și brutalitate care cu greu mai aveau un impact asupra mea. Mă rănise și mă folosisese ca pe un obiect, nu ca pe o persoană. Dimineața, plecase la muncă, luându-și la revedere politicos, dar rece. În momentul în care îi priveam mașina cum iese de pe alee, telefonul începu să sune. Grăbindu-mă să intru, am răspuns și am auzit vocea soției lui Kasim la celălalt capăt al firului. Mă rugă din nou să merg la ea și din nou m-am dus. Lăsându-l pe Iddin la bunica lui, am mers până în celălalt

capăt al oraşului, cu Shahirah în scaunul ei special instalat pe bancheta din spate a maşinii. Gând am ajuns, soţia lui Kasim mă rugă să stau jos. Nu era singură, se aflau acolo soacra şi cumnata ci. Puteam simţi tensiunea din aer, în timp ce discutau nimicuri şi aşteptau ca eu să mă interesez din ce motiv mă chemaseră la ele acasă. Dar nu aveam curajul să întreb.

În cele din urmă, simţindu-mi reticenta, soda lui Kasim îşi trecu în grabă privirea de la o femeie la alta şi scoase un ziar. Deschizându-l pe masă în faţa mea, îmi arătă un articol de mari dimensiuni şi o fotografie. Totul începu să se învârtă în jurul meu şi sângele îmi îngheţă în vine când am ridicat ziarul şi am încercat să citesc textul malaezian. Dar titlul şi fotografia erau exact ceea ce aveam nevoie.

Titlul mă lovise în moalele capului: „Elmi se mărită în secret cu un tânăr membru al familiei regale “. Fotografia o înfăţişa pe Elmi zâmbitoare, îmbrăcată într-o *baju kurung* elegantă, stând lângă dul ei rotofei de 8 ani şi ținând în mână un album cu fotografii de nuntă. Textul articolului spunea că Elmi întâlnise un tânăr om de al aceri din Kuala Lumpur la bordul unui avion şi începuse o idilă cu el, după ce acesta o recunoscuse ca fiind o cântăreaţă faimoasă de club de noapte. Continua explicând că ea nu îşi doreşte decât să întemeieze o familie cu noul ei soţ şi că îşi va continua cariera de cântăreaţă când va avea ocazia. După cele relatate, noul ei soţ de sânge regal era foarte timid şi nu fusese interviewat pentru articol.

Ştiam, chiar dacă nu se făcea nicio referire la numele soţului lui Elmi, că era vorba despre Bahrin. O furie teribilă se acumula în mine în timp ce reciteam articolul. Era destul de clar că acest articol de ziar era menit să fie un mesaj şi un anunţ pentru mine; chiar faptul că fusese atentă să nu dezvăluie identitatea soţului ei şi nici să nu dezvăluie că era doar o concubină legală şi nu prima soţie era într-adevăr

grăitor.

Luând-o pe Shahirah, am ieșit din casă fără alte cuvinte și am intrat repede în mașină. Inima îmi bătea atât de tare, încât credeam că o să explodeze. Singurul meu gând era să ajung la Bahrin la birou și să aflu întregul adevăr. Nu îmi aduc aminte pe ce drum am luat-o ca să ajung la el la serviciu; îmi amintesc doar de privirea șocată de pe fața secretarei lui în momentul în care am dat buzna în birou, cu Shahirah în scaunul de mașină și tunând numele lui Bahrin. Soțul meu nu era acolo, mă informă domnișoara Lim, în timp ce eu o puneam cu grijă pe Shahirah pe birou și treceam pe lângă ea, pornind către camera privată a lui Bahrin. Acolo am început să caut în sertare și în dulapuri după adevăr. Când am găsit în cele din urmă, m-am simțit de parcă fusesem lovită în stomac. În geanta mea Lancel cu schimburi de noapte, care se afla sub birou, am găsit un certificat de căsătorie nou, datat cu o săptămână în urmă, în care se afirma că el era burlac în momentul căsătoriei lui cu Elmi; tot acolo se aflau și fotografiile de nuntă ale fericitului cuplu. Materialul *songket* pe care i-l făcusem cadou la nunta noastră era foarte vizibil în fotografiile, din acesta fiind făcut costumul lui pentru această nuntă. Mai erau și chitanțe de la hotel și mai multe fotografii care arătau locul unde avusese loc ceremonia de nuntă și își petrecuseră luna de miere: hotelul Kuantan Hyatt, unde ne petrecuserăm noi acea săptămână idilică înainte de logodnă. De fapt, o fotografiase pe Elmi în exact aceleași poziții pe plajă în care mă fotografiase și pe mine cu câțiva ani în urmă.

Am fost atât de copleșită de sentimentul revoltei, încât mă cuprinsese o adevărată frenezie a distrugerii în biroul lui. Văzându-i diploma în arhitectură pe perete, am înșfăcat-o, spărgând sticla de birou și rupând-o în bucățele – îl ajutasem să și-o ia, stând pe podeaua apartamentului nostru din Melbourne, dactilografiindu-i lucrarea în fiecare noapte. Una

după alta, i-am distrus picturile persane delicate pe care le înrămasem cu grijă pentru biroul lui, apoi am încercat să rup geanta plină de lucruri din luna de miere, în sfârșit, când m-am potolit, am ieșit furioasă din biroul lui și am început să le fac reproșuri angajaților; mulți dintre aceștia îmi acceptaseră ospitalitatea cu mare plăcere de-a lungul anilor, însă, după cum arătau dovezile din mâna mea, luaseră evident parte la înșelarea mea. Îndreptându-mă către secretara lui, i-am cerut să-i spună lui Bahrin că mă găsește acasă, mi-am luat fiica și am plecat, izbind ușa în urma mea. Domnișoara Lim avea să declare mai târziu că adusesem copilul în biroul lui Bahrin și o pusesem în pericol, spărgând tablou după tablou lângă capul ei.

Lacrimile îmi curgeau pe obraz, plângeam fără să mă pot controla. Legând-o pe Shahirah cu centura de siguranță, am băgat mașina în viteză și m-am grăbit către casă de parcă viața mea depindea de asta. M-am dus direct la Mak pentru a-l lua pe Iddin. Evident, aflase despre cele întâmplute, pentru că nu era singură. Erau prezenți Che Gu Aii, mătușa Zainah și alți câțiva, în fața cărora mi-am descărcat revolta și durerea. Apoi, cu un scrâșnet de frâne și o izbitură de ușa, sosi Bahrin. Intră în casă grăbit și se îndreptă spre mine, dându-mi un pumn în piept care mă trimise în capătul celălalt al camerei. Ceilalți încercară să îl țină, dar el mă ataca în continuare, țipând la mine și spunându-mi că sunt o târfa mizerabilă, care habar nu are de buna-creștere.

Mică mi-a fost consolarea când i-a spus mamei sale că nu știa că noua lui soție avea de gând să convoace o conferință de presă pentru a informa publicul de căsătoria lor și că este foarte supărat pe ea. Nu intenționase să-mi spună nimic de noul său mariaj; urma doar să țină două gospodării în două orașe diferite.

Furia și prezența celorlalți îmi dădeau curaj, așa că am început să țip la el, făcându-l cum îmi venea la gură și

relatându-le celorlalți cum jurase el pe Coran că nu avea de gând să își mai ia o altă nevastă. Bahrin țipă și el la mine, afirmând că mariajul lui nu era treaba mea și că ar fi cazul să-mi țin nasul deoparte de lucrurile care nu mă privesc.

Într-adevăr, nu mă privea, am ținut și eu. Mințise în certificatul de căsătorie, afirmând că e burlac și nu are copii, furișându-se în alt stat ca să se însoare, știind că în Terengganu are nevoie de aprobarea scrisă a primei soții ca să și-o ia pe a doua. Își urmase scula, de parcă ar fi fost un taur comunal, și nu-i păsa pe unde își făcea mendrele. Era un laș și un rahat, i-am aruncat.

Stăteam în mijlocul sufrageriei lui Mak când mă apucă de gât și mă izbi de perete, sub întrerupătoare.

— Ai grijă ce spui! mă avertiză. Am să divorțez de tine și am să-ți iau copiii. Dacă dau divorț de tine, vei fi alungată din Malaysia și nu îți vei mai vedea copiii niciodată. Vorbesc foarte serios, nu-ți vei mai vedea copiii niciodată. Am fost foarte răbdător cu tine, Yasmin, dar nu întinde coarda sau ai să regreti!

Tot ce puteam vedea era viitorul în fața ochilor mei: nenorocirea de a fi o soție nedorită într-o țară străină, probabilitatea de a-mi pierde copiii și disperarea de a fi în totalitate și cu desăvârșire lipsită de viața pe care o aveam. Știam că amenințările lui Bahrin nu erau vorbe goale – se întâmplase de multe ori înainte în familia regală, femeia care nu mai era dorită era alungată din casa ei, copiii ei erau dați spre a fi crescuți unei noi soții, devenite acum favorită. Mătușa Roșită și Tengku Ibrahim erau doar un exemplu: mătușa Roșită îi crescuse copiii pe care acesta îi avea cu o altă femeie și îi dirijase cu o mână de fier. Văzusem umilința lui Endah și privisem cu ochii mei degradarea pe care o suferea soția mai în vârstă și concurența acerbă care era o obișnuință în astfel de gospodării.

Amărâtă și disperată, m-am dus în bucătărie și am

încercat să îmi tai venele, însă Ghe Gu Aii mi-a smuls cuțitul din mână. Nu mai voiam decât să nu mai sufăr; nu mai puteam trăi în umilință și abuzuri. Înainte să leșin, l-am mai auzit pe Bahrin, care îi reproșa lui Aii că îmi luase cuțitul, spunându-i că ar fi fost mult mai simplu pentru el dacă aş fi murit.

Mi-am revenit mai târziu, la mine în dormitor, când mi-au adus-o pe Shahirah să o alăptez. Iddin fusese luat de mătuşa Zainah, ca să mă pot calma. Mak stătea pe pat lângă mine, ținându-mă de mână și șoptindu-mi cât de neputincioasă era într-o astfel de situație. Mi-a spus cu mândrie că va refuza să se întâlnească cu cântăreăța de bar și că va vorbi cu fratele ei, sultanul, să îi interzică lui Elmi să între în statul Terengganu. Nu va fi primită la palat sau în oricare dintre cercurile celor faimoși în care ne învârteam noi. Cuvintele ei mă lăsau rece; eram prea zguduită pentru a mai putea rosti cuvintele așteptate de mulțumire, prea moartă în interior pentru a-mi mai păsa.

Următoarele zile au trecut ca prin ceață, risipită doar de momentele în care copiii îmi erau aduși. Una după alta, femeile din familia regală veneau la mine în cameră, cu un aer de parcă aş fi fost un soi de cadavru care își aștepta înmormântarea și ele veneau să își prezinte ultimele omagii. Se așezau pe marginea patului, rosteau cu glas stins ce rău le pare și dădeau sfaturi nesolicitate, majoritatea acestora referindu-se la faptul că ar fi trebuit să nu mă mai gândesc la noua căsătorie a soțului meu. Am fost sfătuită de atâtea ori „să pretinzi că nu știi, să îți spui că e doar plecat pentru o noapte, cu afaceri, și apoi să-l întâmpini acasă cu bucurie, să ai grijă de el și să ții patul cald, când se întoarce după ce a petrecut noaptea cu ea “. Altele aveau o viziune mai pragmatică asupra lucrurilor, spunându-mi că nu ar trebui să mă îngrijorez prea tare, din moment ce eram prima soție și singura căreia îi era permis să ia parte la ceremoniile de la

palat. Altele emiteau opinia conform căreia cât timp îmi mai primeam alocațiile complete pentru gospodărie, haine și bijuterii, ar trebui să continui ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Astfel, procesiunea suprarrealistă continua să treacă pe lângă patul meu, dând din cap și mulțumindu-i în tăcere lui Allah că nu erau ele în locul meu.

Au trecut multe zile până mi s-a permis din nou să ies din casă. Bahrin ordonase să fiu ținută sub cheie în dormitorul meu până „îmi veneam în fire”, astfel încât să nu îl mai pun în situații stânjenitoare. Pedepsa mea trebuia să fie strictă, mâncarea mea raționalizată la o singură masă, o dată la două zile, iar contactul cu copiii redus la minimum. Mak trebui să ceară permisiunea specială a lui Bahrin pentru ca eu să o pot vizita pe Endah și doar atunci el a fost de acord, pentru că, după cum spunea el, ea putea să mă învețe cum să îmi accept noua situație.

Endah n-a făcut nimic de genul ăsta, dar a știut să facă ce trebuia. Mă îmbrățișă atunci când m-am așezat în fața ei, în genunchi, și mi-am pus capul în poala ei și am plâns, am plâns, am plâns. Mă convinsese să mănânc, spunându-mi că altfel îmi voi pierde laptele și nu voi mai fi în stare să o alăptez pe Shahirah.

Înainte de a pleca de la palat în acea zi, reușisem să ajung la un telefon și să sun la înaltul Comisariat Australian din Kuala Lumpur. I-am vorbit funcționarului despre situația mea, adăugând că ambii mei copiii sunt și cetățeni australieni. L-am întrebat dacă mi-aș putea găsi adăpost la înaltul Comisariat, pentru că îmi era frică de ce putea să mai facă soțul meu. Răspunsul lui mi-a dat foarte clar de înțeles că sunt cât se poate de singură.

— Doamnă Raja Bahrin, sunteți bine-venită la înaltul Comisariat, dacă simțiți că vă aflați în pericol, dar trebuie să vă spun că, dacă cererea este făcută pentru încredințarea copiilor dumneavoastră, vom aplica regulile. Îmi pare rău,

nu putem risca un incident diplomatic.

Am încercat să discut cu el, spunându-i că toți trei eram cetățeni australieni, dar fără niciun rezultat. Poziția ambasadei mele era foarte clară: mă vor ajuta, dar nu vor risca să stârnească mânia autorităților malaeziene protejându-mi copiii australieni. I-am mulțumit mecanic și am încheiat discuția, părăsind palatul și urcându-mă pe bancheta din spate a mașinii pe care mi-o trimisese Endah.

Eram la pământ. Nu aveam încotro să mă duc.

TREIZECI ȘI CINCI

În primele zile ale lui noiembrie 1985, am primit vestea că bunica suferise un puternic atac cerebral și căzuse pe scările de beton ale blocului în care locuia. Eram îngrozitor de îngrijorată de starea în care se afla, pentru că mi se spusese la telefon că nu e deloc bună. Era la terapie intensivă, la Alfred Hospital, în Melbourne, cu un braț rupt și un șold dislocat, dar și paralizată pe partea stângă și suferind și de o comoție.

Până în acel moment, Bahrin mă chinuise fizic și emoțional în fiecare zi. De când intra în dormitor, începea să-mi vorbească urât, spunându-mi că eu singură mi-am făcut rău și pălmuindu-mă când încercam să-l ignor. Mă amenința că mă va da afară din țară și că îmi va lua copiii.

L-am implorat de multe ori să îmi acorde divorțul, dar refuza, spunându-mi că îi aparțin și că el va fi cel care va decide soarta căsniciei noastre, nu eu. Era tortura mea zilnică. Îmi țineam răsuflarea atunci când trebuia să-mi fie aduși copiii, disperată că nu vor veni, disperată că el își va fi dus deja amenințarea la îndeplinire. Abia când mi-am dat seama cât de tare am slăbit și că fata mea e din ce?

În ce mai ridată și mai cenușie, am început să mă lupt din greu ca să-mi păstrez laptele pentru Shahirah.

Când am primit veștile despre bunica, l-am rugat pe Bahrin să mă lase să mă întorc în Australia să o văd. La început, a refuzat fără discuție, spunându-mi că speră ca ea să moară repede și singură. Mai apoi, a început să mă hărțuiască, afirmând că se va gândi să mă lase să merg, dar că trebuie să aleg care dintre copii să mă însoțească. Alteori, zicea că trebuie să merg singură acasă și să rămân acolo, iar copiii vor fi încredințați spre a fi crescuți noii sale soții.

Aceste jocuri menite să mă distrugă emoțional au continuat până în momentul în care sultanul îl critică pe Bahrin pentru faptul că se purta urât cu mine și îi recomandă să mă lase să plec în Australia cu amândoi copiii. Era un edict pe care Bahrin nu putea să-l ignore și să continue să trăiască în Terengganu, așa că, plin de resentimente, își dădu acordul.

Și astfel începu din nou procesiunea matroanelor, fiecare dintre ele sfătuindu-mă să merg în Australia, să o văd pe bunica și să cheltuiesc o groază de bani ca să mă simt mai bine. Spuneau că ar fi fost înțelept să petrec o vreme departe de Terengganu și de presiunile recente. Unele dintre mătuși chiar îmi dădură bani pe care să-i cheltuiesc cât timp mă aflam acolo, gândindu-se că astfel nu voi mai suferi atât.

Ultimele trei zile înainte de plecare au fost un coșmar. Îngrijorarea pentru bunica și disperarea pentru viața mea mă făceau să fiu permanent în lacrimi. De asemenea, se mai adăuga și spionajul servitorilor, comandat de Bahrin. Fiecare lucru pe care îl puneam în bagaje era inspectat și verificat, iar în valize fuseseră adăugate și haine de seară, conform instrucțiunilor lui Bahrin.

El hotărâse că vom lua parte amândoi la nunta unui văr al lui, la Kuala Lumpur, în seara întoarcerii mele din Australia. Era o declarație suprarrealistă, având în vedere situația – nu mă încânta deloc ideea de a face paradă de umilirea mea pentru amuzamentul publicului. Cu toate acestea, din pură

obișnuință, știam că mă voi supune ordinelor sale, neîndrăznind să crâcnesc.

Bijuteriile pe care le împachetasem pentru nunta programată erau puține. Acesta era actul meu de revoltă. Niciuna dintre bijuteriile mele de mari dimensiuni nu se afla în bagaje, le lăsasem pe cele mai multe în seiful palatului, odihnindu-se în cutiile lor galbene sau roșii, gravate cu blazonul regal și sigilate cu ceară roșie și cu bandă de lipit, fiind mai întâi ștampilate de un membru al personalului și având fiecare o etichetă de siguranță. Păstrasem doar un mic set cu diamante și bijuteriile pe care le purtam zilnic – inele, lanțuri de aur și un șirag mic de perle – în bagajul de mână. Îmi era silă să arăt ca un brad de Crăciun, împodobită cu bijuterii scumpe, din pietre reci, care nu erau alese de mine. Chiar dacă, după cum ordonase Bahrin, trebuia să mă pregătesc să radiez și să zâmbesc de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, nici nu mă gândeam să joc teatru. Cum aș fi putut să afișez un chip radiind de fericire domestică? Cum de putea să se aștepte să fac asta? Din contra, el se întorcea acasă după întârzieri prelungi, se apleca deasupra mea în momentul în care o alăptam pe Shahirah, spunându-mi că avea de gând să mă trimită împreună cu copilul în Australia, unde aveam să rămânem permanent. Mă ținea într-o stare de tensiune emoțională teribilă. Nu știam ce avea să se întâmple în momentul plecării mele; nu puteam decât să aștept și să mă rog să nu îmi pierd copiii.

Am fost chemată la palat de către Endah pentru a-mi lua rămas-bun. Ne-am întâlnit în apartamentele ei private, ne-am așezat amândouă pe pat și ne-am jucat cu Iddin și Shahirah. M-a rugat să îi fac o poză cu copiii și o țin aproape pe Shahirah, sărutând-o de mai multe ori pe obraz. Îmi luă apoi mâinile în ale ei și îmi spuse că ar vrea să mă vadă fericită, că nu dorea să mă vadă că duc viața pe care o avea ea. După aceea, scoase din buzunar un teanc gros de bani

englezești pe care mi-i puse în mână, spunând:

— Țștia sunt pentru bunica ta, în cazul în care are nevoie de îngrijiri la spital, dar și pentru tine și pentru copiii tăi, să-i folosești cum crezi mai bine.

Am protestat văzând suma, i-am spus că o voi folosi pentru a-i cumpăra ceva special din Melbourne și că îi voi aduce restul înapoi. Ea zămbi doar și dădu din cap spunând:

Folosește banii pentru tine, Yasmin, și pentru copii. Repetă apoi cu mai mare intensitate: Trebuie să folosești banii cum crezi tu mai bine. Apoi se ridică și mă strânse tare în brațe, sărutându-mă încet pe obraz. Mă mângâie ușor, se uită la mine cu lacrimi în ochi, apoi se întoarse și ieși din cameră fără să privească înapoi.

Lui Bahrin îi plăcea să se joace cu mintea mea. Îl lua mereu pe Iddin de lângă mine, ore întregi, spunându-mi să-mi iau la revedere de la fiul meu, pentru că nu aveam să-l mai văd. În noaptea de dinaintea plecării, intră în cameră pe neașteptate, îl luă pe Iddin, care dormea în pat cu mine, și îl aruncă pe umăr. Când l-am implorat să-mi spună ce face, îmi răspunse că s-ar putea să nu-l mai văd pe Iddin.

Bahrin l-a ținut mai bine de douăsprezece ore, înapoindu-mi-l doar cu o oră înainte de zborul către Kuala Lumpur. M-am agățat cu ușurare de el când a alergat către mine, sărutându-l pe cap și simțindu-i brațele în jurul gâtului meu. În acele ore lungi, agonizante, stătusem în capul oaselor în balansoarul meu, privind cum vin zorile, temându-mă că-mi vor fi luați amândoi copiii și că voi fi urcată cu forța singură în avion.

În cele din urmă, o bătaie în ușă mă anunță că sosiseră mașinile – era momentul să pornim către aeroport. Bahrin stătea în camera de zi, cu o mână în șold, cu o expresie impenetrabilă pe chip. Mi-am luat rămas-bun de la cei câțiva membri ai familiei care erau prezenți, în timp ce servitorii ne urmăreau. Atmosfera era încărcată. N-am îndrăznit să mă uit

în ochii lui Bahrin în momentul când acesta mi-a întins mâna ca să i-o sărut. Am făcut o plecăciune adâncă, mâna lui s-a odihnit fără vlagă în a mea și mi-a atins buzele cu dosul încheieturii sale. Apoi, luând loc lângă Shahirah și Iddin pe bancheta din spate a Mercedesului care ne aștepta, am plecat, însoțiți de o escortă a poliției, care mergea cu viteză.

Când mașina a parcat la aeroport, stomacul mi s-a strâns de frică, observând că mașina lui Bahrin ne urmărise până la terminal. Cum mă ploconisem deja în fața lui și îmi luasem la revedere, nu puteam decât să cred că dorea să îmi ia copiii din brațe în ultimul moment. Mă luă deoparte, cu pretextul că își ia adio și șopti:

— Nu te vreau pe tine, nu ești decât o târfă australiancă inutilă, nu te grăbi să te întorci, doar disperi dracului odată.

Nici măcar atunci nu-mi venea să cred că plecarea noastră era adevărată. Și apoi, fără un alt cuvânt, se întoarse brusc și ieși din aeroport.

Am urcat în grabă în avionul Fokker Friendship, având doar câteva minute la dispoziție, cu Shahirah în siguranță în marsupiul în care o purtam, iar Iddin ținându-mă strâns de mână. În timp ce mă așezam la locul meu, singurul gând era că trebuie să plec pentru a putea să gândesc; dacă nu o făceam, sigur aveam să mă sufoc și să mor.

Am petrecut câteva ore în hotelul aeroportului din Kuala Lumpur, tresărind nervoasă de fiecare dată când cineva bătea la ușă sau suna telefonul. Iddin stătea pe podea jucându-se cu mașinuțele Matchbox, fără să-i pese de ce se petrecea în jurul lui. Câteva rude din familia regală, printre care mătușa Zainah, veniră peste noi la hotel, dându-mi bani și sfătuindu-mă ca în perioada petrecută la Melbourne să încerc mă împac cu noua mea situație maritală. Abia dacă am auzit ceva din aceste sfaturi puerile, căci eram măcinată de teama că în orice moment Bahrin va da buzna în cameră și îmi va lua copiii. Când funcționarul sultanului însărcinat cu

îngrijirea grajdurilor regale, maiorul Shaŋie, aflat la Kuala Lumpur cu afaceri, îmi dădu telefon din hol, eram gata să zbor pe geam cu ambii copii, dacă avea de gând să mă împiedice să plec. Slavă Domnului, maiorul voia doar să mă întrebe dacă îmi poate fi de vreun ajutor.

În cele din urmă, când am pătruns cu pași împleticiți în avionul care trebuia să mă ducă la Melbourne, nu mi-am permis luxul să mă gândesc că plecăm cu adevărat, până ce avionul n-a ieșit din spațiul aerian malaezian. Până atunci mă temusem că Bahrin ar fi putut reuși cumva să mă dea afară din țară, fără Iddin și Shahirah. În momentul în care mi-am dat seama că acest lucru nu se va întâmpla, am izbucnit în lacrimi și am plâns până când am început să atrag atenția asupra mea. Răspunzând întrebărilor stewardzilor îngrijorați, am bolborosit: „Soțul meu a murit de curând” și i-am rugat să mă lase în pace.

De fapt, nu murise soțul meu; îmi muriseră toate speranțele, toate visurile pe care le avusesem cândva.

TREIZECI ȘI ȘASE

Sosirea mea acasă se deosebea foarte mult de ultima mea vizită la Melbourne. Atunci, avionul fusese întâmpinat de oficiali ai Departamentului Australian pentru Afaceri Externe; nu fuseseră verificări la graniță, nici verificări ale celor de la imigrări, doar o mașină care ne aștepta la aeroport pentru a ne duce direct la hotel. De data aceasta, nu era vorba de vreun tratament pentru VIP-uri, în timp ce înaintam cu greu cu copiii prin sala de sosiri și stăteam la coadă împreună cu ceilalți pasageri care coborâseră din avion. Jonglam cu Shahirah dormind în marsupiul ei pe care îl țineam la piept, iar Iddin obosit și fără vlagă într-un cărucior, în timp ce îmi făceam loc cu greu, împingând bagajele de-a lungul terminalului.

După terminarea formalităților, am reușit să fac rost de un taxi și să ajungem la apartamentul bunicii. Am plâns tot drumul, spre marea nedumerire a șoferului de taxi, prea politicos ca să mă întrebe ceva. Lăsându-mi bagajele în apartamentul gol al bunicii, am plecat direct la spital. A fost un adevărat șoc să o văd zăcând în patul îngust și impersonal de spital – părea așa de mică și fragilă, fața ei rănită era umflată și aproape de nerecunoscut, iar un braț prins în ghips. Am stat lângă patul bunicii, ținându-i mâna în a mea, în timp ce Iddin mișuna pe podea, iar Shahirah se zbătea în brațele mele. Acum, mai mult ca oricând, îmi doream să-mi pot pune capul în poala bunicii, cum făceam când eram copil. Îmi doream, cu egoism, să o trezesc ca să-i povestesc totul despre circumstanțele care făcuseră ca viața mea să se transforme într-un astfel de infern și să mă simt din nou în siguranță, să simt cum mâinile ei puternice trec prin părul meu, descâlcindu-l și aducându-mi pentru scurtă vreme liniștea. Dar era imposibil. Bunica încă nu era conștientă și mult timp nu avea să fie destul de puternică pentru problemele mele; așa că am stat doar puțin și am plecat, încercând să îi fac pe copii să rămână cât mai liniștiți cu puțință în timp ce treceam pe holurile spitalului și ieșeam în cenușiul acelei zile la Melbourne.

În aceeași după-amiază, când am intrat în micul apartament al bunicii, tot ceea ce mi se întâmplase mi-a devenit clar în cele din urmă și am început să plâng fără a mă mai putea controla. Încă nu îmi amintesc cum ne-am petrecut următoarele trei zile eu și copiii. Știu că am trăit cu pâine și cu lapte și că, nu știu cum, am reușit să o alăptez în continuare pe Shahirah, dar în majoritatea timpului am fost atât de prăbușită emoțional, încât nu puteam decât să zac și să plâng. Eram atât de nesigură de ceea ce ne rezerva viitorul, încât am preferat să amân confruntarea cu realitatea situației noastre până când mi-au secăt lacrimile.

Era mult mai sigur să țin lumea în loc și să rămân la adăpostul oferit de apartamentul bunicii.

Câteva zile mai târziu am ieșit, în cele din urmă, la lumină, cu ochii înfundați în orbite și inima pustii. Luasem hotărârea că trebuie să fac totul pentru Iddin și Shahirah. Știam că de-acum încolo deciziile pe care le luam trebuiau să fie doar pentru copii. Iddin și Shahirah trebuiau să aibă parte de speranță în viață, iar eu să mă asigur că fac tot posibilul pentru ei.

Unul dintre primele lucruri pe care le-am făcut a fost să iau legătura cu vechiul meu prieten, Peter Wallace, și să-mi deschid inima în fața lui. Peter îmi sugera să caut avocați care să-mi spună care este situația mea și mă ajută să obțin numele câtorva firme de avocatură. Între timp, a umplut frigiderul bunicii și dulapurile cu mâncare; eu eram încă prea zguduită ca să fac un drum la supermarket, iar toată energia îmi era îndreptată spre copii. Abia dacă mai aveam cincizeci de kilograme, iar gândurile îmi erau pline de disperare, de durere și teamă. Simțeam că nu voi mai avea parte niciodată de bucurie și fericire și că tot ceea ce mai puteam face era să încerc să le ofer copiilor mei bucurie și normalitate.

*

Prima mea întâlnire cu firma de avocatură Stedman, Cameron. Meares&Hall, care avea sediul într-o clădire cenușie, greu de observat, în zona bună a orașului, m-a făcut să mă simt mai încrezătoare ca niciodată. Mi-a plăcut de la început Lillian Webb, avocata care se ocupa de audierile inițiale: cu picioarele pe pământ și foarte ageră, era o femeie micuță, cu părul negru și atrăgătoare; avea înjur de 35 de ani, o voce adâncă, bogată și un râs plin. Mă ascultă cu mare atenție în timp ce relatam situația, ochii săi îngustându-se în timp ce își lua notițe și îmi puneă întrebări foarte pertinente, care cereau răspunsuri concise. Și, lucru la fel de important,

se adaptase bine la prezența de neocolit a lui Iddin și Shahirah în biroul ei, situație care era foarte departe de circumstanțele normale ale unei întâlniri la un birou de avocatură. În cele din urmă, după sublinierea lanțului de evenimente principale care, după cum considera ea, aveau să aibă loc dacă doream să pun în mișcare acțiunea legală, Lillian trase aer în piept și îmi spuse că ea crede că am șanse mari nu doar de a câștiga custodia copiilor, dar și de a putea să rămân în Australia și să nu mă mai întorc niciodată în Terengganu, dacă asta îmi doream.

Era o decizie foarte importantă pe care trebuia să o iau, așa că m-am întors în apartamentul bunicii și, timp de o noapte întreagă, am cântărit argumentele pro și contra. Nu aveam habar dacă voi putea să mă descurc singură cu copiii; niciodată nu fusesem nevoită să mă descurc fără ajutorul rudelor sau al personalului. Dar știam sigur că nu doream să îmi cresc copiii într-o atmosferă de violență și abuzuri și nici nu doream să risc ca Bahrin să își ducă la îndeplinire amenințarea și să-mi ia copiii. Eram hotărâtă să rămân cu Iddin și Shahirah, să îi văd cum cresc și să le ofer toată dragostea și siguranța de care eu nu avusesem parte în copilărie. Doream să devină persoane care să gândească independent, să fie tolerante și să aibă respect de sine; și doream ca Shahirah să crească normal și să nu fie tratată mai prost doar pentru că este femeie. Mai știam și că nu aveam să supraviețuiesc dacă aș fi fost nevoită să mă întorc în Malaysia și că nu mi-aș fi putut ajuta copiii dacă aș fi fost moartă. Dimineața, i-am dat telefon lui Lillian Webb și i-am spus să continue acțiunea legală: eu și copiii veniserăm acasă și aici aveam să rămânem.

Pe 20 noiembrie, i-am telefonat lui Bahrin, sperând că l-aș fi putut convinge să vină la Melbourne ca să discutăm o reconciliere, dar a fost doar o pierdere de vreme. Mâlc m-a informat că Bahrin plecase din Terengganu pentru a locui cu

Elmi. Uitasem de necazuri și mă distrăm la Melbourne? s-a interesat soacra mea.

Drumul meu era de-acum stabilit. Trebuia să fac tot posibilul pentru a mă asigura că viața copiilor mei este în siguranță. Pe 27 noiembrie 1985, am obținut custodia unică *exporte*, temporară, a lui Iddin și Shahirah și dreptul de a sta în propria mea țară cu ei. Nu puteam decât să fiu fericită că Bahrin insistase ca ambii copii să fie australieni de la naștere și să aibă certificate de naștere australiene. Avocatul meu, Noel Ackman, mă numi în glumă „prințesă” în timp ce plecam de la tribunal, un termen care mă făcu să mă înfior în fața adevăratului înțeles al titlului. Noel și Lillian făcuseră o echipă minunată, dându-mi încrederea să simt că tot ceea ce făceam era bine și ghidându-mă prin momentele grele de la tribunal. Noel, cu simțul umorului și cu ochi fermi, mă ajutase să rămân cu capul sus și hotărâtă tot timpul. Dacă e să fiu complet sinceră cu mine, trebuie să recunosc că, în adâncul inimii, păstram o urmă de speranță că Bahrin și cu mine am fi putut, printr-un miracol, să ne împăcăm și să trăim o viață normală în Australia împreună cu copiii noștri și că se va întâmpla un lucru magic care îl va face să își vină în fire, dar, rațional, știam să eram incredibil de naivă să cred că mariajul nostru, deja mort, ar fi putut învia.

Pe 4 decembrie 1985, i-am trimis o telegramă soacrei mele informând-o că nu voi reveni în Malaysia așa cum era planificat și că eu și copiii eram bine. Am simțit că e mai bine să nu o implic în decizia mea mai mult decât era absolut necesar, așa că detaliile au fost succinte și mai puțin specifice.

De îndată ce Bahrin a aflat că mă răzgândisem și că nu mă întorceam în Malaysia, așa cum stabiliserăm, mi-am dat seama că am putea să fim nevoiți să ne ascundem o vreme, în caz că ar fi venit în Australia să ne caute. Deși fusese foarte clar când mă respinsese la aeroport, puteam foarte

bine să-mi imaginez reacția lui plină de furie când își va fi dat seama că hotărâsem să îl ascult întocmai și răzbunarea pe care ar fi pus-o în practică dacă m-ar fi încolții singură. Așa că am plecat din apartamentul bunicii și m-am mutat la o veche prietenă timp de două săptămâni, căutând în paralel un apartament doar pentru noi.

Prioritatea era instalarea copiilor într-un mediu sigur. Pacea și stabilitatea erau lucruri pe care Iddin nu le cunoscuse cu adevărat și eram hotărâtă să mă asigur că nu va mai fi nevoit să se uite cum mama lui este din nou bătută. Într-un mod destul de idealist, aveam viziunea vieții mele peste vreo zece ani, care avea să mă sprijine pentru o lungă perioadă, oricând m-aș fi simțit lipsită de speranță. Nu doream nimic mai mult decât să trăiesc cu copiii în liniște și să fiu o mamă tipică din suburbii, care are o camionetă și participă la toate activitățile școlare ale copiilor. Pe atunci nu simțeam nevoia să mă recăsătoresc ori să ies în vreun fel în evidență, doar o dorință copleșitoare de a mă confunda în mulțime și de a le da copiilor ocazia să facă același lucru.

Din aproape în aproape, așa trăiam de când ne întorseserăm acasă. Readaptarea la o societate normală era lucrul cel mai greu de făcut. Mi-a luat destul de mult să mă obișnuiesc cu faptul că puteam să mă duc dintr-un loc în altul fără a-i cere permisiunea lui Bahrin și să accept că eram din nou stăpână pe viața mea. Hainele erau o altă revelație importantă. Adusesem cu mine doar rochiile musulmane din Malaysia, bagaj doar pentru o săptămână, cu aproximație, cât plănuisem să petrec la Melbourne, așa că, până la urmă, a trebuit să mai cumpăr haine. Am ales o fustă lungă, foarte cuminte, o bluză cu mânecă scurtă, care se asorta cu fusta, și o pereche de jeanși largi. Prima dată când am purtat aceste haine în afara casei am avut senzația că sunt goală și am fost sigură că toată lumea se uită la mine îngrozită. Am avut nevoie de câteva zile să mă simt din nou confortabil în haine

occidentale și să nu mai cred că sunt deplasată. După anii petrecuți în fuste până la pământ, era ceva foarte îndrăzneț să îmi dezgolesc picioarele.

Iddin se obișnuise tare bine în noul mediu. Situația în care mă aflam, de părinte singur, nu era o schimbare majoră față de circumstanțele normale; la aproape 3 ani nu observase absența tatălui său pentru că Bahrin lipsea adesea de acasă în Terengganu. Treptat, vedeam cum băiețelul meu devine mai sigur pe el, iar expresia îngrijorată, pe care o avea atât de des în Malaysia, apărea din ce în ce mai rar. După vreo două săptămâni, am observat că nu mai tresărea la zgomote bruște, că îi revenise culoarea în obraji și că începuse să înfrunte viața cu elanul și entuziasmul normal pentru un puști de vârsta lui. Iddin cu siguranță se bucura de noua lui libertate fizică, alergând prin parcul din zonă, jucându-se în praf și făcând cozonaci din noroi, activitate care îi fusese interzisă de eticheta curții regale. Îl priveam cum aleargă spre mine din celălalt capăt al parcului, ținând strâns în mână vreo descoperire nouă și prețioasă pentru a mi-o arăta și mie, și surioarei lui și simțeam cum mă cuprinde liniștea; activitățile normale pe care copiii, de obicei, le iau de bune fuseseră, până la sosirea acasă, aventuri de neînțeles pentru el.

După multe căutări, am găsit în cele din urmă un cămin confortabil în South Oakleigh, care avea și o mică grădină în care să se joace copiii. Am decorat prima noastră casă cu un amestec ciudat de lucruri donate și cumpărate, vreo două covoare în culori vii și câteva stampe ieftine pe care le găsisem la piață. Am cumpărat cele necesare vieții, cum ar fi haine groase pentru copii, pături, prosoape, cearșafuri și o mașină de spălat, din fondurile de urgență acordate mie de către primul complet de judecată, ca ajutoare imediate pentru întreținere. Banii proveneau din vânzarea casei noastre din Carlton, pe care Bahrin îi păstrase într-o bancă

australiană, pentru a evita taxele și a grăbi mutarea noastră la Melbourne, preconizată a avea loc la un moment dat.

Eram în totalitate responsabilă pentru toate sumele cheltuite și păstram evidența detaliată a fiecărui bănuț pe care îl dădeam pentru copii și pentru mine. În orice caz, regret că am fost chibzuită până la limita de „a mă scumpi la tărățe”, din moment ce nu m-am putut hotărî să cumpăr o canapea bună pentru camera de zi și m-am mulțumit cu un divan ieftin, din burete. Pe această canapea nu te puteai așeza deloc dacă aveai mai mult de 2 ani. Dacă erai mai înalt sau mai greu decât un copil de doi ani, chestia avea obiceiul ciudat de a se plia în jurul tău precum o banană stâlcită și te amenința cu sufocarea sau cu dislocarea permanentă a articulațiilor șoldurilor.

Când mi-am făcut în sfârșit curaj să-l sun pe Bahrin, pe 16 decembrie, Mak mi-a spus că încă nu se întorsese acasă și că nu știa unde e. I-am dat noul meu număr de telefon din Melbourne, i-am lăsat un mesaj pentru Bahrin să mă sune și am încheiat conversația cât mai repede cu putință. În aceeași zi, Bahrin a sunat-o pe Lillian, întrebând-o ce se întâmplase cu banii din contul ANZ pe care îl aveam la Melbourne. Se pare că se decisese să retragă banii noștri de rezervă și i se dăduse, de la bancă, numele avocatului meu. Nu întrebuse deloc despre copii sau despre mine, ci doar despre bani.

În aceeași seară, mi-a dat telefon. Când am ridicat receptorul, am fost întâmpinată de o avalanșă de amenințări și insulte. Mai întâi, mi-a ordonat să mă întorc imediat în Malaysia, spunându-mi că nu sunt în stare să mă descurc singură cu doi copii mici. Îmi prezise că nu mă voi descurca niciodată singură și că sunt total inutilă și prea proastă ca să fac față unei asemenea situații. Când i-am replicat că nu am nicio intenție să mă conformez cererilor lui, schimbă tonul, declarându-mi că mă iubește și că îi e dor de mine. Răspunsul meu a fost că sunt dispusă să discut despre o

împăcare, dar că trebuia să vină în Australia pentru discuții și că acest lucru ar include divorțul de Elmi și mutarea în Australia. Rămase o clipă tăcut la sugestia mea și apoi explodă brusc, țipând în telefon că o va omorî pe bunica dacă nu mă întorc imediat, că mă va omorî pe mine, dar că, mai întâi, îmi va da o lecție pentru că am fost neascultătoare. Am închis telefonul, tremurând și stăpânindu-mă să nu vomit. Chiar și la mii de kilometri depărtare, Bahrin încă mai avea puterea de a mă îngrozi și de a mă face să nu mai am încredere în mine însămi. Am mers la culcare în acea noapte gândindu-mă la capacitățile mele și la justetea poziției mele.

Pe la jumătatea nopții, Shahirah se trezi pentru masă; am luat-o cu mine în pat și i-am dat să sugă. Câteva minute mai târziu, Iddin intră și el în dormitorul meu și se urcă pe cuverturi lângă noi, adormind la loc aproape imediat. Mi-am petrecut cea mai mare parte din noapte privind cum se joacă razele lunii pe fețele copiilor mei, în timp ce dormeau lângă mine, și ascultându-le răsuflarea adâncă și fără griji și suspinele, cu visele trecându-le în fugă pe chip. Eram îngrozită de următoarea mișcare a lui Bahrin și m-am rugat ca eu și copiii să reușim să trecem de această perioadă nevătămați și împreună.

După conversația cu soțul meu, m-am gândit că ar fi bine să o avertizez pe bunica de faptul că am putea să avem probleme. Când nu-i venea să creadă, când se speria, auzind adevărul despre căsnicia mea eșuată și de amenințările lui Bahrin. Așa că am hotărât că avea să stea la prieteni până lucrurile se vor calma. Bunica își revenea încet-încet, recăpătându-și capacitatea de a-și folosi partea stângă și simțul umorului. Vorbea oarecum cu greutate, dar continua să facă terapie. Bucuria și ușurarea de pe fața ei, când i-am spus că și eu, și copiii ne întorseserăm acasă pentru totdeauna, au fost imense și sunt sigură că vestea a întărit-o și mai mult în hotărârea de a-și reveni.

Mi-am petrecut primul Crăciun adevărat împreună cu copiii, în micul nostru apartament; era minunat să aud din nou colinde la radio și să cumpăr cadouri pentru Iddin și Shahirah. Crăciunul fusese una dintre cele mai dificile perioade pentru mine cât timp stătusem în Malaysia, o zi în care mă sfâșia dorul de casă, lucru accentuat și de faptul că Bahrin îmi interzisese și să marchez cumva ziua, chiar și printr-un schimb de cadouri sau cu muzică de Crăciun. În anii petrecuți în Terengganu, singurul moment în care scumpul meu brad de Crăciun fusese scos din cutie se petrecuse când Bahrin îl împrumutase angajaților lui filipinezi pentru sărbătoarea lor creștină, ce avea loc în cadru privat. Dar Crăciunul lui 1985 era total diferit. Alesesem împreună cu Iddin un brad adevărat pentru camera de zi, deși era puțin strâmb și decorat cu ornamente fie moștenite de la bunica, fie cumpărate de la supermarketul din apropiere; am cântat colinde cu glas tare, în timp ce mergeam cu mașina veche pe care o cumpărasem cu 600 de lire, iar Iddin atârname ciorapi de șemineu pentru ca Moș Crăciun să le umple.

Cu toate acestea, era doar liniștea dinaintea furtunii. În adâncul sufletului, știam că soțul meu nu ne va lăsa niciodată să trăim în pace fără să se răzbune.

TREIZECI ȘI ȘAPTE

Din punct de vedere legal, era obligatoriu ca Bahrin să fie anunțat de acțiunea înaintată de mine pentru obținerea custodiei copiilor, la Curtea pentru copii din Australia, și de dreptul de a contesta această acțiune. Pentru că refuzase să ia documentația pe care o trimisese prin intermediul avocatului din Singapore, pe care îl contactasem în acest scop și care mersese până la Kuala Terengganu, a devenit necesar să prezentăm documentele și elementele cazului lui

Bahrin prin intermediul unui anunț din ziarul malaezian de limbă engleză *New Straits Time*, pe 24 decembrie 1985. Sincer, nu doream ca umilirea mea să devină și mai publică decât era deja, dar nu mi se lăsase de ales. Așa că devenise un fapt cunoscut public că mă întorsesem în Australia cu copiii și că fusesem alungată pentru o cântăreață de bar. Onoarea îndoielnică de a fi prima femeie din familia regală malaeziană care își părăsea familia cu copiii în brațe, după eșecul unei căsnicii, îmi aparținea acum într-un tot.

Știam că Bahrin nu mă va ierta niciodată pentru că am permis publicului să cunoască treburile private ale familiei sale sau pentru că acțiunile mele erau în completă contradicție cu povestea pe care i-o înșirase fratelui celei de-a doua soții a lui: că locuiam în Australia de peste doi ani și că ne aflam deja în plin proces de divorț. Se pare că fratele lui Elmi fusese șocat să afle că locuiam încă în căminul conjugal în momentul căsătoriei surorii lui cu Bahrin și că tocmai o născusem pe Shahirah, dar acest fapt nu îi influențase hotărârea întrucât o alianță cu un membru al familiei regale era prea valoroasă pentru a fi complicată de simpla existență a unei alte soții și a doi copii.

Anul 1986 sosi, aducându-mi și speranță, și frică. În orice clipă mă așteptam ca Bahrin să dărâme ușa și să mă bată măr, luându-mi copiii după ce va fi terminat cu mine. Eram sigură că nu ne va lăsa, nici pe mine, nici pe copii, așa de ușor în pace. Pe 13 ianuarie 1986, am primit un alt telefon de la el, ca să mă anunțe că va sosi în Australia și că dorea o împăcare, dar că nu va divorța de cântăreața lui de bar.

Bahrin sosi în Melbourne pe 19 ianuarie, luând imediat legătura cu avocații uneia dintre cele mai importante firme de avocatură din oraș. Aborda poziția lui normală: să obțină ce era mai bun cu bani sau fără; minciunile erau de-ajuns.

Era interesant, dar și greșos să vezi cum breasla avocătească din orașul meu se aliase cu o tabără sau alta –

comentariile zburau pe coridoarele Tribunalului Familiei cu privire la detaliile cazului meu. Vreo doi avocați fuseseră auziți spunând că „ar trebui să dorm așa cum mi-am așternut”. Alții păreau îngroziți de faptul că sângele regal sau poziția înaltă, în orice țară, ar fi putut fi mai importante decât drepturile unei femei australiene dintr-o clasă inferioară sau ale copiilor ei. Alții comentau, în cercurile avocaților, că făcusem un lucru lipsit de loialitate, de nedescris, prin faptul că mă măritasem cu un străin, și musulman pe deasupra, prin urmare descalificându-mă de la a primi ajutor din partea propriei mele nații. Și astfel, cu toate că Tribunalul Familiei din Australia nu folosește sistemul cu jurați, mă vedeam judecată pe coridoare sau prin vecinătăți de persoane care priveau întreaga problemă ca pe o dezbatere intelectuală, și nu ca pe o problemă de care depindea viața copiilor mei.

Am fost chemată la Tribunalul Familiei din Australia, pe Bourke Street, nr. 570, în Melbourne, pe 29 ianuarie 1986, printr-o acțiune intentată de avocații lui Bahrin. Bătălia începuse.

Noel Ackman, care avea pe-atunci alte probleme, nu a putut să mă reprezinte din nou, așa că a fost necesar să angajăm un nou avocat pledant, John Udorovic. A spune că John a fost puțin nedumerit la prima noastră întrevvedere e puțin. Întâlnirea a avut loc la ora 8.30, în dimineața zilei de 29 ianuarie, în biroul lui. Din moment ce Lillian presupunea că ne vom afla la tribunal pentru o mare parte din zi, nu am avut de ales decât să o iau pe Shahirah cu mine. După ce l-am lăsat pe Iddin cu prietenii mei apropiați, Sue și Rob Macarthur, intenția mea fusese să o las pe Shah la creșa de pe lângă tribunal, ca să pot fi aproape de ea și s-o alăptez de-a lungul zilei. Dar centrul pentru copii nu se deschidea decât la ora 9, așa că Shahirah și cu mine, din pură necesitate, am ajuns împreună la prima mea întâlnire cu noul avocat. Cred

că era prima dată când un client intra în biroul lui John echipat cu servietă, copil, cărucior și pungă cu scutece, dar bănuiesc că Lillian îl avertizase deja că nu eram genul de client care se aștepta ca avocații să facă totul singuri. În timp ce îl ascultam cum își expune părerile despre caz și cum îmi pune întrebări despre ceea ce vreau pentru mine și pentru copiii mei, încercam să îmi dau seama câtă încredere puteam avea în bărbatul înalt, brunet, cu părul des și cu mustață neagră care stătea în fața mea. La început am crezut că era prea distant pentru a comunica cu el și că nu eram binevenită în biroul lui împreună cu copilul, dar numai până am văzut cum i se împlânzesc ochii și întregul lui comportament se schimbă după ce o privi pe Shahirah în căruciorul ei. Atonei am știut că va face tot ce va putea pentru noi.

Prima tactică a avocatului lui Bahrin a fost să atace, acuzându-mă de răpirea copiilor și susținând că Australia nu era locul în care să discutăm despre problemele noastre din căsnicie. A susținut, de asemenea, că Iddin era unul dintre moștenitorii tronului din Terengganu și că absența lui din Malaysia punea în pericol succesiunea. A făcut și afirmații cum că falsificasem semnătura lui Bahrin pe cererea de obținere a certificatului de naștere australian pentru Iddin, deși acestea au fost retrase de îndată ce avocații lui Bahrin au văzut cererea cu semnătura lui Bahrin și solicitarea lui scrisă pentru același lucru.

Stăteam în partea opusă a sălii față de Bahrin, impunându-mi să nu mă uit în direcția lui și încercând să mă controlez în timp ce erau aduse în discuție din ce în ce mai multe prostii referitoare la perspectivele regale ale lui Iddin. Chiar și la o distanță de zece metri puteam să simt mânia soțului meu. Era o vibrație distinctă și știam că e reținută doar de faptul că nu eram singuri.

Apoi, și-a jucat asul din mânecă: un ordin judecătoresc

islamic, emis doar cu câteva zile mai devreme în Terengganu. Acest ordin al curții cadiului nu menționa faptul că eu, acuzata, domiciliam, de fapt, în Australia, fiind trimisă acolo de soțul meu. Se părea că judecătorul musulman credea că eu și copiii ne aflam undeva în Terengganu și că eu refuzam să mă culc cu Bahrin. Acest document islamic mă condamna pentru că sunt o soție neascultătoare și îmi ordona să îmi reiau coabitarea cu soțul meu, să îi redau drepturile conjugale și să mă întorc împreună cu copiii în sfera lui de influență. În practică, ceea ce cerea partea lui Bahrin de la judecătorul australian era deportarea mea imediată, din propria mea țară în Malaysia, pe motiv că eram o soție recalcitrantă. De asemenea, fusese depusă o cerere prin care mi se cerea să dezvălui adresa mea actuală și numărul de telefon. Din fericire, s-a considerat suficient să dezvălui doar numărul nostru de telefon, pe care, în orice caz, Bahrin îl avea deja.

Confruntat cu aceste noi materiale, judecătorul, Brian Treyvaud, decise amânarea pentru săptămâna următoare, din moment ce devenise destul de evident că acest caz era mult mai complicat decât se anticipase. Se aduseseră în discuție probleme despre succesiunea regală și despre jurisdicție, pentru a complica și mai mult lucrurile și pentru a ascunde problema importantă – simplu drept, al meu și al copiilor, de a trăi liniștiți în Australia.

Apoi, Bahrin a depus o cerere pentru a-l putea vedea pe Iddin pe durata amânării, adăugând-o și pe Shahirah abia la sugestia judecătorului. Se decise, în cele din urmă, că Bahrin va putea să-i vadă în aceea duminică, supravegheat, într-un spațiu public.

Ieșind din sala de judecată cu Lillian și John, mă simțeam rău fizic și plină de panică în urma ordinului de a relua conviețuirea cu Bahrin în urma unei decizii judecătorești islamice. Când am trecut pe lângă el pe coridor, am avut

senzația că mi se taie picioarele și mi-o amintesc vag pe Lillian care îmi șoptea „mergi mai departe”.

În zilele, în săptămânile și lunile următoare, copiii și Lillian au fost cei care m-au ajutat să merg mai departe. De fiecare dată când mă împiedicam, de fiecare dată când simțeam că nu mai pot să mă lovesc de zidul care părea de netrecut, al bogăției lui Bahrin, al minciunilor, al puterii, al mâniei pure și al hotărârii lui de a mă distruge, mă întorceam în tăcere către copiii mei și le vedeam fericirea din ce în ce mai mare. Știam că nu pot să le ofer o mamă pe care să nu o respecte, nici să le permit să ducă o viață care să le răpească valorile normale ale umanității. De fiecare dată când voința mea slăbea și doream să mă ghemuiesc într-un colț, sub pătura amortirii, Lillian mă întreba dacă mai am aceleași motive pentru a dori să rămân în țara mea, motive pe care i le menționasem în acea zi de noiembrie a lui 1985, și mereu răspundeam „da”. Ea, mai mult decât oricine, a stat lângă mine și s-a luptat din greu pentru drepturile mele, adesea cu prețul vieții ei personale și în detrimentul sănătății. Am lucrat ca o echipă, analizând declarațiile, cercetând precedentele și făcând slalom prin nisipurile mișcătoare ale dreptului constituțional islamic și malaezian, pentru a respinge toate solicitările scandaloase pe care Bahrin încerca să le facă la tribunal.

Dar acest lucru era departe de a fi ușor de realizat. Faptul că unchiul lui Bahrin, sultanul din Terengganu, numea judecătorii islamici în statul lui și că le influența până și viața s-a dovedit un lucru incredibil de dificil. Am petrecut câteva seri, până târziu, cu studenți malaezieni la drept, care își făceau studiile postuniversitare la Universitatea Monash, încercând să-i conving să își expună opiniile reale în declarații ce urmau a fi prezentate în fața tribunalelor australiene. Doi dintre tineri au fost de acord, inițial, să dea declarații despre influența și puterea legală pe care sultanul

o avea în Malaysia și despre prejudiciul probabil pe care acest lucru mi l-ar putea aduce, dar în ultimul moment au venit în biroul lui Lillian și au declarat că, dacă se gândesc mai bine, nu merita să-și distrugă cu totul carierele sau familiile, acesta fiind rezultatul probabil dacă se puneau împotriva conducătorului din Terengganu. Ceea ce trebuia să fie o problemă simplă de cercetare prezenta adesea dificultăți serioase și ne trezeam blocați, neputând să obținem nici cele mai normale observații în ceea ce privește legile civile din Malaysia. Îi voi fi mereu recunoscătoare lui Jennifer Took, o avocată australiană secondată de firma ei din Singapore, care, fără a mă întâlni pe mine sau pe Lillian, a găsit precedente și fapte de care aveam mare nevoie.

Am putut să demonstrez astfel curții că Iddin era cam al șapte – zecilea moștenitor în linie la tronul din Terengganu și chiar și atunci acest lucru era nesigur, din moment ce sângele regal venea doar din partea bunicii lui, care, fiind femeie, nu avea cum să ridice vreo pretenție la tron. Am arătat, de asemenea, că se afla de două sau chiar de trei ori mai departe de tronul din Perak.

Se părea că, din nou, Bahrin reușise să ne strice mie și copiilor bruma de normalitate. Următoarele câteva săptămâni ni le-am petrecut prin sălile de tribunal, întrucât el încerca manevră după manevră pentru a întârzia curtea australiană să continue audierile pentru custodie. Noaptea mele se scurgeau ca prin ceață, în timp ce treceam în revistă, în detaliu, declarațiile lui Bahrin, marcând fiecare discrepanță pentru a le aduce în atenția lui Lillian și a lui John. Lillian și cu mine am împrumutat cărți despre dreptul constituțional malaezian și am căutat argumente. Am căutat ambiguități și contradicții în fiecare cuvânt din declarațiile lui Bahrin, pentru a-i oferi lui John mai multă muniție pe care să o folosească în timp ce îmi expunea cazul. În tot acest timp, am încercat să am grijă de Iddin și să-mi păstrez

laptele pentru Shahirah. Trăiam într-un vârtej de scutece, sugari și documente legale, în fiecare moment întrebându-mă dacă vom avea vreodată parte de liniște și fiindu-mi frică că îmi voi pierde copiii, dacă vreun judecător nu îmi va înțelege argumentele.

În diminețile în care aveam audieri la tribunal, mergeam acasă la familia Macarthur, pentru a-l lăsa pe Iddin în grija lui Sue. Din fericire, casa lor devenise repede locul preferat de vizite al lui Iddin și se juca toată ziua cu fiul lor Ben, care avea aceeași vârstă. Apoi, eu și Shahirah mergeam în oraș, prin traficul la oră de vârf, și parcam mașina veche nu departe de tribunal. Administratorul parcării, Tony, îmi era de imens ajutor în fiecare zi, ajutându-mă să mă descurc cu Shahirah, cu o cutie de documente, cu servieta, geanta cu scutece și căruțul. Apoi, Tony mă ajuta să ajung de la nivelul patru al parcării (unde îmi acordase preț redus) la parter și să îmi echilibrez bagajul în vârful căruciorului lui Shah, ca să pot intra în biroul lui Lillian.

Odată ajunse acolo, în timp ce treceam peste cele necesare pentru ședința din acea zi împreună cu Lillian, o alăptam pe Shah, dădeam declarații sub jurământ și îi telefonam lui John pentru a-i spune că ne vom întâlni în curând cu el la tribunal. Lillian începea lucrul la ora 6.30, pentru a putea să se ocupe și de cazurile celorlalți clienți. De la ea de la birou, mă ajuta cu Shahirah și cu toate documentele, pentru a ajunge la tribunal, care se afla la două străzi distanță, de obicei luptându-se și ea cu două serviete doldora de documente și cu brațe de cărți și dosare. După ce o lăsam pe Shahirah la creșa tribunalului, eram gata să mă alătur lui John și Lillian pentru ședința din acea zi. Ritmul în care creștea Shahirah și gângurelile ei fericite erau egale doar de muntele de documente legale în continuă creștere și mă încerca vina că nu puteam opri totul cu un simplu semn și să mă bucur de progresele făcute de copil și de zâmbetul său.

Dezbaterile durau ore întregi, dar, cel puțin, în această fază Bahrin trebuise să își retragă acuzațiile de răpire. Dovedisem că veniserăm în Australia cu aprobarea lui Bahrin și că el se căsătorise cu Elmi în timp ce era încă însurat cu mine. Nu avusesem dorința clară de a rămâne în Australia când mă întorsesem acasă; nu știusem ce doream să fac când ajunsesem la Melbourne. Acum dezbaterile erau legate de jurisdicție și de importanța lui Bahrin ca membru al familiei regale.

Răgazul meu era reprezentat de pauzele în care mergeam să o alăptez pe Shahirah. Își ridica brațele către mine când mă vedea intrând în cameră și plângea până o luam în brațe și o puneam la sân. Stăteam într-unul dintre scaunele cu spătar înalt din creșă și mă gândeam la viitor în timp ce îi priveam fețișoara cuibărintu-se lângă mine cu nădejde, cu o mână sau cu gura jucându-se cu bluza mea. Mi se părea că eram trei frunze luate de o rafală de vânt, fără a avea vreun refugiu, întoarse pe toate părțile, fără niciun control asupra direcției în care o luam.

Și apoi începură telefoanele lui Bahrin, care mă deprimeau cel mai tare, noaptea târziu sau dimineața devreme, epuizându-mă, făcându-mă să mă simt ca un animal prins într-o capcană, în căutarea unei raze de lumină. Mă amețea, uneori cerând o reconciliere, uneori cerându-mi capitularea, dar mereu amintindu-mi că sunt inutilă, că sunt idioată și neajutorată în fața voinței sale violente, dacă va alege să și-o exercite. Într-un mod ciudat, teribil, aceste telefoane erau fascinante. Dacă eram singură cu copiii, mă țintuiau în loc, înțepenindu-mă, încât nu mai puteam să îi închid telefonul acestui bărbat care fusese domnul și stăpânul meu, în toate înțeleșurile acestor cuvinte.

În cele din urmă, solicită o întâlnire în biroul avocatei lui, într-o dimineață devreme.

— Sunt dispus să divorțez de Elmi, anunță cu mândrie, de

parcă s-ar fi așteptat să-l felicit. „Yasmin, trebuie să înțelegi. Am fost *kenang* de ea și deja merg la un *bomoh* pentru tratament.

— Bahrin, nu vreau să mă întâlnesc cu tine, nu vreau să aud nimic despre *bomoh* și alte lucruri. Te rog, lasă-ne în pace pe mine și pe copii, am răspuns eu.

Dar el continuă să amenințe și să preseze. „De dragul copiilor”, spunea mereu, știind că ei sunt punctul meu slab. Obosită, am cedat.

Odată ajunsă în clădirea de piatră albastră care îi găzduia firma de avocatură, am fost condusă la etaj într-o mică sală de consiliu, unde așteptau Bahrin și avocata lui. În timp ce ocupam scaunul liber destinat mie, de partea cealaltă a mesei, mă simțeam de parcă aș fi fost o școlăriță care întârziase la ore. Și acesta avea să rămână tonul întâlnirii. Bahrin și avocata lui se lansară într-o subliniere a termenilor împăcării, care prevedeau ca eu să locuiesc în Malaysia și să mă întorc la viața pe care o dusesem înainte. În schimb, tot ceea ce promitea Bahrin era să mă ierte pentru comportamentul meu ridicol din Australia și să mă accepte înapoi.

În loc să mă simt scandalizată de atitudinea lui trufașă, m-am pomenit, în mod total illogic, încercând să-i explic acestei avocate cât de inacceptabil era ceea ce-mi propunea și motivele pentru care întoarcerea mea în Malaysia era imposibilă. Am încercat să o fac să înțeleagă cum fusese viața mea acolo și la ce viață mă puteam aștepta pentru copiii mei dacă mă întorceam, sperând că poate îi va spune clientului ei și îl va convinge să ne lase în pace. Dar ea doar se uita la mine condescendent, în timp ce eu încercam să-i explic existența înstrăinată pe care o duceam acolo, izolarea, violența și superstițiile barbare care dictau asupra vieții de zi cu zi. Privind în urmă, văd cât de inutil era să îi explic aceste lucruri, să încerc să îi arăt adevărata față a lui Bahrin,

cât timp în fața ei stătea Bahrin cel cu față occidentală: politicoș, cultivat și cu aparență civilizată, vorbind cu un ton moderat, cu atenție – exact cum se purtase cu mine în primele zile în care mă curta. Aproape că simțeam cum își transmiteau mesaje fără vorbe între ei, în timp ce vocea mea bătea în retragere. Liniștea era grăitoare; Bahrin mă prezentase drept instabilă avocaților lui, aproape turbată, o femeie care vorbea despre un bărbat care nu semăna cu clientul lor politicoș, o soție amărâtă la care renunțase bărbatul.

Atunci mi-am dat seama că întâlnirea fusese o mare greșală și am vrut să plec, dar nu înainte ca Bahrin să ceară să rămână un moment singur cu mine, lucru cu care avocata fu imediat de acord. Odată rămași singuri, se așază pe celălalt scaun.

— Yasmin, vreau să te întorci. Te iubesc, începu el, băgând mâna cu grijă în buzunarul din dreapta, din care și scoase o cutiuță roșie din catifea. Când a deschis-o, am văzut că în ea se afla un inel cu diamant.

— Vezi, te iubesc. Ți-am cumpărat asta, spuse el și îmi puse cutia deschisă în poală. Totul va fi bine acum dacă te întorci.

Am simțit cum mi se strânge stomacul de furie în timp ce priveam în poală la diamantul care se odihnea în cutia lui și sclișea în lumina becurilor fluorescente.

— Chiar crezi că, după tot ce mi-ai făcut, după rănilile pe care mi le-ai provocat, după toate umilințele, singurătatea, amenințările că îmi vei lua copiii și că îi vei face rău bunicii, un inel cu diamant poate fi destul să mă facă să mă întorc la tine? Și nu ai spus nimic di târfa cu care te-ai însurat! Ea știe că îmi ceri să mă întorc?

— Soția mea nu te privește, răspunse Bahrin calm. Nu e treaba ta.

— Ești într-adevăr de rahat, Bahrin. Nu îți pasă de

altcineva decât de tine; nu îți pasă de Iddin și de Shah și nu îți pasă de mim Nu voi mai trăi niciodată, niciodată în Terengganu. Shah și Iddin merită o viață mai bună decât cea alături de tine.

— Ascultă, curvă mică, făcu el încet, astfel încât nimeni să nu-l audă. Am asta și să nu crezi că nu o voi folosi când te voi face să te întorci acasă.

Îmi flutură sub nas o bucată de hârtie. Am recunoscut imediat documentul ca fiind emis de autoritățile religioase din Terengganu, cu emblema regală deasupra scrisului, și am putut să-mi văd numele scris în arabă în capul paginii.

— Am să te fac să te întorci în Terengganu, curva dracului! Știi asta, nu-i așa? Judecătorul vostru australian cu rahat pe post de creier nu vrea să provoace un incident diplomatic; o să mi te dea înapoi; o să-ți pară rău că mi-ai provocat atâtea neazuri. O să folosească *rotan*-ul pe tine, de șase ori, și ai să putrezești în secția de poliție din Balai cât am să vreau eu. Mai ții minte, Kasim este inspectorul Secției Speciale.

Toate astea mi le scuipă în față, în timp ce forța din ochii lui bulbucăți mă ținuse în scaun. Nu aveam nicio îndoială că tot ceea ce spusese era adevărat și că era foarte serios. Am reușit să mă ridic și să îmi fac drum spre ieșire pe lângă el, iar, în timp ce făceam asta, cutia cu inelul căzu pe podea. Am ieșit cu greu afară, în soarele de vară, și am ajuns, nu știu cum, în biroul lui Lillian. Când i-am spus ce se întâmplase, s-a înfuriat pe mine, pentru că mă dusesem singură la întâlnirea cu Bahrin, și pe avocații lui că stabiliseră totul fără știința ei. Dar, pentru mine, asta era cea mai mică grijă. Era de parcă viața mea adevărată apăruse brusc din nou și mă păcălisem singură sperând că pot să scap de Bahrin. Lui Lillian i-a trebuit mult timp să mă calmeze și să mă convingă că Bahrin nu câștigase încă; când, în cele din urmă, am plecat din biroul ei să iau copii, încă eram zguduită.

F Niciun moment al bătăliei din sala de tribunal nu a fost

ușor. Bahrin chiar a adus din Malaysia, cu bani mulți, un avocat malaezian care trebuia să depună mărturie în fața curții australiene despre dreptul islamic. Partea noastră, din păcate, nu a putut să găsească un martor expert din Malaysia care să dorească să ne vină în ajutor, chiar dacă am fi avut banii pentru a-l aduce în Australia.

Dar Bahrin nu terminase cu propunerile în ceea ce mă privește. Marți, 4 februarie, m-a sunat pentru a-mi face ultima dintre propunerile lui dezgustătoare: dorea să-l cumpere pe Iddin de la mine. Asigurându-mă că voi trăi ca o femeie bogată pentru tot restul vieții, dorea să separe copiii, lăsându-mă pe mine cu Shahirah în i Australia. Rând pe rând, m-a intimidat, m-a flatat, a țipat la mine și m-a insultat, amenințând că nu o să aibă liniște până nu mă va fi distrus și îmi va fi luat ambii copii, spunându-mi că nu voi putea trăi departe de el. Am ascultat toate astea, incapabilă să închid telefonul, apoi m-am prelinș de-a lungul peretelui din camera de zi, suspinând și amețită de teamă și de cea mai pură disperare. Era de parcă Bahrin încă îmi mai controla fiecare suflare. Eram terorizată de o voce care ajungea la mine prin intermediul liniilor telefonice, îmi aduc aminte foarte puține despre următoarele câteva ore. Îmi aduc aminte că Iddin stătea în fața mea, plângând. Îmi amintesc că i-am ținut la piept pe el și pe Shahirah și că i-am legănat. M-am trezit că vorbesc la telefon cu Lillian, dar nu mai știu ce i-am spus. Știu că am fost aproape de disperarea totală în acea zi și nu mai doream decât să închid ochii și să nu mă mai trezesc niciodată. Dar nu am făcut-o. Undeva, în ceața care îmi învăluisese creierul, mi-am dat seama că micuții mei încă mai aveau nevoie de mine.

TREIZECI ȘI OPT

Am plecat din casa lui Sue și Rob Macarthur la ora 8

dimineața, pe 11 februarie 1986, sărutându-l pe Iddin de parcă ar fi fost pentru ultima oară. Chiar l-am pus pe Rob să ne facă o poză stând împreună pe veranda din față, cu câteva momente înainte de a pleca. Mă pregăteam pentru ce era mai rău în acea zi, mă pregăteam ca băiețelul să-mi fie luat de către poliție și să fie urcat într-un avion către Malaysia, la ora 4 după-amiază, dacă sentința ar fi fost împotriva noastră. Știam că aveam un răgaz până să o ia pe Shahirah: din moment ce era încă alăptată, eram furnizorul ei de hrană; știam, de asemenea, că Bahrin nu era interesat de fiica lui și că, prin urmare, nu va face presiuni. M-am uitat repede peste umăr în timp ce ieșeam cu Shahirah pe poarta verde a grădinii și l-am văzut pe Iddin stând în capul scărilor, dând din lăbuța ursulețului său de pluș în semn de la revedere, zâmbind ștrengar. Mi-am înghițit cu greu un suspin, trimițându-i un ultim sărut și descuind portiera mașinii.

Lillian, asistenta ei, Sue Stephenson, și Noel Ackman stăteau în partea stângă a sălii de judecată, eu fiind un pic mai în spate. Cutiile cu dosare, cărți de drept, stilourile și hârtiile umpleau toată masa în fața lor. John Udorovic sosi la jumătatea ședinței și se așează în spatele lui lillian. În partea dreaptă a sălii era echipa de juriști de categorie grea a lui Bahrin: un consilier, un avocat pledant, doi sau trei alți avocați și „expertul” lui malaezian. Cu toții am așteptat să între judecătorul, timp în care am parcurs în gând punctele care trebuiau acoperite de acesta. Acuzațiile de răpire aduse de partea lui Bahrin fuseseră refuzate de către judecător de mult, pe motiv că nu erau fundamentate; după multe întrebări, Bahrin recunoscuse că nu îi răpisem copiii și că el însuși mă trimisese acasă. Judecătorul era satisfăcut că acțiunea mea nu fusese premeditată. Acum trebuia abordată petiția celeilalte părți de a scoate problema de sub jurisdicția actuală și a o muta în Malaysia. Nu fusese introdusă nicio acțiune din partea lui Bahrin pentru custodia copiilor, doar

cererea ca eu și copiii să fim deportați din propria noastră țară în Malaysia.

În eventualitatea în care judecătorul dădea o sentință în această direcție, cerusem vreo duzină sau mai multe ieșiri de siguranță care să fie incluse în ordinele pe care le putea da acesta. Acestea includeau o garanție personală din partea ministrului malaezian al Afacerilor Interne ca, în cazul în care Bahrin câștiga custodia copiilor mei și ulterior divorța de mine, să îmi fie permis să rămân în Malaysia lângă ei. Era una dintre marile mele îngrijorări, din moment ce el amenințase mereu că mă va deporta și, dacă divorța de mine, nu mai aveam niciun statut de rezident legal și nici mijloace de a obține viză de rezident. Am cerut și ca Bahrin să obțină, de la același minister, asigurări scrise că voi avea imunitate în fața acuzațiilor și încarcerării în conformitate cu Legea Securității Interne din Malaysia, care permite ca orice persoană din Malaysia să fie deținută în arest pe termen nedefinit, chiar dacă nu sunt prezentate acuzații oficiale. Eram îngrijorați că aceasta ar putea fi și soarta mea, din moment ce făcusem declarații în sala de tribunal despre nivelul înalt al corupției și al duplicității care caracteriza politica și guvernul malaezian. Garanții sub jurământ au fost, de asemenea, cerute din partea lui Bahrin pentru a renunța la toate procedurile din tribunalele islamice ale Malaysiei și de a ne confrunța doar în curțile civile, care, mai mult sau mai puțin, respectau vechiul cod civil englez. Acest lucru era important, din moment ce fuseserăm în stare să demonstrăm că tribunalele islamice ar fi putut să nu fie imparțiale, în ceea ce mă privește, în probleme care țineau de familia regală. Mai erau și lucruri care țineau de sprijinul financiar al copiilor și al meu, dacă ne-am fi întors în Malaysia, punerea la dispoziție a unui apartament la Kuala Lumpur, în capitală, nu în Terengganu, și o sumă fixă de bani pentru a acoperi costurile mele legale din Malaysia.

În cele din urmă, judecătorul Treyvaud intră în sala de judecată și, în timp ce ne ridicam cu toții în picioare, Bahrin mă privi cu o încredere arogantă care mă făcu să mă cutremur din adâncul ființei. În esență, judecătorul decisese ca eu și copiii să ne întoarcem în Malaysia pentru judecarea problemei custodiei în tribunalele civile ale acelei țări, că Bahrin trebuie să-mi îndeplinească toate doleanțele privind formele de securitate pe care le cerusem, ca toate procedurile și judecățile din Curtea Islamică din Terengganu să fie suspendate, la cererea lui Bahrin, și că el trebuie, tot sub jurământ, să promită că nu va acționa în continuare împotriva mea în tribunalele islamice și să se limiteze, în ceea ce privește acțiunile legale, la curțile civile ale Malaysiei.

Lillian și John se întoarseră imediat spre mine pentru a mă lua de mână. Cu voce joasă, John spuse:

— Vom face apel, pur și simplu, vom face apel, toată lumea știe asta. Noel ridică din umeri în felul lui tipic, relaxat, și zise simplu:

— Vom face apel. Lillian, văzând cum mi se umplu ochii de lacrimi și auzind geamătul care mi se oprise în gât, mă strânse cu putere de mână.

— Să nu îndrăznești să te dai bătută, să nu îndrăznești să plângi! îmi șopti cu aprindere, strângându-mă din nou de mână, înainte de a se întoarce să asculte rezoluția judecătorului.

Am îndrăznit să mă uit în partea de sală în care se afla Bahrin, unde era clar că nimeni nu era bucuros de verdict. Bahrin părea furios, iar avocații lui dădeau din cap cu dezgust; era evident că se așteptau la un verdict care să le respecte întocmai termenii. M-am întors, satisfăcută că Bahrin nu era mulțumit să i se spună de către un judecător australian că nu pot fi judecată de un tribunal islamic. Când șoaptele și discuțiile scurte se terminară în ambele colțuri

ale sălii, Noel se ridică și îl anunță calm pe judecătorul Treyvaud că vom face apel. A fost imediat urmat de consilierul lui Bahrin, care afirmă același lucru. Judecătorul însuși nu părea mirat de faptul că ambele părți erau hotărâte să facă apel față de hotărâre și amână orice altă acțiune pentru câteva zile.

Am ieșit din sala de judecată simțindu-mă de parcă aș fi trăit o viață de împrumut. Nu înțelegeam prea bine ce presupunea întreaga procedură a apelului și mă simțeam de parcă ar fi trebuit să respir adânc și repede, în efortul de a inhala cât de mult puteam din Australia înainte de a fi obligată să plec. Dar, cel puțin, aveam mulțumirea de a ști că Shahirah, Iddin și cu mine vom fi împreună la cea de-a treia aniversare a lui Iddin, sâmbăta următoare.

În timp ce ieșeam din clădire, împreună, în formație strânsă, „echipa mea“, după cum începusem să-i consider, arunca vorbe în jargon juridic, vorbind de precedente, perioade de timp și apeluri, lucruri din care înțelegeam foarte puțin. Tot ceea ce mă interesa, în timp ce încercăm căruciorul plin de dosare și pungi, ținând-o pe Shahirah lângă mine, iar ea îmi gângurea în ureche și mă apuca de rochie, era că mai am copiii cel puțin pentru câteva zile și că nu trebuie să îmi iau adio de la ei – încă.

Bahrin pleacă din Australia pe 13 februarie, lăsându-și avocații să-l reprezinte în instanță și fără a mai cere să vadă copiii. Pentru copii și pentru mine nimic nu era sigur, nu se puteau face niciun fel de planuri; viitorul nostru rămânea nesigur, iar viața noastră era pe cale să fie decisă de Curtea de Apel.

În următoarele săptămâni, m-am luptat să fac din nou ca viața copiilor să fie normală. Shahirah începuse să meargă în patru labe, și Iddin picta tablouri în culori nebune și cerea un câțeluș. Începusem să-mi fac prieteni și beneficiam de sprijin necondiționat și de dragoste din partea lui Sue și Rob

Macarthur și a celor doi fii ai lor, Nicholas și Ben, care erau prietenii foarte buni ai lui Iddin și care o răsfățau pe Shahirah. Dar, indiferent cât de mult aș fi vrut să pretind că venisem definitiv acasă, realitatea discuțiilor legale complicate la care participam și studiile și cercetările fără sfârșit pe care le făceam cu Lillian mă conștientizau de fragilitatea existenței noastre în Australia și de lupta pe care era nevoie s-o dăm pentru a ne clădi o viață acolo.

Lillian adunase o echipă formidabilă pentru a mă reprezenta la apel: Sue Stephenson, E.W. (Bill) Gillard QC, un domn foarte înalt, slab și stilat, cu sprâncene stufoase și ochi negri și inteligenți, și avocatul pledant John Cantwell, tăcut și concentrat ca un jucător de șah. Aceștia erau oamenii care lucrau zi și noapte pregătind actele pentru apel în timp record, zece zile, și cei care zburau în Adelaide, în sudul Australiei, pentru a apărea în fața completului format din trei judecători ai Tribunalului Familiei, pe 13 martie, ca să prezinte cazul. Era total inutil și nu era necesar ca eu să merg la Adelaide, din moment ce la apel nu era nevoie de martori pentru a depune mărturie. Întreaga problemă avea să fie decisă pe baza materialului scris și a argumentelor și pledoariilor consilierilor fiecărei părți.

Personal, simțeam că perioada scurtă la care fusese stabilit apelul avea ceva de-a face cu presiunile guvernului și cu faptul că Australia nu dorea să fie din nou implicată într-un incident diplomatic cu Malaysia. În acel moment, doi australieni, Barlow și Chambers, erau amenințați cu pedeapsa cu moartea în Malaysia pentru trafic cu droguri, iar cele două națiuni erau încercate de resentimente. De obicei, cazurile judecate în apel durau între șase luni și un an până erau prezentate în fața unei curți în distribuție completă, și acestea aveau loc, în mod normal, în orașul de origine, în acest caz Melbourne.

Nu aveam de ales decât să aștept în casa lui Sue și Rob ca

Lillian să mă sune pentru a mă pune la curent cu progresele înregistrate. Era îngrozitor să mă aflu atât de departe de lupta care se dădea în Adelaide. Am încercat să trăiesc în următoarele două zile în mod normal, hrănind copiii, făcându-le baie și citind povești pentru Shahirah, Iddin, Ben și Nicholas, pentru a trece mai ușor timpul, dar nu puteam să nu sar de fiecare dată când telefonul suna și dormeam foarte puțin noaptea. Audierile pentru apel au avut loc în Adelaide, pe 13 și 14 martie, în această perioadă echipa mea stabilind multe precedente în Curtea de Apel, inclusiv cel de a putea depune mărturii noi și transmise prin fax. În cele din urmă, două zile nu au fost destul pentru ca ambele părți să-și prezinte cazul, iar problema a fost din nou amânată, urmând ca audierile să aibă loc la Melbourne, pe 3 și 4 aprilie 1986. Așa că trebuia din nou să aștept. Nu eram sigură dacă să mă bucur de amânare ori să îmi doresc să fie luată odată o decizie în ceea ce privește viața noastră, cât mai repede cu putință. Dar mă bucuram de fiecare zi pe care o petreceam cu Iddin și cu Shah, de parcă ar fi fost ultima.

În luna mai, nu aveam încă nicio veste despre momentul în care avea să fie dat verdictul cu privire la apel. Cum era posibil ca totul să mai dureze câteva luni înainte de a afla ceva, am hotărât să fac următorul pas spre o viață normală în Australia și m-am mutat într-o casă a tatălui prietenului meu, Peter, în suburbia plină de verdeață East Malvern. Din moment ce Shah mergea din ce în ce mai repede în patru labe, iar Iddin era din ce în ce mai activ, devenise evident că apartamentul și micuța lui grădină aveau în curând să fie prea mici pentru a găzdui doi copii năzdrăvani și în creștere. Unchiul Eric, tatăl lui Peter, mi-a oferit vechea casă cu un preț mult mai mic decât chiria normală în suburbia confortabilă, în care locuiau oameni din clasa de mijloc. Avea o grădină imensă, cu arbori fructiferi și spațiu din plin pentru copii. Unchiul Eric locuia alături, singur, într-o casă

imensă și veche, cu un teren de tenis în spate, pe care Iddin îl putea folosi pentru a merge cu tricicleta. Întregul aranjament avea să fie minunat pentru copii. Exista totuși și un dezavantaj: casa nu mai fusese locuită de mai bine de cinci ani și nici nu fusese renovată în cei peste șaptezeci de ani de existență, așa că mare parte din ea nu putea fi locuită. Eram foarte hotărâtă că vreau această casă pentru Iddin și Shahirah și că detaliile minore, precum lipsa pardoselii din baie, pereții cu mușgai sau lipsa unui cuptor nu aveau să mă împiedice – așa că am început să o renovez.

În timp ce făceam un pas în spate pentru a-mi admira opera, m-am întrebat brusc ce ar fi gândit doamnele de la curtea regală din Terengganu dacă m-ar fi văzut. Stăteam acolo, îmbrăcată într-o salopetă murdară, cu o eșarfa prinzându-mi părul pentru a-l

Feri de mizerie, cu cizme Wellington și cu Shahirah prinsă în spatele meu, într-un marsupiu. Iddin era mai murdar decât mine – dacă acest lucru era posibil –, dar părea să se bucure de rolul lui de asistent, fugind prin casă și culegând resturile de tapet pe care îl dădusem jos de pe pereți, apoi umplând roaba pe care urma să o ducă unchiul Eric. Era începutul lunii iunie 1986 și se făcea tot mai rece în fiecare seară, pentru că se apropia iarna, dar începusem, în cele din urmă, să văd progresele pe care le înregistrasem de când mă mutasem. Scosesem tapetul decolorat și pătat de pe pereți, cu ajutorul aburului, curățându-l și uneori jupuindu-l cu mâna până îmi rupsesem toate unghiile. Această ocupație îi plăcea lui Iddin și rupea și el de unde putea să ajungă, scutindu-mă astfel de la a mă târî în genunchi pentru a-l curăța eu.

De îndată ce am spălat pereții cu solvent, am făcut planuri să umplu crăpăturile și spărturile, să le nivelez și apoi să vopsesc totul în tonuri calde, de caisă. Deja pusesem noua pardoseală de gresie în baie și, cu ajutorul lui Peter, am

instalat o chiuvetă luată la mâna a doua și am înlocuit toată faianța din cabina de duș și de lângă cadă. Acum, copiii și cu mine nu mai eram nevoiți să mergem alături, la unchiul Eric, pentru a folosi baia, lucru care era un mare avantaj. Noua plită, pe care o cumpărasem tot la mâna a doua, fusese instalată și funcționa cum trebuie și, în acel weekend, Peter mă ajutase să torn noua pardoseală de ciment în spălătoria de afară, iar acum era aproape uscată. Singura problemă era că panta pe care am făcut-o pentru ca apa să se scurgă era prea mare, iar mașina de spălat nu stătea cum trebuie. Alți prieteni sosiseră cu două sau trei zile înainte, pentru a mă ajuta să smulgem mochetele vechi și murdare din unele dintre camere. Aveam de gând să angajez pe cineva care să rașcheteze podeaua, iar eu urma să lustruiesc și să aranjez pardoseala singură, din moment ce un nou covor ar fi fost prea scump pentru a-l lua în calcul. Camera copiilor era singura confortabilă și cu adevărat terminată din întreaga casă; restul se contura încet, dar sigur.

Gata cu „inutila, proasta și incapabila să se descurce” singură cu copiii, m-am gândit, în timp ce îmi dădeam jos eșarfa de pe cap și o scoteam pe Shahirah din marsupiu, punând-o la sân, după ce m-am așezat pe scaunul din bucătărie. Învățasem să am grijă de mine și de copii – și puteam folosi singură un ferăstrău, un ciocan și o bormașină. Mă rugam doar să ni se permită să trăim în casa pe care o făcusem. Privind pe fereastră, l-am văzut pe Iddin jucându-se în grădina din spate, sărind pe o grămadă uriașă de frunze galbene și ruginii de toamnă, cu chipul radiind de încântare, în timp ce țipa și arunca brațe de frunze în aer.

Până în acel moment, respectasem mereu legea, revenind acasă și declarându-mi prezența autorităților, supunându-mă jurisdicției lor și nu fugind pentru a mă ascunde undeva unde Bahrin să nu mă poată găsi. Dar acum, când o zi urma după alta și nu se întrevedea niciun răspuns de pe urma

apelului, începeam să mă întreb, după opt luni petrecute acasă, ce mă voi face dacă, până la urmă, verdictul va fi împotriva mea.

Am început să trec în revistă opțiunile: puteam să respect decizia curții; puteam să fac din nou apel, de data aceasta la înalta Curte a Australiei, dacă mi s-ar fi ordonat să mă întorc în Malaysia; sau puteam, pur și simplu, să dispar cu copiii. Din reflex, ultima opțiune părea cea mai atractivă, dar cu cât mă gândeam mai bine la ceea ce ar fi însemnat asta pentru copii – dezrădăcinare, retragerea lui Iddin de la grădiniță și poate un trai pe fugă, pretinzând că suntem alte persoane – cu atât mi-am dat seama că i-aș fi privat și de ultima urmă de siguranță și de normalitate pe care încercasem atât de greu să le-o ofer în lunile ce se scurseseră. Prin urmare, am exclus această variantă.

Am ajuns astfel la concluzia că voi epuiza orice cale legală pentru a ne apăra viața noastră împreună și că voi ține minte totul, în amănunt, pentru a ști ce să le răspund copiilor mei, când mă vor întreba la un moment dat despre motivele și acțiunile mele.

Am coborât de pe scară cât am putut de ușor, având grijă să nu scap peria ori să răstorn tava cu vopsea pe care o folosisem pentru a termina tavanul din camera de zi, și am sărit să pun mâna pe telefon înainte de a o trezi pe Shahirah din somn. Exact în momentul în care ajungeam la telefon, sună și soneria, trezind copilul, care începu să plângă. Fără suflare, am strigat în direcția ușii de la intrare că vin și am găfâit un „alo” în receptor.

— Am câștigat, am câștigat! țipă Lillian în telefon. Și tu, și copiii puteți rămâne!

— Când? Cum? am reușit să bâigui.

— Stai puțin! Am să-ți citesc motivația, am auzit-o pe Lillian umblând prin hârtii și apoi vocea ei se auzi din nou la telefon. 27 iunie 1986, bla, bla, bla. Ordine ale Curții

întrunite în completul ei. (i) Apelul soției este admis, bla, bla, bla. (ii) Soția va avea custodia deplină asupra copiilor, (iii) Soțului nu i se va permite să scoată copiii din statul Victoria sau din Australia, (iv) Eventualele apeluri ale soțului nu vor fi admise. Felicitări, bine ați venit acasă!

Abia dacă îmi aduc aminte cum am pus jos receptorul, dar îmi amintesc cum am luat-o pe Shahirah din pătuț și cum am deschis ușa prietenei mele Susan, care stătuse afară în tot acest timp, în ploaie, pe veranda mea neacoperită, așteptând răbdătoare ca eu să deschid ușa.

Îngrijorată, Susan mă apucă de braț, până am reușit să gâlgâi răgușită: „Am câștigat! ". Eram amorțită cu totul, dar, în mod ciudat, nu eram încântată și nici nu țopăiam de fericire, așa cum mă gândisem că o să fac când îmi imaginasem momentul, în timp ce stăteam noaptea în pat. După ce i-am dat toate detaliile pe care le știam, am mers în dormitor, deschizând șifonierul și scoțând de acolo *baju kurung-ul* pe care fusesem adesea obligată să îl port la tribunal, pentru că nu aveam haine. Aruncând umerășul pe pat, am făcut rochia ghem și m-am întors în camera de zi, la Susan și Shahirah. Trăgând la o parte paravanul negru, greu, din fața șemineului, am aruncat în foc *baju kurung-ul* pe care îl uram și am privit cum flăcările pun stăpânire pe bucata de mătase.

— Acum suntem definitiv acasă, am spus, pe când Susan mă privea cu gura căscată, și, imediat, am izbucnit în lacrimi.

TREIZECI ȘI NOUA

Și eu, și copiii am crescut mult în cei patru ani care au urmat după ce am câștigat apelul. Să ne clădim o nouă viață nu era ușor, dar era amuzant; culmea ironiei, trecusem atât de rapid de la viața la palat la viața casnică. Dar nu aveam regrete. Nu aveam nici timpul, nici dorința să îmi fie dor de

viața pustie pe care o dusesem în Malaysia, iar deciziile pe care le luasem fuseseră cele bune pentru mine și pentru copii. Dacă m-aș fi gândit la trecut, aș fi rămas ancorată acolo, prinsă în capcana milei față de mine, exact unde sperase Bahrin că voi rămâne; prin urmare, mi-am permis să mă uit doar înainte și să nu vorbesc niciodată prea în amănunt despre Terengganu, nici chiar cu cei mai apropiați prieteni ai mei. Viitorul era singurul lucru de care eram interesată și singurul lucru la care mă puteam gândi, singură, cu doi copii mici.

M-am întors la biroul pentru plasarea forței de muncă de îndată ce am putut, la un moment dat având trei slujbe în același timp, pentru a mă putea descurca. Descoperisem că, atâta timp cât Shah era încă parțial hrănită la sân, aceasta era o modalitate mai convenabilă de a face față nevoilor copiilor și problemelor financiare. Dactilografiam pentru studenți, eram baby-sitter, luam parte la sondaje pentru studii de piață și coceam prăjituri pentru un mic magazin de delicatese. Mai apoi, am fost chelneriță cu jumătate de normă, acoperind ora prânzului într-un bistrou aglomerat din oraș. Acest lucru însemna că eram departe de Iddin și Shahirah doar pentru o scurtă perioadă zilnic, iar slujba se potrivea bine cu programul de grădiniță al lui Iddin și cu oferta de a mă ajuta ni copiii prietenei mele Susan.

Dar, mai ales, primii patru ani pe care i-am petrecut acasă au fost o perioadă de convalescență, în care am avut timp să-mi dau seama că nu sunt o creatură inutilă și să-mi redescopăr respectul de sine și încrederea în propria persoană. Ultimele două lucruri mi-au solicitat mult timp. Este ciudat că respectul de sine este atât de greu de atins și absența lui atât de greu de recunoscut, atunci când ți-au fost negate o vreme atât de îndelungată. Nu îmi lipsea respectul de sine până ce nu l-am pierdut și, astfel, am pierdut o parte esențială din mine. Nu credeam că merit mai mult. Îmi era

greu să contrazic pe cineva în mod hotărât și duceam o luptă continuă cu mine să nu sar precum un cățeluș foarte bine dresat încercând să își satisfacă stăpânul și să facă pe plac atunci când alți adulți sunt prin preajmă. Bahrin își făcuse treaba bine; mă simțeam murdară și ratată și era o prăpastie adâncă din care mă chinuiam să ies. În ceea ce privește inima mea, aceasta era atât de speriată de lupte și atât de rănită, încât mă îndoiam că va mai avea loc pentru cineva în afară de Iddin și Shah.

Îmi petrecusem patru ani lungi în Malaysia, patru ani în care nu am știut ce muzică era difuzată la radio sau ce filme avuseseră premiera, patru ani în care am știut puține despre lumea din afara granițelor statului Terengganu și în care trăisem într-o ignoranță aproape totală față de viața politică din Australia și din lume. Reagan și Thatcher erau doar niște figuri din fotografii neclare, personaje de ziar, iar evenimentele de la bursă îmi erau total străine și de neînțeles. Noile bancomate electronice de la colțul străzii mă lăsaseră cu gura căscată și uimită de salturile tehnologice, în timp ce experiențele mele din Malaysia mă făceau să mă simt obosită și mai înțeleaptă decât mulți alți contemporani ai mei. Pentru o lungă perioadă, m-am simțit de parcă existam doar parțial în relație cu lumea din jur. Mă simțeam ieșită din ritm, înstrăinată și mult mai bătrână decât păream, dar, în același timp, mă luptam să fiu mama de care Iddin și Shahirah aveau nevoie. Deodată, fiind transplantată din nou în țara mea, am simțit cât de mult din tinerețe îmi luase Bahrin sau, mai bine zis, cât de mult îl lăsasem să ia.

La mijlocul anului 1986, i-am scris imamului-șef din Terengganu, cerându-i divorțul de Bahrin și asigurându-l că nu am obiecții față de decretul tradițional de divorț care avea să fie pronunțat de Bahrin. Am ales această cale drept cel mai simplu mod și cel mai rapid de a-mi obține libertatea; în plus, era și cel mai ieftin, întrucât sub nicio

formă nu îmi puteam permite încă o luptă juridică. Intenționat nu cerusem vreun aranjament al averii, nici bani, nimic; nici nu mă așteptam, nici nu doream mai mult decât libertatea mea și a copiilor mei. Familia putea păstra mărunțișurile, obiectele de artă, bijuteriile și rochiile; cât timp vechea mea mașină hodorogită mă putea duce dintr-un loc în altul, nu avea rost să mă supăr de pierderea BMW-ului sau de lipsa Rols-Royce-ului din viața mea. Ce puteam face acum cu paharele de cristal Waterford Crystal și cu tacâmurile de argint? De dragul comodității, acum toate vasele mele îndeplineau o singură condiție: să reziste în mașina de spălat. Biblioteca era singurul lucru de care îmi părea rău. Cărțile fuseseră adevăratele mele prietene și sursă de alinare și de educație și gândul că ele ar fi sfârșit în focul pus de Bahrin mă întrista foarte tare. Elmi putea să-mi poarte diamantele în jurul gâtului și inelele pe degete – ele aveau să fie mereu lucruri la care puteam renunța. Nu aveam nicio dorință să mă agăț de un mort și nicio dorință să rămân „soția numărul unu “în acest *ménage à trois*⁹ de prost gust pe care Bahrin îl crease în perversitatea lui. Nu mai doream să aparțin nimănui; doream doar șansa de a afla cât din mine mai era încă în viață.

Bahrin sosi iar în Australia pe 6 septembrie 1986, așteptându-se să aibă acces imediat la copii și plin de cea mai totală lipsă de considerație față de conveniențe sau de viețile de zi cu zi ale altora.

Cum Bahrin era Bahrin, băgase întregul sistem judiciar în priză, cerând o „audiere de urgență”, total inutilă, pentru a obține dreptul de a vedea copiii. Părea să nu aibă habar de faptul că lumea nu se învârte în jurul toanelor lui de moment și al dorințelor lui și se aștepta ca titlul regal să aibă aceeași

⁹ Triunghi conjugal, în limba franceză în text (n. r.)

importanță în Australia ca și în țara lui. Nu lăsasem niciodată să se înțeleagă că aș fi avut vreo obiecție față de vizitele lui pentru a-și vedea copiii; de fapt, făcusem tot ce putusem pentru a-i facilita convorbirile telefonice cu ei, dau el făcea rareori acest efort.

Cred că motivele inventate pe care le-a prezentat pentru a-i aduce pe toți în sala de tribunal erau un șiretlic pentru a-mi afla noua adresă din East Malvern. Nu aveam nimic împotriva faptului că ne știa numărul de telefon pentru a putea vorbi cu copiii, dai aveam rezerve și mă temeam foarte tare că, odată ce ne-ar fi aflai adresa, copiii și cu mine ne vom pierde liniștea și siguranța. În boxa martorilor i-am spus judecătorului că aveam impresia că fusesem urmărită de un detectiv privat angajat de Bahrin, că îmi era frică de motivele lui și doream să păstrez secretă noua mea adresă. La depoziția luată lui Bahrin de către John Udorovic, soțul meu recunosc, în cele din urmă, că pusese un detectiv particular să mă fotografieze, dar negă că l-ar fi angajat pentru a mă urmări. A trebuit să îmi înghit exasperarea față de sistemul juridic când judecătorul a decis să i se dea lui Bahrin imediat adresa mea completă. Am vrut inițial să cer ca judecătorul să recunoască amenințarea la adresa siguranței noastre, dar mi-am ținut gura și mi-am înghițit cuvintele, dându-mi seama că ar fi fost inutil să mă lupt cu sistemul și înțelegând că judecătorul avea nevoie de dovezi clare că Bahrin ar fi vrut să îmi facă vreun rău.

A doua zi, la tribunal, Lillian și John hotărâseră să îi mai facă ceva surprize lui Bahrin, din moment ce ne târâse pe toți la tribunal din motive puerile. Am decis că, din moment ce se afla în Australia, ar trebui să ne folosim de ocazie pentru a încerca să obținem un ordin al curții care să-l oblige pe Bahrin să îmi înapoieze bunurile pe care le lăsasem în Malaysia și un ordin pentru plata întreținerii, întotdeauna ostentativ, Bahrin venise totuși pregătit pentru o asemenea

posibilitate, pretinzând că e sărac, din momentul în care ateriză la Melbourne. Se dispensase de avocații lui scumpi și foarte cunoscuți, afirmând că nu își mai poate permite să îi plătească, și se cazase la cel mai ieftin hotel din oraș. De asemenea, a depus și o cerere pentru a obține ajutor legal în calitate de plătitor de impozite australian. Aveam mari îndoieli că ar fi încercat vreodată să meargă la tribunal fără a beneficia de asistență juridică și nu am fost surprinsă când a fost zărit intrând pe ușa din spate la „fostul” lui avocat, de îndată ce audierea luă sfârșit.

John speculă în mod magnific vestea subitei sărăcirii a lui Bahrin. Înainte ca ședința curții să înceapă, merse degajat către Bahrin, îi strânse mâna și îl felicită pentru noul său ceas Ferrari. Apoi intră în sală și începu să demoleze protestele lui Bahrin cum că nu își poate permite să trimită bani pentru întreținerea copiilor, lovitura de grație având loc în momentul în care îi atrase atenția judecătorului spre noul și foarte scumpul ceas al soțului meu (valoare estimată la peste o mie de lire), afișat ostentativ la mâna dreaptă.

În cele din urmă, judecătorul ordonă ca Bahrin să plătească întreținerea lunară și să jure pe Coran că îmi va înapoia toate lucrurile – haine, fotografii, cărți, lenjerie, porțelanuri și tacâmuri –, cărțile și jucăriile copiilor și că le va trimite la Melbourne. Nu am așteptat cu nerăbdare. Nu mă așteptam nici ca întreținerea să sosească, nici ca Bahrin să se țină de cuvânt; era vorba, pur și simplu, de principiu. A durat zece luni până când ceva din lucrurile mele mi-au fost trimise de către Bahrin și nici chiar atunci nu își ținuse jurământul pe care îl făcuse pe Coran în fața judecătorului. Cele două cutii pe care le-am primit conțineau rochiile de maternitate musulmane, prosoape rupte, care arătau de parcă cineva le-ar fi rupt într-un acces de furie extremă, unele dintre costumele mele balineze de dans și rochia de mireasă *songket* – nu chiar lucrurile esențiale pentru o

femeie occidentală. Nu erau incluse nici unele dintre hainele sau jucăriile copiilor. Judecătorul decisese, de asemenea, ca Bahrin să anunțe în scris, cu o lună înainte, sosirea lui în Australia pentru a-i vedea pe Iddin și Shahirah, astfel încât eu să mă asigur că planurile lui nu se suprapuneau cu alte aranjamente pe care le-aș fi putut avea pentru mine și copii. Această condiție a fost pusă la sugestia mea, pentru ajuta la depășirea situației dificile, astfel încât Bahrin să își vadă copiii atunci când dorea. Nu au fost decise de către curte alte aranjamente de vizită permanente și nici nu au fost cerute de către Bahrin, pentru viitor.

Cu toate acestea, Bahrin s-a folosit de ocazia audierilor din septembrie de la tribunal pentru a juca rolul „membrului nedreptățit al familiei regale “până la limită. Stând în boxa martorilor, se întoarse cu fața către judecător declarând cu patos că avea să considere drept *jihad-ul* lui personal, războiul sfânt al musulmanilor, recuperarea fiului lui, Iddin, din Australia. Nu cred că vreo persoană din sala de judecată, cu excepția mea, i-a înțeles declarația. Judecătorul cu certitudine nu înțelesese furia sau patosul din spatele acelui cuvânt scurt, străin. (Acest lucru se întâmpla, bineînțeles, cu mult înainte de atacurile teroriste de la " septembrie.) Conotațiile sale, prinse în cei o mie de ani de interpretări greșite și interes pentru propria persoană, îmi răsunară în tăcere, arătându-mi cât de mult mă ura Bahrin și ce era pregătit să facă pentru a se răzbuna. Îmi făcea greață faptul că își ascundea amenințările în termenii religiei islamice. Un *jihad* nu era ceva cu care amenințau bărbații curajoși femeile și copiii; era o bătălie violentă până la moarte în numele lui Allah, pentru apărarea religiei islamice. În învățăturile islamice, luptătorul care își pierdea viața în bătălia pentru apărarea religiei și a modului musulman de viață era considerat un martir plin de glorie, a cărui intrare imediată și fără opreliști în rai era asigurată. Am încercat să râd de

declarațiile pe care le folosea pentru a mă intimida pe mine și a-l intimida pe judecător, dar, oricât aș fi încercat, chiar și după ce am ascultat raționamentele lui Lillian și ale lui John după audieri, menționarea de către Bahrin a *jihad*-ului îmi sădi o urmă de frică în inimă, care mă făcea să mă sperii de fiecare dată când soneria de la intrare suna pe neașteptate sau auzeam zgomote în afara casei, în mijlocul nopții.

Singurul lucru bun adus de vizita de o săptămână a lui Bahrin era pronunțarea divorțului în Terengganu, semnată, șampilată și oficializată. Din data de 3 septembrie 1986, îmi aparțineam din nou mie și nici măcar nu știusem asta.

Viețile noastre mergeau mai departe, după ce m-am pus pe picioare, iar trecerea timpului era marcată de primii pași ai lui Shahirah, condusă de fratele ei mai mare, de vacanțe petrecute la plajă, de petreceri de aniversare cu jocuri zgomotoase și torturi cu ciocolată și de bradul de Crăciun care stătea în colțul camerei de zi. Când închid ochii, toate acele momente îmi trec prin față ca fragmente de film, fericite și zgomotoase, propoziții neterminate și râsete, lacrimi și șoapte, toate în mintea mea. Un picnic cu ursuleți de pluș în parc, copii și prieteni stând pe pătură la soare, încercări de a schia ale copiilor, în timpul cărora aceștia excelau sau eșuau în stil mare, momente de tăcere cu o carte în brațe, cu Iddin pe un genunchi și cu Shah pe celălalt, citindu-le povești, toți trei cântând pe benzile de la *Sesame Street* și *Play School*, în timp ce mergeam cu mașina, dragostea lui Iddin pentru cântecul celor de la Beach Boys, *Kokomo*, pe care îl fredona puțin fals. Toate acestea sunt undeva în mintea mea, de parcă s-ar fi întâmplat ieri. Mai erau, desigur, și momente în care faptul de a fi singurul părinte nu era atât de ușor sau de roz sau când nu ar fi trebuit să mă grăbesc să țip, zile în care mă simțeam atât de singură, încât deschideam televizorul doar ca să aud o altă voce de adult sau în care ezitam pentru că nu eram în stare

să-l învăț pe Iddin să urineze stând în picioare. Faptul că am reușit să trecem prin toate aceste momente, bune sau proaste, nedespărțiți ca familie, este mai ales meritul copiilor pentru că au avut răbdare cu mama lor, dar și al personalităților lor minunate și unice, și nu atât al meu.

Anii de grădiniță ai lui Iddin m-au transformat din mamă în șofer de taxi. Popularitatea lui în rândul fetelor și al băieților din clasă însemna că viața lui socială era mai activă decât a mea, așa că mă ocupam cu transportul meu sau cu cel al copiilor din East Malvern. Dezvoltă o pasiune pentru desen și pentru Cavalerii Mesei Rotunde și Robin Hood și petrecea ore întregi cu prietenii lui construind adăposturi în grădină și „cai de călărie” în jurul caisului care creștea pe pajiște și își oferea crengile lungi și rezistente drept cai pentru „indieni, cowboy, cavaleri sau tovarăși”, din Pădurea East Malvern. Chiar la o vârstă fragedă, Iddin era mereu dornic să preia responsabilități, oferindu-se să culeagă vreascuri pentru foc, să scoată rufe din mașina de spălat ori să mă ajute să pun bine hainele curate. Eram îngrijorată de faptul că e prea serios nu doream să simtă că trebuie să umple golul creat de faptul că are doar un părinte acasă. Păstrarea echilibrului între învățarea responsabilităților de către Iddin și faptul de a nu-i permite să iiii prins în lumea adulților prematur mă solicita mereu. Pe măsură ce Iddin creștea, începuse să se uite la buletinele de știri și să asculte foarte atent, după care să îmi prezinte părerea lui cu privire la ultimele evenimente internaționale. Nu avea timp pentru nedreptate, după cum îi zicea el, și în felul lui simplist nu putea înțelege de ce oamenii trebuie să moară de foame în timp ce în magazine se găsea atâta mâncare. Dacă mă gândesc bine, nici eu nu pot.

Shahirah era adesea inclusă în jocurile lui Iddin cu prietenii lui; devenise un soi de mascotă a copiilor mai mari, foarte capabilă să se implice în jocurile fratelui ei și la fel de

capabilă să protesteze gălăgios dacă simțea că se profită de ea. Porecla ei deveni „Și eu“, semn că nu rămânea niciodată în urmă la ieșitul în evidență. Era cea mai neglijentă dintre cei doi copii ai mei, în stare să atragă mizeria ca un magnet; în familia noastră circula gluma cum că, dacă o îmbrăcam pe Shah într-o rochie albă și o așezam într-o cameră albă, tot reușea să se murdărească. Sociabilă prin natura ei, Shahirah iubea totul până la exasperare, fie că era vorba de culorile din curcubeul pe care îl desena, fie că era vorba de zgomotul pe care îl făcea când cânta; Shah nu cunoștea jumătăți de măsură sau inhibiții – în ceea ce privea viața și oamenii, dorea să își deschidă brațele și să-i îmbrățișeze pe toți.

Viața noastră era formată în totalitate din cercul de prieteni buni și de încredere care deveniseră mai apropiați decât o familie. Ne petreceam vacanțele de vară la plajă cu Sue și Rob Macarthur și fiii lor, Nicholas și Ben, care erau verii lui Shahirah și ai lui Iddin, iar serile ploioase de iarnă cu unchiul Eric. Momentele speciale ne prindeau mereu împreună cu prietenii noștri cei mai apropiați: familia Macarthur, Susan și copiii ei, Josette, Mason și Spencer, familia Memenamin și copiii lor, Natalie și Lewis și familia

Jenner-Baker. Stăteam împreună la serbările școlare de Crăciun și ascundeam ouă de Paște pentru copiii celorlalte familii și, în fiecare an, familiile noastre petreceau ajunul Crăciunului împreună la noi acasă, bând lichior de ouă, făcând schimb de mici cadouri și privind spectacolul tradițional *Carols by Candlelight*, cu bunica prezidând adunarea dintr-un scaun confortabil și acceptând fericită atenția copiilor, dar și a adulților. Îi făcea mare plăcere să-și învețe nepoții să danseze charleston și vals și să își deschidă brațele pentru a-i alina și a-i îmbrățișa cu dragoste. Copiii păreau să nu observe problemele de memorie ale bunicii sau faptul că repeta aceleași povești de nenumărate ori. Iddin stătea cu ea pe canapea, ascultând cu răbdare poveștile ei și

intervenind cu grijă dacă ea își pierdea firul povestirii.

Și eu am descoperit o schimbare sensibilă în relația mea cu bunica. Dacă odată fusesem un copil răsfățat, al cărui păr îl pieptăna ore în șir și pentru care își făcea nenumărate griji, acum promovasem la poziția de femeie. Am fost uimită de revelațiile ei cinstite asupra sexualității și de cursul pe care îl luase viața ei, de evaluările asupra fiicei ei – mama mea – și de tristețea cu care vorbea de un fiu pe care îl născuse mort. La un pahar de porto, într-o seară, mi-am dat seama că își considera viața incompletă, indecisă, o ratare. A făcut câteva remarci vagi despre faptul că avusese atât de puține opțiuni în viață și întrebându-se cum ar fi fost dacă ar fi îmbătrânit cu bunicul lângă ea; spunea că nu are nimic cu ce să se mândrească în viața ei – cu excepția mea. În cadrul parametrilor stricți ai vieții bunicii, pietrele de hotar ale familiei, aniversările căsătoriei și un soț cărunt alături de ea, erau unitatea de măsură a succesului; chiar o vizită săptămânală la un mormânt bătut de vreme ar fi fost preferabilă statutului ei de femeie prinsă într-un purgatoriu marital.

— Dar lucrurile sunt altfel acum, adăugă ea repede. Ai de unde alege și ai ocazii și nu ai pe nimeni care să te arate cu degetul.

Dacă ar fi știut... Mă simțeam la fel de constrânsă de așteptările unei familii nucleare, cum fusese și ea în moraliștii „ani ai Marii Crize“. În sufletul meu, desigur, doream să mă joc de-a familia fericită. Îmi doream să împart responsabilitatea de a crește doi copii cu cineva pe care îl iubeam și în care aveam cu adevărat încredere; doream să îmi împart viața cu un alt adult care mă accepta așa cum sunt, ca o ofertă la pachet. Cu toate acestea, ceea ce vrem și ceea ce obținem sunt două lucruri complet diferite. Timp de câțiva ani după divorț, am trecut prin vreo două tentative puțin convingătoare de a avea o relație cu un alt bărbat, dar

nu am fost niciodată mulțumită de rezultat. Câteodată, destul de irațional, mă simțeam recunoscătoare pentru că doreau să iasă cu mine, mama a doi copii, și eram furioasă pe mine însămi că mă simțeam așa. Unul dintre cei cu care m-am întâlnit cu intermitențe pentru ceva timp insista ca, de fiecare dată când ieșeam cu copiii, nota de plată de la restaurant să fie împărțită la patru – rezultatul era că eu plăteam trei pătrimi din total, pentru a acoperi și masa copiilor. Shah avea un an jumătate, iar Iddin patru, nu erau chiar o problemă financiară. Odată, am încercat să ies la masă cu un Adonis blond și înalt. Această experiență se dovedi năucitoare și pot concluziona iară a greși că își făcea mai multă plăcere sărutându-se singur de noapte bună în oglindă decât mi-a făcut mie. Alții, pur și simplu, mă exasperau prin lipsa lor de maturitate și sensibilitate; dar, de cele mai multe ori, ajungeam să mă detest singură pentru faptul că mă mulțumeam cu oricine, doar pentru a nu rămâne singură. Și, pe lângă asta, eram condamnată dacă mai continuam să-mi cer scuze pentru existența copiilor. Erau bine-crescuți, inteligenți și iubitori și, în mod evident, meritau mai mult decât să fie tratați ca niște anexe stranii și nedorite de către potențialii pretendenți.

La puțină vreme după ce întoarcerea în Australia fusese acceptată ca un aranjament permanent de familia lui Bahrin, am început o corespondență destul de regulată cu unii dintre membrii acesteia. Cea mai loială și înțelegătoare prietenă a mea rămăsese Tengku Ampuan, Endah, care profita de fiecare ocazie pentru a mă ține la curent cu toate știrile și mașinațiunile din familie. Vorbeam des la telefon și făceam schimb de fotografii; Endah îmi trimise și câteva dintre albumele mele de fotografii și haina de blană, pe care le lăsasem la ea în păstrare. Acest lucru îl făcu în timpul uneia dintre vizitele ei la Perth, în vestul Australiei, când l-a însoțit pe sultan într-o inspecție la casa pe care o construise

aici. Am fost amândouă foarte dezamăgite când soțul ei a respins orice sugestie de a face o excursie până la Melbourne, dar am simțit că e mai înțelept să nu forțăm nota cu el, din moment ce Endah nu dorea să-i provoace reacții imprevizibile.

Raja Ahmad, tatăl lui Bahrin, ne transmitea și el, din când în când, vești și fotografii ale fiului său nou-născut, făcut cu cea de-a treia soție; părea ciudat că tatăl copiilor mei avea un frate mai mic decât ei. Scrisorile și vederile de la socrul meu nu erau condimentate cu reproșuri sau critici; spuneau doar că lui îi este dor de copii. I-am răspuns că este binevenit oricând dorea, lucru pe care l-am repetat de fiecare dată când răspundeam scrisorilor vreunui membru al familiei din Terengganu.

Și mătușile lui Bahrin mi-au scris; mătușa Roșită, în special, mă încuraja și era înțelegătoare în scrisorile ei, felicitându-mă pentru faptul că în cele din urmă mă eliberasem de Bahrin și exprimându-și speranța că voi găsi pe altcineva și că mă voi liniști. Aceasta era o schimbare de atitudine la care mă așteptasem cel mai puțin, dar cred că era cauzată de faptul că aroganța lui Bahrin și disprețul de care dăduse dovadă față de faptul că unchiul său își luase o soție chinezoaică nu trecuseră neobservate. Mătușa Zainah mă ținea la curent cu ultimele bârfe cum doar ea știa, dându-mi știri despre ultimele scandaluri și legături amoroase și transmițându-mi mesaje de la Mak pentru mine și pentru copii. Am fost, de asemenea, recunoscătoare pentru rețetele malaeziene pe care le indusese în unele dintre scrisori, pe care le-am folosit pentru a recrea mâncărurile pe care nu mi se permisesese sau pe care nu fusesem încurajată să le gătesc cât timp trăisem acolo. Fiica lui Zainah, Diana, scria doar sporadic; noua ei slujbă și prima sarcină o făceau să fie ocupată. Mereu am avut impresia, din scrisorile Dianei, că prefera să se țină cât de departe cu putință de membrii

familiei regale din Terengganu, de unde și decizia de a lucra în Kuala Lumpur. Dar, cu toate acestea, reușea să scrie ca de la o tânără mamă la alta și, după ce fiica ei s-a născut, am trimis instrucțiuni pentru soacra mea ca toate lucrurile și jucăriile de bebeluș ale lui Shah și Iddin să îi fie date fiicei Diane, noua mea verișoară.

Pentru Mak, să corespundă nu era așa de ușor. Mâzgăliturile ei de copil, tremurate pe pagină, mă întristau; frazele ei chinute și simple arătau lipsa de educație sau, mai degrabă, o educație care se bazase mai ales pe religie și estetic, lăsând-o total neechipată pentru a acționa în folosul ei, în viu grai sau în scris.

Îmi era ușor să mi le imaginez pe femeile din casa lui Mak în jurul prăjiturilor și al siropului de măceșe, stând pe perne cu unul sau doi servitori care masau picioarele sau umerii mătușilor, citind cu glas tare scrisorile mele. Le văzusem de sute de ori cum se adunau în felul acesta, ciripind de emoție când se zăreau (sau, uneori, când mă vedeau pe mine, din cauza manierelor mele rebele) la televizor, asistând la vreo recepție oficială sau la vreo tăiere de panglică. Toată viața lor era concentrată în turnul de fildeș regal sau, cel puțin, așa credeau. Acum, erau confruntate cu realitatea că una dintre ele nu încetase să existe în afara turnului.

Niciuna dintre aceste scrisori pe care le-am primit de la femeile din familie nu purta vreodată semne de furie sau înstrăinare – eram mereu asigurată de dragostea lor și în unele dintre ele simțeam un soi de invidie, poate pentru că mă bucuram de libertatea la care aceste femei doar visau.

Cu toate acestea, Bahrin nu comunica mai deloc, nici prin telefon, nici prin scrisori. Câteodată, treceau luni între două telefoane pe care le dădea copiilor. Am încercat chiar să-i ofer acces nelimitat prin telefon la copii, dar această încercare n-a obținut un răspuns entuziast, nici pe departe. Liniile de comunicare cu copiii i-au rămas deschise, dar

evident că nu simțea că merită efortul. Uneori, încercam să-l implic în activitățile lui Iddin la școală, cerându-i să luăm o decizie comună în ceea ce privește alegerea unei școli private, dar primeam prea puține răspunsuri sau deloc.

Crezusem că a încuraja participarea lui Bahrin în viața lui Iddin și a lui Shahirah ar fi o cale de a crea o relație între el și copii. Sperasem că va fi o modalitate de a-l ajuta să accepte că eu și copiii aveam altă viață și că faptul că ținam cont de părerile și ideile lui îl va ajuta să se împace cu realitatea noii situații. Totuși, a fost o risipă inutilă de efort, pentru că atitudinea lui Bahrin față de copii semăna cu comportamentul lui pe care îl cunoscusem în timpul căsniciei noastre – neînțelegere, iritabilitate și dezinteres constant. Singurul moment în care trimitea ceva copiilor era cadoul și felicitarea de ziua de naștere a lui Iddin; ziua de naștere a lui Shahirah trecea complet neobservată de către tatăl ei, până la 6 ani, când i-a trimis un cadou și o felicitare, pentru prima dată în viața ei.

În cea mai mare parte a timpului, Bahrin rămânea o figură neclară în fundal, vizitele lui la Melbourne fiind sporadice și menite să provoace maximum de haos în viața noastră. De obicei, treceau treisprezece sau paisprezece luni înainte de vizita lui anuală, mult-trâmbițată, iar când venea în Australia, vedea copiii cel mult cinci sau șase zile, între zilele în care avea programate întâlniri de afaceri și ședințe. Aceste vizite nu erau momente fericite pentru niciunul dintre copii și se sfârșeau, de obicei, cu Iddin venind precipitat acasă, plângându-se că Bahrin nu avusese grijă cum trebuie de Shahirah. După o ședere peste noapte cu tatăl lor, când i-am luat pe amândoi copiii, am văzut că Shahirah fusese lăsată peste noapte cu un scutec îngrozitor de mirositor, plin de fecale. Iddin mi-a explicat că se certase cu Bahrin cât se putuse pentru atitudinea lui față de Shahirah, dar nu fusese în stare să obțină mai mult. Continuă să-mi spună că

Shahirah fusese culcată pe jos, pe o pătură, în timp ce el și Bahrin împărțiseră un pat dublu, și că tatăl lui refuzase să facă rost de un pătuț pentru Shahirah. Am simțit că această diferențiere evidentă între copii, pe care o făcea Bahrin, era un lucru foarte rău pentru a-l include în relația cât se poate de sănătoasă și egală pe care o aveau Iddin și Shahirah. Cum să-i explici unui băiat iubitor și afectuos că tatăl lui nu considera că surioara lui merită cadouri sau atenții, doar pentru că e fată? Acesta, din păcate, avea să fie obiceiul în momentul vizitelor lui Bahrin, timp de mai mulți ani. Am încercat în multe feluri să-l fac să trateze în mod egal copiii: rugăminți personale, conversații politicoase și, în cele din urmă, scrisori oficiale, dar totul fără niciun rezultat.

Cred că lipsa lui totală de înclinație pentru grija față de copii a devenit evidentă în momentul în care am primit un telefon, într-un sfârșit de după-amiază, de la o femeie care m-a anunțat că i-a găsit pe Iddin și Shahirah blocați într-un lift la Victoria Hotel. Femeia, turistă din Taiwan, îmi explică faptul că Bahrin îi spusese că tatăl lui îi încuiase, pe el și pe sora lui, în camera de hotel, iar el plecase la cumpărături. Din fericire, Iddin știa numărul nostru de telefon de acasă și a rugat-o pe turistă să mă sune. Când, în cele din urmă, am vorbit cu el, era agitat, spunând că se speriaseră după ce fuseseră lăsați singuri și că hotărâseră să meargă acasă. Eram pe cale să mă arunc în mașină pentru a-i lua, când Bahrin ajunsese înapoi la hotel. După propriile lui relatări, își petrecuse după-amiaza făcând cumpărături la magazinul exclusivist George, care era în Melbourne ceea ce este Harvey Nichols la Londra sau Barneys la New York. Eram furioasă pe el pentru că lăsase doi copii mici singuri, într-un hotel dubios, dar refuză să admită că ar fi ceva rău în asta. Copiii noștri aveau 6 și, respectiv, 4 ani; cum putuse fi atât de iresponsabil?

Mi-e teamă că tonul lui relaxat m-a făcut să-mi pierd firea

– singurul lucru pe care încercasem din răspuțeri să-l evit în anii trecuți. M-a luat gura pe dinainte, în timp ce o bombă imensă de indignare și resentimente îmi exploda în piept.

— Nu e nevoie de multă minte să fii tată – poate fi orice taur comunal cu o eprubetă la îndemână –, dar trebuie să fii bărbat adevărat ca să te comporți ca un tată! am țipat la telefon, înainte de a trânti receptorul în furcă.

PATRUZECI

Am făcut primele încercări de a-mi construi o carieră atunci când Shahirah a început grădinița, la 3 ani. Doream să le ofer un viitor copiilor și să mă asigur că nu vor duce lipsă de nimic. Mă gândeam să studiez dreptul. Aveam 25 de ani, așa că puteam intra la facultate fără să mai am nevoie de o diplomă de bacalaureat și chiar ajunsesem să completez cererile de admitere, până mi-am dat seama de realitatea situației în care mă aflam. Dacă la cheltuielile cu copiii, la cursuri și la taxele pentru grădinița celor doi, mai puneam și banii pe care trebuia să-i dau, de-a lungul anilor, pentru a obține diploma, costurile ar fi fost mult prea mari. De asemenea, nu credeam că pot dobândi ce doream fără ca Iddin și Shahirah să plătească un preț prea mare pentru aspirațiile mamei lor și nu voiam să pierd ceva din viața copiilor mei.

După ce am lucrat câteva luni, cu jumătate de normă, pentru un post de televiziune, am început să lucrez pentru câteva agenții de plasare temporară, ca asistentă personală sau, când era nevoie, ca recepționeră. Agențiile mă trimiteau în posturi care durau undeva între o zi și o lună. Flexibilitatea oferită de faptul că lucram pentru o agenție îmi permitea să-mi aleg slujbele și să-mi aranjez orele de muncă în funcție de programul copiilor. Eram norocoasă. Puteam să fac cu ochii închiși munca repartizată și eram plătită destul

de bine, cu ora. Mă specializasem în slujbe part-time la agenții de publicitate și la firme de relații publice și, de la un serviciu la altul, căpătăm tot mai multă încredere în mine, pe măsură ce diferiți patroni îmi cereau să rămân permanent. În cele din urmă, după o lungă perioadă petrecută la un studio de design grafic și publicitar, am acceptat oferta lor de a mă angaja cu normă întreagă. Agenția avea o gamă largă de clienți și mi s-au dat asigurări că nu voi fi legată pentru totdeauna de o slujbă administrativă, ci, având în vedere așteptata extindere a firmei, voi avea șansa de a fi implicată în relații publice și în partea creativă a afacerii. Atitudinea companiei față de faptul că eram o mamă singură, care trebuia să muncească, a fost una de sprijin și mi s-a dat șansa să-mi iau de lucru acasă când nu terminam ceva, în loc să stau la birou și să fac ore suplimentare.

Când m-am angajat însă într-un program de lucru de patruzeci de ore pe săptămână, m-am lovit de realitatea pe care o implica acesta. În schimbul salariului săptămânal, aveam sarcina dificilă de a jongla cu baby-sitteri și cu programe speciale oferite pentru elevi după orele de școală, ca orice alt părinte cu o slujbă. Ce coșmar! Mă trezeam la 6.30 dimineța, mă chinuiam să scol copiii și să-i îmbrac la 6.45 și îi grăbeam să-și ia micul dejun, uneori rugându-mă de ei să mănânce, în tot acest timp ținând un cuțit de pâine într-o mână, plin de unt de arahide, în vreme ce le pregăteam pachetele pentru prânz, și o pensulă de machiat în cealaltă, apoi îmi dădeam, cam strâmb, cu creionul dermatograf în jurul ochilor, pe fața șifonată de oboseală, deasupra chiuvetei din bucătărie. Ieșeam pe ușă, niciodată mai târziu de 7.30, pentru a-i duce la școală și apoi mă luptam cu traficul din ora de vârf, pentru a fi la serviciu la 8.30. Serile erau la fel de aglomerate: fugeam de la birou pentru a ajunge la bona lui Shahirah înainte de 17.45 după-amiaza, apoi zburam, pur și simplu, către școala lui Iddin, ca

să-l iau de acolo până-n ora 18; pregăteam masa de seară în timp ce-l ascultam pe Iddin citind și mă puneam la punct cu ultimele lor noutăți; îi îmbăiam, o spălam pe cap pe Shahirah, îi uscam părul, apoi ne așezam la masă, înainte de a-i băga pe amândoi în pat, și aveam privilegiul de a face exact același lucru și în ziua următoare. Am rezistat în ritmul acesta timp de nouă luni, atât cât să câștig suficienți bani ca să-mi cumpăr o mașină la mâna a doua, apoi am renunțat. Îmi era prea dor de copii și știam că nu pot înlocui orele pe care le pierdeam departe de ei, ore pentru care îi plăteam pe alții. Începusem să nu mai suport sunetul propriei mele voci care le spunea copiilor să se grăbească.

Întoarcerea la slujbele temporare nu s-a dovedit la fel de profitabilă ca înainte, pentru că, între timp, începuse să se resimtă criza, îmi suplimentam veniturile printr-o slujbă de consultant de relații publice, deschizându-mi, mai apoi, propria firmă, și, de asemenea, începusem să predau dansul cu jumătate de normă, la Școala de Balet a Teatrului Național.

John Savage a intrat în viața mea în martie 1989, redându-mi respectul de sine printr-o răzbunare. Eram împreună de șase luni și aveam o relație care urma să-mi schimbe pentru totdeauna modul în care mă vedeam pe mine înșămi. John era un reputat actor de film și de teatru în America și venise la Melbourne pentru a juca într-un film australian, *Hunting*. Crescut în Vermont și în statul New York, în tradiția strictă a Bisericii Reformate Olandeze, John se revoltase căsătorindu-se de tânăr, lansându-se în actorie și făcând față cu dificultate îndatoririlor de tată. Presiunile și tentațiile de la Hollywood au contribuit la eșecul mariajului său și l-au făcut să pornească pe drumul „găsirii de sine”. Când am făcut cunoștință, prin intermediul unor prieteni comuni, habar nu aveam de reputația sa profesională sau de cariera lui în film, care includea titluri precum *Hair*, *Vânătorul de cerbi* (pentru

care primise o nominalizare la Oscar) și, mai recent, un film din trilogia *Nașul*; știam doar că atracția era reciprocă. Ochiul lui albaștri, pătrunzători, zâmbetul larg și părul blond zburlit, darul lui de a-și face simțită prezența și de a dispărea apoi în decor, într-o clipă, toate acestea mă fascinau, așa cum o făcea și felul în care stătea în colțul unei camere, absorbind pur și simplu comportamentul celorlalți, ca un cameleon perfect ce era.

John m-a învățat să aștept mult mai mult de la o relație decât o făcusem vreodată și m-a convins să mă uit în oglindă și chiar să-mi placă ceea ce vedeam. S-a împrietenit, separat de mine, cu Iddin și Shahirah, incluzându-i în toate jocurile, luându-i la masă la restaurant și implicându-i, fără prea mare efort, în conversație. Lucrul cel mai important totuși era că vorbea cu ei, nu către ei, și asculta ce aveau ei de spus cu o atenție rezervată în mod normal discuțiilor profunde despre alegerile pe care trebuie să le faci în viață. Cu John, viața era un șir de uși care se deschideau una după alta, iar atențiile lui și natura sa adesea extravagantă mă panica, uneori, când îl vedeam că apare încărcat de cadouri pentru noi trei. Chiar și bunica a căzut victimă șarmului său când John a răsfățat-o cu un prânz special de Ziua Mamei, incluzând o panoramă dintr-un apartament de lux pe care îl închiriasse la un hotel, șampanie, o masă cu patru feluri de mâncare, un buchet de flori și bomboane de ciocolată făcute de mână. Uneori, mă întrebam pe cine curta el, de fapt.

Am discutat despre căsătorie – chiar am examinat subiectul delicat al unui acord nupțial –, dar, chiar dacă îl iubeam pe John, mai lipseau piese din acest joc și genul de dragoste pe care o nutream pentru el nu era de ajuns. Ceva inexplicabil m-a oprii să spun „da”. Știam, din lungile noastre discuții, că John vedea în copii și în mine cheia lui spre normalitate și că regreta amarnic că nu fusese un părinte atent cu propriii lui copii – acum adolescenți, Jennifer și

Lachlan –, dar am constatat că nu sunt în stare să-i deschid calea de evadare din Hollywood sau de pe Broadway și să-l duc departe de toți demonii care îl țineau legat acolo.

Când John a plecat, în cele din urmă, din Australia, a continuat, o vreme, să mă sune zilnic și să mă roage să mă răzgândesc. Mergea în Africa de Sud și se implicase tot mai mult în activitățile de caritate ale World Vision, apoi a avut mai multe proiecte cinematografice în Europa, fiind mereu oarecum dezrădăcinat și mereu luptându-se cu tentațiile. Am rămas prieteni, păstrând legătura telefonic sau prin scrisori ocazionale, dar contactele noastre se rezumau mai ales la mesaje din cele mai ciudate locuri din lume, pe care mi le lăsa pe robotul telefonic la cele mai ciudate ore din zi sau noapte, în care îmi transmitea dragostea sa, și mesaje speciale pentru „wombați“, cum îi numea el pe Iddin și Shahirah.

John era, și încă mai este, un fel de apărător al copiilor; când a văzut comportamentul de dictator al fostului meu soț, într-unul dintre puținele și scurtele momente în care acesta juca rolul de tată, John i-a explicat foarte clar lui Bahrin că era total inacceptabil ca Shahirah să doarmă pe podeaua unei camere de hotel. Cu câteva clipe înainte de a-i lăsa pe copii la hotelul unde stătea Bahrin, la care aveau să rămână peste noapte, John mi-a șoptit la ureche că se va ocupa de aranjamentele privind modul în care va dormi Shahirah cu tatăl ei. Abia dacă am avut timp să deschid gura că, făcându-mi cu ochiul și ridicând întrebător o sprânceană, John a sunat la ușă. Bahrin era destul de uimit de faptul că ne vedea în persoană pe mine, pe cei doi copii și pe americanul de care Iddin și Shahirah erau, evident, atașați. Ce l-a șocat însă și mai mult a fost felul în care arăta John: cu barba de patru zile, lăsată pentru film, cu cizme pline de noroi și o haină roasă de vreme. Cu o expresie de tipul „sunt doar un cowboy american“, John începu să se plimbe prin camera aglomerată

a lui Bahrin și întrebă nevinovat unde erau paturile copiilor. Rușinat și defensiv, Bahrin explică în grabă că pătuțul lui Shahirah nu sosise încă. John era pregătit pentru un astfel de răspuns și sublinie că, la 4 ani, fata era prea mare pentru un pătuț și că un pat ar fi mult mai bun. La fel de repede pe cât deschisese gura să protesteze, Bahrin o închise la loc, văzând privirea de oțel a lui John și zâmbetul lui de neclintit.

Am rămas înlemnită; nu îl mai văzusem până atunci pe Bahrin cedând așa de ușor. I-am sărutat repede pe copii, în ciuda protestelor lor că vor să plece cu mine și cu John, și am ieșit pe ușă, nu înainte însă de a-l auzi pe acesta spunându-i lui Shahirah: „Măine vreau să-mi povestești cât de bine ai dormit în pătuțul frumos pe care ți-l va aduce Abah “. A trebuit să-mi bag pumnul în gură ca să nu izbucnesc în râs, în timp ce John mă împingea în lift și mă scotea în grabă din clădire.

Vom fi mereu prieteni. Vorbim unul cu altul de fiecare dată când ni se întâmplă ceva important și ne ținem la curent cu ce se mai petrece în familiile noastre. Așa a fost și în martie 1990, când am încercat timp de trei zile să dau de John, care se afla în Italia, filmând pentru *Nașul III*, ca să îi spun că mă mărit.

Viața este plină de posibilități și de coincidențe, de ocazii ratate și de întâlniri cu norocul. O astfel de întâlnire, într-o zi luminoasă și senină de vară, ne-a adus împreună pe mine și pe Iain. După ce a plecat John din Australia, am făcut, fără prea mare convingere, încercarea de a mă vedea și cu alții, dar rezultatele au fost jalnice. Ajunsesem la concluzia că nu mă mai pot mulțumi cu puțin într-o relație, așa că am hotărât să exclud din viața mea bărbații, cu excepția prietenilor. Cred însă că aceasta e ca și cum ai flutura un steag roșu sub nasul unui taur: pur și simplu provoci viața să-ți demonstreze că te înșeli. Ceea ce s-a și întâmplat pe 2 decembrie 1989, ziua în care m-am dus să o iau pe prietena

mea Viv de la o adresă oarecare. Mi-a deschis ușa un bărbat chipeș, cu păr castaniu și mustață, care a zâmbit și ne-a invitat pe mine și pe copii înăuntru. S-a prezentat drept Iain Gillespie și ne-a poftit în living. Unde mă aștepta prietena mea.

Am petrecut o dimineață cu adevărat relaxată și fericită, sporovăind și neluând în seamă aluziile prietenei mele la faptul că ar trebui să plecăm. Trei ore au trecut parcă zburând. Am discutat despre muzică și filme și am zis că văzusem cu o seară înainte un documentar foarte emoționant, intitulat *Suzi's Story*. M-am apucat să descriu filmul, despre o familie din Sydney, lovită de virusul SIDA, dar m-am oprit la mijlocul frazei când am văzut expresia de pe fața lui Viv și am ezitat să continui.

— Mulțumesc, îmi pare bine că ți-a plăcut filmul, zise Iain, plimbându-și amuzat privirea de la fața mea uimită la cea a lui Viv. Văzându-mă confuză, mi-a explicat că lucrează ca realizator de documentare și jurnalist de televiziune și că scrisese, produsese și regizase documentarul pe care tocmai îl lăudasem. M-am simțit foarte stânjenită, dar neștiința mea a fost repede și cu mult tact dată uitării. Pentru a mă ajuta să trec peste momentul de jenă, Iain a început să cânte la chitară, fermecându-i pe copii cu versurile sale fără sens și melodiile jucăușe. Erau captivați de căldura lui, la fel ca și mama lor. De fapt, trebuie să recunosc că m-am trezit cântând cu el și simțindu-mă la fel de bine ca Iddin și Shahirah, atât de bine încât am fost dezamăgită când a devenit evident că trecuse de mult ora la care trebuia să plecăm. În sinea mea, îmi țineam răsuflarea și mă rugam să îmi ceară numărul de telefon. Știam că îmi doresc să-l revăd pe acest om; speram doar ca și el să simtă la fel. Când, în cele din urmă, ne-am ridicat să plecăm, mi-a cerut numărul și l-a mângălit pe o cutie goală de șervețele. Am aflat mai târziu că o luase discret deoparte pe Viv, în timp ce noi plecam, ca să o

întrebe dacă aş accepta să ies cu el în caz că mă invită. Răspunsul ei a fost „da“.

Când m-a sunat, douăzeci şi patru de ore mai târziu, am răsuflat uşurată. În tot acest timp, îmi imaginasem cum cutia ajunsese la gunoi, aruncată de o menajeră prea conştiincioasă, şi că, prin urmare, nu voi afla niciodată dacă atracţia pe care o simţeam faţă de Iain era reciprocă. Atunci când, pe un ton ezitant, dar vioi, a sugerat să ieşim la cină în acea seară, am acceptat repede, sperând că voi reuşi să găsesc pe cineva cu care să las copiii şi ținând pumnii strânşi ca el să-mi pară la fel de interesant, în atmosfera rarefiată a unei prime întâlniri, cum păruse în propriul său living.

Sonerie de la intrare a fost urmată imediat de lătratul câinelui nostru şi de ţipetele copiilor care s-au repezit spre uşă. Brusc, iată-l, în pragul casei mele, privindu-mă de parcă se aşteptase ca altcineva să-i deschidă.

— Jacqueline? Întrebă, cu un aer uimit şi schiţând un zâmbet, în timp ce eu încercam să-i fac pe copii şi pe Buffy, câinele, să tacă.

— Bună, Iain, bine ai venit în casa mea de nebuni! Sunt gata să merg, dacă şi tu eşti.

— Grozav, am făcut rezervare la restaurant pentru ora 8.

După o ultimă rugămintă către Iddin şi Shahirah să se poarte frumos cu Karen, care urma să aibă grijă de ei, şi după sărutări şi îmbrăţişări de noapte bună, am plecat pe aleea din curte spre maşină. În timp ce deschidea portiera şi mă ajuta să mă instalez confortabil în vechiul său Jaguar Mark ÎI, am avut senzaţia clară că se uita la mine cu coada ochiului, dar nu-mi dădeam seama de ce.

La masă, într-un mic restaurant franţuzesc cu nume italian, Tolarno, a fost inteligent şi plin de spirit, cu un zâmbet larg care îi lumina întreaga faţă dându-i o expresie veselă, caldă şi abordabilă.

Cina cu Iain nu a fost o dezamăgire, ba chiar mi s-a părut

mai interesant decât mi-l aminteam, deși a trebuit să fiu fermă când instinctele lui jurnalistice au fost pe punctul de a transforma conversația într-un soi de interogatoriu despre niște aluzii făcute de Viv cu privire la fosta mea căsnicie din Malaysia. Era un subiect pe care îl discutam doar cu cei mai apropiați prieteni. M-am trezit râzând mai tot timpul și bucurându-mă de poveștile lui extravagante și de vocile unor personaje trăsnite pe care le imita cu mare vervă – era ca și cum am fi avut la masă un întreg grup de comici.

La întoarcere, mașina lui veche a început să tușească, iar, în capătul străzii mele, scoase un horcăit, oftă un pic și refuză să se mai urnească din loc. Până aici a ținut călătoria în stil mare. Dacă era parte a unui complot care să-l facă să rămână peste noapte la mine, urma să aibă parte de un duș rece, l-am atras atenția lui Iain că trucul cu mașina defectă nu e deloc original, dar el a râs și m-a asigurat, cu toată sinceritatea, că avusese mereu probleme cu Jaguar-ul cel vechi și că îl luase doar în noaptea aceea pentru a mă impresiona. În timp ce mergeam pe jos ultimii o sută de metri din drumul spre casă, misterul privirilor sale lungi de mai devreme a fost rezolvat.

— Când ai deschis ușa de la intrare în seara asta...

— Da?

— Ei bine, nu te-am recunoscut. Arătai atât de diferit. Vreau să spun că nu arătai ca tine.

— Vrei să spui că eram frumos îmbrăcată, mă machiasem și arătam cât de cât prezentabilă? l-am tachinat.

— Da, aăă, adică nu, ei bine, da. Nu știu, erai altfel decât mi te aminteam, a zis el, încercând cu disperare să iasă din încurcătura în care îmi făcea mare plăcere să îl las. Arătai așa de frumoasă, continuă el. Nu mi-am dat seama că ești atât de frumoasă până nu te-am văzut din nou în seara asta.

— Și atunci, de ce mai m-ai invitat la cină? am întrebat, ținându-mi respirația și sperând să primesc răspunsul

perfect.

— Pentru că mi-ai plăcut cu adevărat, m-am simțit bine vorbind cu tine și am crezut că ești foarte interesantă. Dar n-aveam idee că î 5

Ești așa de atrăgătoare, ăă, vreau să zic...

— Știu ce vrei să spui, l-am întrerupt, fiindu-mi milă de el. Nu eram machiată, aveam un ochi roșu din cauza unui accident din acea dimineață cu una dintre lentilele mele de contact și eram îmbrăcată ca s-o ajut pe Viv la mutat. Dar tot m-ai sunat, i-am zâmbit.

— Da. Și a fost o mișcare foarte inteligentă din partea mea.

— Da, a fost, i-am răspuns. Cu siguranță a fost.

Am ieșit în fiecare seară în acea săptămână și am petrecut împreună fiecare moment liber. Timpul era limitat, pentru că Iain trebuia să plece în China în vinerea ce urma și, chiar dacă avea să lipsească doar zece zile, perspectiva de a ne desparti așa curând după ce tocmai ne cunoscuserăm a contribuit la sentimentul de grabă pe care îl încercam amândoi. Mă suna ca un caraghios de două ori pe zi din Beijing, plătind facturi telefonice de sute de lire, pentru că vorbeam ore întregi, și mă asigura că viteza cu care ne îndreptam spre un anume tip de relație nu era nici ridicolă, nici nebunească, nici măcar pentru un bătrân jurnalist cinic și uzat ca el, după cum se caracteriza.

În cele din urmă, iată-l ieșind pe ușile aeroportului și zâmbindu-mi un pic nesigur. Privind cum i s-a luminat fața când m-a văzut, mi s-au șters din minte toate îndoielile pe care le aveam față de viitorul relației noastre. Era acasă și continuam lucrurile din punctul în care le lăsaserăm.

Copiii noștri s-au înțeles imediat. Iain avea trei copii din căsniciile anterioare: Skye, de " ani, Tyson, de 17 și Drew, de 15. Lucru cam înfricoșător, cei trei copii mai mici au adus pentru prima dată în discuție subiectul căsătoriei. După ce s-au jucat cu toții în dormitorul lui Skye, s-au repezit să

anunțe:

— Când vom fi cu toții căsătoriți, vom avea nevoie de o casă mai mare. Se gândiseră nu numai la felul în care vom uni cele două familii, ci și cum vom proceda cu animalele de companie. Iain spune mereu că eu l-am cerut în căsătorie, dar eu zic că ne-am cerut unul pe altul și am spus amândoi „da“.

Ne-am căsătorit cinci luni mai târziu și am avut o ceremonie frumoasă la biserică, înconjuțați de copiii noștri și de prieteni. Unchiul Eric m-a condus la altar, domnișoare de onoare fiind Skye,

Shahirah și prietena mea Wai Lin, iar Susan Cole îmi organizase o petrecere liniștită în seara dinaintea nunții. Susan a refuzat să fie domnișoară de onoare, motivând că e cu mult mai înaltă decât mim și am fi arătat ridicol în fotografii. Am purtat o rochie ivorie din mătase și dantelă, cu mâneci până la cot și decolteu adânc. Voalul era din dantelă simplă, susținut de o bentiță din perle. Am avut un buchet din gardenii, tuberoze și trandafiri galbeni; fetele au fost îmbrăcate cu rochii din dantelă ivorie, Skye și Shahirah purtând pe umăr tartanul clanului lui Iain. În loc de buchete, aveau flori prinse la încheietura mâinii. Iain a purtat kilt, în semn de respect față de Strămoșii săi scoțieni, iar Iddin a insistat să aibă și el unul la fel. Cavaleri de onoare au fost băieții lui Iain: Tyson și Drew.

După ce Iain și cu mine am rostit jurămintele de cununie, a fost rândul copiilor. Se pusese de acord să spună propriile lor jurăminte, luându-se unul pe altul de frați și surori. Fuseseră foarte dornici să devenim o familie adevărată și au exprimat-o cât se poate de clar prin această declarație publică. Ceremonia de la biserică a fost urmată de o petrecere liniștită și informală în noua noastră casă. Cu bunicile noastre, cu prietenii și un cimpoyer scoțian, îmbrăcat, desigur, în kilt. Aceasta a fost și rămâne una dintre

cele mai fericite zile din viața mea, plină de râsete, lacrimi, dans și fețe emoționate și luminoase. De asemenea, reprezenta promisiunea că era doar începutul noii vieți, după cum îmi reamintea mereu Iain.

Ne-am instalat cu toții într-o minunată casă victoriană, în Hawthorn. A fost nevoie de mult timp și de mult efort pentru a găsi o locuință care să fie destul de mare pentru toți șapte. Îmi fusese clar de la început că nu era corect să îngrămădești pe toată lumea într-un spațiu mic și să te aștepti să devină brusc o familie. Dispunând însă de spațiu berechet, fiecare, de la cel mai mic la cel mai mare, avea un loc al lui.

Am aflat că trebuie să învăț repede să fiu foarte organizată, cu atât de multe persoane de care trebuia să am grijă. Să gătesc pentru șapte sau chiar pentru șaisprezece persoane cere un pic de antrenament, dar m-am obișnuit curând. Îmi împărțisem ziua de muncă între orele la care trebuia să duc și să aduc copiii de la școală și făceam naveta între grădinița lui Shah, școala lui Iddin și colegiul lui Skye la intervale de cinci minute. În primele luni, am avut mereu probleme cu locul în care trebuia să fiu și cu orarul școlii – ziua corectă, școala greșită sau școala bună, ziua greșită.

Iddin a insistat să folosească numele de Gillespie când a fost transferat la școala primară Canterbury, iar Shahirah i-a urmat exemplul. Și eu și Iain am ezitat puțin în această privință, dar Iddin a venit cu argumentul foarte puternic că acum eram cu toții o familie, încât a trebuit să-l lăsăm pe el să decidă, subliniindu-i totuși că Bahrin este și va rămâne mereu tatăl lui.

Noua noastră viață se desfășura astfel, cu familia, copiii și noi doi. Weekendurile și vacanțele ni le petreceam pe proprietatea de șaiszeci de hectare a lui Iain, în South Gippsland. Mama lui și tatăl vitreg locuiau permanent acolo și, atunci când rămâneam peste noapte la ei, stăteam într-un fost hambar, în care aveam doar strictul necesar, dar pe care

copiii îl iubeau. Spuneau că se simt ca în camping; cel puțin aveam apă curentă și toaletă, deși pentru apa caldă depindeam de un boiler pe lemne. La fermă, ne petreceam zilele înotând, plimbându-ne și relaxându-ne. Ca să ne deplasăm pe distanțe mai mari, foloseam niște motociclete micuțe. E un loc idilic, la înălțime, pe un deal cu vedere la Westport Bay. Stăpân pe aceste pământuri este un grup de canguri, iar în copaci trăiesc *goarna gigant* (o specie de șopârle de vreun metru lungime). Un mic pârau, cu albia din lut alb, șerpuiește prin zona mai joasă și, din când în când, se găsesc și pietre prețioase în apă.

Iain lucra la Rețeaua de Televiziune Ten, ca reporter de investigații și producător, dar și ca realizator de documentare. Eu încă mai predam la Școala de Balet a Teatrului Național și, ca să nu-mi pierd exercițiul, mai lucram câte ceva în relații publice sau cu Iain.

Se părea că îmi găsisem fericirea cu un bărbat care era hotărât să mă facă mereu să râd. În fiecare dimineață, mă trezeam cu zâmbetul pe buze și așteptam cu nerăbdare ce avea să-mi aducă acea zi. Shah și Iddin creșteau repede, mulțumiți și echilibrați. Între cei doi și Iain se crease o relație specială și au ales ei singuri să-i zică „tati”. Din fericire, și între mine și Skye se legase cu adevărat o prietenie deosebită, care l-a determinat să mă numească „mamă”. A fost nevoie de multă muncă pentru a găsi echilibrul în această relație, dar a meritat pe deplin. Tyson și Drew locuiau cu noi în weekenduri și în vacanțe și au devenit idoli lui Iddin. Fiind între noi doar opt ani diferență, Tyson și cu mine am devenit și prieteni, nu numai rude, și mă consider extraordinar de norocoasă că relația noastră este atât de bună.

Serile ni le petreceam adesea ascultându-l pe Iain cântând la chitară și interpretând cântece vesele. Shah și Iain mai ales elaboraseră un număr în care se înțelegeau amândoi de

minune. Iain cânta „Domnul Broscoi a plecat în peșit” (*Mr Froggy went acourting*), iar Shah dansa și cânta și ea. Ambele fete începuseră cursurile de balet la Teatrul Național, iar Iddin era membru în Clubul Cercetașilor. Era atât de dornic să devină cercetaș, încât a trebuit să accepte să fiu supraveghetoare-adjunctă, pentru a completa efectivul necesar!

De Crăciun, la zile de naștere sau alte evenimente importante, prietenii se adunau la noi acasă, ocupând toate camerele și umplând casa de râsete. Îmi făcea plăcere să fiu gazdă și mă bucuram de fiecare dată când aveam oaspeți. Petrecerea noastră tradițională din ajunul Crăciunului era un prilej să ne deschidem casa pentru cei mari și pentru cei mici. Preparam un lichior de ouă delicios, cu un strop de alcool, iar mesele gemeau sub greutatea mâncărilor. Primul nostru Crăciun m-a prins în postura de voluntar în a găti curcanul tradițional pentru optsprezece persoane. După această experiență, am învățat să nu mă mai ofer așa de repede voluntar. Să mă descurc cu un clan de rude scoțiene prin alianță, toate dornice să pună mâna pe o pulpă de curcan, a fost mult mai mult decât puteam eu duce și asta m-a făcut să-mi doresc să fi gătit un miriapod, în locul unei păsări cu două picioare.

Când era vreme frumoasă, ieșeam cu bicicletele în convoi; parcurgeam treizeci km în fiecare an, împreună cu Muckle, câinele. Iain se asigura ca Shah să aibă un loc special pe bicicleta lui, din moment ce era prea mică pentru a ține ritmul cu noi și nici nu avea prea mare stabilitate pe două roți. Și acum parcă-l văd pe Iddin cum o lua puțin înainte, se întorcea și scotea un strigăt de plăcere, în timp ce vântul îi lua pe sus jacheta, iar câinele alerga, încercând să-l ajungă din urmă. Luam băuturi și gustări ca să avem ce ronțai pe drum, în timp ce făceam traseul nostru favorit în Melbourne: de-a lungul râului Yarra, către vechea Studley Park

Boathouse, unde lăsam bicicletele și închiriam bărci pentru o plimbare pe râu și pentru bătaie cu apă. Adesea, ni se alăturau John Udorovic și copiii lui, Nadine și Joshua. Vâsleam până găseam un loc unde să ancorăm, să ne scoatem pistoalele cu apă, ne alergam unul pe altul în pădure, pentru a vedea cine e ultimul.

Cred că singurul lucru care ne amăra viața era faptul că suferisem patru avorturi spontane și că aveam endometrioză. Nu era o problemă să rămân însărcinată, ci să duc o sarcină la termen. Am încercat să-mi păstrez optimismul, mai ales după micile intervenții chirurgicale și după analize, dar era dificil să fac față pierderilor, mai ales că acest proces trist era greu de înțeles pentru ceilalți. Iddin, Shah și Skye erau mereu dezamăgiți când pierdeam o sarcină, pentru că voiau cu toții un bebeluș în familie; în rest, eram foarte fericiți.

PATRUZECI ȘI UNU

Mă întreb adesea câți oameni din lumea asta pot data cu exactitate momentul în care viața lor s-a schimbat irevocabil: distrusă, redefinită, necategorisibilă și pentru totdeauna ruptă de înțelegerea normală a semenilor lor.

Știusese, chiar înainte de a mă decide să intru pe ușa acelui hotel la ora stabilită, că este mai mult decât intrarea într-o clădire nedefinită, că era poarta către iad. Mi-am văzut reflecția în oglinzile care mărgineau holul și am observat cu satisfacție detașată că fața mea era calmă și nu dădea niciun semn al zbuciumului pe care îl păstram în adâncul meu în timp ce mergeam către telefoane și sunam în camera lui Bahrin. Niciun răspuns, dar atunci am știut că nici nu va fi. Dispăruseră.

Dacă încerc să refac cronologia evenimentelor și sentimentele de neliniște generală care au dus către luna

ie iulie a anului 1992, trebuie să-mi amintesc de telefonul lui Bahrin, din februarie. Contactul lui neașteptat cu copiii, în preajma zilei de naștere a lui Iddin, nu a fost ceea ce a determinat sentimentul neclar că lucrurile nu sunt chiar ceea ce par a fi; mai degrabă era ceva legat de natura telefonului însuși, care m-a făcut să mă gândesc la motivul lui, ore întregi după aceea. În graba primirii a ceea ce presupuneam a fi un telefon internațional scump, am cerut copiilor să vină repede la telefon. Doar mai târziu mi-am dat seama că nu auzisem „bip“-urile normale pentru telefoanele internaționale când am ridicat receptorul. În schimb, am auzit semnalul distinct de „bip, bip, bip“, conexiunea unei legături interurbane în Australia. Când i-am pomenit lui Iain de această anomalie stranie, dar și unor prieteni, m-au asigurat că trebuie să mă fi înșelat ori să fi încurcat semnalul de telefon internațional cu cel de telefon intern. Nu eram totalmente convinsă, dar am ales să fiu de acord cu majoritatea, din moment ce era cursul cel mai ușor de urmat și cel mai puțin probabil a provoca ridicări dubitative din sprâncene sau insinuări despre faptul că sunt prea mămoasă ori glume despre paranoia mea.

Ca să scriu partea asta de poveste trebuie să verbalizez scenele, coșmarurile și problemele care mi-au colorat viața în interminabilele luni care aveau să treacă. „Dacă aș fi...“ este propoziția cu care mă torturez în fiecare moment în care respir. Dacă aș fi ce? Dacă mi-aș fi ascultat instinctele, dacă nu i-aș fi ascultat pe alții, dacă nu aș fi dorit să mă port ca un adult responsabil, dacă i-aș fi ascultat pe Iddin și pe Shah și aș fi ținut cont de dorințele lor. Dar nu am făcut-o, iar privirile înapoi și „ce-ar fi fost dacă“ nu ne vor schimba acum viața.

Recuperându-mă după un alt avort, de data aceasta fiind vorba de gemeni, reluasem munca la rețeaua de televiziune și la postul de radio, dar problemele de sănătate mă

terminaseră și eram deprimată. Jurasem că luna iulie avea să fie luna în care totul va reveni la normal, începând cu petrecerea tradițională dată cu ocazia celei de-a șaptea zile de naștere a lui Shahirah și cu ocazia zilei mele de naștere. După vacanța ce urma, doream să-i fac o surpriză lui Iddin cu lecțiile de saxofon după care tânjea, iar Shah și cu mine aveam să începem construcția unei case din prefabricate pentru păpuși pe care o comandasem. Toți copiii din familie se vor întoarce la școală și viața va reintra pe făgașul normal, cu programul normal, cu comitete de părinți, ore de balet și lungi plimbări cu bicicleta.

Bahrin telefonă după câteva luni de tăcere pentru a confirma detaliile viitoareii lui vizite, din săptămâna următoare. Mi se păru ciudat că dă telefon în timpul orelor de școală, pentru a vorbi cu

Iddin, întrucât știa că amândoi copiii au program. Dar, având în vedere că tonul lui era mai conciliant și vocea lipsită de dușmănia obișnuită, am făcut tot posibilul să par prietenoasă. Era atât de fermecător, de fapt, încât m-am întrebat de ce. Când i-am amintit că niciunul dintre copii nu era niciodată acasă la ora aceea, el începu o lungă conversație cu mine, compătimentându-mă pentru recenta pierdere a sarcinii, sperând că sunt bine și interesându-se politicos de sănătatea buniciei. Doar mai târziu mi-am dat seama că nu îi vorbisem niciodată de vreuna dintre sarcinile sau avorturile mele recente. Apoi, s-a petrecut o schimbare bruscă de atitudine, una la care sperasem mereu, dar pe care nu mă așteptasem niciodată să o aud.

— Uite ce e, Yasmin – scuze, Jacqueline de data aceasta, când vin să văd copiii, aș vrea ca lucrurile să fie ceva mai pașnice între noi. De dragul copiilor, să lăsăm morții cu morții și să încercăm să-i facem pe ei fericiți. Ce zici?

Eram șocată. Nu doar că nu puteam identifica vocea cordială cu cea a lui Bahrin, eram prea uimită, mormăind la

început doar câteva sunete care aduceau a acord.

— Asta e tot ceea ce am vrut vreodată, Bahrin, am răspuns. Vreau doar ca lucrurile să fie mai ușoare pentru Iddin și Shah, și la fel și Iain.

— Bine, atunci, ne vedem săptămâna viitoare. Transmite-le toate cele bune lui Iain și bunicii tale. Pa! și puse telefonul în furcă.

Convorbirea m-a lăsat fără grai, uitându-mă la receptorul pe care îl mai țineam încă în mână și întrebându-mă dacă, după toți acești ani de amenințări, abuzuri și șicane, Bahrin se maturizase în cele din urmă.

Încercând să înțeleg noul curs al evenimentelor, l-am sunat pe Iain la birou și pe Lillian la serviciu și am repetat cuvânt cu cuvânt ceea ce se întâmplase. Iain a fost foarte mulțumit, spunându-mi că este un semn că Bahrin acceptase, în cele din urmă, ce era mai bine pentru copii și că, în sfârșit, se comporta rațional și matur. Reacția lui Lillian a fost copia celei a lui Iain și a trecut peste întrebarea mea „ce urmărește, oare?” cu un oftat nerăbdător. Însă, dintr-un motiv pe care nu puteam să-l definesc, părul de pe ceafă mi se ridicase, iar stomacul îmi rămăsese strâns mult timp după ce pusesem telefonul în furcă. Dar, în acel moment, aceasta era grija mea cea mai mică: aveam o petrecere aniversară de organizat și cincisprezece copii de transportat la Plaster Fun House, unde hotărâse Shah să-și sărbătorească ziua. Cadoul din partea mea și a lui Iain era o păpușă Minnie Mouse pe care și-o dorise mult și căreia îi dăduse târcoale discret luni la rând; doar văzându-i fața în momentul în care își deschisese cadoul în acea dimineață, m-a convins că nu puteam alege mai bine. Multă vreme după aceea, mi-am amintit cu ușurare că am putut să-i ofer lui Shah petrecerea pe care și-o dorise și am fost mulțumită de faptul că îl încurajasem pe Iddin să-i invite pe doi dintre cei mai buni prieteni ai lui.

Duminică, 5 iulie 1992, a fost o zi frumoasă, o zi fericită, o zi în care cei mai apropiați prieteni ai noștri și familia au venit la noi acasă pentru ziua mea de naștere. Au stat până seara, râzând și glumind, în timp ce copiii neastâmpărați și veseli se jucau de-a v-ați ascunselea și se fugăreau prin casă și grădină, până la asfințit. În acel moment, eram în cele din urmă fericită, așteptând cu nerăbdare mult mai multe zile de naștere ca aceasta: copii și prieteni peste tot, o carieră înfloritoare, un soț iubitor și speranța unui alt copil, la un moment dat, pentru a ne lega și mai mult. Singurul lucru care întuneca gândul la ziua de mâine era apropiata sosire a lui Bahrin și faptul că Iddin și Shah aveau să petreacă noaptea cu el, la hotel.

Luni dimineață, vremea era întunecoasă și ploioasă, iar copiii protestau că nu vor să meargă la hotel și că ar fi preferat să își petreacă vacanța la fermă cu părinții lui Iain și cu Skye. Iain i-a ținut lui Iddin o predică despre avantajele perioadei care urma și i-a interzis, de asemenea, să își scrie numărul nostru de telefon pe picior, cu carioca, lucru pe care îl făcuse în secret de vreo doi ani. Iain îi spuse că nu este necesar, că nu era niciun pericol din partea lui Bahrin și că faptul că vor sta cu tatăl lor la hotel va fi un eveniment minunat pentru el și pentru Shah. Expresia de pe fața lui Iddin arăta cât de puțin credea într-un asemenea sfat.

Tatăl lor sosi la jumătatea după-amiezii pentru a-i lua. Cu o cordialitate și o politețe studiate, refuză oferta lui Iain de a bea o cafea și ceru să folosească telefonul ca să cheme un taxi pentru drumul de întoarcere la hotel. Shahirah începu să se plângă cu voce tare că nu vrea să meargă cu Abah, iar Iddin o susținu și el, în timp ce Bahrin stătea lipit de bancheta din bucătărie, cu receptorul telefonului strâns în mână. Am observat cât de albe îi erau încheieturile și că gâtul îi era țeapăn, semn clar al faptului că era enervat și al tensiunii pe care o ascundea sub chipul fără expresie. Am

pus această reacție pe seama faptului că Muckle, câinele nostru, îi adulmeca gleznele, după ce mai devreme îl întâmpinase cu mârâituri și lătrături furioase. Bahrin ura câinii și fusese mereu intimidat de prezența lor. Mă bucuram în taină de faptul că nu se simțea bine și speram că observase că micuților noștri le plăcea mult câinele și nonșalanța cu care se purtau în preajma lui. Pentru mine, lucrul acesta îmi arăta cât de diferiți, de normali și de naturali erau față de el. Animalele fuseseră mereu parte din viața noastră de familie – vaci, iepuri, câini, pisici, cai și canguri – și niciunul dintre ei nu ar fi putut să suporte un „sook” pe lângă creaturile pe care le iubeau. Privind acum înapoi, cred cu adevărat că Muckle mirosise situația și îmi pare rău că am ținut-o când începuse să adulmece în direcția prohabului lui Bahrin. Îmi doresc să fi rupt o parte din el atunci și acolo ori să fi sărit direct la jugulara lui. În schimb, i-am ordonat să stea pe burtă la picioarele mele, de unde a continuat să-l supravegheze strașnic pe fostul meu soț și să-i urmărească și cea mai mică mișcare.

În noul spirit al cooperării de care ne bucuram și eu, și Bahrin, l-am convins să mă lase să îi duc eu în oraș, invocând inconvenientele implicate de taxiuri și ploaia, dar neîndrăznind să-mi afirm cu glas tare opinia că trecerea copiilor de la un mediu la altul ar putea fi ușurată de această demonstrație de unitate și armonie. Așa că m-am trezit că îi îmbarc pe Bahrin, Skye, Drew, Iddin și pe Shah în Arnold, mașina noastră patru ori patru, pentru o călătorie la oraș. Bahrin și Iain își strânseseră mâinile în pragul ușii de la intrare, iar copiii îl sărutară de rămas-bun, Shah, ca de obicei, îl luă de gât, spunând cu glas tare: „Tați, te iubesc”. Iddin și Shah numai entuziasmați nu erau, pentru că aveau să stea peste noapte cu Bahrin și nu se temeau să arate asta în fața tatălui lor. Shah insistă să o ia și pe Whitney, căprița ei albă din pluș, care fusese primul cadou de Crăciun al lui

Iain, pentru a-i ține de urât peste noapte.

Conversația dintre Bahrin și mine a fost îngrozitor de politicoasă tot drumul și m-am trezit căutând cu disperare un subiect sau un numitor comun. Încercasem cu copiii, cu școala și pasiunile lor, dar acest subiect părea a-i stârni foarte puțin interesul, așa că m-am orientat spre arhitectură, arătând o anumită clădire, care credeam că îi va stârni interesul lui Bahrin – o biserică frumos renovată și nesfințită, care acum adăpostea o agenție de publicitate de succes. Răspunsul lui, plin de dispreț veninos, mă uimi:

— E dezgustător, doar *mai salleh* ar folosi un loc sfânt ca spațiu pentru birouri.

Mi-am auzit vocea încercând să justifice restaurarea, nu demolarea unei clădiri frumoase, dar, dându-mi seama de inutilitatea demersului, comentariile mele au încetat, așa că am tăcut, abandonând toate tentativele de a face conversație. Din fericire, am ajuns la hotel și, în timp ce ploaia continua să cadă, s-a produs o mică manifestație de protest cu jumătate de gură din partea lui Iddin și a lui Shah, îmbrățișări de rămas-bun și sărutări, și mesaje strigate între Skye și copii. Bahrin, cu un suspin evident de ușurare, deschise cu atenție portiera și coborî. Le-am spus cu hotărâre copiilor că trebuie să stea cu Abah și că îi voi vedea din nou miercuri, amintindu-le că eu și Bahrin conveniserăm că au voie să îmi dea telefon de fiecare dată când doreau să-mi zică noapte bună. Amintindu-le de acest lucru, am reușit să îi potolesc puțin și am sărit repede în mașină, salutându-i cu mâna și aruncându-le bezele, lăsându-i pe trotuar lângă Bahrin, tatăl lor, care abia dacă era ceva mai mult decât un străin pentru ei.

Poarta de la intrare se închise sonor, anunțând sosirea acasă a lui Iddin și Shah, acompaniată de lătratul frenetic al lui Muckle și de sunetul soneriei. În timp ce deschideam ușa albă, am auzit-o pe Shah plângând de partea cealaltă.

— Mami, nu m-a lăsat să o iau acasă pe Whitney. Nu pot dormi fără ea, suspină, în timp ce o luam în brațe. M-am uitat întrebător peste capul ei, la Iddin.

— Abah nu ne-a lăsat să luăm acasă nimic cu noi, ne-a pus să lăsăm acolo chiar și periutele de dinți. Ne-a spus că nu contează, explică Iddin.

Repede, m-am uitat către poartă și l-am văzut pe Bahrin cum îmi face cu mâna, în timp ce se strecura la loc pe bancheta din spate a taxiului care aștepta.

— Așteaptă! am țipat pentru a prinde mașina care pornise deja.

Lăsându-i pe copii pe verandă, am fugit la poartă.

— De ce nu ai lăsat-o să își ia căprița acasă? Nu poate dormi fără ea.

— Nu are nevoie de ea.

— Dar ți-am spus cum stau lucrurile, cum...

Înainte de a putea continua, mă întrerupse, încercând cu greu să-și controleze furia.

— Uite ce-i, nu îmi pasă, Yasmin, nu contează. Poate să o ia când îi iau iar la hotel, mâine. Și, spunând acestea, trânti portiera taxiului, întrerupând efectiv conversația, iar mașina plecă.

Cât de mult mi-aș fi dorit să anulez dreptul de vizită, atunci și acolo! Dar nu aveam curajul să risc o nouă confruntare în justiție. Cel puțin copiii nu vor sta cu Bahrin pentru mai mult de două nopți. Și am mulțumit în gând prevederii mele pentru stipularea faptului că, având în vedere că Iddin și Shah nu erau atât de familiarizați cu tatăl lor, accesul lui să fie întrerupt în timpul săptămânii.

După ce am intrat în casă, Shah s-a aruncat pe pat, suspinând după Whitney; m-am așezat și eu pe marginea patului, mângâind-o pe cap și încercând să o conving că lui Whitney îi va fi bine singură, pentru o noapte la hotel. I-am spus că luam cina în acea seară cu unii dintre cei mai buni

prieteni ai săi: Rob, Jo și fiul lor, Nicholas, care era de vârstă ei. Nimic nu conta; încă mai suspina când i-am închis ușa dormitorului și am mers să vorbesc cu Iddin.

Mă simțeam realmente furioasă pe Bahrin: de ce era atât de ticălos și de lipsit de afecțiune? Ce era așa de greu să facă două gențuțe pentru noapte și să aducă și căprița de pluș?

Cina din acea seară a fost și relaxată, și tensionată. Jo și Rob s-au străduit cât au putut mai mult să facă din ea o pauză plăcută în mijlocul unei perioade grele, dar seara a fost marcată de faptul că Iddin și Shah foloseau fiecare prilej pentru a le spune tuturor celor care doreau să-i asculte că nu vor să se întoarcă la hotel și la Abah. Pe la ora 20.30, exact în momentul în care ne așezasem la un pahar de porto și la o cafea, Shah anunță că e obosită și că vrea să se întindă înaintea de a merge acasă. La câteva minute după ce s-a culcușit în patul lui Jo și Rob, începu să plângă după Whitney. Mă imploră să merg la hotel și să o iau; spuse că nu vrea să se mai întoarcă niciodată acolo și ne roagă pe Iain și pe mine să nu o trimitem la tatăl ei a doua zi. Continuă să plângă până începu să-i curgă nasul, iar umerii i se scuturau de suspine, în timp ce o legănam. Iddin intră în cameră cu Nicholas, care ținea în brațe un mic ursuleț alb, din pluș.

— Uite, Shah, spuse Nicholas, ăsta e ursulețul meu favorit. Poate te va face să te simți mai bine. Împinse ursulețul în brațele lui Shah.

— Mulțumesc, spuse ea, cu buza de jos tremurând, în timp ce se străduia să-și capete răsuflarea.

În drum spre casă, Shah moțai lângă fratele ei, pe bancheta din spate, în timp ce Iain și cu mine vorbeam încet despre copii și despre Bahrin.

— Nu te îngrijora, îmi spuse Iain. Va pleca săptămâna viitoare și totul se va termina până la anul.

— Dar nu vreau să mă întorc mâine, se auzi vocea lui Iddin din spatele mașinii.

Presupusesem că și el, ca și sora lui, adormise, până în momentul în care i-am auzit comentariul.

— E așa de plicticos acolo și nu înțelege nimic despre nimic și nu ai ce face acolo. Încearcă să se dea bine pe lângă noi, cu cadouri și jucării și alte chestii. Vreau să stau cu Skye, la casa bunicii, în vacanta asta.

— Uite ce e, i se adresă Iain, e doar pentru câteva zile. Încearcă să te simți bine și vom merge săptămâna viitoare și la bunica. Doar asta nu este singura vacanță în care o să mergi și să îi vizitezi pe bunica și pe bunicul.

PATRUZECI ȘI DOI

Joi, 9 iulie 1992

După telefonul pe care l-am primit la ora 5.10 dimineața, prin care eram anunțată de moartea lui Kelvin, stăteam lângă Iain și priveam cum noaptea lasă loc unei zile cenușii. Nu mi s-a părut adevărat când am auzit că Kelvin s-a dus; la urma urmelor, eu și copiii merseserăm să-l vedem cu o zi înainte. Shah îi desenase un unicorn și îl luase cu ea; îl sărutase cu blândețe pe frunte, în timp ce stătea lângă el pe pat, apoi ieșise în liniște din cameră. Și Iddin, și Shah știau că Kelvin era pe moarte, fiind bolnav de SIDA, și că slăbea cu fiecare oră, dar insistaseră să mă însoțească sus, când am mers să văd ce face. Și eu îl sărutasem de rămas-bun, după ce adormise, ieșind în vârful degetelor din cameră, neștiind că aceea va fi ultima dată când aveam să îl văd. Eram fericită că murise în propria lui casă, înconjurat și îngrijit de o droaie de prieteni apropiați și vizitat mereu de foști elevi, colegi și parteneri de balet. Avea parte de demnitate și de dragoste; acestea erau cele mai importante lucruri pentru el.

Kelvin Coe fusese prim-balerin la Baletul Australian și un artist respectat pe plan internațional și maestru de balet. Cât timp urmasem cursurile de balet, nu fuseserăm mai mult

decât niște cunoștințe întâmplătoare; Kelvin era un virtuoz, un dansator cu mult mai bun decât mine și o persoană pe care o veneram de departe, de mulți ani, pe când eram doar o copilă. Chiar și când ajunsesem să predau la aceeași școală cu el și aveam aceiași prieteni, eram prea copleșită pentru a face mai mult decât să-i respect indicațiile la orele de *pas de deux* și să mormăi răspunsuri afirmative. De curând însă devenisem foarte apropiată de Kelvin și de partenerul lui, Stuart, când le prezentasem relația într-un reportaj special de televiziune. M.i alăturasem echipei care avea grijă de Kelvin și duceam caserole și prăjituri cu ciocolată din bucătăria mea în a lor; așa că, atunci când telefonul sună din nou, la ceva vreme după ora 7 dimineața, știam despre ce era vorba. Am fost rugată să îi prezint necrologul la știrile de seară, exact așa cum îi promisesem cu multe luni în urmă. Em ciudat pentru mine să lucrez la viteză maximă, atunci când copiii erau în vacanță. Slujba mea de la radio și reportajele speciale pe care le făceam pentru televiziune erau în funcție de orele de școală ale copiilor și îmi permiteau să îi las și să îi iau de la școală în fiecare zi, lucru la fel de important pentru Iddin, Shah și Skye, ca și pentru mine. De data aceasta, era o excepție și știam că vor fi de acord că acesta este lucrul cel mai bun de făcut.

Mă trezisem deja și mă îmbrăcasem când copiii au sosit la micul dejun. Au primit vestea morții lui Kelvin cu tristețe și înțelegere, iar comentariul lui Iddin a fost de mare profunzime:

— Cel puțin nu îi va mai fi rău și nu îl va mai durea. Nu mai arăta a fi fericit de multă vreme, mami. L-am sărutat pe cap și l-am îmbrățișat.

Echipa de filmare sosi la mine acasă pentru a mă lua la 11.30, în mijlocul protestelor copiilor referitoare la a doua parte a vizitei la tatăl lor. Îmi aduc aminte că am fost foarte fermă cu amândoi și le-am explicat în termeni foarte clari că

trebuie să mergă și că voi vorbi cu ei la telefon în timpul zilei și că am să le spun noapte bună înainte de a merge la culcare. După ce am sărutat și am îmbrățișat pe toată lumea de rămas-bun, m-am întors către Iain, promițând că voi suna acasă pe parcursul zilei, să văd dacă totul e în ordine. Iain urma să stea acasă cu Shah și Iddin și să efectueze predarea oficială a copiilor, când avea să vină Bahrin, la ora 5 după-amiază. Ne acopeream mereu unul pe altul; munca noastră ne permitea de obicei ca unul dintre noi să fie acasă pentru a sta cu copiii și jonglam cu programul pentru a face față problemelor din viața de familie.

— Totul va fi bine, Jack, mă asigură el, cu un zâmbet preocupat. Copiii și cu mine ne vom distra împreună, iar Elizabeth (menajera noastră), ajutată de mine, le va pregăti bagajele pentru momentul în care va veni el.

Întorcându-mă să le fac cu mâna pentru ultima dată înainte să plec cu echipa, mi-am văzut familia stând în veranda din față, făcându-mi bezele și strâmbându-și fețișoarele drăgălașe pentru a mă face să râd. Și apoi mi-am concentrat întreaga atenție asupra întrebărilor pe care aveam să le pun în primul meu interviu din acea zi.

Am luat legătura cu copiii pe la ora 4 după-amiază și le-am spus că-i iubesc „mult, mult, mult de tot” și că voi vorbi cu ei mai târziu, când vor fi ajuns la hotel.

Îmi voi aduce aminte mereu că Iddin mi-a cerut pentru ultima dată o amânare a iminentei vizite la tatăl lui și că eu, în mijlocul problemelor de editare și în graba de a avea reportajul despre Kelvin gata pentru știrile de la ora 5, l-am repezit cu un scurt, dar clar „nu”.

— În regulă, mamă, spuse Iddin pe un ton resemnat și cu un suspin greu. Te iubesc. Uite-o și pe Shah.

— Bună, mami, te iubesc, te iubesc, te iubesc. Pa, pa, pa, pa, cântă ea la telefon.

Atunci mi-am auzit ultima dată copiii.

Am ajuns acasă destul de târziu în acea seară, foarte deprimată și frântă de oboseală. Iain pregătise cina pentru noi doi și mi-a spus din nou că amândoi copiii fuseseră luați la timp de tatăl lor. Noaptea, am simțit lipsa copiilor: cumva, glasurile lor fericite și degețelele lipicioase ar fi ajutat la evidențierea aspectelor pozitive ale vieții, după ce avusesem de-a face toată ziua cu moartea și durerea pe care o aducea cu ea. Cred că cel mai mult aș fi dorit să le spun ce mult îi iubesc. Cu acest gând în minte, am pus mâna pe telefon și am format numărul de la hotelul Victoria, unde stăteau Bahrin și copiii.

În următoarele șaptezeci și două de ore am încercat la intervale regulate să iau legătura prin telefon cu Iddin și Shah. La primul telefon mi-a răspuns Bahrin de la hotel. Refuză să mă lase să vorbesc cu vreunul dintre copii, spunându-mi foarte hotărât că ambii dormeau și că mă vor suna ei dimineată. Am așteptat toată ziua de vineri telefonul, dar nu a venit. Am încercat să mă gândesc la programul de radio din weekend pe care trebuia să-l pregătesc, dai nu reușeam să-mi pun gândurile în ordine. Seara, am început să telefoniez la intervale de o oră, liniștindu-mă pentru situația creată, spunându-mi că erau plecați într-o excursie la zoo sau prin altă parte și că se vor întoarce în camera lor în curând – dar cu puțină convingere și în tot acest timp condusă de sentimentul ciudat și iritant al unei situații de criză. Am lăsat mesaj după mesaj la recepția hotelului, până ce telefonistul începuse să îmi recunoască vocea.

Sâmbătă a fost și mai rău. Iain și cu mine trebuia să terminăm toată munca de pre-producție pentru programul săptămânal de radio, dar mi-am dat seama că nu sunt în stare să mă concentrez pe ceea ce aveam de făcut. Mi s-a părut chiar mai greu să mă abțin de la a mă năpusti direct în hotel și să rămân acolo până ce Bahrin și copiii aveau să se întoarcă. Dacă împiedicam programul de vizită cu care

fusesem de acord, de bunăvoie, riscam să fiu sancționată de Tribunalul Familiei din Australia și să reîncep ostilitățile cu Bahrin. Știam, de asemenea, că ar fi fost caraghios să cer ajutorul Poliției Federale Australiene (echivalentul Departamentului de Poliție al SUA și al FBI-ului, dar cu mult mai puțin personal și resurse mult mai puține), până nu existau dovezi clare că ceva nu era în regulă. Pe la ora 5 după-amiază, mâna mea se mișca spre telefon și sunam din nou la fiecare oră, lăsând mesaje care deveniseră monotone pentru telefonistă. De fiecare dată când îmi auzea glasul, mă anunța cu amabilitate că niciun membru al personalului nu îi văzuse pe Iddin și Shahirah intrând sau ieșind, de la ultimul meu apel, dar că îmi va transmite mesajul atunci când îi va vedea.

Stomacul meu era o minge de nervi, coastele îmi strângeau plămânii ca un corset de fier și tot ceea ce puteam face era să mă rog ca scenariul cel mai prost, cel care îmi tot trecea prin minte, să fie doar o reacție exagerată a mea. Iain încercă din greu să mă calmeze și îmi reaminti că Bahrin și copiii erau probabil în oraș, petrecând pe cinste; dar aceste asigurări nu prea mă convingeau și nu îmi calmau starea de neliniște.

„Totul e bine, totul va fi bine“, îmi repetam iar și iar, pentru a-mi potoli tensiunea crescândă care mă cuprindea. „Nu putea să facă asta, nu după tot acest timp, nu putea“, mă gândeam. O răpire după șapte ani era ceva ridicol, nebunesc, deplasat, dar, în adâncul inimii mele, în sufletul meu, știam că exact asta făcuse Bahrin, chiar dacă refuzasem să verbalizez ceea ce știam că era adevărat.

Pe la ora 8 seara începusem să mă gândesc dacă nu cumva comportamentul meu devenise irațional. Îmi stabilisem o cotă fixă de un telefon la fiecare jumătate de oră la hotel. Speram doar că personalul de acolo să nu devină exasperat de această frecvență și să-mi taie singurul punct cunoscut cu

privire la locul unde se aflau copiii. Ora 9 sosise fără niciun indiciu că mesajele mele ar fi fost primite. Fiecare părticică din mine îmi spunea că era ceva foarte grav. Nu puteam aștepta ca perioada de vizită să expire la ora 12.30 a doua zi, trebuia să fac ceva, așa că am sunat la departamentul specializat în dreptul familiei, de la Poliția Federală Australiană. Ofițerul cu care am vorbit mi-a înțeles neliniștea și a fost de acord cu mine că situația, așa cum se prezenta, era cam suspectă, dar explicațiile lui despre proceduri și nevoia unor dovezi clare a dispariției copiilor nu erau nimic mai mult decât ceea ce mă așteptasem. Nu puteam face mai mult decât să aștept până la expirarea oficială a termenului convenit pentru întoarcerea lui Iddin și Shah. Înainte de asta, tot ceea ce putea face ofițerul a fost să-mi noteze neoficial apelul și îngrijorările și să spere în tot ce era mai bine.

Minutele treceau ca ore și, în momentul în care ceasul arată ora" noaptea, știam că trebuie să solicit ajutorul personalului de la hotel. Managerul de serviciu înțelese imediat cât de serioasă era situația și îmi spuse să aștept lângă telefon; mă va suna imediat ce va vorbi cu personalul. De fapt, făcu mai mult de atât: când mă sună, în cele din urmă, îmi pictă un tablou teribil, care mă făcu să mă urc pe pereți de disperare. Nimeni nu dormise de două nopți în cele două camere alăturate unde stătuseră Bahrin și copiii, iar personalul nu îi văzuse ieșind sau intrând de joi noaptea. Doar bagajele și jucăriile răspândite prin cameră m-au făcut să mă agăț de speranța că totul era o neînțelegere imensă și că Bahrin încerca doar să răsucescă din nou cuțitul în rană. I-am mulțumit managerului hotelului din tot sufletul pentru ajutor și am pus telefonul în furcă, întărindu-mă pentru cea mai lungă așteptare din viața mea: treisprezece ore și jumătate înainte de a afla adevărul. În această fază, controlul meu emoțional era aproape inexistent; tot ceea ce puteam face era să nu mă reped la lăin când mă asigura că îi voi

vedea pe copii a doua zi și că eram prea alarmată de întreaga poveste. Dar știam. Era de parcă Iddin și Shah aveau un puls al lor în corpul meu, pe care nu-l recunoscusem până atunci, iar pulsul acela devenea din ce în ce mai slab, lăsându-mă cu o durere surdă și cu sentimentul că sufletul meu se legăna pe marginea unei prăpăstii.

Duminică, 12 iulie 1992

Nu știu cum am reușit să trec de programul de radio de a doua zi, uitându-mă încontinuu la ceas, dorind ca acele acestuia să ajungă la ora 12, la prânz, și să-mi anunțe eliberarea. Apoi, împreună cu Iain, am mers direct la Victoria Hotel pentru a-i lua pe copii. Am ajuns cu un sfert de oră mai devreme, așa că Iain a insistat să rămânem în mașină până la ora stabilită. Jucam acest joc al lui Bahrin exact ca la carte. În timp ce stăteam lângă hotel, ploaia începuse să cadă, formând băltoace murdare pe stradă. Oameni zâmbitori se plimbau la adăpostul umbrelor deschise în grabă, iar aroma cafelei proaspăt preparate se strecura în mașină de la cafeneaua italiană din apropiere. În sfârșit, veni și ora 12.30, semnalându-mi că era timpul să-mi înfrunt teama cea mai mare. Iain mă strânse de mână încurajator, înainte de a deschide ușa hotelului și a face pas după pas pentru a ajunge la telefoanele de la recepție. Până să ridic receptorul, am murmurat câteva cuvinte.

M-am rugat să greșesc ori să mă întorc și să-i văd de Iddin și Shah alergând către mine pe coridor: orice, numai nu temerile mele cele mai mari.

Am format numărul. Niciun răspuns. Am încercat din nou, în cazul în care aș fi greșit numărul, deși știam că nu o făcusem – orice pentru a evita inevitabilul. Atentă să-mi păstrez tonul egal și strivind nota tensionată care îmi răzbătea din voce, am plecat de lângă telefoane și am cerut să vorbesc cu managerul de tură. Aceasta intră imediat în

acțiune, conducându-mă către lifturi și vorbind repede despre securitate, intimitate și alte chestiuni legale. Cuvintele ei mi se amestecau în cap. M-am trezit că dau din cap prostește, ca semn că sunt de acord cu orice ar fi spus ea mai înainte. În acest punct, m-aș fi aliat cu diavolul, doar pentru a obține ceva informații despre Iddin și Shah. În cele din urmă, după ce m-am împleticit pe un hol întunecos, am ajuns în fața ușii care dezvăluia viitorul copiilor mei în spatele ei.

— Vă aduceți aminte, ați fost de acord să nu atingeți nimic, doamnă Gillespie, îmi reaminti ea, în timp ce băga cheia în broască și deschidea ușa. În spatele ei, camera era pustie, dar scena avea ceva mai înspăimântător pentru mine decât orice scenă dintr-un film horror. Am privit în jos, doar parțial conștientă că pășeam pe mai mult de o duzină de mesaje, pe care tot eu le lăsasem în cele douăzeci și patru de ore care trecuseră. Prima cameră era, în mod clar, a lui Bahrin. La dreapta, pe podea, era o servietă deschisă, conținutul acesteia revărsându-se în afară. Patul era neatins – semn rău. Trecând dincolo de ușa care despărțea cele două camere, am observat că Bahrin făcuse rost, în final, de un pat pentru Shah, doar că și acesta era gol, ca și al lui Iddin. În această cameră, aproape că îmi puteam imagina ecoul vocilor copiilor. Baloane și ghirlande atârnav de lustra din tavan, o bucată de hârtie lucioasă de împachetat cadouri era lipită de perete și, lângă ea, atârna strâmb o felicitare imensă.

Stomacul mi se strânse în momentul în care mi-am dat seama că totul fusese lăsat așa de Bahrin, pentru mine, mesajul lui fiindu-mi foarte clar. Pe patul lui Shah stăteau Whitney și Minnie

Mouse, martori tăcuți a ceea ce se întâmplase în acest loc. Lângă piciorul patului se afla pălăria roșie a lui Shah, cea pe care o alesesem împreună cu câteva săptămâni înainte,

pentru a se asorta cu noua sa hăinuță de iarnă, dar ceea ce făcuse Bahrin cu pălăria îmi făcu stomacul să se întoarcă pe dos și camera să se învâртеască:

Micul obiect colorat fusese zdrobit și răsucit într-un asemenea hal, cu o mânie venită din răzbunare, încât era ireparabil distrus. Pantofii sport Reebok, mândria lui Iddin, cu câteva numere mai mari, cei pentru care bâzâise luni la rândul, stăteau aruncați lângă birou, cu vârfurile spre interior, iar șapca lui de baseball era aruncată pe pat, de parcă tocmai ar fi lăsat-o acolo. Timpul încremenise în acea cameră ieftină de hotel. Era un vacuum creat de o minte bolnavă, în căutarea răzbunării finale. Scena semăna cu imaginea vasului-fantomă *Mărie Celeste*, părăsit în mijlocul oceanului, cu mâncarea pe jumătate consumată, iar radioul la volum maxim. Doar că aici nu era vorba despre Triunghiul Bermudelor și acesta nu era vreun mister de neexplicat care să stârnească presa de scandal: îmi implica total copiii, iar aceștia dispăruseră.

Am ieșit cu greu din cameră și am reușit să mă întâlnesc cu Iain pe hol. Am povestit repede ce văzusem sus, reținându-mi suspinele care mi se opriseră în gât și luptându-mă să-mi păstrez controlul, astfel încât să pot cere singurul ajutor care era disponibil, singura șansă pe care o aveau copiii mei.

A urmat un vârtej de frică și anxietate. Următoarele minute, ore și zile au trecut repede, într-un amestec de disperare, mânie, furie, lipsă de speranță, o bătălie care m-a sufocat cu intensitatea ei și mi-a marcat fiecare milisecundă a existenței. Un telefon rapid la Poliția Federală dat din holul hotelului, o conversație aproape incoerentă cu Lillian Webb și mesaje fără sens pentru John Udorovic, prin care îi relatam ce se întâmplase, și o întrevedere aranjată în grabă la sediul central al Poliției Federale.

Întrebări, întrebări și iar întrebări. Ofițerii de la Divizia

pentru Dreptul Familiei au fost amabili și la obiect, în timp ce eu mă străduiam să fiu coerentă, în ciuda faptului că vocea îmi tremura de fiecare dată când rosteam numele lui Iddin și al lui Shah. Mi s-au cerut și am dat detalii: vârsta, data nașterii, hainele, destinațiile posibile. Am răspuns la toate cu o rapiditate de mașină. Orice, orice care ar fi putut crește șansele de a-mi găsi copiii. Deși eram mai mult decât cooperantă, nimeni nu m-a întrebat nimic de greutatea și înălțimea lor. Și apoi a venit cererea care mă trezi la realitate, care mă făcu să-mi dau seama că toată această experiență era într-adevăr reală și nu un vis nebunesc din care aveam să mă trezesc în curând: unul dintre ofițeri mă întreabă dacă am vreo fotografie recentă a lui Iddin și Shahirah, pentru a o pune pe computerul poliției și la toate punctele de ieșire din Australia. Am răscolit în geantă după portofel. Doar cu câteva zile înainte puseseam acolo fotografiile făcute la noua școală a lui Iddin, Shah și Skye. Doar cu o zi înainte îmi deschiseseam geanta pentru a arăta cu mândrie cât de mult crescuseră cei trei copii, iar acum scoteam cu mâini tremurânde fotografiile copiilor mei pentru a-i da unei străine, o polițistă. Dintr-un singur moment, cum putea un străin să înțeleagă că acești copii erau niște ființe vii, în carne și oase? „Aceștia sunt copilașii mei”, voiam să tip. „Vă rog, găsiți-i, ajutați-i, aduceți-i acasă.”

Aș fi dorit să îl apuc de mânecă pe ofițer și să-i cer să mă asculte. Doream să-i vorbesc despre copiii mei, despre personalitatea fiecăruia, despre ceea ce le place și ce nu le place, despre cât de speriați trebuie să se simtă în mijlocul acestei nebunii; dar m-am gândit bine că ofițerii nu erau interesați de emoțiile mele și că trebuia să mă controlez. Când mi-a venit să plâng, mi-am înfrânat repede dorința de a mă cufunda în lacrimi. Știam că vor mai fi multe întrebări la care va trebui să răspund coerent și știam că trebuie să fiu tare de dragul copiilor. Ei conta pe mine; știau că voi face

totul ca să-i găsesc. Nu puteam să-i dezamăgesc; trebuia să rezist. Trebuia să încerc să fiu cu un pas înaintea lui Bahrin.

Când, în cele din urmă, tun terminat cu toate răspunsurile pe care le puteam da poliției, Iain mă conduse afară din clădire, în strada rece și cenușie din Melbourne, exact în momentul în care începuse să se revolte și stomacul meu. M-am împleticit către pilonul de marmură și am început să vomit, val după val de greață sufocându-mă, simțind că stomacul mi se întoarce pe dos și tremurând incontrollabil. Iain pe jumătate mă cără, pe jumătate mă târî în mașină și mă așeza pe scaunul din față pentru drumul spre casă, care mă aștepta acum goală.

A durat o veșnicie până ce am izbutit să dăm de John Udorovic în acea duminică. Mi s-a părut că am petrecut veacuri întregi la telefon, degetele mele formând și reformând numerele, până ce unul dintre mesajele mele ajunse la el și ne telefonă acasă. Odată ce intră în legătură cu noi, se decise rapid o modalitate de acțiune. Trebuia să obținem un mandat pentru arestarea lui Bahrin și întoarcerea lui Iddin și Shah și, mai important, era urgent să primesc permisiunea oficială de la Curtea pentru Familii din Australia pentru a face publică răpirea copiilor, în speranța că poate cineva, undeva, avea informații vitale despre locul în care se aflau și ni le-ar fi dat și nouă. În conformitate cu prevederile Curții Familiei din Australia, nu pot fi făcute publice prin presă părțile unui caz sau detaliile acestuia, fără a avea un ordin publicat, conform secțiunii 121 din Legea Familiei.

Rick Willis, fostul nostru partener de afaceri, sosi cam pe la jumătatea serii. Răspunsese telefonului lui Iain și venise să ne ajute. John, Rick și Iain plănuiră un atac în trei pentru a încerca să-l împiedice pe Bahrin să plece din țară. John l-a contactat pe grefierul de la Curtea Familiei pentru a încerca să organizeze o audiere imediată în fața unui judecător, ca

măsură urgentă. Această audiere a fost ținută până la urmă, târziu, în acea noapte, în clădirea Curții pentru Familie, în prezența grefierului, judecătorul fiind acasă, la câțiva kilometri depărtare, și dând ordine prin telefon.

Primele mandate obținute erau foarte clare ca formulare: ordonau ca ofițerii Poliției Federale Australiene și toate forțele de poliție din Australia să îi caute pe Iddin și pe Shah, să caute în toate ambarcațiunile, vasele și avioanele și să folosească forța, în caz de nevoie, pentru a-i lua pe copii și a mi-i returna.

Am așteptat acasă cu cei doi copii adolescenți ai lui John: Nadine și Joshua, care m-au îngrijit cu mare atenție și afecțiune. Timpul trecea agonizant. Priveam neîncetat telefonul, dorind să sune, sperând că în orice moment voi auzi vocile copiilor în receptor. Am făcut lucruri lipsite de sens pentru a umple liniștea apăsătoare din casă; m-am rugat ca totul să fie o neînțelegere. Nu puteam sta locului, dar nici nu puteam să plâng. Am încercat să-mi ocup timpul gătind unul dintre felurile favorite ale lui Iddin și Shah: curry cu fructe și carne de vițel. Am făcut două cratițe imense, pline ochi. Am încercat să cred că vom fi cu toții împreună, ca o familie, în seara următoare, și că vom râde de toată această încurcătură ridicolă, în timp ce ne vom mânca porțiile. Mâncarea a fost consumată, mai târziu, de mulțimea de polițiști, ajutoare și jurnaliști care au umplut casa a doua zi. Am făcut curat în baie și am plimbat câinele pe hol, dar niciuna dintre variante nu m-a ajutat; nimic nu putea șterge realitatea lucrurilor care năvăliseră în viața noastră.

La ora 10.30 seara, înarmați în cele din urmă cu toate documentele oficiale necesare care permiteau publicarea și identificarea mea și a copiilor în media, Iain și Rick dădură buzna în birourile a două ziare importante din oraș și expuseră în fața șefilor de la știri viața noastră privată, fără niciun fel de ascunzișuri. Se spera că toată publicitatea care

va urma avea să ajute la căutare. Eu, în schimb, am dat telefon la directorul de știri al rețelei de televiziune unde lucram pentru a-l ruga să mă ajute și a-l anunța despre ceea ce va apărea în ziare a doua zi de dimineață. L-am trezit, din patul lui confortabil; când i-am spus că Iddin și Shah fuseseră răpiți de tatăl lor biologic, îmi râse în nas. Crezând, evident, că tot ceea ce bâiguiam era o glumă, îmi spuse: „Da, da, sigur, Jack“, și îmi închise telefonul.

Și Associated Press a fost anunțată, transmițând știrea prin telex, pentru a acoperi o zonă cât mai extinsă cu putință. Știam că va trebui ca fețele și numele copiilor să apară în fiecare ziar, pe fiecare ecran de televizor și la radio – aceasta ar fi fost singura noastră șansă de a-i găsi înainte ca Bahrin să poată să-i scoată din Australia. Mă rugam din răspuțeri să nu fie prea târziu.

Joshua și Nadine adormiseră pe canapea până am terminat de dat toate telefoanele. Pentru o clipă, mi-am dorit ca în locul lor să fie Iddin și Shah, rugându-mă: „Doamne Sfinte, unde sunt, ce gândesc oare, sunt în siguranță? ” Dar nu am primit niciun răspuns. Prietena mea apropiată, Deb, sosi la câteva minute după a i-am dat telefon. Avea să mă ajute și să stea de pază multe ore în acea noapte, în timp ce eu fie vomitam, fie nu îmi găseam locul.

Suspinele ajunseră la mine din direcția camerei noastre, din spatele casei. Răvășită, disperată și abia controlându-mă am deschis ușa cu grijă și l-am văzut pe Iain sprijinit de umărul lui Deb, plângând și șoptindu-i răgușit:

— Nu va mai fi la fel după asta, se va schimba, Deb. Ce am să fac pentru ea? Se va amărî și va fi dură și nu va mai fi Jack pe care o iubesc așa de mult, eu... Apoi soțul meu o împinse în grabă pe Deb, în clipa când își dădu seama de prezența din spatele lui. Se ridică de pe sofa, se duse glonț spre baie și închise ușa, evitând orice contact al privirilor cu mine. M-am uitat la Deb căutând explicații, dar tot ce făcu ea fu să mă ia

în brațe și să-mi spună:

— Se învinuiește, iar acum își face griji pentru tine și pentru copii.

Deschizând ușa băii, am intrat după Iain în camera unde cu câteva zile în urmă înghesuisem patru copii neastâmpărați – Iddin, Shah și verii lor, Allison și Kira – în cadă, înmuind și spălând resturile de tort, vopsea și lipici, dovezi ale unei zile fericite petrecute împreună, ca o familie. M-am străduit să mă uit la Iain. Am murmurat ceva de genul: „Spune-mi că va fi bine” și am făcut un pas spre el. Iain se întoarse și mă apucă de umeri, vorbind hotărât în tot acest timp. Părea să i se adreseze unui străin, pentru că în ochii lui nu mă recunoșteam.

— Am să-ți arăt ce am să-i fac dacă pun mâna pe el. Am să-l scutur până o să-i crape capul!

— Oprește-te, dragul meu, îmi faci rău, Iain! am reușit să spun, în timp ce capul îmi era zgâlțâit înainte și înapoi, de parcă aș fi fost o marionetă. Dându-mi drumul imediat, înjurând când își dădu seama ce făcuse, se întoarse repede și lovi peretele din stânga cu pumnul, apoi peretele din dreapta, lăsând două găuri în rigips, ca niște guri deschise într-un țipăt mut. Apoi, începu să-și ceară scuze, legănându-mă în brațe, dar nu puteam scăpa de imaginea mintală a unui Bahrin triumfător și batjocoritor, în timp ce-mi lipeam capul de pieptul lui Iain.

Am petrecut în patul nostru în acea noapte doar o oră, abia atingându-ne, doi oameni zguduiți, prea temători să spună ceva, de frică să nu cădem în prăpastia disperării, pe marginea căreia ne aflam amândoi.

Eram amortită cu totul și îmi era îngrozitor de frig, tipul de frig care te taie la oase și te doare. La fiecare câteva minute, alergam la baie pentru a vomita bila care îmi rămăsese în stomac. Până atunci, scăpasem de toată mâncarea fie prin faptul că vomitasem non-stop, fie prin

diareea care îmi lovise stomacul cu regularitate monotonă. Lumea se schimbase, nimic nu mai era în echilibru și undeva, acolo, Iddin și Shah erau îngroziți de ceea ce va aduce ziua de mâine. Ce va face Bahrin când Shah o va cere pe căprița Whitney? Va putea să ajungă Iddin la un telefon? Mâncaseră? Cine îi consola când plângeau după mine sau erau loviți pentru a nu mai plânge? Le era destul de cald? Shah avea o erupție urâtă care trebuia îngrijită cu cremă – îi păsase oare lui Bahrin sau își amintise? Unde, Doamne, unde erau? Întrebările mi se învălmășeau prin minte, la fel ca și temerile pentru ei. M-am ghemuit în poziție fetală și mi-am imaginat fiecare unghi al chipului lor, fiecare zâmbet, fiecare fir de păr, cum creștea și ce bine era când le simțeam brațele în jurul gâtului meu. Când le voi mai simți oare? Când am să le pot spune că totul se terminase și că nimic și nimeni nu le va mai face rău? Dar, mai înainte de toate, când voi putea să-i legăn în brațe și să le spun cât de mult îi iubesc? Când?

Luni, 13 iulie 1992

Am simțit un straniu sentiment de ușurare când a sunat telefonul, la ora 5 dimineața. Somnul mă ocolise cu desăvârșire în orele pe care le petrecusem în pat. Stătusem nemișcată, dorindu-mi ca mintea mea să își imagineze următoarea mișcare a lui Bahrin și chinuită de frica pentru copii. Soneria telefonului îmi oferea o scuză de a mă ridica din pat. Orice ar fi fost preferabil decât să rămân nemișcată și să mi se facă rău de atâta îngrijorare. Telefonul era de la presă cu o cerere de interviu, primul dintre miile care aveau să ne mănânce următoarele zile, săptămâni și luni. Știrea despre ceea ce i se întâmplase familiei noastre apărea pe prima pagină a ziarelor de luni dimineață. PE URMELE PRINȚULUI; RĂPIREA UNOR COPII AUSTRALIENI și POLIȚIA A PRIMIT ORDINUL DE A GĂSI COPIII erau principalele titluri, care acompaniau fotografiile de la școală ale lui Iddin

și Shah. Niciodată înainte nu permisesem ca Iddin și Shahirah să fie identificați public drept membri ai familiei regale malaeziene; îi protejasem mereu în fața presei și nu le folosisem titlurile în public. Intimitatea era un element foarte prețios în viața lor, despre care simțeam că este o condiție intrinsecă pentru ca ei să poată crește ca niște copii normali, cu un set sănătos de valori, nederanjați de presă. Cu toate acestea, acum totul era pe cale să devină public, nu aveam să mai beneficiem de anonimat, iar ascendența copiilor mei avea să-i facă obiectul curiozității. Totul mi se părea extrem de suprarealist. Dispăruseră alți copii, copiii unor oameni cu care avusesem de-a face foarte puțin și pentru care eram îngrijorată – nu copiii mei. În douăsprezece ore trecusem de la prezentarea știrilor la a fi subiectul știrilor și nu mă simțeam deloc bine de partea cealaltă a aparatului de filmat.

Mi-am tras sufletul cât am putut înainte ca primele echipe de televiziune să ajungă la ora 7 dimineață, trăgând după ele cabluri, lumini, monitoare și microfoane în casa noastră și aranjând un mare car de transmisie prin satelit afară, în stradă, pe care trona o antenă de satelit și emblema televiziunii. Greața încă era stăpână pe stomacul meu, nelăsându-mi altceva de făcut decât să fug din când în când în baie. Am încercat din răspuțuri să îmi potolesc tremurul care îmi stăpânea mâinile din momentul în care mă lovide cruzimea realității pe care o trăiam; mâna mea dreaptă se comporta cel mai rău, tremurând așa de tare, încât îmi era greu să duc un pahar la gură fără să mi-o sprijin cu mâna stângă. Eram în ultimul hal, dar nu îmi puteam permite acest lux. Autocompătimentarea și colapsul total nu aveau să mă ajute să îmi recapăt copiii. Trebuia să lupt, îmi spuneam singură. Altfel, nu aveam de ales decât să mă pierd în lacrimi și să abandonez acolo și atunci. Așa că am făcut singurul lucru la care mintea mea încețoșată se putea gândi: am hotărât să mă

prefac pe cât era cu putință că barajul media cu care aveam să mă confrunt era parte a slujbei mele, că era vorba de serviciu și că „slujba” mea era de a transmite un mesaj despre copiii mei, de a ajunge la oameni pe care nu îi cunoscusem până atunci și de a cere ajutor străinilor. Cred că, la început, atitudinea mea a derutat diversele organizații de presă. Iată o „victimă”, dar victima era cineva deja cunoscut; lucra în același domeniu, știa cum să-și prindă lavaliera de rever și se simțea în largul ei în fața camerei de luat vederi. Dar nu aveam nici timpul, nici dorința de a mă preocupa de modul în care purtarea mea le afecta modul în care mă vedeau în timpul acestei crize personale. Iddin și Shah erau unica mea grijă și era obligatoriu să fac tot ce puteam pentru ei.

Am dat treizeci și șase de interviuri în acea primă zi: opt interviuri la televiziune, la posturi de radio din întreaga țară, dar și la ziare. Cel mai ciudat a fost scenariul după care s-au petrecut lucrurile în prima dimineață, când echipele de televiziune au început să se perinde prin casă. Mulți dintre cameramani și dintre asistenții lor mă cunoșteau dinainte, fie de la diverse evenimente, fie pentru că lucraserăm împreună. Unii dintre ei m-au îmbrățișat sau m-au bătut pe umăr în semn de încurajare, înainte de a începe interviul. Acel contact personal și vederea fețelor familiare m-au făcut mai puțin vulnerabilă când au început interviurile. Iar și iar am explicat aceleași lucruri diverșilor ziariști, subliniind cu răbdare detaliile cazului și silabisind din nou și din nou numele copiilor. Am refuzat să plâng în fața camerei și am rugat în mod repetat telespectatorii, care poate priveau reportajul în timpul cinei, să contacteze Poliția Federală dacă aveau vreo informație despre locul în care s-ar fi putut afla Iddin și Shahirah.

Ca rezultat al răpirii, am putut să văd și fața mai urâtă a jurnalismului: calculul rece de a veni cu un unghi de

prezentare nou, pornirea de a aduce în față imaginea cea mai plină de emoții, care avea să eticheteze povestea drept tragică, și manipularea directă pe care era dispus să o realizeze un jurnalist doar pentru a obține o „imagine” a mea plângând incontrollabil în brațele lui Iain. Respectiva persoană folosi fiecare truc din manual, pentru a mă face să izbucnesc în lacrimi, o frazare cât mai dramatică și întrebă același lucru iar și iar, cu mici variațiuni de fiecare dată. „Ce ai să simți dacă nu îți vei mai vedea copiii, Jacqueline? Consideri că nu ai fost destul de atentă? Cât de mult îți iubești copiii?” „În cele din urmă, reuși să mă aducă într-un asemenea hal de disperare, încât puteam să simt cum îmi pierd controlul, că gâtul mi se închide și o durere teribilă pune stăpânire pe corpul meu, un amestec de durere sonoră și cea mai pură disperare. Simțeam cum mă cufund în ea, incapabilă să continui interviul. Le-am cerut să închidă aparatul de filmat, spunând că am nevoie de un răgaz și de puțină intimitate și am fost asigurată cu cea mai mare seriozitate de jurnalist că aparatul nu mai filmează. Am dat frâu liber lacrimilor, suspinând incontrollabil în timp ce Iain încerca să mă liniștească, învinovățindu-mă că am ascultat de alții și bâiguind ceva despre modul în care mi-am obligat copiii să meargă la tatăl lor și cum dispăruseră acum. Nu e nevoie să mai spun că, în ciuda asigurărilor care îmi fuseseră date, fragmente din acele momente intime pline de durere au fost transmise în întreaga țară în acea seară, prezentându-mă în toată goliciunea mea pentru a obține mai multe puncte de audiență.

Prietenii. Ei au fost cei care m-au făcut să-mi păstrez cât de cât rațiunea în acele momente de coșmar adevărat; nu voi putea niciodată să-i răsplătesc pentru sprijinul și înțelegerea de care au dat dovadă, pentru faptul că m-au protejat și pentru altruismul lor. Este uimitor, de asemenea, cât de repede îți dai seama cine sunt cu adevărat prietenii tăi. Din

momentul în care au auzit știrile, prietenii noștri adevărați au fost lângă noi pentru a ne sprijini în orice mod cu putință. La ora 8.30 dimineață, în mijlocul primei conferințe de presă, soneria anunță sosirea lui Rob și Sue Macarthur, a lui George Craig, însoțit de fiica lui, Amber, a lui Jo Pearson, Heather Brown și Rob Gell, care au venit unul după altul, la intervale scurte. Această echipă de oameni extraordinari s-a ocupat de telefoane și de soneria de la ușă, făceau cantități industriale de cafea, făceau curățenie, găteau, mă consolau și stăteau cu noi în ceea ce aveau să devină schimburi de douăzeci și patru de ore de anduranță, pentru următoarele paisprezece zile. Și aveam cu adevărat nevoie de ei. În cele din urmă, camera noastră de zi se transformase într-un centru de comandă, cu patru linii telefonice, două telefoane mobile împrumutate și un fax care țipa și scotea tot soiul de sunete la fiecare câteva minute. În culmea freneziei media care ne înconjura, unul sau altul dintre telefoane suna la fiecare nouăzeci de secunde. Se ajunsese în stadiul în care doi oameni răspundeau la telefon non-stop, în schimburi de câte două ore, preluând toate telefoanele și mesaje pentru fiecare fus orar, în detaliu, din toată Australia și din lume, pe măsură ce povestea se răspândea din ce în ce mai departe. Telefonul începea să sune la ora 5, în fiecare dimineață, cu cereri pentru cele mai noi evenimente de la ultimele ediții ale ziarelor, ale posturilor de radio și, în funcție de evenimentele din noaptea precedentă, transmisiuni în direct din casa noastră pentru vreo rețea de televiziune sau alta, în timpul zilei. Era o adevărată nebunie și rămânea așa până ce primeam ultimul telefon, pe la miezul nopții. Grupul nostru de ajutoare stoice păstra contactele mele telefonice la minimum, lăsându-mi timp pentru discuțiile fără sfârșit pe teme legale, care marcau fiecare zi, nefiind programate dinainte. George își anulasese toate angajamentele pentru a-și petrece fiecare zi din cele două săptămâni cu noi și când, în

cele din urmă, s-a întors la muncă, își petrecea serile cu noi. Sue și Rob își luaseră mai devreme concediul pentru a rămâne cu noi și a ne ajuta; Jo își petrecea diminețile răspunzând la telefon, făcând curat în casă, spălând pe jos, punând la dispoziție castroane de supă pentru a hrăni armatele care ne ocupaseră casa și apoi fugind la studio la timp pentru a citi știrile serii. Fără sprijinul prietenilor noștri adevărați, m-aș fi ghemuit într-un colț și aș fi așteptat să mor.

A fost, de asemenea, uimitor și trist să descoperim falanga de prieteni de „vreme bună” și de curioși care se dădeau drept prieteni, dar care veneau doar din plăcere voyeuristică. Pe unele dintre aceste persoane le consideram prieteni apropiați și intimi și vor rămâne mereu un motiv de supărare, pentru că într-un moment de mare nevoie și stres emoțional fie au dat bir cu fugiții, fie au folosit prietenia noastră ca un mijloc de a atinge un scop, un tichet de masă pe seama căruia puteau să mănânce gratuit luni la rând. Folosind detaliile pe care le aflau de la noi pentru a-și condimenta conversațiile la băutură sau la antreuri.

În prima zi, nu am putut mânca nimic, am băut doar suc de portocale, atunci când îmi dădea cineva paharul în mână. Nu puteam să mă împac cu gândul de a mânca; nu puteam să mă gândesc decât la copii. Eram disperată să aflu noutăți, ceva care să spargă tăcerea care le învăluia posibila destinație. Mă rugam ca Bahrin să nu fi apucat să-i scoată din Australia și să fie ascuns pe undeva, așteptând ocazia să fugă. De-a lungul anilor, când venise la Melbourne pentru a-și exercita dreptul de a vizita copiii, fusesem precaută și neîncrezătoare în ceea ce privește motivele sale. Nu uitasem niciodată jurământul dramatic pe care îl făcuse despre *jihad* și, prin urmare, insistasem mereu să-și predea pașaportul, biletele de avion, cărțile de credit și cecurile de călătorie avocatului meu, înainte de a vedea copiii. Însă de data aceasta interveniseră

câteva schimbări la insistențele sale. În octombrie 1991, avocatul meu fusese abordat de avocații lui Bahrin, sugerându-i-se că acesta dorea să semneze încuviințarea obținerii custodiei totale a lui Iddin și Shahirah în favoarea mea. Acest lucru ar fi clarificat, odată pentru totdeauna, incertitudinile litigiilor viitoare și ar fi ratificat un stătu quo, care era oricum în vigoare de șapte ani. Tot ceea ce cerea în schimb erau două săptămâni de vizită pe an, de care nu avea să se folosească niciodată, și o relaxare a condițiilor pe care le pusesem pentru accesul la cărțile de credit și la documente.

În acel moment, părea o ofertă prea bună pentru a fi adevărată, dar în momentele în care îmi exprimam rezervele de față cu Lillian și Iain, primeam reproșuri de genul: „Nu puteți să vă maturizați și să vă rezolvați problemele?” sau „Nu face valuri, oricum primești aproape tot ce îți dorești”. Am fost acuzată de avocații lui Bahrin că sunt prea severă, prea extremistă în cereri, paranoică și nevrotică. De dragul armoniei și al echilibrului, am cedat în această problemă și i-am acceptat cererile.

Pe 1 noiembrie 1991, Bahrin mi-a cedat custodia totală a copiilor la Tribunalul Familiei din Australia, prin ordin judecătoresc decis prin consens. În ordin se stipula că micuții puteau să mă sune cel puțin o dată pe zi în timpul cât erau cu tatăl lor și că pașaportul lui Bahrin urma să fie reținut de avocatul lui, nu de al meu, cum se întâmplase până atunci. Bahrin nu făcuse niciun alt fel de cereri care să fie incluse în termenii și condițiile de acces. Totul părea prea frumos să fie adevărat, și așa și era.

La ora 11.55 noaptea, cineva bătu la ușa noastră, în prima zi de la răpire. Toți cei care ne aflam în casă am înghețat, ne-am ținut respirația și ne-am dorit ca de partea cealaltă a ușii să fie copiii. Fugind către ușa de la intrare, ignorând toate avertismentele lui Iain, care dorea să răspundă el, am

deschis ușa și am dat cu ochii de un bărbat și o femeie care țineau în mână legitimațiile de la poliție. Se prezentară drept sergentul Graham Downs și polițistul Fiona Pedersen, de la Departamentul pentru Dreptul Familiei al Poliției Federale. Îmi spuseră că sunt ofițerii însărcinați cu cazul nostru și că au nevoie să revizuiască niște detalii. La intrarea în camera noastră de zi, care era plină de prieteni îngrijorați care sosiseră după lucru la noi, ofițerii ne-au spus că doresc să vorbească cu noi în particular și au cerut celorlalți să părăsească încăperea. Apoi, cu un mic preambul, mi-au prezentat o listă cu numere de telefon la care sunase Bahrin de la hotel, dar și copii ale faxurilor pe care le transmisese de acolo. Mi s-a cerut să identific orice număr care îmi părea cunoscut și să dau orice informații despre prietenii australieni sau cunoștințele lui de afaceri. Am făcut tot ce am putut cu informațiile puține pe care le culesesem de-a lungul anilor, dar trebuiau să țină minte, le-am spus, că fusesem soția lui până în urmă cu șapte ani, așa că orice informație pe care le-o dădeam putea să fie cu mult depășită. Le-am dat însă ce informații am putut, menționând faptul că sultanul din Terengganu avea o proprietate într-o suburbie exclusivistă din Perth și că anumiți membri ai familiei aveau acces atât la avioane, cât și la ambarcațiuni. Odată ce le-am spus asta, i-am întrebat dacă fusese alertată și Garda de Coastă. Sergentul mă asigură că fusese.

Unele dintre numerele de telefon pe care le formase Bahrin aparțineau unor companii de autobuze care făceau curse interstatale și unor hoteluri răspândite pe tot teritoriul statului Victoria. Poliția considera că aceste telefoane erau o tentativă a lui Bahrin de a li distrage atenția, pentru a-i face să creadă că se hotărâse doar să-și prelungească vacanța cu copiii, sfidând aranjamentele din tribunal. Mi s-a arătat și o copie a unui alt fax: era vorba despre textul seri. De mână al unei scrisori, care fusese

trimisă de Bahrin prin fax avocaților lui, informându-i în termeni emoționanți că se hotărâse să ia problema în mâini și că va pleca în vacanță cu copiii până ce va decide el că este de ajuns. Faxul acesta era datat și trimis joi seara, dar firma lui de avocați pretindea că nu îl primise decât după ce acesta răpise copiii. Am aflat mai târziu, de la biroul procurorului-general, că nu era adevărat.

Apoi, conversația s-a îndreptat către informațiile pe care le promisem de la public. Ofițerii de poliție m-au asigurat că, drept rezultat direct al prezentării în media, încă primeau informații valoroase de la public. Am pus sub semnul întrebării cât de valoroase erau și i-am întrebat dacă aveau vreo idee despre locul în care se puteau afla copiii mei. Drept răspuns la întrebarea mea, Downs și Pedersen adoptară un ton conspirativ și vreo câteva minute ne-au avertizat asupra consecințelor serioase pe care le puteam înfrunta dacă aveam să divulgăm ceva din informațiile pe care erau pe cale să ni le „împărtășească”. Ne-au spus că, de obicei, lucrează cu victimele doar pe baza a „ceea ce trebuie să știm” și că, în mod normal, acest tip de informații nu era dezvăluit cuiva ca mine – „victima”. Și eu, și Iain a trebuit să jurăm că nu vom dezvălui nimănui nimic din tot ceea ce aveau să ne relateze, altfel nu ne vom mai vedea copiii, ne-au avertizat ei. Niciunul din noi nu avea niciun interes în a incomoda poliția în căutarea lui Iddin și Shah; amândoi am fi făcut totul pentru a le da siguranța. Convinși, în cele din urmă, și după ce am demonstrat din nou că nu vom spune nimănui, nici prietenilor, nici familiei, ne-au dat o rază de speranță.

Mi s-a spus că Bahrin și copiii fuseseră văzuți de două ori: prima dată la 8.30 dimineata, pe autostrada Shepparton Benalla, o arteră importantă de transport, unde un automobilist se opri pentru a-i ajuta la o pană. Martorul a relatat poliției că în spatele mașinii se aflau copiii și că erau însoțiți de un bărbat roșcat, având 1,80 în înălțime. Bărbatul

fusese agresiv în comportament și îl gonise pe șoferul care oprise pentru a le da o mână de ajutor. A doua oară, fuseseră văzuți într-un magazin de jucării, în orașul Griffith, din statul învecinat New South Wales. Acolo, mi-au spus ei, copiii au fost scoși în grabă din magazin și băgați în mașină. Speranțele mi-au crescut, desigur, și m-am agățat de posibilitatea ca ei să nu fi părăsit Australia, ca de un colac de salvare în plin ocean. Nimic din lume nu mă putea face să le trădez încrederea.

Când i-am întrebat despre camera de hotel părăsită și despre lucrurile copiilor, ofițerii mi-au spus că acea cameră fusese sigilată și cercetată în amănunt de membrii personalului său. Cu aceasta și cu promisiunea că vom ține legătura, ofițerii Poliției Federale plecară, lăsându-mi o rază palidă de speranță de care să mă agăț.

John Udorovic și copiii săi, Joshua și Nadine, sosiseră în aceeași seară, pentru a trece peste detaliile legale care trebuiau puse la punct pentru momentul în care copiii aveau să fie localizați. Prezența lui Josh și a lui Nadine, ca și cea a lui Amber, era un lucru bine-venit pentru Skye, care sosise acasă în acea după-amiază, de la ferma bunicii ei. Era îngrijorată de dispariția fratelui și a surorii ei, iar eu eram îngrijorată că nu mai aveam puterea să o consolez; tot ce puteam face era să mă stăpânesc să nu țip și să nu sparg geamurile, pe măsură ce treceau orele. Mă agitam și vomitam și mă agitam și vomitam iar. Nu îmi venea să dorm și fiecare zgomot mă zgâria parcă direct pe creier. În primele douăzeci și patru de ore de la răpire, mi se dăduse Valium și multe alte tranchilizante pentru a mă calma, dar le refuzasem cu încăpățănare pe toate. Nu aveam de gând să trăiesc acest coșmar într-o stare de prostrație autoindusă, care mă va face să mă confrunt cu realitatea și toate ororile ei într-un alt moment ulterior. Trebuia să fiu cât mai lucidă cu puțință și în deplinătatea facultăților mintale, cel puțin

atât cât îmi permitea situația. Le datoram acest lucru lui Iddin și lui Shah – contau pe mine pentru a-i aduce acasă. Așa că mi-am petrecut o nouă noapte în pat, țeapănă, pretinzând că dorm. În cele din urmă, am renunțat și la asta și m-am strecurat în dormitorul lui Iddin, luând-o și pe

Muckle de pe hol. Nu am pus mâna pe întrerupător, pentru că luna își arunca direct razele prin draperiile trase. Se lovea de șemineul alb din marmură și se răspândea la picioarele patului lui Iddin, ca o pată de vopsea fluorescentă. M-am cuibărit pe plapuma lui Iddin împreună cu câinele, lipindu-mi capul de perna lui pentru a-i simți mirosul. Am tras adânc aer în piept, cu un asemenea dor, încât am crezut că o să mi se frângă inima. Mi-am adus în minte imagini ale celor doi și am auzit frânturi din conversații de demult. Până veneau acasă, doar atât puteam face, asta trebuia să fie de ajuns.

Marti, 14 iulie 1992

A doua zi dimineață, m-am trezit rece și înțepenită în patul lui Iddin, cu corpul gata să se relaxeze ca după un coșmar foarte urât. Dar când mi-am dat seama că aceasta este, de fapt, realitatea mea m-am cutremurat și m-am întors la tremurături și la de-acum familiarele crize de vomitat și diaree. În timp ce făceam duș și mă îmbrăcam, eram atentă să nu mă uit în oglindă. Ca un automat, mi-am periat părul și m-am spălat pe dinți; singurul lucru pe care îl aveam în minte era gândul la ce făceau copiii mei în acel moment. Tocmai îmi prindeam părul cu un elastic, când Iain intră în baie, în spatele meu. Uitându-se peste umărul meu la imaginea mea din oglindă, păru să mă examineze cu atenție.

— Machiază-te un pic, Jack, mă sfătuiește el. Publicul sprijină mai mult o femeie frumoasă și este mai înțelegător cu ea.

— Nu pot. Ce contează? i-am răspuns, în timp ce un nou val de greață începu să urce din capul stomacului.

— Contează, crede-mă, lucrez de multă vreme în presă cât să știu de ce e nevoie, iar acum să fii frumoasă este mai important decât să fii modestă, replică Iain cu atâta siguranță, încât nu am avut curajul să protestez. Dar, cu fiecare trăsătură a periei și cu fiecare strop de pudră, eram din ce în ce mai dezgustată și mai amorțită – mă simțeam de parcă i-aș fi trădat în secret pe copii. Și mă repezeam către lipsa de substanță a unei lumi care, din câte se părea, cerea ca victimele să fie aranjate și fotogenice, pentru a atrage sprijinul publicului și acoperirea media.

Ziua se împotmolise în obișnuitele apeluri telefonice, întrebări, echipe de televiziune, fotografii și ziariști. Mă ocupam de detalii și răspundeam întrebărilor presei cu cea mai desăvârșită răbdare; aceasta era singura noastră fărâmă de speranță de a ne găsi copiii.

Am sărit când am primit un telefon de la Poliția Federală, dar era doar o formalitate, un telefon de curtoazie prin care ne anunțau că se ocupă în continuare de caz. Schimbul nostru de dimineață format din prieteni sosise, dar nu am putut să le comunic nimic nou. Slavă Domnului că existau prietenii; îmbrățișările lor, tăcerea lor, lucrurile pe care le făceau erau colacul meu de salvare. Mi-am petrecut întreaga zi ori dând interviuri, răspunzând întrebărilor 1 legate de probleme juridice, ori plângând, plângând până rămâneam fără lacrimi. Așteptarea era stearpă și fără de sfârșit.

La un moment dat, am vorbit cu Tim Watson-Munro, prieten apropiat, de meserie psiholog criminalist, a cărui fiică, Jessica, era cea mai bună prietenă a lui Shah. Încercă totul pentru a mă alina, dar știa la fel de bine ca mine care erau implicațiile psihologice ale unui asemenea eveniment asupra copiilor, precum și că niciunul dintre clișeele pe care le auzi în aceste momente nu pot să îți potolească neliniștea. Cei mai buni prieteni ai lui Iddin de la școală, Mark Maddern și Jack Brown, dădură telefon pentru a întreba dacă pot fi de

ajutor cu ceva. Nu știam ce să le zic copilașilor; doream să le pot spune ceva care să-i ajute să treacă prin acest șoc și prin durerea pe care o simțeau pentru prietenul lor pierdut, dar aveam foarte puțin să le ofer.

Telefonul nu se oprea deloc; se părea că întreaga lume se zbate să găsească o modalitate prin care să mă ajute, dar mă simțeam de parcă cei doi copii ai mei deveniseră brusc nimic altceva decât două ace foarte mici într-un mare car cu fân. Reușisem să mănânc o ciocolată cu migdale și să beau un suc de portocale și să nu mai vomit. Până la urmă, am reușit să sun la căminul unde se afla bunica și să-i avertizez să nu îi dea veștile până nu aflam ceva mai mult și mai concret. De ce nu mai aveam știri? Nu puteam să înțeleg de ce nimeni nu îi văzuse pe Iddin și Shahirah sau, cel puțin, pe Bahrin. Seara trecu la fel ca și cea dinainte. Veniseră prieteni să stea cu noi, dar eram cu toții pradă aceleiași neliniști, toți așteptam să auzim soneria de la intrare ori să sune telefonul. În cele din urmă, telefonul a încetat să mai sune la ora " noaptea, dar eram mult prea agitată ca să dorm. În schimb, am stat în fața televizorului până în zori, privind ecranul fără să văd ceva, retrăind ultima conversație pe care o avusesem cu Iddin și cu Shah, iar și iar.

Miercuri, 15 iulie 1992

Continuam să nu primesc vești clare. Nimeni nu părea să știe unde erau cei trei; eu doar supraviețuiam, speram și mă rugam că, dacă tot continuam să vorbesc cu presa, cineva din public își va aduce aminte vreun detaliu care să ne poată duce la copii. Firul din Griffith era cel pe care mergea poliția, dar de ce se termina acolo? telefoanele curgeau, spunând fie că au fost văzuți, fie dându-ne altfel de informații; atât de multe persoane erau sigure că îi văzuseră pe copii și pe Bahrin. Asta ne făcea să mergem mai departe, dar cum să alegi sau chiar să începi să cerni printr-un miliard de detalii?

Cu o medie de zece mărturii că fuseseră văzuți într-o singură zi, în trei state diferite, de unde sperau autoritățile să pornească la descifrarea enigmei? Unele telefoane îmi erau redirecționate de la posturile de televiziune mai degrabă decât să fie transmise poliției și nu puteam să nu le verific chiar eu pe cele care păreau mai plauzibile. Un bărbat îi spusese unui jurnalist de televiziune că văzuse copiii la un spectacol aviatic, la nouăzeci de mile de Melbourne, și că aceștia se urcaseră la bordul unui avion. Un altul telefonă pentru a le spune autorităților că îl văzuse pe „prinț” trecând într-un convoi de BMW-uri, în direcția Aeroportului Internațional din Melbourne. Copiii, spunea el, erau îmbrăcați în uniforme de școli private, cu mănuși, cravate și pălării. Acest lucru mă făcu să râd, cel puțin, după ce am văzut ce presupuneau imediat unii oameni când auzeau că e vorba de membri ai unei familii regale. Era caraghios că imaginația oamenilor era capabilă să pună o coroană pe capul unui cerșetor, dacă li se spunea că acesta are sânge albastru. O prietenă luă legătura cu mine pentru a mă pune în contact cu o clarvăzătoare pe care o cunoștea; mi se păru ridicol, dar nu am scos varianta total din calcul.

Încă ne aflam pe prima pagină a ziarelor din toată țara; consideram că singura noastră șansă era ca cineva, undeva, să-l predea pe Bahrin. Poliția Federală mă sună pentru a-mi spune că erau siguri că Bahrin și copiii nu părăsiseră țara. Erau atât de siguri, încât i-am crezut fără a mai pune întrebări.

Îmi treceau prin minte atât de multe lucruri în timp ce stăteam în ceea ce fusese odată casa unei familii fericite. Dacă va mai fi vreodată, mă întrebam mereu. Oare Iddin și Shahirah vor mai trece țopăind prin camera de zi în drum spre frigider, oare ne vom reveni destul cât să ne întoarcem la normal?

Am hotărât să îi dau telefon lui Endah, consoarta

sultanului, în Terengganu, și să-i cer ajutorul.

Am pus receptorul în furcă, cu un amestec copleșitor de disperare și groază. Dacă Endah, o femeie căreia Bahrin îi datora loialitate și respect, nu știa nimic, ce puteam să fac? Ceea ce auzisem în vocea ei fusese un șoc și o uimire incredibile față de faptele foarte publice ale lui Bahrin. „Cum ar putea să-și supună familia unei astfel de publicități, fără să se gândească la faptul că unchiul său suferă de inimă?” își exprimă ea cu glas tare opiniile. Îmi promisese că va face tot ceea ce îi stătea în putere, dar, după cum îmi reaminti, nu avea practic niciun pic de putere fără sprijinul sultanului.

Joi, 16 iulie 1992

Păream prinsă în ceea ce devenea rutina mea de fiecare dimineață: mă trezeam, vomitam, vomitam din nou, fugeam iar la toaletă din cauza unui nou atac de diaree, mi se reamintea să mă rujez, dădeam interviuri. Mă gândeam doar la copii și păream incapabilă să îmi dirijez mintea și spre altceva. Toată lumea își irosea energiile pentru a mă convinge să mănânc, dar, pur și simplu, nu aveam poftă de mâncare. Prietenii ne telefonau mereu și eram prea emoționată și nervoasă pentru a permite cuiva să pună telefonul pe robot, chiar și noaptea, în caz că, Iddin și Shahirah ar fi reușit să ia legătura cu noi. Știam că îl irit pe Iain sărind la telefon de fiecare dată când suna, dar nu eram capabilă să mă abțin. De fiecare dată când auzeam telefonul, îmi țineam răsuflarea și mă rugam să aud vești despre copii, înainte de a ridica receptorul. Simțeam o dependență nestăvilită față de mijloacele de comunicație din casă și, oricât de irațional ar fi fost acest lucru, simțeam că, dacă nu eram eu cea care răspundea la telefon, copiii nu ar fi sunat.

Iain îmi împărtășea emoțiile și mânia puternică față de ceea ce făcuse Bahrin, dar eu nu aveam cuvinte destule de înțelepte pentru a-l consola. Poate, cu toată onestitatea,

trebuia să mă lupi cu dorința de a-i trânti soțului meu inutilele cuvinte: „Ți-am spus eu “. Acestea nu ne-ar fi ajutat pe niciunul dintre noi. Iain se simțea trădat de Bahrin. Cu două zile înainte de răpire, Iain încercase să-i ofere lui Bahrin o ramură de măslin, compătimindu-l pentru faptul că nu avea și el jumătate de custodie, în calitate de tată, și oferindu-i sprijinul pentru a face lucrurile mai ușoare pentru el și pentru copii. Îi făcuse chiar sugestia, în timpul conversației, de a sta la noi data viitoare când venea în oraș, astfel încât să înțeleagă viața copiilor și să interacționeze cu ei, la ei acasă. Bahrin i se plânsese lui Iain de restricțiile cu care se confrunta și de perioada de vizită și, în general, încercase să-l coopteze în clubul masculilor misogini. După această discuție, îmi amintesc că l-am avertizat pe Iain să nu creadă nimic din ceea ce-i mărturisise fostul meu soț și că habar n-are ce putere de manipulare zăcea în el. Acum știa.

Îmi doream să pot să opresc pur și simplu timpul, până veneau copiii acasă. Uram apusul care se transforma, până la urmă, în noapte; marca trecerea unei alte zile în care nu știam unde se află ei și îmi spunea că va trebui să trec din nou prin toate astea, a doua zi.

La miezul nopții, în timp ce priveam orizontul de la fereastra camerei de zi, m-am uitat în sus și am văzut stelele cu coada ochiului. Eram atât de furioasă, dar și de deprimată, în același timp, încât nu știam dacă să deschid ușa de la intrare și să fug pe străzi, spărgând geamuri, ori să mă fac mică și să-mi doresc să dispar. Îmi era greu să cred că Poliția Federală a Australiei era formată, de fapt, din niște incompetenți. Polițista Petersen mă sunase în după-amiaza acelei zile pentru a mă informa că personalul de la Victoria Hotel împachetase lucrurile lui Iddin și ale lui Shah și îmi ceruse să merg la hotel să le iau. Dar era un lucru pe care nu îmi doream să-l fac; părea atât de definitiv, de parcă se închidea un capitol pentru totdeauna, pentru a nu mai fi

deschis niciodată. L-am rugat pe Tim Watson-Munro să le ia în locul meu.

Tim a ajuns la noi acasă la ora 11 noaptea, cărând patru sacoșe verzi din plastic, în care fusese înghesuit tot ce rămăsese la hotel și le aparținuse lui Shah și Iddin. Nu mă puteam opri din plâns în timp ce goleam conținutul sacoșelor pe podea; eram singură cu Tim, într-o cameră goală și tot ceea ce rămăsese în urma copiilor mei era răspândit pe podea. Brusc, am avut o revelație care îmi tăie respirația și îmi spulberă optimismul: Bahrin voia să scape de tot ceea ce le putea aduce aminte copiilor de casa lor. Fiecare articol de îmbrăcăminte, șosetele și lenjeria intimă, chiar și pantofii, fusese aruncat de tatăl lor când au plecat. Acest lucru explica de ce fusese uitată Whitney, dar și toate lucrurile la care țineau copiii cel mai mult. În ceea ce-l privea pe Bahrin, ei nu avuseseră o viață înainte de a fi răpiți. Intenționa să le remodeleze personalitatea, ființa lor interioară, să-i schimbe în ceea ce dorea el, ca pe niște păpuși din lut, fără minte sau sentimente. Pe Iddin și Shah îi considera proprietatea lui, lucrurile lui pe care le pierduse, dar pe care era acum hotărât să le reinventeze pentru a face pe plac egoismului și dorinței sale de a se răzbuna pe mine.

Desfăcând gentuța cu lucrurile lui Iddin, care fusese băgată într-o pungă de gunoi pentru a fi adusă acasă, am găsit dovezi că fiul meu era îngrijorat de ceea ce i se întâmplă încă dinainte de răpire. În timp ce goleam geanta, am descoperit că Iddin ascunsese cu grijă etichetele și bonurile de la noile haine pe care Bahrin i le cumpăraseră sub căptușeala de carton de la baza genții; aceste bucăți de hârtie erau bonuri de la magazinul David Jones; înregistraseră și descriau lucrurile cumpărate în detaliu. Însemna că, în cele din urmă, aveam o idee clară despre hainele pe care le purtau acum copiii. În acel moment, am fost tare mândră de Iddin. Era atât de deștept, de isteț și plin

de idei, că se gândise să lase în urmă indicii.

Mai departe, prin lucruri, am găsit o pereche de șosete murdare ale lui Iddin, strânse ghem. Când le-am desfăcut, am găsit un fir de păr castaniu-roșcat, care se potrivea cu ceea ce povestise unul dintre martori. Din moment ce Iddin nu suporta să poarte șosetele pe dos, singurul mod prin care firul acela se putea prinde în șosetă era doar dacă bărbatul respectiv fusese în camera de hotel. Tot acolo am mai găsit și câteva cărți cu coperta lucioasă, care aveau pe ele amprente mari, de adult. Pe acestea le-am pus, de asemenea, deoparte. Bucata de hârtie folosită la ziua de naștere, pe care o văzusem prinsă de perete în camera abandonată, fusese pliată și pusă și ea printre lucrurile copiilor; și aceasta avea amprente mari pe ea. Toate acestea ar fi trebuit să fie găsite de Poliția Federală Australiană; nu aveau nicio scuză pentru aceste scăpări. Chiar și personalul de la hotel se plimbase prin lucrurile copiilor – câte dovezi fuseseră distruse sau aruncate la gunoi din cauza ignoranței lor?

Cei de la Poliția Federală Australiană părură foarte rușinați când am dat telefon să le vorbesc despre ceea ce descoperisem. Era evident că se uitaseră foarte superficial în camera de hotel. Vocea de la telefon îmi spuse că a doua zi dimineată un ofițer criminalist va veni pentru a colecta dovezile de pe diversele obiecte; între timp, mă rugară, să fiu foarte atentă, ca să nu distrug sub nicio formă dovezile. I-am asigurat că pusesem deja toate obiectele separat, în pungi de plastic, și că evitasem, cu multă atenție, să le ating mai mult decât era strict necesar. I-am spus ofițerului de poliție că învățasem toate astea dintr-un roman polițist și l-am întrebat dacă foloseau aceeași carte și pentru pregătirea lor. Sper că mi-a înțeles sarcasmul.

Pe la ora 3 dimineată, îmi aduc aminte că am vrut să dorm, dar cred că uitasem cum.

Vineri, 17 iulie 1992

În cele din urmă, am reușit să dorm vreo două ore, dar mi-aș fi dorit să nu o fac. Am fost constant terorizată de coșmaruri. În vis, îi auzeam pe Iddin și pe Shah cum strigă după mine, dar eu eram oarbă, nu puteam să-i ajut, nici nu puteam măcar să-i văd – tot ce puteam auzi era cum mă roagă să vin la ei, iar și iar. M-am trezit strigându-i pe nume.

Rutina mea de fiecare dimineața nu varia foarte mult: telefoanele începeau să sune la ora 5 dimineața, apoi urmau interviurile și camerele de luat vederi, însoțite de ceea ce deveniseră de-acum simptomele standard de greață și diaree. În ziarele de dimineață, citeam despre răpirea lui Iddin și a lui Shahirah cu cât de multă detașare era cu putință: COLEGII DE CLASĂ ÎMPĂRTĂȘESC TEMERILE FAMILIEI GILLESPIE; PRINȚUL SE ASCUNDE ÎN AUSTRALIA; VIN ACASĂ JUCĂRIILE, NU ȘI COPIII.

Dorind să ne ofere un pic de consolare, părinții de la școala primară Canterbury, unde învățau Iddin și Shah, au început să aducă pachete cu mâncare gata preparată. Eram foarte recunoscătoare pentru aceste manifestări de simpatie, din moment ce, deși aveam o casă plină de oameni care trebuiau hrăniți, îmi era imposibil să gătesc. Copiii de la școală începuseră, de asemenea, să ne scrie scrisori și să lase mici buchețele de flori la poarta de la intrare, cu bilețele și desene alături; imaginile lor stângace de copil și cuvintele scrise greșit îmi aduceau aminte cât de mici erau și copiii mei și cât de încrezători, de buni la inimă și de vulnerabili. Cum se puteau descurca fără ajutorul cuiva care ținea la ei?

Până la răpire nu îmi dădusem seama cât de iubiți erau Iddin și Shahirah de către prietenii lor și cât de bine se integraseră în viața comunității locale. Toate acestea reieșeau din scrisorile pe care le primeam, pe care le păstram cu grijă pentru viitor. Mă gândeam să le arăt copiilor atunci când aveau să vină acasă, ca dovadă a

dragostei și sprijinului, crezând că va fi bine pentru ei să știe câți oameni fuseseră îngrijorați de dispariția lor. Am încercat să mă concentrez pe ce era pozitiv și să ignor aspectele negative cât de mult cu putință, dar, pentru a face toate acestea, în mine se ducea o luptă crâncenă.

Un comentariu foarte rece și retoric din ziarul *Age* a făcut foarte puțin pentru a mă ajuta în această privință. Pot să rezum coloana de comentariu în câteva cuvinte: sacrificarea a doi mici copii australieni pe altarul comerțului internațional este rentabilă, pentru dolarii care veneau de la export. Era nevoie de un compromis. Poate că autorul vedea problema în termeni simpliști, poate să-i taie pe copii în bucăți sau, și mai bine, să li se ridice cetățenia? La urma urmelor, trebuie să strângem dolari din exporturi cu orice preț.

Un oficial de la Ministerul Afacerilor Externe mi-a făcut o vizită de curtoazie. Era politicos, chiar dacă se vedea că nu vrea să se implice, dar era destul de clar că se aștepta la ce era mai rău. Din moment ce poliția încă îmi dădea asigurări că nu era vorba ca aceștia să fi părăsit țara, îmi era destul de greu să-mi păstrez perspectivele asupra a ceea ce era real și a ceea ce inutil, dar luasem hotărârea să continui să lupt.

Faptul că nu doream să mănânc și imposibilitatea mea de a digera mâncarea, chiar și atunci când încercam, îi făcuse pe prieteni să vină la noi cu ciocolată cu migdale. Se dusese repede vestea că era singurul tip de mâncare pe care reușeam să-l păstrez în stomac, în adâncul sufletului totuși îmi doream ca lumea să nu mai încerce să mă hrănească. Nu puteam să mănânc, mai ales când nu puteam ști prin ce trec copiii mei.

Muckle insista să mă urmeze pretutindeni; refuza să mă scape din ochi. Căinii au un mod de a oferi consolare doar prin prezența lor, dar și ea părea că tânjește mai puțin dacă o lăsam să stea la picioarele mele.

Credeam cu tărie că era doar vina mea pentru că eram nevoiți să trecem prin tot acest chin. Simțeam că nu ar fi trebuit să am încredere în nimeni atunci când instinctele mele îmi spuneau nu. Le promisesem lui Shah și lui Iddin că totul avea să fie bine, că Bahrin nu va încerca niciodată să îi ia de lângă mine. Acum, ei știau că îi mințisem.

În acele momente, în mine se declanșase o adevărată pornire isterică pentru a mă asigura că spusese exact lucrurile corecte presei. Dacă Iddin și Shah erau încă în Australia, mă rugam ca această presiune și atenție continuă să-l facă pe Bahrin să clacheze. Toți ziariștii solicitau un nou unghi de abordare – după atât de multe zile, povestea începuse să lăncezească. Doreau să fotografieze camerele lui Iddin și a lui Shah, dar am refuzat; oricum copiii urmau să aibă puțină intimitate după ce toate acestea aveau să ia sfârșit și nu aveam de gând să las pe alții să-și bage nasul în lucrurile lor decât dacă era absolut necesar. În mijlocul acestui imens interes mediatic, câteva reviste pentru femei începuseră să-mi lase mesaje din oră în oră. Toate doreau să scrie articole despre răpire, dar eu nu eram interesată. Copiii, îmi promisesem, vor fi acasă în momentul în care revistele aveau să publice povestea, iar faptul că apăreau în ele nu putea să ajute la localizarea lui Iddin și Shah. Aveam nevoie de promptitudinea pe care numai presa cotidiană, televiziunea și radioul ne-o puteau oferi; așa hotărâsem, cu sprijinul lui Iain.

În acea după-amiază înnegurată am fost de acord, cu reticență, să vorbesc în cadrul unui program dedicat afacerilor, care se difuza noaptea – orice, numai să-i aduc pe copii acasă. Echipa de transmisie sosi pentru a-și monta antena de satelit exact când mă întorceam din cea de-a treia călătorie spre toaletă din acea zi. Eram aproape de a lua hotărârea că ar fi fost mult mai simplu să nu mai mănânc nimic, în efortul de a-mi controla cel puțin una dintre

funcțiile biologice. Îmi era atât de rău, încât nu știam dacă puteam să trec de interviu cu vreo urmă de inteligență sau demnitate. Eram deja atât de dărâmată fizic și psihic, încât nu mai puteam să îmi controlez tremurii mâinii drepte și mă aflam mereu în pragul leșinului.

Convenisem la negocierile de dinaintea interviului ca, înainte de a vorbi cu realizatorul programului, să văd un interviu realizat mai devreme, prin satelit, cu unchiul lui Bahrin, Tengku Ibrahim. Producătorii au decis, mai departe, că nu voi fi pusă într-o poziție conflictuală cu unchiul său, dar că voi fi liberă să-i comentez declarațiile. Ceea ce s-a întâmplat, de fapt, a fost că, fără a fi avertizată, am fost prinsă într-o discuție în trei direcții, prin satelit, între gazdă, unchi și mine. În momentul în care preînregistrarea se terminase, eram distrasă și realmente furioasă: fusesem obligată să stau și să ascult comentariile lipsite de compasiune ale lui Tengku Ibrahim despre circumcizia fetelor, iar el admisesese că, dacă Shah ajungea în Malaysia cu tatăl ei, atunci bineînțeles că va fi și ea circumcisă.

— Ce mare lucru? zicea el. Cu toții trecem prin asta. Milioane de fete trec prin asta și nu e mare tragedie. Este o operație minoră.

Această operație, în cursul căreia clitorisul le este îndepărtat fetițelor, este unanim acceptată, la nivel mondial, drept o mutilare sexuală și este considerată, în societățile civilizate, o invazie totală asupra drepturilor omului. Faptul că această formă de mutilare putea să i se aplice fiicei mele îmi spulberă complet orice fel de rezerve pe care le mai aveam și mă făcu să-mi pierd controlul. Am început să plâng de față cu toată lumea, sprijinită de umărul lui Iain. Abia după câteva momente mi-am dat seama că făceam asta în auzul lui Tengku Ibrahim, care era încă pe fir și nu, după cum promiseseră producătorii, deconectat. Oamenii cu influență din televiziune obținuseră ceea ce doriseră: emoții

crescute care, fără nicio îndoială, le ridicaseră cotele de audiență. Departe de mine să subliniez faptul că mica lor șmecherie ar fi putut să pună în pericol și siguranța copiilor mei și orice alt contact viitor pe care l-aș fi putut avea cu familia regală.

Faptul că vorbeam cu Tim mă ajuta imens. Își făcuse obiceiul să treacă pe la noi o dată sau de două ori pe zi, pentru a vedea dacă poate face ceva. Îmi doream ca și Iain să poată vorbi cu el. Noi doi ne ocoleam, de teamă ca nu cumva durerea noastră să explodeze dacă ne ciocneam; nu mai vorbeam foarte mult, poate doar despre Iddin și Shah, și stăteam noaptea unul lângă altul în pat, încercând să ne consolăm în tăcere – cuvintele făceau, pur și simplu, prea rău. Din nou, prietenii au fost salvarea noastră. Mă simțeam atât de vinovată că nu mai aveam energia de a le oferi mai mult decât un zâmbet ori să plâng, când încercau să mă consoleze.

Sâmbătă, 18 iulie 1992

Nouă zile trecuseră de când îi ținusem ultima dată în brațe pe Iddin și pe Shah și încă nu aveam un fir clar despre locul unde se puteau afla. Titlurile ziarelor încă mai aminteau de poveste și erau afișate cu litere mari: MAMA COPIILOR RĂPIȚI NE VORBEȘTE; RĂPIREA GILLESPIE. Un ziarist reușise chiar să dezgroape o poveste veche de trei ani și includea citate din John Savage despre fosta noastră relație. Ca să fiu dreaptă, articolul nu avea nimic greșit în sine, dar nu reușeam să-mi dau seama care era legătura între fosta mea relație cu un actor american și faptul că lucrasem împreună cu el la un film, și răpirea copiilor mei.

În orice caz, îl sunasem pe John doar cu câteva zile înainte ca acel articol să între la tipar. Reușisem să dau de el tocmai la Praga pentru a-i spune ce se întâmplase cu „wombații”. Îmi spusese imediat că va organiza un soi de asistență

diplomatică prin relațiile pe care le avea în America, în caz că ar fi fost, în cele din urmă, nevoie de așa ceva. I-am spus că refuz să cred că micuții mei pleaseră din Australia, înainte de a vedea dovada clară cu propriii ochi.

Tot ce se afla în casă părea că înghețase – chiar și locuitorii ei – și oriunde m-aș fi uitat, îmi aduceam aminte că viața noastră fusese poate distrusă pentru totdeauna. Bicicletele familiei erau la locul obișnuit, aliniate pe hol. Încercam să le ocolesc cu privirea de fiecare dată când treceam pe lângă ele – durea prea tare. Îmi aduceau în minte imagini ale sâmbetelor din trecut, zile în care mergeam cu bicicleta în convoi chiar și douăzeci de kilometri, râzând și cântând, în timp ce câinele alerga pentru a ne ajunge din urmă. Oare aveam să mai petrecem astfel de zile?

Lucruri mărunte aveau acum capacitatea de a mă înfuria. Sentimentul că îmi erau distruși copiii și că le erau încălțate intimitatea și drepturile mă chinuia mai mult decât orice, așa că în momentul în care am observat că fotografiile lor, pe care le țineam pe raft, erau stricate și murdărite de amprente ale ziariștilor, nu am mai putut face față. Aceasta m-a făcut să mă aventurez afară din casă, pentru prima dată în șapte zile, ca să cumpăr rame de argint potrivite, pentru fotografiile copilașilor mei. Fie că era rațional sau nu, devenise un gest urgent, aproape simbolic, pentru a proteja tot ce era asociat cu ei. Această călătorie inopinată la cumpărături a fost un adevărat dezastru. Am refuzat să las pe cineva să vină cu mine; era datoria mea ca mamă. Era oribil să fiu recunoscută pe stradă; toată lumea mă arăta cu degetul, șoptind, holbându-se la mine. Era un lucru cu care nu fusesem obișnuită și era prea puțin flatant să devin cunoscută prin intermediul unui lucru atât de îngrozitor.

Când vânzătoarea mi-a luat mâna și mi-a strâns-o, spunându-mi că se roagă pentru noi, am cedat și am plecat cât am putut de repede.

Jeff Goldstein, proprietarul unui magazin de închiriat casele video, a bătut la ușa noastră în aceeași după-amiază, cu sacoșe pline de casete. Ne spuse că se gândise că aveam nevoie de ceva care să ne facă să nu ne mai gândim la ale noastre. Jeff avea dreptate numai că știi oare cu ce să începi când te simți de parcă trupul ți-a fost sfâșiat și ți-au fost smulse inima și sufletul?

Duminică, 19 iulie 1992

Trecuse de acum exact o săptămână de când ne prăbușiserăm în acest abis, deși simțeam că trecuse o eternitate. Când încercam să dorm, eram chinuită de coșmaruri îngrozitoare, trezindu-l și pe Iain din cauză că mă agitam, și apoi neliniștea mă făcea să mă ridic din pat, doar pentru a-mi fi iar rău.

În fiecare dimineață, parcurgeam titlurile din ziare, încercând să-l descopăr pe acela care avea să-mi aducă mai aproape copiii și să verific dacă făceam într-adevăr cel mai bun lucru. Iain era cel care mă ajuta să rămân întregă, fizic și psihic, mai ales în timpul acestor prime zile agitate, când nu aveam nicio constantă în viața mea, cu excepția lui. Era precum o plută, mă ținea la suprafață, la limita normalității mintale.

În ziare începuseră să apară semne că membrii familiei regali malaeziene se adunau în jurul lui Bahrin, pentru a prezenta publicului imaginea unui front unit. Cu titluri precum RĂPIRE SAU SALVARE? O PROBLEMĂ RELIGIOASĂ, mi-am dat seama că multe surse potențiale de informații erau pe cale să mi se închidă. Acest articol, în special, mă exasperase. Cita membri ai familiei regale care spuneau că Bahrin nu știuse că micuții fuseseră creștinați de Biserica Anglicană; acest lucru nu era deloc adevărat. Bahrin știa că ei merg la grădinițe și școli normale în Australia și că iau

parte la serbările de Crăciun și la toate celelalte evenimente care erau parte și veneau la pachet cu viața din Australia. Mai mult, fusese anunțat oficial de faptul că Iddin și Shah fuseseră botezați după ritul creștin cu nouă luni înainte de a semna cedarea custodiei totale în favoarea mea. Nu îi fusese niciodată negat dreptul la a-și expune opinia privind modul în care erau educați copiii, doar că nu îl interesase.

Dacă nu era mulțumit de modul în care Iain și cu mine creșteam copiii, ar fi trebuit să o spună la tribunal, nu să-i răpească.

Ce mă înfuriase și mai tare la acest articol era faptul că ziarista, Di Webster, folosise, cred, orice cale de a mă cultiva, dându-mi asigurări că, dacă se ivea ocazia, va încerca să afle tot ce se putea despre copii pentru mine. Aceasta nu era o poveste oarecare; era o poveste care implica doi copilași nevinovați, copiii mei. Mi-aș fi dorit să nu-i fi oferit niciodată doamnei Webster informațiile după care umbla, ca să nu mai vorbim de procedurile de protocol și etichetă prin care putea aborda familia regală din Terengganu. Mă simțeam indusă în eroare în cel mai rău mod cu putință și îmi era rău fizic să descopăr că îmi fuseseră implicați copiii în ceea ce percepeam drept interesul meschin al unui ziarist, mărimdu-i veniturile și asigurându-i o poveste în exclusivitate.

În jurnalul meu, în dreptul acelei zile, stă scris: „îi iubesc așa de mult pe Iddin și pe Shah. Nu au petrecut atât de mult timp singuri de când s-au născut. Mă simt de parcă trăiesc fără un picior sau fără ambele picioare. Unde sunt?”

Era o întrebare la care nimeni nu avea răspuns.

Vineri, 24 iulie 1992

În ciuda situației noastre sau poate din cauza ei, guvernul australian de la acea dată numai săritor nu era în ceea ce privește sprijinul acordat familiei noastre. Din Camberra îmi parveneau vești conform cărora aceștia ar fi fost foarte

mulțumiți dacă într-adevăr copiii s-ar fi aflat în Malaysia, mai ales dacă m-aș fi aflat în situația în care să accept să mă lupt pentru Iddin și Shah în tribunalul de acolo. Guvernul nu părea deloc deranjat că legea federală australiană fusese încălcată de un membru al familiei regale malaeziene. Atitudinea aceasta părea a deranja guvernul Keating de fiecare dată când apărea o problemă delicată între cele două națiuni, mai ales în domeniul drepturilor omului. Se cheamă să faci toate sacrificiile și să plătești toate costurile pentru a închide gura celorlalți. Decât să fi riscat să jignească pe cineva, preferau să dea înapoi în orice problemă morală. Apoi, ministrul de Externe, senatorul Gareth Evans, insista fără încetare în presă că răpirea copiilor mei era o problemă de familie și nu avea nimic de-a face cu cele două guverne. Singura mea întrebare era: dacă încălcarea unei legi federale importante nu era o problemă internă a guvernului, atunci care era?

Drept rezultat al acestei poziții de dezinteres total pe care o adopta propriul meu guvern, un prieten, Micki, iniție o petiție publică, prin care cerea urgent Ministerului de Externe să ia măsuri pentru întoarcerea copiilor și arestarea lui Bahrin și a complicilor lui. Mii de oameni au semnat petiția și prietenii mei jurnaliști mi-au spus că documente similare începuseră să circule și în orașele lor. Ideea păru un bulgăre de zăpadă. Speram că, având în spatele nostru și pe alți oameni care cereau trecerea imediată la acțiune, guvernul va începe lupta pentru Iddin și Shah. Fără ei, care au fost fermi și au insistat asupra faptului că ambii copii erau australieni, am fi fost pierduți.

A doua săptămână de la răpire a fost mult mai rea decât prima. Pe măsură ce treceau orele, speranțele noastre de a ne găsi copiii în Australia se diminuau. Indiferent de câte ori fusesem asigurată de Poliția Federală, încrederea mea în ei scădea – mai ales după ce recunoscuseră în fața mea că nu

verificaseră casa din Perth a sultanului și că neglijaseră să cerceteze cargoul *Bunga Delima*, atunci când acesta plecase din Perth, cu câteva zile mai înainte. Nu exista nicio echipă special desemnată pentru a-i căuta; Poliția Federală considera răpirea lor drept o simplă problemă domestică. Având foarte puține căi deschise și pentru că îmi dădusem seama, în cele din urmă, după cum recunoscuseră singuri, că Poliția Federală nu avea nici resursele, nici oamenii care să urmeze cele mai simple căi, am început să mă agit în presă.

Un al șaselea simț m-a făcut, în acea zi, să iau legătura personal cu proprietarul magazinului de jucării Griffith. Din moment ce acesta era singurul fir pe care continua să lucreze și poliția, voiam cu disperare să aflu mai multe. Era de parcă aș fi tras la sorți, dar trebuia să știu. Totul se nărui în momentul în care proprietarul începu să își ceară mii de scuze, spunându-mi că se înșelase, că acei copii pe care îi văzuse în magazin erau nou-veniți în comunitate și nu erau Iddin și Shah. Continuă, relatându-mi că, atunci când își dăduse seama că greșise, lăsase un mesaj la Politia Federală, la care nu primise niciun răspuns; mai mult, nu vorbise niciodată cu Politia Federală și nici nu i se ceruse să identifice copiii pe baza fotografiilor.

Ca rezultat al criticilor pe care le adusesem în presă la adresa Poliției Federale, comisarul-adjunct Walter Williams îmi răspunse la apel. Mă asigură că fusese folosită fiecare resursă în căutări. L-am întrebat dacă era sigur că Paza de Coastă fusese alertată și îmi dădu toate asigurările că da. Era ușor să-ți dai seama că domnul comisar-adjunct Williams nu mă plăcea deloc; pot doar să presupun că se simțise jignit de faptul că spusesem adevărul în presă despre incompetența poliției. Nu îmi păsa nici cât negru sub unghie – acum eram convinsă că, dacă stau și zâmbesc și nu fac nimic toată ziua, aș putea să fac pe placul presei și al guvernului, dar nu-mi voi ajuta copiii. Dacă nu le plăcea ceea ce aveam de spus, ar fi

putut să se ocupe odată de situație așa cum trebuie. Eram hotărâtă să fac tot ce trebuia pentru a-i proteja pe Iddin și Shah; toți ceilalți puteau să se ducă la dracu'. Era în joc viața copiilor mei și nimeni nu avea să-mi spună să stau la locul meu.

Pe când ne apropiam de finalul celei de-a doua săptămâni, câțiva jurnaliști australieni plecaseră în Terengganu pentru a se ocupa de subiect. Niciunul dintre ei nu avea îndoieli că fiul și fiica mea fie erau în drum spre Malaysia, fie se ascundeau în același loc. O echipă de televiziune de la rețeaua pentru care lucram și eu fusese arestată de poliția malaeziană pentru că se apropiase cam prea mult de familia regală; din fericire, fusese eliberată nevătămată, peste câteva ore. Singura consolare pe care o aveam era că, fiind vorba de jurnaliști pe care îi cunoșteam personal, în care aveam încredere și care se ocupau acum de subiect, adevărul îmi va fi spus cu sinceritate brutală.

Și tot am avut un șoc când partea mai urâtă a profesiei noastre și-a arătat din nou fața. Era ora 11 noaptea când am răspuns la telefon și am auzit o voce stridentă de bărbat care mă anunța că e ziarist la o publicație importantă. Fără să respire, continuă fără menajamente, anunțându-mă că, în mod sigur, copiii se află în Malaysia și întrebându-mă dacă am vreun comentariu. Am izbucnit în lacrimi. Iain îmi smulse telefonul din mână pentru a afla cu cine stau de vorbă, dar, înainte de a spune ceva, bărbatul ceru să afle întregul istoric al cazului și o analiză a răpirii. Când Iain refuză să-i facă pe plac și sublinie nu numai că declarația reporterului despre copii nu era fondată, dar și că era total neprofesionist să-i telefonezi la miezul nopții unei victime a unei infracțiuni, cerându-i răspunsuri și amănunte asupra unei povești care ținea prima pagină fără să faci mai întâi documentare, bărbatul începu să se poarte abuziv și să vorbească urât, înainte de a trânti receptorul. Iain îi informă

a doua zi de dimineată pe editorii respectivului ziar despre comportamentul ziaristului și primi scuze, dar acest incident îmi arată faptul că, deși încă mai făceam parte din presă, unii dintre membrii acestei bresle începuseră să tragă concluzia că, victimă sau nu, ziaristă sau nu, mă arătasem gata să lupt cu îndârjire pentru copiii mei, prin urmare nu sufeream. Cât de mult greșeau! Mă durea îngrozitor, sufletul meu fusese călcat în picioare, dar, da, eram încă în stare să lupt. Pur și simplu nu aveam altă alegere.

Singurul mod în care mai puteam continua era să-mi pun ochelari de cal. Funcționeam ca un automat, blocându-mi orice vedere periferică, orice lucru care m-ar fi putut distra. Deși Iain, George și Deb încercau să mă convingă să mă așez și să mă odihnesc câteva ore, mintea îmi spusese că orice clipă pe care mi-o petreceam în folosul trupului meu era o clipă pierdută pentru Iddin și Shah. Pe lângă asta, după două săptămâni de luptă intensă, nu mai eram în stare să-mi dau seama ce înseamnă cuvinte precum odihnă și mâncare.

PATRUZECI ȘI TREI

11.15, sâmbătă, 25 iulie 1992

Acesta a fost momentul în care sufletul mi-a fost rupt de mine și am rămas cu sentimentul de teamă, dar și cu cel fatalist că sufletul nu mi se va mai întoarce. Singurul mod în care pot să vă relatez această parte din poveste este prin a vă împărtăși ceea ce am scris în jurnal în acele zile:

Nu am încercat să dorm de mai bine de patruzeci și două de ore. Stomacul meu este cuprins de spasme și creierul îmi țipă după un moment de răgaz, mâinile îmi tremură incontrollabil și tocmai mi-am dat seama că părul îmi cade masiv și culeg smocuri întregi din perie. Dumnezeuule, mi-ai vinde sufletul celui care îmi oferă mai mult, dacă acest lucru

mi-ar aduce copiii în brațe, în siguranță. Iain arată ca naiba, doarme în fotoliu, răpus de oboseală. În jurul meu, văd prieteni care stau ori se sprijină descurajați de uși și mobilă – niciunul dintre ei nu a dormit de treizeci și șase de ore, toți luptându-se pentru copii. John tocmai a plecat, Nadine și Joshua l-au urmat, dar abia ținându-se pe picioare. Lillian a plecat acum o oră; se va întoarce de dimineață. Până atunci, tot ce trebuie să fac este să pun cap la cap ce am auzit în ultimele douăzeci și patru de ore.

La ora 11.15, noaptea trecută, Davidrutter de la Departamentul Afacerilor Externe i-a dat telefon lui Lillian acasă anunțând-o că Iddin și Shah sunt „în Indonezia și merg spre Malaysia“. A refuzat să spună mai multe. Lillian a luat imediat legătura cu John și i-a cerut să se întâlnească cu ea la noi acasă. Când au sosit fără să se anunțe, pe la miezul nopții, am știut că veștile sunt proaste. David Abraham, managerul partener al firmei mele de avocatură, a bătut și el la ușă. O singură privire aruncată fetelor lor a fost tot ce era nevoie și, de aici, a început o agitație îndelungată de anxietate, frică și furie absolută.

Am vorbit cu David Rutter puțin după miezul nopții. A refuzat să dea amănunte față de ceea ce îi spusese lui Lillian și continua să repete că micuții sunt „în Indonezia și merg spre Malaysia“. Am întrebat cine îi văzuse, pe ce insulă și în ce stare erau, dar el păstră distanța, refuzând să răspundă la întrebările mele. Drept rezultat, lipsa de dorință a guvernului țării mele de a-mi da informații relevante mie, mama lui Iddin și Shah, m-a înfuriat. În acel moment, eram atât de disperată, încât i-am spus domnului Rutter ce cred despre el și despre departamentul lui. Cum puteam să lupt pentru Iddin și Shah, dacă guvernul propriei mele țări îmi refuza informațiile de care aveam nevoie? David Abraham a continuat conversația cu domnul Rutter și i se spuse că senatorul Gareth Evans, ministrul de Externe al Australiei,

care participa la conferința ASEAN de la Manila, fusese informat despre situație cu doar câteva ore înainte și că avusese o întâlnire cu ministrul de Externe indonezian, dl Aii Alatas, în legătură cu copiii mei. Ni s-a spus că senatorul Evans dorea, de asemenea, să se întâlnească și cu ministrul de Externe malaezian, care era și el prezent la conferință.

Auzind toate acestea, am sărit în picioare, am smuls telefonul din mâinile lui David Abraham și, fără a folosi termeni echivoci, i-am spus lui Rutter că, sub nicio formă, senatorul Evans nu trebuie să fie de acord cu târguri de genul un copil pentru altul. Îmi era cu adevărat frică, știind cum era Bahrin, ca nu cumva să o ofere de Shahirah în schimbul plecării lui în siguranță, pentru că oricum fiul lui valora mai mult. „Să nu îndrăzniți să încheiați târguri fără consimțământul meu, să nu îndrăzniți!", am țipat la telefon. „Vă rog să-mi spuneți unde îmi sunt copilașii.“

După ce telefonul a fost așezat din nou în furcă, am rămas cu toții complet șocați, pentru câteva minute, chiar înainte de a ne putea gândi la ce ne așteaptă. Asta era tot. Copiii ieșiseră cu siguranță din țară, în ciuda asigurărilor pe care ni le dăduse Poliția Federală că nu plecaseră.

Trebuie să știm exact în ce loc din Indonezia se află copiii, astfel încât să încercăm să obținem un ordin judecătoresc din Indonezia care să-i interzică lui Bahrin să plece, dar pot face asta doar dacă am idee despre locul în care se află. Indonezia este o țară formată din sute de insule. Fără ajutorul guvernului nostru, ar fi ca și cum am căuta acul în carul cu fân. Afacerile Externe știu cu siguranță mult mai mult decât ne spun și pur și simplu nu înțeleg de ce nu fac mei multe eforturi pentru a ne ajuta. Oare prima datorie a guvernului nu se referă la cetățenii lui? Sunt foarte mândră să fiu australiancă, dar lucrul acesta trebuie să însemne mai mult decât faptul de a avea un pașaport cu stema Australiei; trebuie să însemne că guvernul meu va face tot ce îi stă în

putință pentru a-și proteja cetățenii, mai ales când cetățenii respectivi sunt copilași fără apărare. Simt cu adevărat că și eu, și copiii mei suntem vânduți la piață, de dragul comerțului internațional.

Restul nopții a trecut într-o ceață marcată de convorbiri telefonice. Rob Gell a sosit cu un telefon mobil pe la ora 1 dimineața și a început să sune prin toată Australia, căutând o modalitate de a exercita presiuni asupra guvernului, pentru a ne spune ce știe despre Iddin și Shahirah. În timp ce eu și cu Iain trezeam din somn politicieni, diplomați și jurnaliști din toată țara, Lillian și John redactau documente legale la computer, iar George și Debbie le erau rezerve, din când în când.

L-am sunat pe Malcolm Fraser, fostul prim-ministru australian și președintele agenției de ajutor australiene CARE Australia, la casa lui de la țară. În ciuda faptului că a fost deranjat în mijlocul nopții, a ascultat cu atenție relatarea desfășurării evenimentelor și ne-a promis să tragă sfori și să facă tot ce poate pentru a obține informațiile de care avem nevoie. Am dat și peste fostul șef al Departamentului Afacerilor Externe. El mi-a spus că nu înțelege poziția guvernului în această problemă și că va încerca să meargă pe fir și să obțină informații. L-am sunat și pe John Halfpenny, liderul sindicatelor. A fost înțelegător și ne-a promis să ne ajute, dacă e posibil. L-am trezit din somn și pe liderul opoziției din Senat, ministrul de Externe al guvernului din umbră, Robert Hill, în casa lui din Adelaide pentru a-l pune la curent cu situația. Mi-a promis că va da câteva telefoane. Niciunul dintre politicienii laburiști pe care i-am contactat nu vrea să se implice; se pare că am fost prea deschisă în ceea ce privește denunțarea lipsei de reacție a guvernului și acum ei se distanțează clar de noi. Am vorbit și cu comisarul pentru drepturile omului al Națiunilor Unite, Brian Burdekin. Ne-a spus că nu știe ce să facă, dar că va studia

problema. I-am contactat pe directorii de la știri de la rețelele Ten și Seven, Neil Miller și David Broadbent, la ei acasă. Poate că presiunea media ne poate ajuta.

Telefoane, telefoane și iar telefoane. Refuz să renunț la copiii mei. Voi continua să dau naibii telefoane și să bat la cap, și să cer, și să cerșesc și să solicit favoruri, până ce voi obține ce am nevoie pentru Shah și Iddin. Ce dorește guvernul laburist să fac? Să mă târăsc în colț și să-mi accept înfrângerea? Iddin și Shah sunt copilașii mei, sunt viața mea. Îi iubesc din toată inima, cu toate puterile. Merită mai mult decât atât și nu voi renunța până ce acest guvern nu recunoaște faptul că doi mici australieni au fost răpiți de un membru al unei familii regale dintr-o țară vecină, încălcând flagrant o hotărâre a unei curți australiene. Credeam că unul dintre jurămintele de bază pe care le depune un guvern în funcțiune este de a apăra legile australiene. Senatorul Gareth Evans încă n-a văzut nimic; trebuie să știe mai multe decât să supere o mamă ai cărei copii sunt în pericol.

Un analist din sud-estul Asiei este citat în ziarele de azi: „Nu există nicio soluție în această situație decât prin negocieri diplomatice între cele două guverne. Chiar dacă guvernul Malaysiei ajunge la o înțelegere cu Australia, el nu poate să-și impună soluția familiei regale pentru că, din punct de vedere constituțional, în Malaysia, conducătorii sunt mai presus de legea civilă”. Elmi, cântăreața de bar, este citată în alt ziar cu afirmația că speră ca, Jacqueline să rămână repede însărcinată cu noul ei soț și să aibă copii”. Aș spune că asta rezumă cel mai bine ce înțelege ea din legătura dintre o mamă și copiii ei. În afară de asta, nu știu dacă mai pot avea copii din cauza endometriozei și a fibrozei. În orice caz, copiii nu sunt un soi de cremă de prăjituri la pachet pe care o faci rapid, dacă nu ți-a reușit cea făcută în casă. Fiecare copil este un individ unic, o ființă vie, în carne și oase, nu un obiect pe care să-l poți înlocui la prima toană.

Așa a trecut ziua: o conferință de presă în grup pentru toată mass-media, întrebări, flashuri și microfoane. Prieteni, mulțumesc Domnului pentru prieteni, ei sunt puterea mea. Rick Willis face tot ce poate pentru a micșora presiunea de pe noi. A preluat producerea programului săptămânal și ne ține locul la postul de radio, astfel încât să ne putem ocupa de răpire. Nu știu cum să-i mulțumesc.

Am trimis prin fax un apel la Comitetul Națiunilor Unite pentru Drepturile Copilului de la Geneva. Sper să răspundă în curând.

Este imperativ să îi tăiem orice cale de scăpare lui Bahrin din Indonezia; este singura noastră șansă de a salva copiii. Cum Indonezia și Malaysia sunt atât de apropiate geografic, timpul este esențial. Dacă apucă să-i ducă în Malaysia, șansele noastre de a-i scoate pe Iddin și Shah se reduc la 1 la sută. Am întins toate hărțile și atlasul de la școală al lui Skye pe podea. Nu știu cu ce folos, sincer. Continui să mă uit la hărțile Indoneziei și Malaysiei, încercând să obțin o localizare telepatică a copiilor mei. Pe hartă, distanța dintre Indonezia și Malaysia este doar de trei sferturi de centimetru – vreo trei sute de kilometri, o nimica toată cu avionul.

Am petrecut ore întregi la telefon cu Indonezia încercând să angajez un avocat care să acționeze în numele nostru acolo; până la urmă, printr-un prieten, am reușit să dau peste cel mai bun avocat din țară, specializat în dreptul familiei. N-a ezitat să accepte cazul, dar a subliniat că nu are nicio putere să depună documente sau chiar să încerce să construiască un caz, pentru că nu știe unde anume în Indonezia se află Bahrin și copiii. Pentru început, ar fi suficient numele insulei – Bali, Java, Sulawesi, Sumatra sau oricare dintre cele câteva sute de insulițe. Nu poate înțelege de ce guvernul australian este atât de lipsit de voință într-o problemă care implică doi copii mici. L-am lăsat așteptând

instrucțiuni, în timp ce eu încerc să mut munții din loc pentru a obține mai multe informații.

Prietenii cei mai buni ai lui Iddin Mark și Jack – s-au plimbat azi pe străzi, având drept țintă centrele comerciale și supemarket-urile. Au dus cu ei sute de petiții. Amândoi sunt hotărâți să facă ceva pentru Iddin și Shah; niciunul din ei nu poate înțelege atitudinea guvernului și sunt foarte furioși. Fosta soție a lui Iain, Gaye, mama lui Tyson și Drew, împreună cu toată familia ei, adună și ei semnături pentru copii. Îi sunt atât de recunoscătoare pentru sprijin! Am auzit azi că faxurile de la birourile senatorului Evans din Camberra și Melbourne sunt blocate de miile de petiții care cer întoarcerea lui Iddin și Shah. E bine.

Nick și Ben Macarthur împreună cu Mark și Jack vor să se adreseze mass-mediei, ca să vorbească despre Iddin și Shahirah. Am spus că mă voi mai gândi, dar, de fapt, totul depinde de părinții lor.

Mă simt de parcă suntem sub asediu. Presa simte că ne aflăm într-un punct crucial și ne sună o dată la câteva minute. Unii dintre jurnaliști ne-au devenit buni prieteni și urmăresc povestea chiar și când nu lucrează la ea sau ne dau telefon doar pentru a vedea ce mai facem.

Doamne Sfinte, de ce nu ne spune nimeni unde sunt copiii?

Iain mă roagă să dorm un pic. Nu știu cum aș putea – nu știu nici dacă mai pot.

Noapte bună, dragii mei, vise plăcute. Dumnezeu să vă binecuvânteze. Mămica vă iubește foarte mult. Fiți curajoși, vă vom aduce acasă!

Duminică, 26 iulie 1992

Îmi imaginez ce gândește Iddin. Știu ce fire are: este foarte atent și cu luare aminte, evită să riște și nu îi place să plece în aventuri importante fără a fi mai întâi sigur că are sorti de

izbândă. Am petrecut multă vreme încercând să-i încurajez încrederea în sine. Știu că Iddin a încercat să găsească o modalitate de scăpare, dar și că nu s-ar gândi la asta dacă nu e sigur că poate să o ia și pe Shah. Iddin nu ar risca niciodată s-o pună în primejdie pe sora lui, de asta sunt sigură. Vede, ascultă și încearcă să scape la momentul potrivit. Aproape că îi aud vocea întrebându-mă ce să facă, doar că nu pot să-i spun.

M-am ridicat din pat cât de devreme am putut în dimineața asta, însoțită de greața obișnuită. Pulsul îmi este atât de rapid, încât simt că pieptul e pe cale să-mi explodeze. Nici unuia din ei nu îi place vremea foarte caldă, iar iritația lui Shah probabil că se va înrăutăți în căldura și umiditatea din Indonezia. Când are cineva de gând să ne spună unde se află cu adevărat? Prietenii încep să sosească devreme în dimineața asta; cu toții se pare că au simțit starea de tensiune în care mă aflu. Toți știu că va fi o zi crucială pentru Iddin și Shah. Tot ce îmi trebuie este să aflu unde s-au ascuns, apoi avocatul indonezian poate trece la acțiune.

Casa arată de parcă ar fi un centru de comandă militar: hărți, telefoane, agende și activitate constantă. Presupun că în asta s-a transformat – de aici ne conducem băătăliile.

CANBERRA TREBUIE SĂ SE GÂNDEASCĂ LA DREPTURILE COPIILOR CA LA DREPTURILE CETĂȚENILOR AUSTRALIENI – PLEDOARIA JUDECĂTORULUI DESPRE RĂPIRE scrie *Sunday Age* și continuă: Judecătorul-șef al Tribunalului Familiei, Alastair Nicholson, a făcut un apel către guvernul federal pentru a lua în considerare o atitudine mult mai activă în cazurile care implică răpirile internaționale de copii. Judecătorul Nicholson a afirmat că eforturile australiene de a recupera copiii răpiți nu ar trebui să se desfășoare între limitele jurisdicționale australiene, subliniind că acești copii merită să le fie apărute întru totul drepturile pe care le au toți australienii, de acasă sau din

străinătate. «Este de datoria guvernului să ia în considerare faptul că drepturile copiilor sunt cele ale oricărui cetățean australian», a spus judecătorul Nicholson. Acest lucru ar însemna ca personalul ambasadei să aibă un rol activ, dacă este necesar, în localizarea și recuperarea copiilor răpiți. «La urma urmelor, de asta se află acolo. Cred că, cel puțin, și-ar face datoria consulară»."

Deci, după toate astea, politicienii au înțeles ceva? De dragul lui Shah și Iddin, sper că da.

Joi, 30 iulie 1992

Cea mai mare frică a mea s-a confirmat. Shah și Iddin sunt în Malaysia. Această veste m-a distrus complet în ultimele zile; simt că parcă trupul mi-a fost făcut bucățele cu un cuțit bont. E un gol imens în ființa mea, atât de pustie și de neconsolat, încât știu că nu voi mai fi întreagă niciodată. Cu fiecare părticică a ființei mele mi-e dor să-i țin în brațe. Dumnezeu, ce se va întâmpla cu noi? Nimic nu va mai fi ca înainte.

Primul avertisment pe care l-am primit a fost un telefon de la Ministerul Afacerilor Externe, imediat după ora 13, informându-ne că ambasada din Kuala Lumpur anunțase că Bahrin se află în Malaysia și convocase o conferință de presă la un hotel important, la ora 4 după-amiaza, ora orașului Melbourne.

Au fost cele mai lungi trei ore ale vieții mele, timp în care am încercat să-mi țin în frâu ceea ce îmi mai rămăsese din nervi și să mă lupt să înăbuș valul de isterie care mi se ridica în gât. Mă răsteam la oricine mă irita cât de puțin, având replici tăioase și aduceam lumea la tăcere cu o simplă privire. M-am plimbat și am vomat, și am tremurat până ce Iain a insistat să mă așez. Aveam atât de multe întrebări. Înțeleseseră copiii ce se întâmplase? Ce le-a spus Bahrin? Le era teamă? Cum dormeau? Mâncau? Irritația lui Shah o durea

oare? Erau Iddin și Shah separați sau împreună?

Și, mai presus de toate, cum vom putea să-i aducem înapoi fără ajutorul guvernului?

La ora 4.30 după-amiază, prin intermediul jurnaliștilor a venit confirmarea că amândoi copiii se aflau la Kuala Lumpur și se presupunea că stau la palatul Terengganu din capitală. Bahrin anunțase la conferința de presă că răpise copiii în numele lui Allah. Din acel moment, viața încetase să mai aibă valoare pentru mine.

Multe dintre orele de după confirmarea oficială nu mi le mai amintesc din cauza amestecului de isterie, teamă și a stării de semiconștiență. M-am prăbușit după ce am auzit știrile, aparențele pe care le păstrasem cu grijă dezintegrându-se în cele din urmă.

Mă înecam, cădeam, muream, deși aparent încă eram în viață. Când m-am oprit din plâns, cineva îl sună pe Michael Jones, doctorul meu. Nu mai vedeam cu ochiul stâng, care îmi ieșise din orbită, iar capul îmi stătea gata să explodeze. M-au băgat în pat, văzând că nu-mi mai puteam stăpâni lacrimile. Îmi aduc aminte că auzeam un soi de schelălăit, de parcă un animal era chinuit: suspine lungi și gemete primitive, pierdute în depărtare; mi se spune că despre mine era vorba. Michael mi-a făcut o injecție cu petidină; fără niciun efect. Era o durere pe care niciun medicament nu putea să o aline. Ceva mai târziu, am fost pe jumătate cărată, pe jumătate târâtă la toaletă. Nu mai vedeam, dar puteam să aud vocile din jurul meu, care s-au oprit imediat ce am intrat în camera de zi. Când am întrebat ce se întâmplă, mi s-a spus că toată casa era plină până la refuz cu presă și avocați. Nimeni nu se aștepta să vorbesc, îmi șopti cineva la ureche; îmi înțelegeau durerea. Cred că, până la urmă, am leșinat. Nu știu și nici nu-mi pasă. Nimeni și nimic nu contează, în afară de Iddin și Shah.

Vineri, 31 iulie 1992

Iain insista să stau în pat și toți aveau grijă să urmez indicațiile doctorului. Nu eram în stare să mă împotrivesc, pentru că mă durea capul și îmi pierdusem vederea. Dar vineri, pe 31 iulie, m-am ridicat și am reînceput lupta. Eram îngrozită de ceea ce trebuia să fac; îngrozită de ceea ce urma să mă întrebe presa. Cum mă opriseam din lupta pentru copii în ultimele zile, eram emoționată că trebuia să o iau de la capăt. Iain, Lillian, John și David Abraham îmi ținuseră locul toată săptămâna, dar această zi nu mai putea fi ocolită: trebuia să vorbesc. Presa fusese de acord cu un interviu general, pentru toată lumea, în birourile avocaților din oraș, concentrat pe problemele legale și pe reacția guvernului față de situația creată.

Am fost de acord, cu ceva rezerve, cu un interviu în exclusivitate pentru revista cea mai de succes din Australia. Pentru că fusesem de acord să vorbesc, în detaliu, despre fosta mea viață cu familia regală din Terengganu, eram foarte emoționată și agitată. Până în acel moment, nu văzusem de ce ar trebui să discut cu revistele; acum, două motive făceau ca interviul să fie necesar: trebuia să exercit cât mai multă presiune cu puțință asupra guvernului, după cum ne trebuiau cu disperare bani pentru a acoperi cheltuielile legale care creșteau în ritm amețitor. Pentru poveste nu era niciun onorariu; în schimb, se făcea direct o donație către „Fondul de luptă pentru copiii Gillespie“, înființat de unii dintre prietenii noștri, printre care fostul prim-ministru al statului Victoria, Sir Rupert Hamer, Brian Goldsmith, Bruce Memenamin și Roger Evans, de la societatea de contabili autorizați Evans Partners. Acești oameni urmau să administreze fondul, banii fiind folosiți pentru a acoperi toate costurile legale și pentru posibilitatea în care s-ar putea construi un caz legal în Malaysia, cu scopul salvării lui Iddin și Shahirah. Banii care n-aveau să poată fi

folosiți fie urmau să fie returnați către donator, fie, în cazul unor donații anonime, dați Fondului Salvați Copiii de la UNICEF.

Nimic din toate acestea nu ar fi fost necesar dacă guvernul federal ne-ar fi ajutat și s-ar fi implicat mai activ. Senatorul Gareth Evans a refuzat să se întâlnească cu mine și chiar să-mi vorbească, insistând că răpirea lui Iddin și a lui Shah era doar o problemă de familie, nu una în care să se implice guvernul. Descria cazul copiilor drept „cât se poate de nefericit”. Mă întreb cum ar fi descris situația dacă ar fi fost vorba de copiii lui, nu de Iddin și de Shah?

Luni, cu o săptămână înainte, echipa mea de avocați, formată din Lillian, John și David Abraham, fusese chemată la Camberra pentru a discuta o ofertă de asistență financiară, menționată de senatorul Gareth Evans în media. La sosirea la întâlnire, au găsit zece funcționari publici de la Departamentul Afacerilor Externe și de la cel al procurorului-general care stăteau înșirați la masă: nici un ministru nu a considerat că problema e destul de importantă pentru a participa. S-a făcut o ofertă inițială de 1 000 de dolari (cam 400 de lire sterline), dar după trei ore și jumătate de târguieli cu birocrății și de rugăminți din partea avocaților, aceasta a fost crescută, până la urmă, la 2 500 de dolari (circa 1 000 de lire sterline). Această sumă nu acoperea nici măcar costul transportului cu avionul și al cazării lui Lillian, John și David pentru farsa care avea loc la Camberra, să nu mai vorbim de costul unei bătălii legale cu familia regală din Terengganu. Așa că, întrucât cheltuielile legale se ridicau acum la zeci de mii de dolari, oferta „generoasă” a fost respinsă cu disprețul pe care îl merita și i s-au recunoscut caracteristicile de lovitură de relații publice, ceea ce și era în realitate.

Titlurile din ultimele zile au fost după cum urmează:
FAMILIA GILLESPIE SUFERĂ ÎN TIMP CE SPERANȚELE LE

SUNT DĂRÂMATE; TATĂL MULȚUMEȘTE LUI ALLAH PENTRU ÎNTOARCEREA COPIILOR; PROTEST FAȚĂ DE RĂPIRE; COPIII SUNI ÎN MALAYSIA; PRINȚE, HAI SĂ PUNEM LEGEA LA TREABĂ ÎN LUPTA PENTRU COPIII „PIERDUȚI”; ALLAH FIE LĂUDAT; ACASĂ, DEPARTE DE ACASĂ; RĂPIREA ESTE TESTUL CU ACID AL AUSTRALIEI; FOTOGRAFIA CARE A FRÂNT INIMA UNEI MAME; COPIII AU FOST ADUȘI ACASĂ, NU RĂPIȚI – PRINȚUL; MAMA NU AR TREBUI SĂ ABANDONEZE SPERANȚA, SPUNE JUDECĂTORUL; MUSULMANII PRETIND CĂ PRESA A DEZINFORMAT ÎN CAZUL RĂPIRII; DREPTURILE COPIILOR, ADEVĂRATA PROBLEMĂ, SPUNE AVOCATUL; FUGA PE MARE SPRE MALAYSIA. Titlurile continuau. La fel și dezbaterile publice și comentariile asupra situației: scrisorile la ziare, comentariile la radio și scrisorile către noi, care nu mai încăpeau în cutia de poștă. Scrisorile care îmi erau adresate personal erau pline de încurajări, dragoste și sprijin, pentru care eram foarte recunoscătoare. Speram ca, până la urmă, să le pot răspunde acestor oameni drăguți, dar nu știam când.

Dimpotrivă, revelația că noi eram acum proprietate publică, faptul că traumele noastre personale erau discutate și dezbătute în birouri și fabrici sau ca acompaniament de prost gust la discuțiile mărunte de la petreceri erau ca o anatema pentru mine. Părea că pune sub semnul îndoielii chiar existența lui Iddin și Shah ca persoane și îi golea de umanitate. Era, în mare măsură, o sabie cu două tăișuri: aveam nevoie de presiunea publicului pentru copii, totuși vedeam că niște străini aveau o atitudine de proprietari față de noi. Apoi, fiara teribilă a prejudecăților rasiale își arătă capul: o personalitate de la un radio din Sydney a comentat că sunt „o gălbejită cu ochii mici” și că ar trebui să fiu trimisă acolo unde îmi e locul. Această atitudine a fost adoptată și de unii dintre compatrioții mei australieni. Cred că ar fi trebuit

să mă aștept la asta. Cred că fusesem prea naivă, uitând să mă privesc în oglindă și să văd imaginea după care mă judecau unii ca niște ignoranți. Realizatoarea de radio Margaret Fletcher și Murray Nicoll, realizator la Adelaide, pe de altă parte, îmi sunt buni prieteni. Amândoi mi-au apărât naționalitatea și onoarea; nu au conținut să-mi acorde sprijin și să-l critice pe senatorul Evans.

Un ziarist m-a sunat pentru a-mi cere permisiunea de a scrie un articol despre moștenirea mea rasială. I-am spus că familia mea era în Australia din 1801 și că veniseră ca administratori și exploratori. Dacă e să fiu cinstită, trebuie să recunosc că percepția cum că aș fi străină mă doare foarte mult. Sunt oare Iddin și Shah mai puțin valoroși doar pentru că sunt produsul unei căsătorii interculturale? Arătați-mi-l pe cel care zice asta și am să-i scot ochii. Cum îndrăznește cineva să evalueze valoarea copiilor mei după faptul că sunt metiși?

În aceeași zi, în timpul drumului către conferința de presă, s-a întâmplat ceva cu adevărat îngrozitor. Eram în mașină pe una dintre străzile importante din Melbourne, când Iain a fost atacat de un bărbat cu cască de motociclist, care urla îngrozitor. În momentul în care mașina era oprită la semafor, un bărbat a sărit brusc de motocicletă, pe care o oprise lângă mașina noastră, a băgat mâna pe geamul deschis din dreptul lui Iain și a început să-i care pumni și să-i vorbească urât. Cuprinsă de panică, am încercat să-i descleștez mâinile din jurul gâtului lui Iain. Susan Duncan, editor la *The Australian Women's Weekly*, și fotograful, Tony, care erau cu noi în mașină, priveau plin de groază. La un moment dat, ochii bărbatului se ațintiră asupra mea și începu să țipe: „Curvă, meriți să-ți pierzi copiii! “Drept răspuns, Iain îi dădu un pumn. Din păcate pumnul lui lovise doar cască bărbatului, înainte ca noi să plecăm de la semafor. Am ajuns foarte tulburați la biroul de avocatură;

mâna soțului meu sângera puternic în urma impactului cu casca de motociclist.

Conferința de presă a fost un chin teribil. Mă simțeam amețită și copleșită în camera plină ochi de oameni și abia îmi puteam reține lacrimile. Din toate direcțiile îmi erau adresate întrebări despre copii, viitor, guvern, despre cum mă simțeam în acel moment. Le-am răspuns cât de bine am putut. Le-am spus că doresc să-mi vină acasă copiii, unde le este locul, dar că, dacă nu pot să-i aduc imediat, măcar să vorbesc cu ei la telefon. Doream și aveam nevoie să-i asigur din nou pe Iddin și Shah că îi iubesc. În timpul conferinței de presă, am avut ocazia să neg toate poveștile false care circulau în presă, cum că i-aș fi răpit pe copii prima dată. Bahrin angajase o firmă de relații publice, parcă intenționat numită Damage Control, pentru a se ocupa de relația cu presa în locul lui și a răspândi minciuni despre mine.

Lillian și David au încercat zile întregi, fără succes, să contracteze serviciile unui avocat malaezian în numele nostru. Nicio persoană din acea țară nu dorea să se implice într-o luptă împotriva unei familii regale bogate și puternice. Nu pot să spun că îi învinovățesc. Am făcut multe cereri pe lângă avocații lui Bahrin pentru o singură convorbire telefonică cu copiii, dar rugămintele nu au avut succes.

Cum mai putea să acționeze acum guvernul, când presa a dezvăluit că Iddin și Shah fuseseră scoși pe apă din țară prin Queensland, în nordul îndepărtat al Australiei? Poliția Federală australianoasă nu anunțase Paza de Coastă, care anunțase ulterior că auzise semnale de ajutor de la o barcă presupusă a fi un vas indonezian de pescuit, *Pencheroboh*, care scăpase de sub control timp de patru zile în strâmtoarea Torres, care separă Australia de Indonezia. Mai mult, Paza de Coastă știuse de existența vasului cât încă aceasta se afla în apele australiene și coordonase o operațiune completă de căutare și salvare de la Camberra,

capitala federală a Australiei. O abandonaseră în ultimul moment. După monitorizarea semnalelor de ajutor prin care se menționa că la bord se află și doi copii, un avion al Pazei de Coastă care survolase vasul și nava marinei, HMAS *Dubbo*, fusese chiar trimis să intercepteze vasul în derivă. Ajunsese foarte aproape de acesta, când i s-a ordonat brusc să înceteze acțiunea de salvare și să se întoarcă la bază, pentru că *Pencheroboh* refuza ajutorul din partea autorităților australiene și ceruse în schimb intervenția armatei indoneziene. Cererea care venise prin radio, monitorizată și făcută în engleză, solicita să fie contactat un anume colonel indonezian de armată, comandantul forțelor militare indoneziene pentru teritoriul Irian Jaya (jumătatea indoneziană din Papua Noua Guinee). Vasul cu motor avariat, avându-i la bord pe copii și pe Bahrin, a fost, mai apoi, remorcat la Merauke, în Irian Jaya, de către armata indoneziană.

De asemenea, Poliția Federală a recunoscut, în cele din urmă, în presă că nu informaseră Paza de Coastă sau alte autorități similare – era o scăpare, se justificară ei. Poliția nu reușise nici să respecte termenii mandatelor emise de Tribunalul Familiei; au „uitat” „să notifice oficial poliția din Queensland cu privire la caz.

Având în vedere intervenția evidentă din partea indoneziană, cum putea guvernul australian să mai susțină că răpirea lui Iddin și a lui Shah era o „problemă de familie”?

Când am auzit de metoda folosită pentru a scoate copiii din țară, l-aș fi putut castra bucuroasă, fără instrumente și fără niciun pic de compasiune, pe Bahrin. Numai Domnul știe ce condiții au fost siliți să îndure copilașii mei, în derivă la bordul unui mic vapoaraș cu motor, în mijlocul oceanului. Bahrin nici măcar nu poate să înoate: îi este frică de apă. Dacă ar fi fost vreo urgență, ai fi fost total incapabil să salveze copiii. Iddin este un înotător destul de bun – mă

asigurasem de asta petrecând cu el luni întregi, ducându-l la cursuri regulate de înot dar lui Shah îi era foarte frică sa stea cu fața în apă și din cauza asta nu îi plăcea să fie spălată pe cap. Bahrin era dispus să le pună viața în pericol doar pentru a se răzbuna pe mine.

Un alt eveniment uimitor, pe care guvernul încercase să-l ignore, ieșise la lumină. Pe 20 sau 21 iulie, în aceeași zi în care soldații indonezieni remorcaseră vaporul avariat în portul Merauke, două avioane pline de oficiali australieni au fost reținute, fără niciun fel de explicații, de militari indonezieni aparținând aceleiași arme. Fuseseră puși sub arest la domiciliu la Merauke, li se interzisese accesul la avion și fuseseră înconjurați de gărzi armate. Coincidență? Guvernul australian refuzase să dea amănunte.

Ieșeau la iveală și alte fapte. Colin Ferguson, pilot de elicopter din Melbourne, trimis în teritoriile indoneziene pentru a ajuta națiunea din Papua Noua Guinee, se întorsese în Australia. A fost șocat să afle că fusese la bordul aceluiași avion, călătorind din teritoriul indonezian Irian Jaya în insula Sulawesi, cu Bahrin și copiii. La acel moment, a fost mirat de faptul că doi copii cu trăsături malaeziene îl necăjeau pe tatăl lor cerându-i să joace împreună jocuri de cuvinte, folosind un accent cât se poate de australian. Copiilor nu li s-a permis să coboare din avion în timpul numeroaselor escale făcute de acesta în timpul călătoriei; erau ținuti separat și nu li se permitea să stea unul lângă altul. Bahrin era însoțit de o gardă de corp, care se ocupa de Iddin și care a stat lângă el pe toată durata călătoriei. Shah stătea lângă tatăl ei, pe locurile din față.

Colin a fost foarte amabil și a găsit timp să îmi dea telefon după ce vestea celor observate de el a apărut în presă. Cele povestite de el m-au consolat puțin, pentru că fusese foarte precis, spunându-mi exact ce joc jucau copiii: recitau poezioare amuzante cum ar fi *Round the Ragged Rock* și

Betty Bought a Bit of Butter la nesfârșit, până ce tatăl lor se enervase foarte tare. Aceste poezii aveau o semnificație specială pentru noi. Iddin și Shah copiau un joc pe care Iain și cu mine îl jucam adesea în timpul lungilor noastre călătorii cu mașina. Amândoi concuram, recitând exact poeziile acestea din ce în ce mai repede, în timp ce copiii ne încurajau și alegeau câștigătorul. Pentru mine, era un mesaj secret că Shah și Iddin își aminteau jocul și doreau să-l enerveze pe Bahrin, știind că acesta nu îi va înțelege niciodată semnificația.

Comisarul-șef al poliției malaeziene anunțase public că îi oferea toate serviciile lui Bahrin, precum și protecție permanentă din partea instituției sale. Era o adevărată batjocură la adresa legilor australiene. Câțiva miniștri ai guvernului malaezian au ținut, de asemenea, conferințe de presă pentru a-și demonstra sprijinul față de acțiunile lui Bahrin. Fostul meu soț folosea copiii ca pe un soi de scenă de teatru pentru a deveni erou național; și-a prezentat cu măiestrie acțiunile sale egoiste și meschine ca pe un soi de declarație despre religia islamică și creștinism. Religia nu a fost niciodată o problemă și, cu siguranță, nu avea nimic de-a face cu faptul că îi răpise pe Iddin și pe Shah, dar el reușise să inducă în eroare populația țării sale. Bănuiam și că, nu peste multă vreme, vom asista la un anunț că va candida pentru o poziție politică. Avusese mereu aspirații în acest domeniu.

Datele ziarelor îmi aduceau aminte în fiecare zi de trecerea timpului din momentul în care îmi ținusem pentru ultima dată copiii în brațe și mă încărcam cu emoții și amintiri devastatoare. Iată ce scriam în jurnal:

Mi-am petrecut ultima oră pe patul lui Iddin, ținând-o pe Whitney la piept și plângând. Prezența copiilor se face simțită peste tot, nările mele sorb parfumul lor și îmi imaginez că le aud glăscioarele pe hol. Îmi amintesc cum îi

sărutam pe amândoi de noapte bună, cum le ridicam părul de pe frunte și cum le așezam plăpumioara sub bărbie. Îmi amintesc rugămințile lui Shah să le mai spun o singură poveste și felul în care devora cărțile, la fel ca mine. Îmi amintesc vocea ei cântând în italiană la ora 10.30 seara și pașii ei în timp ce se strecura pe hol către ușa camerei de zi. Intrând sfioasă, anunța:

— Mami, nu pot să dorm.

— De ce nu? Întrebam.

— Pentru că creierul meu îmi tot vorbește.

— Ei bine, spune-i să tacă, îi răspundeam, încercând să par serioasă.

— I-am spus, dar nu mă ascultă.

Îmi aduc aminte de expresia de consternare de pe fața lui Iddin în timp ce lucram împreună la cel mai recent proiect școlar al lui, despre Sistemul Solar, și comentariul lui exasperat despre ceea ce învățase. „Tot ceea ce știu despre Venus este că atmosfera ei este făcută din pneumonie. “Nu știu când voi putea să-i spun că această temă i-a adus primul zece din viață. Îmi aduc aminte, îmi aduc aminte, îmi aduc aminte – totul. Cu siguranță, Bahrin nu se așteaptă să poată să le șteargă orice amintire despre mine din memorie. Of, Doamne, ajută-mă să-i aduc înapoi!

Nimic nu mai e sigur. Singura constantă pe care mă pot baza este durerea care îmi macină întregul corp de dorul lor și coșmarurile care îmi însoțesc nopțile.

Duminică, 2 august 1992

Știrile de la televiziune au anunțat că Bahrin și copiii ajunseseră la Kuala Lumpur cu mașina. Din câte se pare, Bahrin se opri la moschei de vreo câteva ori, pentru a lua parte la rugăciunile de mulțumire pentru succesul înregistrat în răpirea copiilor. Iddin și Shah erau înconjurați de ofițeri de poliție înarmați și ascunși în fosta mea casă, în

spatele unui gard de trei metri, care fusese construit special. Erau tratați precum animalele în cușcă, Bahrin scoțându-i doar pentru a-i arăta în public și pentru ședințe de fotografii. Una dintre fotografiile făcute publice de către presa din Malaysia o înfățișa pe Shahirah fluturând un steag malaezian, în timp ce Iddin stătea lângă ea, cu o expresie detașată și gânditoare pe față. Bahrin asigură presa că copiii se obișnuiesc cu viața din Malaysia fără probleme și fără să le fie dor de Australia. Doream să știu ce se întâmpla când plâneau după mine noaptea sau când cereau să se întoarcă acasă. Doream să știu ce li se spune când plâng după mine. Le spusese cumva că murisem? Le spusese cumva că îi abandonasem? Știau cât de mult mă luptam pentru ei?

Trei psihiatri specializați în problemele copiilor și doi psihologi criminaliști au explicat impactul emoțional pe care îl are acest gen de situație: copiii vor trece prin simptomul de stres posttraumatic, care provoacă insomnie, anxietate și probleme emoționale, dar și prin sindromul Stockholm, un fenomen specific ostaticilor răpiți, în cazul sindromului Stockholm, ostaticul începe să relaționeze cu răpitorul sau răpitorii ca și cum ar fi mijlocul lui de subzistență. Ostaticii chiar încep să preia din comportamentul și idealurile răpitorilor și, ca în cazul moștenitoarei americane răpite, Patty Hearst, se alătură activităților răpitorilor din pură necesitate. Experții spun că este absolut imposibil ca doi copii să fie răpiți din singura casă pe care au cunoscut-o și de lângă singurele persoane pe care le știu și să fie duși într-o țară străină fără a fi sever traumatizați. Cum poate un guvern să sacrifice doi copilași în numele relațiilor diplomatice armonioase? Bahrin le-a spus celor din presă că nu mi se va permite în niciun caz să vorbesc cu copiii. Ce s-a întâmplat cu drepturile de bază ale lui Iddin și Shah?

Titlurile continuau: PRINȚUL MÂNAT DE DRAGOSTE
IMPUNE EMBARGOU PENTRU MAMĂ; CIOCNIREA

VALORILOR FEMINISTE ȘI MULTICULTURALE. Primul era de-a dreptul ridicol: „dragostea” nu avea nimic de-a face cu motivația pe care o avusese Bahrin pentru a răpi copiii. În toate interviurile sale, nu a afirmat niciodată măcar că ar iubi copiii. Vorbea despre religie, niciodată despre binele lor fizic sau emoțional.

Existau, cu toate acestea, multe scrisori de sprijin pentru familia noastră care erau publicate în ziare. Una, în special, de la Heather Brown, m-a făcut cu adevărat să chicotesc, imaginându-mi-l pe senatorul Gareth Evans citind-o la micul dejun. Sub titlul PRINȚUL RECUNOSCĂTOR, spunea următoarele: „Raja Bahrin Shah are fonduri nelimitate, sprijinul total al guvernului malaezian, al tribunalelor islamice, al poliției malaeziene, plus, din cât se pare, al mai multor indonezieni influenți, inclusiv al unor membri ai armatei indoneziene. Nu avea nevoie și de ajutorul senatorului Evans și al Pazei de Coastă. Dar, ca și Mahathir (prim-ministrul malaezian), este, fără îndoială, recunoscător”.

În cele din urmă, Australia a cerut ca guvernul malaezian să permită oficialilor consulari australieni accesul la Iddin și Shah și am așteptat ca pe ghimpi răspunsul. Acesta era ambiguu și nu stan gaj a la nimic.

Am luat în discuție oportunitatea de a merge în Malaysia pentru a vedea copiii, doar pentru a afla că mi se refuzase viza de călătorie. Eram *persona nongrata* în Malaysia; nu doar atât, dar Bahrin reușise să obțină mandate de arestare pe numele meu pentru diverse infracțiuni, așa că riscam, și încă mai risc, să fiu arestată acolo. Dacă încerc să pun piciorul în acea țară pentru a-mi vedea copiii, voi fi arestată imediat. Reușise să antedateze ordinele curții în martie 1984, într-o perioadă de dinaintea întoarcerii mele în Australia, cu mai mult de optsprezece luni înainte de desfacerea căsătoriei noastre. Aceste ordine îi dădeau

custodia totală asupra „copiilor rezultați din căsnicie “. O decizie uimitoare, având în vedere că Shahirah nici nu era concepută pe atunci; poate că obținuse custodia asupra ovarului meu stâng.

În acest timp, începusem să primesc scrisori îngrijorătoare de la un bărbat care se oferea să-i răpească pe copii pentru mine. Scrisorile lui erau pline de aluzii și declarații despre cât de priceput este la arme. Am aflat că îl cunoștea și poliția și că fusese acuzat de posesie ilegală de arme. Nu aș fi lăsat o astfel de persoană nici la un kilometru depărtare de copiii mei. Doream să vină întregi și nevătămați acasă, nu morți. Scrisorile lui nu au fost singurele de acest gen pe care le primeam de la acești așa-zisi „Rambo“, care păreau să apară din neant și își ofereau serviciile – pentru un onorariu, bineînțeles.

Un alt fapt neplăcut care se ivise avea legătură cu un detectiv particular din Queensland, care pretindea a fi specializat în rerăpirea copiilor. Acest om a acordat un interviu la televiziunea națională, pretinzând în fața reporterului nu numai că eu îi eram clientă, dar și că ne oferise un plan de a ne lua copiii înapoi prin folosirea forței, pe care noi l-am fi refuzat. A făcut declarații asemănătoare într-o revistă pentru femei. Nu vorbisem niciodată cu acest bărbat; nici nu aveam de gând să o fac ținând cont de lucrurile pe care le declara și minciunile pe care le vehicula despre mine.

Nu puteam dormi fără să am coșmaruri; indiferent cât de mult încercam să o fac, păreau să fie inevitabile. În jurnal mi-am notat unul dintre cele mai îngrozitoare:

Din când în când, lovesc cu pumnii pereții de sticlă care se ridică în fața mea și care îi țin prizonieri pe Iddin și Shah. Copiii sunt separați, încarcerați în dormitoare perfecte, fără ferestre sau uși, înconjurați de jucării. Amândoi se leagănă înainte și înapoi, plângând fără încetare după mine, iar

vocile lor sună ciudat, sacadat. Țip spunându-le că vin, că îi iubesc. Țip iar și iar, dar ei nu mă pot auzi, și în tot acest timp eu lovesc sticla cu pumnii. Apoi începe râsul acela șiret și crud. Mă întorc și îl văd pe Bahrin cum se uită la mine, cu buzele răsfrânte peste dinți, râzând și râzând până ce am senzația că am să surzesc. Sunetul îmi umple urechile și estompează plânsetul copiilor. Văd un fulger de oțel și simt o durere intensă, în timp ce lama macetei lui îmi taie mai întâi brațul stâng, apoi pe cel drept, deasupra cotului. Mă prăbușesc la pământ, sprijinită de peretele de sticlă, și bat în sticlă cu cioturile însângerate pe care le mai am, disperată să ajung la copii. Las în urma mea dăre de sânge în timp ce încerc iar și iar să îi fac să mă audă, încerc să-i anunț că nu am renunțat la ei și, în tot acest timp, Bahrin continuă să râdă de mine, mai tare și mai tare și mai tare, până ce nu mai pot să suport sunetul, până ce se amestecă cu plânsetul copiilor și mă trezesc, ținând numele lor iar și iar.

Îmi doream să am pe cineva cu care să vorbesc despre răpire, pe cineva care să fi trecut prin asta. Simțeam că înnebunesc. Prietenii noștri, Tim Watson-Munro și soția lui, Caria Lechner, mă asigurau, în calitate de profesioniști, că nu era cazul. Lipsa somnului și faptul că pierdeam din greutate nu mă ajutau să-mi revin; greutatea mea scăzuse de la cincizeci și patru la patruzeci de kilograme. Încetasem să-mi mai pese. Nu mai puteam să țin mâncare în stomac; nu voia să rămână acolo. Am încercat să gătesc, dar izbucneam în lacrimi când intram în bucătărie și îmi aminteam oala de curry pe care o făcusem în noaptea în care am aflat că dispăruseră copiii.

Iain și Skye trăiau cu mâncare de fast-food și din pachetele aduse de vecini. Părul continua să-mi cadă masiv la duș și începuse să se rărească spre frunte. Mă întrebam cum aș fi arătat cheală.

Lillian și John munceau incredibil de mult, în căutarea

unei chichițe avocățești pe care am fi putut s-o folosim în orice mod sau formă. Există o cale de a-l pune sub acuzare pe Bahrin, dai guvernul trebuia să fie dornic să coopereze și să ne ajute.

În seara de miercuri, 5 august 1992, i-am văzut pe Iddin și pe Shah la televizor pentru prima dată după ce fuseseră răpiți. Era o ocazie de a fi fotografiați, pusă în scenă cu grijă. Iddin părea solemn și furios, dar poza, iar Shah era doar Shah; păreau foarte conștienți de prezența fotografiilor și a jurnaliștilor. Copiii păreau să se certe, dar comentariul acoperea mare parte din sunetul de fundal, fiind astfel mai greu de descifrat. Mai apoi, când am dat sunetul de fundal mai tare, am putut să-l auzim pe Iddin spunându-i lui Shah să fie cuminte, că altfel vor avea necazuri. Pentru a sublinia atmosfera, erau înconjurați de șoareci, iepuri și porcușori-de-Guineea, toți în cuști; amândoi se concentrau pe animale și încercau să ignore camerele de luat vederi, cu excepția momentelor când li se spunea să zâmbească de către cineva care nu se afla în cadru. Picioarele lui Shah erau pline de ciupituri de insecte.

Am vizionat caseta de sute de ori, doar pentru a-i vedea. Iain se supără când m-a găsit sprijinindu-mi capul de televizor și plângând lângă chipurile lor nemișcate. Nu mă puteam abține. Mai mult nu puteam face, dacă doream să îi iau în brațe.

Noapte bună, dragii mei, vise plăcute, Dumnezeu să vă binecuvânteze. Mami vă iubește foarte mult!

Vineri, 21 august 1992

Pe măsură ce trecea timpul, îmi era din ce în ce mai greu să trăiesc cu realitatea vieții fără Iddin și Shah. Îmi pierdusem identitatea la fel cum îi pierdusem pe ei. Lucrurile care fuseseră importante pentru mine, modurile în care mă defineam, fuseseră extirpate din viața mea cu

precizie chirurgicală. Familia noastră șchiopăta, iar aparențele erau greu de păstrat; doi membri dispăruseră, doi copii în jurul cărora ne croiserăm echilibrul și optimismul. Ar fi fost o bucurie și o ușurare imensă și doar să le auzim vocile, dar speranțele erau în van. În fiecare zi mă așezam lângă telefon și încercam toate trucurile posibile, care să mă pună în legătură cu ei. Sunam și iar sunam la diverse numere care aparțineau familiei lui Bahrin, dar fără succes; toți își schimbaseră numerele de telefon. Sunam la centrala din Istana Badariah și îi rugam să mă lase să vorbesc cu Endah, în speranța că ar putea să-mi dea vești despre copii. De fiecare dată fie eram refuzată pe față, fie, dacă telefonul era preluat de telefonistul Kasim, care îmi fusese cândva prieten, mi se ofereau scuze puțin plauzibile. Foloseam accentul malaezian, și un pic de dialect, cu măsură, dar nimic nu trecea de barieră. Din când în când, izbuteam să-l înduplec pe Kasim și să-i smulg promisiunea că va transmite mesajul meu prin viu grai lui Endah. „Dacă nu vrea sau nu poate să vorbească cu mine“, pledam eu, „te rog să-i spui că nu doresc să-i creez neplăceri“, și apoi îmi formulam rugămintea în dialectul de curte, ținând cont de etichetă și de amabilitățile sociale:

„Cu adânc respect și dragoste îmi aduc aminte de Alteța Sa Regală și sper că e bine. Cu respect o rog să protejeze interesele copiilor mei și să aibă grijă de ei și să-i apere, de dragul lor. Cu respect și fără dorința de a perturba armonia vieții ei, o rog, de asemenea, cu umilință, să decidă dacă va spune sau nu Altețelor Lor, Tengku Iddin și Tengku Shahirah, că mămica lor îi iubește foarte mult. În acest scop, îi mulțumesc cu respect și adâncă umilință Alteței Sale Regale“.

Puneam apoi receptorul în furcă pentru a-mi trage suflarea, oftam de mi se scuturau umerii și plângeam după copiii mei. Știam că, dacă va avea ocazia, Endah va avea grijă

de ei de la distanță; mai mult nici nu puteam spera, chiar dacă nu puteam ști niciodată dacă primise mesajul meu. Și această ușă mi se închidea acum.

Alteori, când sunam la palat, îmi răspundeau servitori pe care nu îi cunoșteam. Se jucau cu mine, mă chinuiau, insistând cu încăpățănare că întreaga familie regală din Terengganu locuia pe termen nelimitat în Singapore sau că niciun membru al familiei nu avea telefon. Uneori, puneau pur și simplu telefonul jos pentru lungi perioade de timp, lăsând linia deschisă, și îi puteam auzi cum râd și pun la cale tot felul de jocuri de cuvinte sau cum se certau; îl cui era rândul să își bată joc de mine, înainte de a-mi trânti telefonul în nas. Îmi spuneau *kaffir* și Satana, dar nu îmi mai păsa; tot ceea ce conta era că încercam pe orice cale să le transmit un mesaj lui Iddin și Shahirah. Lupta pentru ei era singurul lucru care mă făcea să continui; trebuia ca ei să știe că nu voi renunța niciodată.

Continuam, cu regularitate monotonă, să apărem în articolele din presă. Povestea noastră devenea rapid precum saga lordului Lucan: dezbateri publice, întrebările și opiniile zburau pe lângă noi. Deveniserăm fără voie tinta unor tati nemulțumiți că nu obținuseră custodia și a studenților malaezieni plini de venin care studiau în Australia. Cauciucurile mașinii noastre fuseseră tăiate; într-o seară, un bătrân a început să lovească în geamul mașinii mele când mă oprisem într-o intersecție.

David Hirschfelder, un prieten apropiat care avea să fie mai târziu nominalizat la Oscar pentru coloana sonoră a filmului *Shine*. Organizase semnarea unei petiții publice de către alți muzicieni și artiști, prin care se cerea ca guvernul să acționeze în vederea repatrierii lui Iddin și Shah. I-am fost foarte recunoscătoare lui și celorlalți semnatori.

Prin fax am primit vestea că partidul de opoziție va solicita o anchetă parlamentară în Senat despre răpirea

copiilor. Acest lucru nu avea să-i ajute de Iddin și Shahirah, dar poate avea să oprească ineficiențele care mai existau în sistem și poate nu avea să li se mai întâmple și altora ceva similar. Apelul venea de la senatorul Robert Hill, liderul opoziției din Senat, și era sprijinit de câțiva senatori din ambele tabere.

Bahrin începu să citeze ordinul judecătoresc din martie 1991 ca fiind motivul pentru care răpise copiii. Susținea că i se interzisese de către Tribunalul Familiei să îi ducă pe Iddin și pe Shah la o moschee și le sugera ziariștilor că interdicția era permanentă. Mă înfuria grozav faptul că putea să manipuleze în așa hal faptele și să le facă să sune plauzibil. De fapt, circumstanțele erau foarte diferite; ordinul judecătoresc se referea doar la o anumită zi de vineri și nu la altele. Bahrin sosise neanunțat la Melbourne, cerând să fie tratat ca un vlăstar regesc de către Tribunalul Familiei, folosind ca scuză faptul că avea nevoie urgentă ca audierile să aibă loc joi, imediat după weekendul prelungit de Paște. Cum sosise pe neașteptate și cerea să vadă copiii fără a lua măcar în considerare faptul că poate ne făcuserăm planuri speciale de sărbători, am cerut ca, din moment ce copiii erau deja implicați în anumite activități, să amânăm vizita pentru Vinerea Luminată. Îi permisesem să vadă copiii și chiar să rămână la el peste noapte, în timpul vizitei sale de patru zile; chiar l-am condus cu mașina prin Melbourne.

Judecătorul a subliniat că, într-adevăr, vinerea era zi de rugăciune pentru comunitatea islamică; dar că acea zi de vineri avea semnificații deosebite și pentru creștini. Și, pentru că sosise pe neașteptate, din moment ce fuseseră făcute planuri pentru acel weekend în particular, copiii nu vor merge cu el. Judecătorul, de asemenea, sublimase, în special, că religia și credințele lui Bahrin erau respectate de tribunal și că, atunci când se iva ocazia și dorea să aibă acces la copii într-o zi semnificativă pentru musulmani, i se

va acorda aceeași favoare ca și mie. Dar nu așa au fost prezentate lucrurile și în presă.

Atât de mulți oameni, care nu ne cunoșteau, au sărit imediat cu opinii și analize în media privind meritele mariajelor „interculturale “. Devenisem subiect de dezbatere retorică pe tema Islam contra Creștinism, fiind transformată din sceptică într-un soi de creștină propovăduitoare a Bibliei. Acești comentatori ne disecau viața de parcă ne-ar fi cunoscut în intimitate, proiectându-și propriile preconcepții și prejudecăți asupra mea și a copiilor. Mă înfuriam și mă supăram și doar prietenii îmi aminteau, în mod constant, că aceste opinii nu aveau nimic de-a face cu cazul nostru. Era greu să fii de acord. Mă simțeam violată și folosită. Îmi făceam griji pentru ceea ce percepea publicul. Îi consideram pe oamenii care sprijineau repatrierea lui Iddin și a lui Shah la fel de importanți pentru a determina guvernul să acționeze pentru copii; fără acest sprijin nu aș fi putut să-i ajut.

Principalul meu scop era de a forța guvernul să deschidă acțiuni penală împotriva lui Bahrin și să înainteze actele de extrădare malaezienilor. Simțeam că Australia le datorează lui Iddin și lui Shah măcar atât: o recunoaștere a drepturilor lor ca cetățeni australieni.

Între timp, rezistam cât puteam de bine, câte o zi pe rând, pas cu pas.

PATRUZECI ȘI PATRU

Septembrie 1992

Începusem să urăsc faptul de a ieși din casă, pentru că însemna automat că îmi sacrific intimitatea în tot acest timp. Oameni bine intenționați, în majoritate complet străini, mă abordau pe stradă, unii dintre ei punând mâna pe mine, îmbrățișându-mă în semn de sprijin pentru lupta mea. Unii

dintre ei doar remarcău cu glas tare sau șopteau destul de sonor că sunt „mama copiilor răpiți “. Dacă ar fi fost să aleg, aș fi preferat să îmi vorbească direct decât să discute despre mine de la mică distanță, de parcă aș fi fost surdă. Cu toate acestea, bunătatea oamenilor mă ajuta în momentele cu adevărat grele, când mă simțeam de parcă m-aș fi dat cu capul de pereți și îmi doream să mă ascund și să nu mai ies niciodată în lume. Aprovizionarea era cel mai mare chin. Trebuia să fiu însoțită de un prieten, din moment ce reacțiile erau foarte diferite. Era deranjant să auzi cum șușotesc despre tine în public, dar acum pot vedea și partea amuzantă. Eram cu Heather, la un moment dat, când două femei mai în vârstă m-au urmărit de la distanță printr-un magazin. Se opreau de fiecare dată când ne opream și noi, se uitau la ce ne uitam și noi și, cu un ton nu foarte discret, începură să comenteze felul în care arătam.

— Vai, nu arată prea bine nemachiată, nu crezi?

— Nu, nu e deloc așa de drăguță cum arată pe coperta revistelor.

— Uite, a zâmbit! Nu-i chiar așa de necăjită din cauza copiilor, la urma urmelor.

Ce puteam să spun? Nimic. Nu știam că expresia chipului meu în timp ce îmi îndeplineam sarcinile domestice obișnuite era astfel percepută de public, în ceea ce privește lupta mea pentru copii, dai acum știu. Pentru a păstra un minimum de intimitate, am început să port ochelari de soare și șepci de baseball când ieșeam din casă.

Să intru într-un supermarket pentru prima oară de la răpirea copiilor părea un lucru mult prea obișnuit. Mă simțeam cuprinsă de panică pe măsură ce-mi dădeam seama că, fie că-mi plăcea, fit că nu, era un pas înapoi în lumea reală din afara cercului de disperare și durere în care ne închiseserăm. Nu doream să mă aflu acolo, nu doream să mă împac cu viața, nu duceam lipsa nici unui lucru pe care mi-l

putea oferi viața de zi cu zi – nu aveau nicio valoare fără Iddin și fără Shah. Supermarketul era locul unde ne duceam o dată pe săptămână, după școală, plimbându-ne printre rafturi, cu copiii mărâind după un anumit soi de cereale sau vreun anumit tip de biscuiți pe care îl cumpăram pentru săptămâna următoare. Mă luptam cu lacrimile lor și evitam majoritatea zonelor magazinului pe care le frecventam cu ei. Încă o mai fac. Eram lovită de panică la gândul că nu voi putea, pur și simplu, să opresc ceasul lumii până aveau să vină înapoi acasă.

După care, am descoperit că era dificil să merg la cumpărături fără să fiu oprită la fiecare câțiva metri și să fiu întrebată despre copii. Oamenii care îmi ieșeau în cale nu aveau idee că această activitate, pe care ei o considerau absolut banală, era una dintre cele mai greu de înfăptuit pentru mine, fără ajutorul familiei mele. Lovea chiar în centrul rolului meu de mamă și de protectoare. Din nou, erau oameni care ne ofereau ajutorul: se rugau pentru noi sau scriseseră o scrisoare parlamentarului din circumscripția lor, ministrului Afacerilor Externe sau vreunui ziar. Dar, adesea, mai exista o fațetă a acestor opriri, un ton subtil voyeurist care învenina orice contact pe care îl aveau cu mine. Era vorba despre întrebările de sondaj care mă enervau, de femei care îmi spuneau în mod repetat cât de rău le părea pentru mine și pentru copii și care, apoi, mă întrebau despre viața mea cu Bahrin, oferind sugestii despre genul de înțelegere pe care credeau că l-aș fi putut face cu el. Unele sugerau să mă ofer să accept întoarcerea unui singur copil; altele îmi ofereau consolări – „Cel puțin știți că sunt în viață ”sau „Se vor întoarce la dumneavoastră când vor crește mari “. Știu că trebuia să-i mulțumesc lui Dumnezeu în fiecare clipă a zilei că erau în viață, dar știam din experiență ce fel de viață puteai duce lângă Bahrin, acceptându-i termenii, și îmi era teamă pentru lucrurile esențiale care fac

ca Iddin și Shah să fie unici. I-am crescut să fie independenți, să fie ființe care gândesc și își pun întrebări, să ia decizii și să evalueze oamenii căutându-le binele din suflet, nu judecând după culoarea pielii sau după religia pe care o au. I-am învățat să-i trateze pe alții în felul în care le-ar plăcea și lor să fie tratați.

Când mi se spune că se vor întoarce la maturitate, nu mă consolez aproape deloc. Realitatea este prea dureroasă. Tribunalul Islamic le-a interzis să părăsească Malaysia până la vârsta de 18 ani, dar nu pot obține un pașaport legal fără consimțământul lui Bahrin până la vârsta de 21 de ani. Dacă Shahirah se mărită mai devreme, nu va putea să călătorească peste hotare fără acordul soțului. În orice caz, atunci când ai copii nu crezi că vei pierde toată perioada în care cresc, momentele importante care le marchează viața. Bahrin a spulberat așteptările pe care Iddin și Shah le aveau de la viață, încă din momentul în care abia începuseră să meargă. Shah nu va avea parte de povești cu Zâna Măseluță, nici ea și nici Iddin nu vor avea brazi de Crăciun, ouă de Paște sau petreceri de Halloween. Aceste lucruri le-au fost furate de către propriul tată, fără drept de apel, fără să-i întrebe ce vor, la fel de arbitrar și de ușor de parcă ar fi alungat o muscă.

Și apoi, mai erau și titlurile din ziare: PRESIUNI PENTRU ARESTAREA PRINȚULUI; MAMA ÎL ATACĂ PE EVANS „CEL OCUPAT”; ÎN PROBATORIUL RĂPIRII SE ACUZĂ LUCRUL DE MÂNTUIALĂ; CAZUL GILLESPIE, O AVERTIZARE SUMBRĂ; TRIMITEȚI-L ÎNAPOI!; RAJA BAHRIN AVERTIZAT DE CĂTRE PRIETENI CU INFLUENȚĂ CĂ POATE FI EXTRĂDAT; DI, CE A TREBUIT SĂ FUG: VIAȚA MEA CU UN PRINȚ – MAMA COPIILOR RĂPIȚI VORBEȘTE.

Am făcut o nouă cerere, de data aceasta în scris, pentru o întrevedere privată cu senatorul Evans. M-a refuzat pe motiv că era mult prea ocupat și că știa deja ce probleme

aveam de gând să discut cu el. Probabil că era clarvăzător. În ceea ce mă privește, cred că a refuzat a se întâlni cu mine personal pentru că nu dorea să fie confruntat cu o persoană implicată în această chestiune. Răspunsul lui, formulat tot în scris, a sunat de parcă mi-ar fi aruncat o piatră în față. Scrisa: „Sper din tot sufletul că veți reuși în efortul de a obține o cale de acces la copiii dumneavoastră și că îi veți găsi sănătoși și fericiți când acest lucru se va întâmpla“. Din acest ultim paragraf era evident că nu puteam conta pe nimeni. Guvernul încerca să se spele pe mâini de toată afacerea.

Am încercat să mă întorc la lucru, compilând rapoarte de mediu pentru emisiunea noastră săptămânală. Trebuia să intru iar în direct și să prezint programul; pur și simplu aveam nevoie de bani. Răpirea ne lăsase fără mijloace financiare. Eram mai sigură ca oricând, indiferent de cât de atenți se arătau ascultătorii care îmi dădeau telefon, de ceea ce aveau să-mi spună aceștia când intrau în direct. Îmi era frică să nu spună cineva ceva de copii și să-și exprime regretele, pentru că puteam să cedez și să nu mai pot continua. Mulți dintre ascultătorii obișnuiți îmi scriseseră și scrisorile lor de încurajare ajungeau adesea la timp, când moralul meu avea nevoie de un imbold.

Uneori, lucrurile deveneau prea haotice sau prea dureroase pentru a fi înfruntate, iar eu începusem să recunosc momentul în care o amorțeală generală puneă stăpânire pe inima mea. Am descoperit că pot să folosesc această amorțeală ca o mască pentru a mă ajuta să trec de perioadele mai grele, dar mi-am dat seama și de faptul că, deși puteam să-mi pun această mască oricând doream, era din ce în ce mai greu să scap de ea. Mă învățasem să mă descurc pe moment. Toată lumea mă felicita pentru cât de bine mă descurc; era foarte important să mă descurc și să fiu văzută că mă descurc – doar că nu văzusem pe nimeni care să dea medalii pentru asta. Oamenilor li se pare mai ușor

dacă dai impresia că te descurci. Oamenii fericiți, doar cu mici probleme ale vieții care le mai perturbă existența, au tendința să se simtă vinovați în jurul oamenilor care au suferit o tragedie. Și se simt mai puțin vinovați atunci când cred că faptul că pari a te descurca înseamnă că nu te doare.

Pretind că rezist când, de fapt, nu e deloc așa. Întreaga ființă mă doare de dorul copiilor, nopțile mele sunt pline de vocile lor, iar chipurile lor îmi apar în vis. Sunt mamă și, cu toate acestea, nu sunt. Trăiesc și totuși nu trăiesc. Cum mă cheamă? M-am întrebat asta în timp ce mă uitam în oglindă. Mai am dreptul să mă numesc, Jacqueline și mami “? Sau ar trebui ca ultimul nume să nu-l mai pomenesc?

Octombrie 1992

Greața încetă, în cele din urmă.

Titlurile din ziare, cu toate acestea, continuau să apară: UN GOL IMPORTANT ÎN SUFLET; FĂRĂ COPII; POLIȚIA PE CALE SĂ EFECTUEZE ARESTĂRI ÎN CAZUL RĂPIRII; PLAN DE EVADARE ÎNDRĂZNEȚ; RAPORTUL DESPRE RĂPIREA ÎN CAZUL GILLESPIE DETALIAZĂ UN PLAN COMPLICAT DE EVADARE; POLIȚIA NU A PUTUT SĂ-L OPREASCĂ PE PRINȚ; O MUȘAMALIZARE; ÎNDRĂZNEȚUL PLAN AL RĂPIRII SCOS LA IVEALĂ.

În acea lună, multe detalii semnificative au ieșit la lumină, privind atât modul în care Iddin și Shah fuseseră răpiți, cât și persoanele care fuseseră implicate. Raportul Senatului asupra răpirii a fost discutat în Parlament, în mijlocul multor controverse și al multor chipuri mânioase din direcția Poliției Federale Australiene. Raportul, redactat de un funcționar de frunte de la Camberra, Graham Glenn, includea dovezile pe care i le pusesem la dispoziție și chiar revelațiile despre planul de răpire în sine. Ministrul Justiției, senatorul Tate, în al cărui portofoliu ministerial intra și Poliția Federală Australiană, îi critică și spuse că împărtășește

„presimțirile rele “

Despre eșecul poliției de a alerta Paza de Coastă după dispari! i. I copiilor. Raportul Glenn arăta că Bahrin elaborase în mare detaliu piste false. Se asigurase că lucrurile lui personale și diverse documente fuseseră lăsate la Victoria Hotel, pentru a da impresia că el și copiii lipseau doar temporar, cazarea era asigurată la un hotel în statul Victoria și se dăduseră telefoane la diverse companii de autocare.

Ruta reală pe care o urmasse în Australia era o călătorie aproape non-stop, de 4 000 de kilometri, cu mașina, care începuse pe 10 iulie, din Melbourne la Weipa, din vârful peninsulei Cape York, în Queensland. Pe 12 iulie, copiii au fost transportați în vehicule separate până la Cairns și, de acolo, transferați într-un mic camion, al unor complici. Copiii fuseseră ascunși sub o prelată, într-o căldură de 30°C. Între Melbourne și Cairns, Bahrin fusese ajutat de trei oameni care călătoriseră cu el: doi singaporezi, un bărbat și femeie (al căror nume nu a fost dezvăluit niciodată), și un rezident temporar în statul Australia de Vest, Brian Walter Wickham, un emigrant din Scoția și un bărbat notoriu pentru poliție din cauza legăturilor cu prostituția și cu spălarea de bani. Odată ajunși în Weipa, a fost necesar să se ascundă, pentru că așteptau să se repare vaporeșul care fusese achiziționat în statul Australia de Vest și care fusese transferat într-un port mai îndepărtat. Vaporeșul fusese echipat cu rezervoare mai mari, dar tot mai avea probleme mecanice. Au plecat din Weipa pe 14 sau 15 iulie și s-au îndreptat spre Indonezia, dar au avut probleme cu motorul și au intrat în derivă în canalul strâmătorii Torres câteva zile, înainte de a lua legătura cu armata indoneziană pentru a solicita ajutor.

Raportul Glenn nu era nimic mai mult decât o mușamalizare de proporții, destinat a permite guvernului să declare închisă întreaga chestiune a răpirii copiilor. Lipsa de

reacție din partea senatorului Gareth Evans era o dovadă a lipsei de coloană vertebrală și, având în vedere că era atât de clară și implicarea indoneziană, adoptarea unei tactici a struțului era deplorabilă.

Un alt rând de solicitări pentru orice tip de acces la Iddin și Shah a fost trimis avocaților din Melbourne ai lui Bahrin. Am urmat regulile stabilite de el ca la carte și îmi direcționam solicitările doar prin avocații lui, dar tot nu primeam niciun fel de răspuns.

Am avut parte de o altă experiență ciudată când mă aflam la supermarket împreună cu o prietenă care venise să mă ajute. Ca să mă vadă mai bine, o femeie își abandonă realmente căruciorul de cumpărături și conținutul acestuia pentru a mă urmări prin magazin. Nu spunea nimic, dar ochii ei urmăreau fiecare mișcare pe care o făceam.

Nu mai era cazul de a lua pe cineva cu mine doar pentru sprijin moral. Cu o săptămână înainte, fusesem atacată într-o parcare a unui centru comercial. Brusc, mă trezisem înconjurată de un grup de cinci studenți malaezieni: două fete cu vâluri și trei băieți. Mă înghesuiseră cu spatele la mașină și începuseră să mă împingă. Când am încercat să trec pe lângă ei, începuseră să mă insulte, urlând obscenități în malaeziană. Fusesse și înspăimântător, și mă și înfuriase. Abia când am început să țip după ajutor m-au lăsat în cele din urmă în pace. După acest episod, prietenii m-au pus să promit că nu voi mai ieși singură din casă.

Casa noastră din Victoria Road, primul cămin al familiei noastre, a fost scoasă pe piață la licitație. Problemele financiare care fuseseră aduse de răpire nu ne-au permis să o mai păstrăm. Mă simțeam rănită știind că micuții nu se vor întoarce în casa lor, în camerele lor și eram cuprinsă de panică atunci când mă uitam la dormitoarele lor dezmembrate și când le împachetam lucrurile în cutii de carton. Mă simțeam de parcă aș fi pierdut o altă parte din ei.

Găsisem o altă casă în apropiere, dar lucrul acesta nu prea îmi era de ajutor. Nu mă gândeam prea mult la anumite lucruri, dar am fost foarte supărată și întoarsă pe dos de faptul că nu ne puteam păstra numerele de telefon la mutare; nutream, în secret, speranța că într-o zi Iddin va putea să ajungă la un telefon și să sune acasă.

Noua casă pe care o închiriasem avea o grădină mare și un loc de joacă; tocmai datorită acestor caracteristici o alesesem pentru copii, dar nu puteam să nu simt o pierdere la gândul că ne părăseam casa.

Decembrie 1992

În acel an, bucuria și sentimentul așteptării Crăciunului au lipsit din casa noastră. Cum Iddin și Shahirah lipseau, nu aveam nimic de sărbătorit, dar eram la fel de hotărâtă să avem un brad de Crăciun cu cadouri așezate sub el. Cândva, Bahrin îmi răpise cinci Crăciunuri și nu avea să o mai facă din nou. Copiii încă mai credeau în Moș Crăciun, așa că păstrasem tradiția vie pentru ei. Crăciunul fusese o perioadă foarte fericită pentru familia noastră, dar acum mă întrebam cum aveam să trecem prin asta. Cum vor reacționa copiii când vor afla în ce mod vede tatăl lor sărbătoarea Crăciunului: un obicei păcătos, ateu, iar pe mine, ca pe o femeie păcătoasă și imorală? Le-am cumpărat cadouri lui Iddin și Shah, le-am ambalat și le-am pus sub brad, depozitându-le apoi într-o debara, pentru momentul în care aveau să se întoarcă acasă. Doream ca ei să știe că, indiferent cât de departe erau, oamenii care îi iubeau își aduceau aminte de ei.

Nu am știut niciodată că se poate să simți durere fizică la pierderea copiilor. Îmi lipseau atât de mult. Îmi lipseau piciorușele lor. Când se agățau de mine atunci când îi luam în brațe, și brațele lor, cu care mă prindeau de gât. Îmi lipseau alinturile și săruturile lor. Îmi lipseau chiar și mâinile

lor murdare. Dar, cel mai mult, îmi lipsea mirosul lor. Parfumul lor dispăruse din perne și din hainele lor după ce ne-am mutat. Parcă timpul ștergea amintirea existenței lor din viața noastră.

Am reușit să trec și de Crăciun, lăsându-mă luată de val. Bradul a fost decorat cu podoabele pe care le făcuseră copiii de-a lungul timpului și am pus o fotografie cu ei, dar și un carton cu anul tipărit pe el, sub brad.

Skye încerca să umple golul lăsat de copii, dar niciunul dintre noi nu putea pretinde că eram o familie completă la masa de Crăciun. Rob Gell și Nicholas ni s-au alăturat și au petrecut bietul nostru Crăciun împreună cu noi. Toți ceilalți prieteni ai noștri ne-au umplut casa în ajunul Crăciunului, înconjurându-ne cu dragostea lor și aducând cadouri pentru copii. Am cedat la biserică, în dimineața de Crăciun. Biserica Sf. Ioan fusese scena atâtor evenimente vesele și fericite din familia noastră și acest lucru, la care se adăuga sunetul colindelor tradiționale, era prea mult pentru mine. Când întreaga congregație s-a ridicat să cante colinde, am auzit vocea lui Shah, așa cum cântase cu un an înainte, când provocase zâmbete în asistența care se întorsese spre noi. Anul trecut Shah cântase colindele la volum maxim.

Am luat-o pe bunica de la cămin la timp pentru masa de Crăciun. Era fragilă, așa că trebuia dusă în brațe în casă și am așezat-o lângă brad. Acolo prezida adunarea, schimbând cadouri și sorbind din paharul cu sherry. Îmi sfâșie inima întrebându-mă, în mod repetat, de Iddin și de Shah. A trebuit să o mint, pentru că adevăratul motiv al absenței lor îi fusese ascuns – îmi era frică de faptul că șocul ar fi putut fi prea mult pentru ea.

În noaptea de Crăciun, am căzut în pat epuizată, dar prea speriată de coșmaruri pentru a mă lăsa cuprinsă de somn. Stăteam nemișcată imaginându-mi posibilitatea de a petrece multe astfel de sărbători fără copii. Presiunea asupra

căsnicieii mele era enormă. Iain dăduse dovadă de mult stoicism, însă rezistența lui începuse să scadă. Fusesse retrogradat de unii doar la nivelul de tată vitreg, dar și viața lui fusese distrusă. El era cel căruia îi spuneau odată „tăticule”. Îmi aduceam aminte de un incident cu Iddin cu mai multe luni în urmă. Totul fusese declanșat, fără îndoială, de o conversație pe care o auzise din întâmplare. Tocmai luasem copiii de la școală și ne îndreptam spre casă când l-am auzit pe Iddin cum spune: „Mami, știi care este diferența între un tătic și un tată. Abah este tatăl meu, cu care m-ai făcut pe mine și pe Shah, dar un tătic este cel care se trezește la miezul nopții, când îmi este frică sau îmi este rău, și stă treaz noaptea până târziu pentru a mă ajuta la temele pe care le am pentru școală. Și mă învață să merg pe bicicletă și mă plimbă și mă duce și la pescuit “. Era atât de convins de părerea lui – înțelegea definițiile și delimitările dintre cei doi – și era atât de ferm, încât am continuat conversația.

Ianuarie 1993

Bunica a murit. Nu am avut cum să le dau vestea cea tristă lui Iddin și lui Shah. I-am implorat pe avocații lui Bahrin și chiar am sunat la el la birou, dar toate solicitările mele au rămas fără răspuns. Am organizat o slujbă specială, în memoria ei, la biserica Sf. Ioan. Altarul era acoperit cu florile cele mai opulente pe care le găsisem, în culorile ei preferate, iar, mai târziu, am dat drumul aranjamentului floral pe mare, de la picioarele cheiului ei preferat, de pe plaja St. Kilda.

Nu cred că mă simțisem vreodată așa de singură. Odată cu moartea bunicii, devenisem în mod irevocabil adult. Nu mai puteam să-mi las capul în poala ei și să mă comport ca un copil, când aveam nevoie de alinare, sau să mă aștept să-i simt mâna cum mă mângâie pe păr. Dacă ar vedea ce scriu, mi-ar ține o lecție despre modul în care trebuie să mă descurc în viață, îndreptându-mi umerii și mergând mai

departe. Crezul ei era „Trăim cu speranța”. Acum este și al meu.

Februarie 1993

Am petrecut două săptămâni la Sydney, cu prietenii noștri apropiați, Mărie și Michael. Era bine să petrec un timp într-un mediu diferit și am folosit perioada respectivă și pentru a încerca să găsesc o cale de a-l convinge pe senatorul Evans să se întâlnească cu mine. Mă hotărâsem să îi cer lui Gough Whitlam, fost prim-ministru australian, câteva idei privind persoanele cărora ar fi trebuit să le cer ajutorul mai departe. Am sunat la el la birou și am explicat că sunt în căutarea unor sfaturi și nu doresc o implicare politică. Secretara lui a fost cât se poate de nepoliticoasă cu mine și mi-a spus că are convingerea că îmi pierd timpul și, fără ca măcar să verifice, că știa că el nu va dori să ia legătura cu mine. Cu toate acestea, am insistat cu tot respectul, să îi prezinte și lui solicitarea mea. Zece minute mai târziu, mă sună înapoi și îmi comunică pe un ton foarte rece că domnul Whitlam credea că este foarte nepotrivit să vorbească cu mine – la revedere – pac! receptorul. Cam atât și cu teoria bunicii care îl considera pe Whitlam reprezentantul poporului năpăstuit.

L-am abordat apoi pe Bob Hawke, un alt fost prim-ministru de dată recentă. Am luat legătura cu familia Hawke la domiciliul lor temporar și am vorbit destul de mult cu soția lui, Hazel. A fost foarte politicoasă și săritoare în timpul primei noastre discuții, chiar dacă destul de reticentă în ceea ce privește tipul de sfaturi pe care ar fi putut să mi le dea soțul ei, din poziția în care se afla, dar m-a asigurat că va vorbi cu domnul Hawke și că îmi va da un răspuns. Cam la o zi după aceea, îmi telefonă acasă la Mărie, iar atitudinea ei suferise o schimbare drastică. Era destul de plină de laude la adresa lui Gareth Evans. Îmi spuse că, după ce vorbise cu soțul ei, acesta o rugase să-mi transmită că ei îl cunosc pe

senatorul Evans de mulți ani, că le este prieten apropiat și că trebuie să am încredere în judecata lui. „Dacă Gareth nu vrea să se întâlnească cu dumneavoastră, este pentru că probabil crede că așa este mai bine. “Îmi spuse că au încredere deplină în Gareth și, prin urmare, el trebuie să aibă un motiv foarte bun pentru care nu vrea să mă vadă, un motiv care pentru mine era prea greu de înțeles.

Oricât de greu îmi este să admit, începusem să am izbucniri incontroabile și uimitoare de comportament straniu. Mi-am dat seama că trebuia să-mi mușc limba de fiecare dată când eram martora unui incident în care un părinte era excesiv de nervos pe un copil; aș fi vrut să-l prind de mână și să-l avertizez că, în viață, nimic nu este cert și că prezența unui copil în viața ta este fragilă. Îmi făceam griji pentru izbucnirile acestea iraționale. Le înțelegeam resorturile psihologice, dar nu mi le puteam ține în frâu. Stăteam transfigurată în fața unui magazin cu pantofiori pentru copii, mă așezam să beau ceva cu fața spre părinții și copiii care își făceau cumpărăturile pentru școală; îmi doream să fac același lucru și pentru micuții mei. Era mai mult decât o dorință. Aveam fantezii despre posibile conversații și glume pe care le-am fi avut în timp ce alegeam pantofii.

Lucrurile simple, obișnuite ale vieții îmi făceau cel mai man rău. Trebuia să mă lupt cu sentimentul, care nu era exact gelozie, ci un dor sfâșietor de a fi în locul altui părinte pentru câteva secunde și de a avea grijă de copilul lui. Am mers să văd un film, *Nopți albe în Seattle*, cu Mărie și am plâns în timpul momentelor triste din film, când personajele discutau despre pierderea unei ființe foarte dragi. După ce filmul s-a terminat, în timp ce mergeam la mașină, am zărit un tată cu fiul lui în fața noastră. Inima mi-o luă razna și nu am mai putut respira, în timp ce pulsul îmi bătea din ce în ce mai tare. M-am trezit că grăbesc pasul și o las cu mult în

urmă pe Mărie, doar pentru a mă uita la băiețel pe ascuns, de mai aproape. Asemănarea cu Iddin era doar o părere, doar forma capului și culoarea părului, dar era destul cât să mă facă să ridic mâna și să-l mângâi pe cap. Mi-am venit repede în simțiri, adusă la realitate de îngrijorarea din glasul lui Mărie, care mă ajunsese din urmă. Nu am povestit nimănui despre acest incident și i-am fost recunoscătoare lui Mărie că nu a fost de acord cu ceea ce făcusem. Eram înspăimântată și îndurerată, în același timp. Către ce aci irațional avea să mă împingă subconștientul în continuare? îmi pierdeam mințile?

Martie 1993

Cea de-a zecea aniversare a lui Iddin veni și trecu, în februarie 1993, fără vreun semn că Bahrin s-ar mai fi potolit. În schimb, le spusese tuturor și diverșilor săi ascultători că nu făcusem nicio încercare de a intra în legătură cu copiii de la răpirea lor. Nu se puneau la socoteală toate nopțile în care stătusem lângă telefon sunând în Malaysia și rugându-i pe toți cei care erau dispuși să mă asculte și să mă lase să discut cu copiii. Oferta generoasă de a-mi permite să le trimit o scrisoare prin intermediul avocaților lui era însoțită de condiții foarte drastice: trebuia să scriu o scrisoare fără accente emoționale, în care trebuia să mă abțin să le cer copiilor să se întoarcă acasă ori să le spun cât de mult îmi lipsesc sau ce mult îi iubesc. Atunci, și doar atunci, va fi luată în considerare scrisoarea mea și, dacă era acceptată, avea să le fie înmănată copiilor.

În fiecare an, de Crăciun și cu ocazia zilelor lor de naștere, le cumpăram lui Iddin și lui Shah câte o hăinuță specială pentru acea ocazie. Eram hotărâtă să păstrez tradiția și, cu două zile înainte de ziua de naștere a lui Iddin, pe 15 februarie, am pornit hotărâtă să găsesc cadoul perfect. Plănuiam să păstrez hainele pentru momentul în care avea

să se întoarcă acasă. Am intrat într-un magazin al unui lanț important și am început să caut printre hainele viu colorate, gândindu-mă ce ar alege Iddin pentru el, dacă ar fi lângă mine. Apoi, realitatea mă lovi, adânc și cu putere, un amestec de durere și ignoranță totală prin care nu mai trecusem niciodată; nu știam ce mărime să cumpăr. Nu aveam nicio idee de cât de mare crescuse, nu aveam idee dacă Shahirah se mai rotunjise sau dacă era cu mult mai înaltă decât fusese cu șapte luni în urmă. Eram mama lor, dar nu știam nimic despre ei. Eu, care observasem fiecare schimbare, fiecare centimetru cu care creșteau și fiecare moment important din viața lor, încă de la naștere, nu puteam cumpăra nici cel mai mic lucru pentru vreunul dintre ei și să fiu sigură că le vine. Era un lucru pe care îl făcusem adesea, fără prea multe probleme, un fapt cotidian, pe care îl îndeplineam fără a sta prea mult pe gânduri și, brusc, nu o mai puteam face. Enormitatea acestei revelații mă făcu să-mi pierd și ultimul gram de autocontrol pe care îl aveam asupra lacrimilor și mă determină să îngenunchez lângă un raft cu treninguri și să mă ascund în umbra lor. O tânără mamă dădu peste mine câteva minute mai târziu, îngrijorarea reflectată în ochii ei fiind repede înlocuită de recunoaștere și apoi de curiozitate.

— Doamnă Gillespie, vă simțiți bine? Pot să vă ajut cu ceva?

— Nu știu ce mărime poartă copiii mei. Am vrut să-i cumpăr niște haine fiului meu pentru ziua lui de naștere, dar nu știu *a* mărime poartă, am reușit să îngaim printre suspine.

M-a ajutat să mă ridic în picioare și m-a luat în brațe, ținându-mă așa până mi-am recăpătat controlul. Jenată dincolo de orice închipuire, mi-am revenit cât de repede posibil, i-am mulțumit din suflă și am plecat, cu capul în jos, pentru a evita orice privire întrebătoare care îmi era adresată.

Rațional, înțelegeam ce mi se întâmplă, de ce mă purtam atât de straniu, dar emoțional eram distrusă de reacțiile mele față de normalitatea vieții celor din jurul meu. Poate că amputarea emoțiilor ar fi fost singurul mod care m-ar fi ajutat să trec prin toate astea; nu știam – nu aveam pe cine să întreb. Încercam să mă descurc cât puteam de bine. Nu aveam habar dacă reușeam sau nu să trec prin toate acestea păstrându-mi mințile acasă. Știam doar că acolo trebuie să fiu în momentul în care copiii aveau să vină și că ei aveau nevoie de o mamă care era *compos mentis*, nu de una închisă la balamuc.

Titlurile din ziare continuau să curgă: DISPERAREA UNEI MAME; COPIII GILLESPIE APAR LA TELEVIZOR; CELOR DOI U S-AU SPĂLAT CREIERELE; SOȚIA PRINȚULUI DEZMINTE ZVONURILE PRIVIND EXTRĂDAREA PRINȚUL RĂPITOR PRIMEȘTI AJUTOR OFICIAL; PRINȚUL RĂPITOR POATE AJUNGE LA PROCES; RUPTURA ÎL AMENINȚĂ PE PRINȚUL CARE A RĂPIT COPIII; CURSĂ SPRE ARESTAREA PRINȚULUI RĂPITOR; MINIȘTRII IAU ATITUDINE LA RUGĂMINTEA MAMEI; EXTRĂDARE PENTRU PRINȚUL CARE ȘI-A RĂPIT COPIII.

Până la începutul anului 1993, peste 220 000 de persoane semnaseră petiția care circulase în toată Australia. Acest mare sprijin primit de la public a determinat o schimbare de atitudine din partea guvernului, care a anunțat, în final, că va pune în mișcare procedura de extrădare a lui Bahrin din Malaysia, pentru a răspunde acuzațiilor penale conform secțiunii 70A din Legea Familiei din Australia. Din martie 1993, de când se anunțase data alegerilor federale, făcusem presiuni mai puternice asupra guvernului laburist. Mă gândeam că membrii opoziției își alăturaseră vocile criticilor mele despre lipsa de acțiune a guvernului în privința răpirii copiilor. Îi provocasem public pe cei doi lideri ai partidelor politice importante să arate dacă au inimă. O veche maximă

spune că viitorul unei țări stă în copiii ei și eu sunt de acord cu ea. Resursa naturală cea mai prețioasă a oricărei națiuni este constituită de copiii săi și nicio țară nu se poate aștepta să stea cu fruntea sus pe scena internațională, în ceea ce privește drepturile omului, atrocitățile și foametea din alte țări, dacă nu este matură și destul de puternică pentru a-și proteja propriul viitor: copiii ei.

Vineri, 6 martie 1993, mă aflu într-un studio de televiziune, cu camerele de luat vederi urmărindu-mi fiecare expresie, și îmi priveam copilașii aduși la paradă în fața întregii presei, ca un fel de circ ambulant. Îmbrăcați în costume tradiționale malaeziene, dădeau declarații în malaeziană, o limbă pe care nu o vorbiseră niciodată până la răpire. Iddin, cu brațele strânse la piept și cu o privire de supărare pură, spunea într-o malaeziană stâlcită: „Nu vreau să fiu creștin”. Apoi, Shahirah, îndemnată de tatăl ei, spuse într-o limbă total lipsită de fluentă: „Vreau să fiu musulmană”. Acest spectacol era, evident, un soi de batjocură pusă la cale de Bahrin la aflarea veștii că i se pregătește extrădarea. Cum putea să-și manipuleze în acest fel copiii? După fiecare frază pe care o spuneau, copiii se uitau la el pentru aprobare, pe care el le-o dădea înclinând ușor capul. Îmi era rău fizic. Am început să plâng fără a mă mai controla, în timp ce gazda emisiunii încerca să mă consoleze. Tot ceea ce doream să fac era să îmi iau copiii în brațe și să le spun că nu sunt nevoiți să dea astfel de spectacole pentru televiziune. Era prea mult. Copiii trebuiau lăsați să-și trăiască viața cât de bine puteau. Bahrin și cu mine ne puteam bate la nesfârșit: eram adulți, dar copiii nu erau arme.

Doctorul John Hewson, pe atunci lider al opoziției, îmi dădu telefon pe 8 martie pentru a-și declara sprijinul față de lupta mea pentru copii. Încă nu auzisem nimic din partea guvernului, iar senatorul Evans continua să refuze să stea de

vorbă cu mine.

Un articol apărut într-una dintre cele mai importante reviste pentru femei îmi făcu rău fizic din cauza sursei pe care se baza. Fiica uneia dintre fostele mele prietene vânduse fotografii personale cu mine și cu Iddin acestei reviste împreună cu povestea ei. Având în vedere că avea doar 9 ani în momentul în care mă cunoscuse și că eu eram pe atunci o femeie măritată, în vârstă de 20 de ani, pot doar să presupun că era o încercare disperată din partea ei, din dorința de a avea parte de cele cincisprezece minute de faimă.

Aprilie 1993

Am fost de acord să dau un interviu televiziunii malaeziene, în speranța vagă că va aduce vreun soi de contact cu copiii, dacă arătam guvernului malaezian că nu fac casă cu răul. Întregul interviu a fost realizat în limba malaeziană, lucru ce mi s-a părut destul de dificil, pentru că îmi pierdusem exercițiul. În cele din urmă, fragmente din interviul meu difuzat au fost tăiate, cuvintele scoase din context, fiind inserate alte întrebări. Fusesem sfătuită să nu am încredere în ei, iar cei care mă avertizaseră avuseseră dreptate.

Și iarăși titluri: FOTOGRAFIA CARE A SCANDALIZAT-O PE MAMA COPIILOR RĂPIȚI; PRINȚUL MALAYSIAN POATE FI EXTRĂDAT; BĂRBAT ARESTAT ÎN LEGĂTURĂ CU RĂPIRILE; ARESTARE ÎN CAZUL RĂPIRILOR; ACUZAȚII DIN PARTEA MALAYSIANĂ ASUPRA FAMILIEI GILLESPIE; GUVERNUL EVITĂ O CONFRUNTARE CU PRINȚUL; PRESIUNI ASUPRA PRINȚULUI.

Într-o mișcare-surpriză, unul dintre răpitorii lui Iddin și Shah, Bryan Walter Wickham, complicele plătit al lui Bahrin, a fost reținut de către ofițerii Departamentului de Poliție al Statelor Unite din Florida, pe 16 aprilie. Prima mea reacție a

fost de admirație pentru „competența americană”. Informația inițială mi-a parvenit prin intermediul unui telefon în miez de noapte, pe care l-am primit de la Tim Pallesen, un ziarist de la ziarul *Palm Beach Post*.

Interpolul – și, ce ironie! presa – îl căutase pe Wickham în toată lumea, din Filipine (unde se credea că are legături cu prostituția infantilă) până în Scoția, unde Wickham locuise până ce emigrase în Perth. Își lăsase copiii și pe soția sa, Sheila, în Australia, iar aceasta se dovedise mai mult decât capabilă să se apere și singură. Demonstrând că are iscusință în a-și folosi limba ascuțită, Sheila se repezise la mine în interviurile pe care le dăduse și apăraseră acțiunile soțului său din timpul răpirii copiilor. Nici ea, nici soțul ei nu mă întâlniseră pe mine înainte de răpire, nici pe Iddin, nici pe Shah, dar sprijinise în totalitate răpirea lor din singura casă adevărată pe care o cunoscuseră vreodată. Cred că fusese vorba de atracția banilor și de aurul pe care îl primise soțul ei pentru a lua parte la această infracțiune, care liniștiseră orice frământări morale – deși se pune întrebarea dacă Bryan Wickham avusese vreodată așa ceva.

Wickham lucrase în West Palm Beach, Florida, în diverse șantiere, din decembrie 1992. Din ceea ce mi-am dat seama, FBI-ul și agențiile de apărare a ordinii din Statele Unite îi luaseră bine urma cu ajutorul amprentelor digitale și al verificărilor de rutină ale numerelor de înmatriculare pe care un ofițer mai ager le constatare ca având legături cu Wickham. Din câte se pare, ajunsese în West Palm Beach în decembrie 1992 și se instalase confortabil într-un apartament pus la dispoziție de domnul Orville Rodberg, un om de afaceri din localitate, și de fiul său, a cărui legătură cu Wickham nu a fost niciodată stabilită. Având și piscină și bucurându-se de împrejurimi foarte salubre, Wickham se obișnuise cu stilul de viață din însorita Floridă cu mare ușurință și fără prea multe complicații.

Procurorul-adjunct al Statelor Unite, Thomas O'Malley, se asigurase că procedurile americane aveau să meargă ușor, prin urmare, cu o întârziere minimă după arestarea sa, Wickham a fost extrădat cu succes din Statele Unite, fiind arestat pentru răpire, și a ajuns înapoi în Australia pentru proces. A pledat vinovat la acuzația de răpire a lui Iddin și Shahirah și a fost condamnat, pe 5 mai 1995, la optsprezece luni de închisoare. A executat însă doar nouă luni din condamnare, cu o perioadă de probă de alte nouă luni. Pedepsa maximă pentru această infracțiune este, de obicei, de trei ani pentru fiecare persoană răpită.

La tribunal, Wickham a spus o poveste extraordinară de înșelăciune, decepție și abandon final din partea lui Bahrin. A implicat în răpire și guvernul, și armata indonezienne, susținând că îl ajutase pe Bahrin doar pentru dragostea pe care o nutrea el pentru copii. Omul era un criminal condamnat pentru că ar fi avut legături cu exploatarea copiilor, cu prostituția, cu evaziunea fiscală, cu spălarea de bani și cu asocierea criminală – mi se ridică pielea pe mine când mă gândesc că stătuse în apropierea copiilor mei. Distrusese viața lui Iddin și pe cea a lui Shah, dar și viața familiei mele. Nu cred că sentința a fost destul de severă, dar nu aveam intenția să urmăresc problema. Speram doar că se va târî la loc sub piatra de unde se ivise.

Mai 1993

Întreaga lună mai a fost una de chin, de coșmar și de bătălii nesfârșite.

Pe 7 mai, speranțele noastre au crescut pe neașteptate la știrea că prim-ministrul Malaysiei, Mahathir Mohamed, afirmase la o conferință de presă comună că, dacă Australia va urma canalele oficiale și procedurile corecte, guvernul lui nu va face nimic pentru a bloca procedura de extrădare a lui Bahrin.

Ziua Mamei a căzut într-o duminică, pe 9 mai, iar Bahrin îmi pregătise un cadou special. Într-un interviu dezgustător, pus în scenă într-o moschee, Iddin a recitat o listă de acuzații referitoare la viața lui în Australia. Vorbind în malaeziană, Iddin îi relata reporterului de televiziune că îl bătusem în mod repetat cu un *rotau* și cu o curea și că îl închideam pe el și pe Shahirah sub pământ, într-o cameră secretă, zile la rând, fără mâncare. Bietul meu copilăș fusese obligat să afirme și că Iain îl bătuse și îl înfometase. Am plâns în timp ce priveam fața lui Iddin și limbajul corpului său în timpul acestui interviu repetat. Partea de sus a trupului îi era rigidă, singura mișcare fiind cea a degetelor lui, care se jucau nervos cu marginea mânecii. Fața îi era foarte tensionată și nu își ridica ochii din pământ. Parcă aș fi privit filmarea unui ostatic, o victimă a unei campanii teroriste, forțat să dezvăluie lumii ideile pe care le avea răpitorul său. Ce dorea să obțină Bahrin? Prin distrugerea ultimelor urme ale inocenței unui copil, îi răpea acestuia tocmai stabilitatea emoțională și copilăria.

La mulți ani de Ziua Mamei!

Ziua de joi, 13 mai, aduse un alt atac, dintr-o tabără diferită. Telefonul sună la o oră târzie din noapte și un bărbat cu accent american ceru să stea de vorbă cu mine. Se recomandă drept editor al unei reviste săptămânale, o publicație-soră a unei renumite reviste americane.

— Doamnă Gillespie, știu că nu vă iubiți copiii și că doar căutați atenția din partea presei.

— Poftim?

— Reporterul meu, Di Webster, tocmai le-a luat un interviu copiilor dumneavoastră pentru revista mea. Fiica dumneavoastră spune că vă urăște. Știați că fiica dumneavoastră cântă „O urăsc pe Jacqueline, o urăsc pe Jacqueline”? Ce aveți de spus în legătură cu asta?

— Cum îndrăzniți să vă apropiați de copiii mei! Nici măcar

nu au beneficiat de consiliere psihologică. Nu mi s-a permis să vorbesc cu ei de la răpire. Cum îndrăzniți să îmi supuneți copiii unui interviu?

Încercă să îmi smulgă o replică în scris, acolo și atunci, dar nu aveam de gând să-i spun mai mult decât ceea ce gândeam. Eram furioasă și, când am trântit telefonul în furcă, tremuram din toate încheieturile și am simțit cum îmi revine senzația cunoscută de greață. Era revoltător că micuții mei fuseseră trași de limbă și interogați de un străin fără pic de delicatețe, al cărui unic interes era să obțină o poveste succulentă. Atunci am decis să încerc orice formă de acțiune în cadrul Tribunalului Familiei pentru a-i proteja pe Iddin și pe Shah de exploatarea media.

În ziua următoare, ne-am întâlnit cu Lillian și John pentru; a discuta opțiunile. John mă avertiză că, dacă ceream un ordin de restricție prin care să se interzică orice publicare a interviurilor cu Iddin și Shah, voi risca să întorc întreaga presă australiană împotriva mea. I-am spus că nu îmi pasă, că vorbisem cu un psiholog specializat în psihologia copilului care fusese de acord ca era foarte dăunător pentru ei, din punct de vedere emoțional, să fie intervievați și iscodiți de media și să li se ceară să aleagă între părinți. Le-am explicat avocaților că acum puteam face foarte puține pentru copiii mei ca mamă, dar singurul lucru pe care puteam încerca să-l obțin era să-i protejiez de media, în căutarea ei perversă pentru veșnicul unghi nou al unei povești care dura de prea multă vreme. Dacă ei s-ar fi aflat în Australia, niciun jurnalist care ar fi ținut la etică nu ar fi încercat să le ia vreun interviu, din moment ce acest lucru era automat interzis de lege. Ni se confirmase și faptul că Bahrin cerea cel puțin 8 000 de lire sterline pentru fiecare interviu. Nu aveam de gând să permit ca Iddin și Shah să fie vânduți celui care oferă mai mult, pentru ca apoi să li se ceară să joace un rol.

Cererea mea de a interzice publicarea oricărui interviu sau a comentariilor presupuse a fi fost făcute de copiii a fost aprobată de judecătorul Frederico vineri, pe 14 mai. Pentru moment, erau în siguranță; stimulentele dat jurnaliștilor de adulmecă în jurul copiilor mei fusese înlăturat. Nu avea niciun sens să le iei un interviu lui Iddin și lui Shah, dacă rezultatele nu puteau fi publicate. Notificarea privind restricțiile de publicare a fost trimisă prin fax fiecărui organism de media din Australia.

Iain și cu mine am plecat spre Sydney, cu avionul, în acea noapte, pentru a asista la întâlniri de afaceri și a organiza mai multe întâlniri de lucru. Cu toate acestea, în drum spre aeroport, am fost contactată la telefonul din mașină de producătorul unui program de afaceri pe al cărui prezentator îl socoteam printre prietenii mei. Producătorul îmi ceru să explic motivația care stătea în spatele noului ordin judecătoresc și încercă totul pentru a mă convinge să îi acord un interviu în exclusivitate despre restricțiile de publicare. I-am explicat că este imposibil, pentru că eram în drum spre Sydney. El ne oferă atunci cazare peste noapte la un hotel de cinci stele, un drum cu elicopterul la aeroport și bilete la clasa întâi spre Sydney, dacă eram de acord să apărăm la programul din acea noapte și ne amânăm zborul până dimineața. Am refuzat. Fuseserăm toată ziua la tribunal și eram frânți de oboseală. Înainte ca telefonul să se închidă, producătorul spuse că din întâmplare:

— Știți că veți fi acuzată de manipularea presei de către unii oameni din branșă, nu-i așa? Poate să iasă urât.

— Sunt pregătită de asta, dar copiii sunt cei mai importanți, am răspuns.

În acea noapte, la sosirea la Sydney, am fost întâmpinați de știrea, proaspăt scoasă din cuptor, că, în chiar acea seară, o echipă de televiziune sosise din Terengganu după ce filmase un interviu cu Iddin și Shahirah. Interviuul avea să fie

difuzat în weekend. Am fost informați că prețul pe care Bahrain îl smulsese de la rețeaua de televiziune fusese de 8 000 de lire sterline.

Interviul a fost difuzat fără comentariile copiilor, iar revista a ajuns pe rafturi cu părți din acesta tăiate. Până luna următoare, după cum mi se prezisese, eram acuzată de manipularea mass-mediei, de faptul că aveam ceva de ascuns, că mă temeam că micuții mei aveau să spună ceva despre acte de cruzime și, mai rău, că nu îmi iubeam deloc copiii – că eram bucuroasă că se produsese răpirea și că îmi înflorise cariera drept rezultat. De aceea, probabil, ne aflam în pragul falimentului și ne fusese anulat programul la radio.

Dar acea seară de luni ne mai rezerva o lovitură. Am fost distrusă public de vorbele spuse la televiziunea națională de un om pe care îl admirasem și pe care îl considerasem prieten. Am fost acuzată de faptul că profit la maximum de publicul australian, că eram maestrul manipulator al presei și de mai multe alte păcate. Și toate acestea, doar pentru că refuzasem să îi acord un interviu în exclusivitate în emisiunea lui. În timp ce stăteam și mă uitam la televizor, ascultându-i diatriba, simțeam că mi se strânge stomacul și că mă trec călduri și friguri, simultan. Nu puteam să cred că sunt trădată într-un asemenea hal. Cel puțin, omul ar fi putut să mă sune și să mă roage să-mi explic acțiunile, înainte de a mă ataca în direct.

Atacul acesta m-a lovit mai tare, fiind mai josnic decât toate celelalte pedepse pe care le promisem în acea zi. Eram mamă – ce sr așteptaseră să fac? Să le permit să-mi devoreze copiii în căutarea unui titlu de senzație? Am stat legănându-mă și plângând pe canapeaua lui Mărie până am devenit isterică. Am permis ca atacul acestui om să mă aducă în pragul sinuciderii în acea noapte. Se părea că nu mai exista nimic pozitiv în viața mea. Am văzut inutilitatea de a încerc a să-mi explic acțiunile și modul în care reputația mea de

jurnalist fusese făcută țândări. Doar înțelegerea imensă și răbdarea celor din jurul meu din acea noapte m-au salvat de pe marginea prăpastiei.

La puțin timp după acest episod, am urmărit o fetiță pe stradă, care țopăia veselă pe lângă mama ei. Doream doar să revăd ceva din exuberanța lui Shahirah și să păstrez amintirea ca pe o piatră prețioasă. Fetița vorbea și țopăia precum Shah, care făcuse la fel lângă mine de sute de ori, iar modul în care își înclina capul semăna cu felul în care Shah își lăsa capul într-o parte când punea o între bare. M-am silit să nu o mai urmăresc după vreo două sute de metri, îngrozită că nu am putut să-mi stăpânesc reacția de fascinație.

Iunie 1993

S-a întâmplat, în cele din urmă. Dosarul de extrădare împotriva lui Bahrin a intrat în pregătire. Am fost chemată să depun mărturie în fața magistratului care se ocupa de problemă și am depus o declarație destul de detaliată în fața lui. În total, au fost interogați șaiszeci și opt de martori și au fost luate declarații în cazul Australia contra Bahrin. Guvernul recunoștea, în cele din urmă, că drepturile lui Iddin și ale lui Shah fuseseră încălcate. Într-un mod ciudat, această acțiune era mai semnificativă din punct de vedere moral decât orice rezultat posibil.

PATRUZECI ȘI CINCI

Noiembrie 1993

Oricât de mult m-aș fi străduit, unele părți ale vieții mele începură să se îndeplinească într-un fir îngust, întinzându-se mult mai departe decât ar fi putut vedea ochiul, trăgându-mă într-o direcție care avea puțină semnificație fără copii. Nu din constrângeri reale, ci doar din necesitate trebuia să

avem ce pune pe masă și un acoperiș deasupra capului, așa că m-am întors la muncă, la realizarea de documentare. Am descoperit că discuțiile cu străinii în timpul documentării pentru vreun film aveau cerințe îngrozitoare și evitam majoritatea locurilor de filmare și interviurile față în față, păstrând contactele cu străinii la minimum.

Mai bine de douăsprezece luni nu avusesem nicio sursă de venit, după răpirea lui Iddin și Shahirah, din moment ce fiecare moment fusese dedicat luptei și lobby-ului pe care îl făcusem pentru ei – scriind scrisori, dând telefoane și citind cărți de drept și culegeri de speze. Fuseseră încasate toate dobânzile, se folosiseră diverse economii, iar vechiul Jaguar fusese vândut pentru a ne descurca de azi pe mâine. Toate acestea se dovediră deosebit de dificile pentru Iain, care se trezise formând un scut protector pentru mine împotriva lumii; în același timp, așteptările lui fuseseră înșelate, iar viața lui profesională era pe butuci. Și eu mă schimbasem, fiind complet implicată în căutarea mea și mult mai independentă și concentrată în izolarea mea. Pentru noi amândoi, dar mai ales pentru Iain, reconstruirea unei cariere după o absență de un an și o prezență neplanificată în fața camerei era ceva ce nu intrase niciodată în ecuația căsniciei noastre și a viitorului pe care îl planificaserăm cu doar câțiva ani mai devreme.

Întoarcerea la vechea mea rețea de televiziune, ca prezentator de știri, era o încercare ce era realizată doar după ore întregi de repetiții „pe uscat” și sub ochiul atent și grijuliu al directorului de știri, Neil Miller, și al unei echipe de filmare de nădejde. Să fiu machiată și să mi se coafeze părul „de probă” părea ridicol de deplasat când știam că există o lume adevărată dincolo de pereții studioului și că sânge din sângele meu și carne din carnea mea se află undeva, departe. Era dificil să intru în legătură cu colegii mei din televiziune, pentru care nu contau decât costumul care

trebuia să cadă bine, ultimele puncte de rating sau noua coafură pe care și-o doreau.

În plină agitație provocată de realizarea de documentare și de repetițiile la televiziune, cererea pentru extrădarea lui Bahrin din Malaysia, pentru a fi judecat în Australia pentru infracțiuni comise conform secțiunii 70A din Legea Familiei din Australia, a fost respinsă de guvernul Malaysiei. Nu a existat nicio explicație din partea prim-ministrului Mahathir sau din partea oricărui alt membru al guvernului. Cu toate acestea, era cât se poate de clar pentru orice observator atent al politicii din sud-estul Asiei că Australia pur și simplu lăsase să treacă prea mult timp înainte de a cere extrădarea lui Bahrin. Timpul era, se pare, împotriva noastră.

În lunile ce trecuseră de la cererea de extrădare, Bahrin își cultivase asiduu o imagine publică de musulman devotat, cu barbă și îmbrăcat în straie tradiționale. Gata cu costumele elegante croite în Anglia și Italia, cu cămășile Paul Smith, cu pantofii italienești făcuți manual și cu mașinile la modă; în locul lor purta acum un pistol la vedere și le dădea peste nas, în mod ritualic, tuturor „necredincioșilor” și occidentalilor. Arunca cu bani în construcția de moschei, ocazie cu care își demonstra talentele arhitecturale, și-i folosea pe copii drept fundația pe care să-și construiască un profil politic și public accesibil. Aceasta era strategia pe care o folosea Bahrin și, până la urmă, era prea riscant politic pentru Mahathir să-l extrădeze pe fostul meu soț în Australia pentru proces. Bahrin își aruncase plasa în direcția unei circumscripții electorale, înotând în umbra religiei fundamentaliste cu eficiența unui pescador comercial; pentru a atrage pe cineva în plasă și a destabiliza un guvern malaezian vag secular era într-adevăr simplu dacă dorea să facă asta.

În aceeași lună, am fost informată printr-o revistă a presei pe care mi-o înaintase Ministerul Afacerilor Externe că Shahirah fusese spitalizată cu arsuri pe partea stângă a

corpului, acoperind o parte substanțială între gât și coapsă. Rănile îi fuseseră cauzate de un ibric cu apă clocotită care fusese turnat peste corpul ei gol de o servitoare care o ajuta să facă baie. Din câte se pare, copiii fuseseră mutați în Kuala Lumpur, în casa lui Bahrin din suburbia Petaling Jaya. Nu e nici acum clar dacă erau însoțiți de tatăl lor sau de Elmi. Poate că erau supravegheați doar de servitori – poate că nu voi afla niciodată totul. Ceea ce știu este că nu exista un boiler în baia unde era spălată Shahirah, de aici și arsurile. La auzul veștii, o panică intensă îmi cuprinsese sufletul, tăindu-mi respirația. Fetița mea era rănită, avea dureri și era ținută într-o țară unde engleza era o limbă străină. Înainte de răpire, fiica mea vorbea doar engleza – cum se putea exprima corect când mai era și rănită? Mi-o imaginam cum plânge după mămica, înfricoșată de examenele medicale și singură în salonul de spital, fără ca eu să pot să o țin în brațe și să o alint. Mai presus de toate, îmi doream ca eu să fiu cea opărită și să am dureri, nu copilul meu de 8 ani.

Prin numeroase subterfugii și rugăminți, am putut să aflui în care spital și în care salon fusese internată Shahirah. Orele petrecute la telefon, rugându-mă de diferiți doctori și asistente, s-au dovedit absolut inutile. Indiferent ce personal medical era de serviciu, niciunul dintre ei nu era dispus să se ridice împotriva directivei regale de a nu lua legătura cu Shah sau informații despre sănătatea ei. Timp de două zile și jumătate, am dat telefon la spital o dată la două ore, sperând cu disperare ca măcar unul dintre membrii personalului medical cu care vorbeam să aibă destulă decență și curaj să transmită unei fetei mesajul că mămica ei dăduse telefon, că era îngrijorată și că o iubea foarte mult. Nu numai că mi se refuza contactul cu Shah, dar mi se nega și accesul la dosarele medicale. Nimeni nu avea destulă coloană vertebrală. Nici oficialilor de la ambasada australiana nu li s-au oferit informații despre rănile ei.

Din cauza intensității campaniei internaționale media. Bahrin își asumă responsabilitatea externării lui Shahirah, după numai câteva zile, și o duse înapoi în Terengganu, după o călătorie de nouă ore cu mașina. Făcu doar o remarcă din mers ca replică unui jurnalist care se făcuse ecou al preocupărilor mele pentru fiica noastră și ridicase posibilitatea existenței cicatricelor: „Ei bine, cel puțin ea este musulmană și va fi mereu acoperită”. În acel moment, eram atât de furioasă, încât l-aș fi putut jupui de viu pe Bahrin pentru cruzimea de care dădea dovadă față de Shah.

Cu toată publicitatea și interesul pe care acest incident îl stârnise în presă și având dovezi că acesta putea fi un comportament standard, m-am hotărât că nu mai puteam citi știrile și să fiu subiectul lor, în același timp, așa că am spus rămas-bun pentru totdeauna companiei Ten Network și oricăror altor gânduri de a lucra în domeniu.

La câteva săptămâni de la acest incident, am fost abordată și mi s-a solicitat să scriu această carte. Rumegând ideea ore întregi, mi-am adus aminte de gândurile pe care le avusesem încă din copilărie. Nu mai scrisesem de mai mulți ani, de când tatăl meu vitreg începuse să mă abuzeze sexual; era de parcă toate cuvintele din vocabular ar fi fost scăparea mea dacă le puneam în poezie, cu bucurie și regularitate. Chiar și la 10 ani, mi-am dat seama că nu exista nicio cale prin care să mai pot să fac ca atacul asupra corpului meu să se modeleze în cuvânt scris și, în același timp, să rămân în toate mințile. Ca să fac lucrul acesta, ar fi însemnat să aduc la viață fiecare detaliu care rămăsese în amintire; ar fi însemnat să mă trădez prin scris.

Optsprezece ani mai târziu, perspectiva de a scrie despre viața mea în Malaysia și despre răpirea lui Iddin și Shah mă făcu să-mi dau seama că, până în acel moment, îmi stabilisem sarcini: să respir, să mănânc, să dorm, să mă spăl, să lupt pentru copii, să gătesc, să mă cert cu politicienii, să

acord interviuri presei și să încerc să muncesc. Acum ajunsesem la două concluzii deodată: cât de obișnuit împărțisem viața în „înainte” și „după”, referindu-mă în subconștient la răpire ca la punctul de răscruce al vieții mele, și cum recreasem dormitoarele lui Iddin și Shah în noul meu cămin, de parcă ar fi putut intra în orice moment pe ușă ca să-și reia locul. Ani mai târziu, mărunțișurile și jucăriile, cărțile și șepcile de baseball începuseră să se umple de praf și să aibă aura unui altar, mai degrabă decât a unui cămin.

Durerea mea mă înconjura ca un nor negru. Acoperea atât de multe niveluri și, având în vedere că trecuse atât de mult timp, mă simțeam vinovată de durerea mea, așa că făceam tot ce puteam să nu le arăt prietenilor dovada depresiei mele decât în doze atent măsurate. Viețile lor merseseră mai departe, la fel ca anotimpurile; se născuseră copii, se strânseseră relații și se făcuseră călătorii. Simțeam cu adevărat că nu era cinstit din partea mea să îi las să vadă că sunt într-un doliu aproape continuu și să-i trag după mine.

Era timpul. Timpul să accept o schimbare în percepția mea despre numărul la haine al lui Iddin și al lui Shah și despre lucrurile care le plăceau sau nu. Era timpul să fac ordine în lucrurile lor, dând unele, și să împachetez în geamantane cele mai iubite dintre lucrurile lor, cele care spuneau o poveste și erau legate de amintiri profunde. În timp ce făceam asta, lacrimile îmi șiroiau pe obraji dezlănțuite, declanșate de aceste dovezi tangibile din mâinile mele, dovezi ale esenței absolute a copiilor mei. Și era momentul să vorbesc cu un profesionist independent, cineva care mă putea ajuta să înțeleg ce înduraseră copiii din punct de vedere emoțional, ca rezultat al răpirii lor, și să mă ajute să-i percep la vârsta lor reală. Libertatea de a-mi exprima emoțiile fără rezerve a fost o ușurare enormă, pe care o rezervam acum întâlnirilor cu un psihoterapeut foarte

talentat și sensibil, un psihiatru care era specializat și în gestionarea durerii. Eliberată, în final, de amabilitățile sociale și de sensibilitățile care îmi colorau conversațiile încă de la răpirea copiilor, am avut, în cele din urmă, posibilitatea să analizez chinurile pe care mi le rezerva somnul și să mă ridic împotriva platitudinilor pe care oamenii se simțeau obligați să mi le adreseze, fără frica de a jigni. A fost un lucru important pentru următoarea etapă a vieții în care urma să intru și care îmi cerea cunoaștere de sine, echilibru și o supapă de siguranță.

După ce am făcut cercetări intensive despre infracțiunea răpirii internaționale de copii, am intrat în legătură cu o grămadă de părinți de pe tot globul cărora li se răpiseră copiii. Treptat, ideea unui documentar de televiziune începuse să apară undeva, în mintea mea. Titlul filmului venise de la sine: *Brate pustii – Inimi frânte*.

Mi-am început cercetările în parte pentru că mă simțeam sigură. Eram hotărâtă să îmi folosesc aptitudinile de documentarist pentru a obține cât mai multe informații și cunoștințe succinte despre răspunsul guvernelor la nivel internațional, drept muniție în lupta mea pentru Iddin și Shahirah. Cu cât îmi făceam mai multe contacte și mă afundam în mai multe probleme legale, devenea tot mai evident că nu eram deloc singurul părinte ai cărui copii fuseseră răpiți. În loc ca aceste cazuri de răpire a copiilor de către propriii părinți să fie doar câteva incidente izolate rezultate ale unor relații maritale sau partenariale zbuciumate, statisticile internaționale erau clare și creșteau rapid. Estimări mai conservatoare arătau că mai bine de 30 000 de copii, doar din țările occidentale, erau răspândiți și ascunși în diverse părți ale lumii. Acești copii erau pierduți undeva în haosul diplomatic și prinși în capcana vidului legislativ, victime ale răzbunărilor. Toți fuseseră duși într-o țară străină de părintele care nu avea custodia asupra lor și,

în majoritate, fuseseră ruși de cei pe care îi cunoscuseră și îi iubiseră.

Aveam să aflu că nu multe națiuni aveau baze de date centralizate cu numărul de copii răpiți în străinătate, dar, conform celor de la Reunite, o organizație britanică al cărei scop era ajutorarea victimelor răpirilor de copii, și de la Departamentul Lordului Cancelar, Marea Britanie pierdea aproximativ 1 400 de copii pe an, echivalentul a patruzeci de grădinițe care dispar brusc din această țară. În Franța, estimările ridicau numărul la mii de „dossiers”, termen folosit pentru a identifica numele de familie individuale și care maschează probabilitatea ca mai mulți frați să fie răpiți într-un an.

Australia nu a ținut statistici exacte, dar estimările oficiale se plasează la 8 100 de cazuri pe an, iar numărul continuă să fie destul de constant. Statele Unite ale Americii se situează pe primul loc în termeni de cifre brute, cu un număr imens de 367 000 de „răpiri din familie”, la fiecare douăsprezece luni. Acest termen se referă la scoaterea unui copil sau a mai multor copii de către un membru al familiei dincolo de granițele țării, interstatale sau în alte continente, fără permisiunea părintelui cu care locuiește în mod normal copilul și fără ca acesta din urmă să fie redat voluntar. Peste 800 de copii americani au fost scoși în afara granițelor într-o perioadă cu puțin mai mare decât un an calendaristic și se plasează în domeniul Convenției de la Haga privind răpirile.

Convenția de la Haga privind aspectele civile ale răpirilor de copii este un tratat internațional care a intrat în vigoare la mijlocul anilor '80, pentru a combate incidența din ce în ce mai mare a răpirilor de copii de către propriii părinți. În termeni simpli, un copil luat dintr-o țară care este semnatară a Convenției de la Haga și dus în alta care a aderat la aceeași Convenție trebuie returnat automat către țara sa de rezidență. Funcționează ca un fel de convenție de extrădare

și nu este menită a fi folosit pentru a determina drepturile de custodie sau alte probleme. Treptat, de-a lungul anilor, Convenția de la Haga a fost adoptată și ratificată de tot mai multe națiuni (în 1995, doar patruzeci și una de națiuni erau semnatare; în 2006, numărul crescuse la cincizeci și șase de state membre). Din păcate, majoritatea națiunilor din Orientul Mijlociu, din Africa și Asia au refuzat să semneze tratatul, ceea ce înseamnă că micuții răpiți care sunt duși în aceste state nu au nicio plasă de siguranță legală pentru a-i proteja și a-i ajuta să fie repatriați în țara de origine. Un număr destul de mare de foste colonii europene și protectorate refuză automat să returneze un copil, dacă părintele răpitor este originar din fosta metropolă – este o formă stranie de ceea ce numesc acum „război postcolonial”. Și un număr semnificativ de țări membre ale Uniunii Europene, deși semnatare ale Convenției de la Haga, nu returnează copiii. În aceste cazuri, se pare că este vorba de o confuzie internă privind preponderența suveranității interne față de tratatele internaționale și de autodeterminare, lucru care împiedică implementarea corectă a Convenției. Uneori, este vorba de o formă ciudată de naționalism, dublată de rasism și misoginism, fapt care pune bețe în roate dezvoltării viitoare a unui copil.

Așa că, iată-mă, mult prea bine informată pentru binele meu, cu hârtoage de la Națiunile Unite, Departamentul de Stat al Statelor Unite, Departamentul Britanic al Lordului Cancelar și nenumărate alte agenții de acest gen, cu toate acele statistici deprimante și birocrăția referitoare la răpirile internaționale de copii de către un părinte care mă presau, cu povești tragice ale copiilor cărora li se refuzase ceea ce am considerat mereu a fi unul dintre drepturile de bază – acela de a-ți cunoaște ambii părinți. Uneori, era vorba, de asemenea, de o mulțime de părinți disperăți care își spuneau povestea în timpul unor lungi convorbiri telefonice, părinți

de pe tot globul. Am descoperit și un alt termen prin care să mă definesc eram acum, oficial, un „părinte părăsit“.

De-a lungul timpului, de la răpirea copiilor mei, am fost acuzată de faptul că folosesc presa pentru a le promova cauza și pentru asta nu am de ce să îmi cer scuze. Oare un medic nu ar face nimic după un accident în care propriul copil a fost rănit și nu ar da imediat primul ajutor, așteptând în schimb să sosească, în final, și ambulanța? Mi-am folosit singurele mijloace de care dispuneam pentru a-mi ajuta copiii, iar acum era timpul să le dau cuvântul și altor părinți și copiilor lor, folosind aceleași mijloace. Am vrut să creez un documentar cu efect de coeziune, despre ce înseamnă răpirea de copii și modul în care este rezolvată în lume, am vrut să arăt care sunt ramificațiile sociale, emoționale și politice ale unei astfel de acțiuni și să încerc să educ părinții să nu-i folosească pe copii drept arme cu care să se atace unul pe altul. De aici și ideea filmului.

Pentru a face din acest documentar un film cuprinzător care nu avea să fie (sper) o pledoarie în folos propriu, s-a realizat un program al filmărilor în diverse locuri, care necesita, realmente, o a doua pereche de picioare, trei săptămâni mai mult, suplimente de energie și un târnăcop. Poate și o doză în plus de sănătate mintală. În momentul când am terminat filmările, echipa și cu mine călătoriserăm în douăzeci și șase de locuri, din Melbourne în Maroc, Paris, New York, Anglia și Elveția, în cursul a patru săptămâni. Am devenit expert de talie mondială în evitarea taxelor pentru exces de bagaje pentru echipamentul de filmare și iscusită în negocierea eliberării din diverse aresturi, din Maroc în Monaco, în timp ce mă aflam în urmărirea răpitorilor și a complicilor lor. Dar am învățat și să îmi mușc limba când ascultam retorica fără sens a Comitetului Națiunilor Unite privind drepturile copilului.

Judecătorul-șef al Tribunalului Familiei din Australia,

onorabilul Alistair Nicholson, a fost de mare ajutor în a-mi deschide multe uși în toată lumea – mai ales în sistemul judiciar britanic. Îi voi fi mereu foarte recunoscătoare pentru că m-a încurajat în dorința mea de a schimba poziția adevăratelor victime ale acestor infracțiuni internaționale de răzbunare – copiii nevinovați. Cred că domnia sa a sperat, de asemenea, că îmi voi canaliza energiile maniacale într-o zonă care mă va susține în feluri în care viața mea obișnuită nu putea.

Alegerea de a face documentarul nu a fost un mod foarte eficient de a-mi potoli dorul de Iddin și Shahirah. Oriunde mergeam, gândurile mele se întorceau la ei și la faptul că, pentru moment, mă puteam afla aproape de ei doar prin intermediul fotografiilor pe care le luam cu mine în fiecare zi în care mă îmbrăcam pentru filmare, ca un fel de talisman al credinței. Îmi aduc aminte că am văzut pentru prima dată Turnul Eiffel, într-o noapte, de la fereastra camerei mele de hotel, o clădire ciudat construită, de pe Rue du Rivoli, cu balcoane minuscule și podele care scârțâiau. Cerul avea culoarea aceea albastră-azurie pe care numai apusul în Europa o poate avea și tot Parisul părea învăluit într-o strălucire aurie. Pentru câteva momente, răsuflarea mi-a fost tăiată de pura frumusețe și magie a aceluia oraș fermecat, dar apoi pieptul mi s-a strâns și absența copiilor s-a transformat într-un gol palpabil în corpul meu. Dar, într-un fel, prezența lor spirituală, dacă nu și fizică, făcea să-mi crească hotărârea de fiecare dată când mă simțeam deprimată și epuizată de caruselul emoțional de confruntări cu funcționarii și de lacrimile pe care le împărtășeam cu alte mame și cu tați care fuseseră privați de bucuria de a-și privi copiii cum cresc și se maturizează.

Câte presiuni, câte privațiuni poate să suporte o relație înainte să apară fisuri la fundația sa? Cu siguranță, Iain și cu mine ne confruntăm cu miliarde de probleme, cât timp eu

încercam din toate puterile să termin simultan și manuscrisul, și documentarul. Devenisem vehementă și zgomotoasă; nu mai semănăm deloc cu femeia cu care se însurase el. Eram obosită și îmi era dor să dorm cu cei mici lângă mine, ca în diminețile leneșe de duminică. Ce se mai putea întâmpla?

Prin luna octombrie, după ce filmasem *Brațe părăsite – Inimi frânte*, se părea că îmi câștigasem, în cele din urmă, tresele sau, cel puțin, așa se citea în invitația nescrisă pe care o promisem pentru a susține un discurs despre răpirea de copii de către unul dintre părinți, la o conferință internațională de dreptul familiei – din nou, mulțumită judecătorului Nicholson și recomandărilor făcute de el comitetului director. Culmea ironiei, trecusem acum în rândurile experților și nu mai eram percepută doar ca victimă. Cu ceva emoții, mi-am început primul angajament în calitate de vorbitor și îmi era îngrozitor de greață din cauza nervilor, astfel încât m-am abținut să mănânc timp de douăzeci și patru de ore înainte de a urca la tribună. Tremurând în costumul meu roșu atent ales și în pantofii negri din catifea, mi-am citit lucrarea despre efectele sociologice ale răpirii de copii, fără să știu că acesta va fi primul dintre seminariile și conferințele de acest gen la care voi participa.

Trecu astfel un nou Crăciun, bântuindu-mă cu absența copiilor. Le-am pus fotografiile sub brad și am făcut o fotografie pentru a marca trecerea timpului. Ani, nu luni, trecuseră de acum de când îi văzusem sau le vorbisem ultima dată lui Iddin și Shahirah. Pierdusem zilele lor de naștere, momentele în care lui Shah îi căzuseră dinții de lapte și, mai presus de toate, personalitatea lor deosebită și râsul lor minunat. Durerea nu se diminuase, dar învățasem să trăiesc cu ea, în cea mai mare parte a timpului. Parcă ai fi străpuns de un instrument gigantic de curățat mere, cu care

ți s-ar fi extirpat o parte din suflet. Cutreier lumea cu o gaură imensă în suflet, acoperită de o membrană subțire de rezistență. Am auzit că oamenii care au suferit o amputare au adesea amintirea membrului pierdut, simțindu-i prezența și având senzații-fantomă; poate că prin același lucru treceam și eu.

Acești ultimi ani ai absenței copiilor au fost mult mai mult decât un câmp de mine emoțional. Durerea continuă într-un cerc vicios, în fluxuri și refluxuri care mă scaldă. La anumite niveluri, nu mă mai descurc la fel de bine cum o făceam în primul an.

EPILOG

Există o notă stranie de ironie în faptul că, după atât de mulți ani în care nu am putut să îi țin în brațe pe Iddin și pe Shah, încă mă mai aștept să mă uit peste umăr și să-i văd cum stau pe canapea, în timp ce scriu toate acestea. Poate că acest fapt este adevărata substanță a faptului de a fi părinte – esența și realitatea existenței unui copil rămâne la fel de dulce și proaspătă ca în prima zi în care l-ai ținut în brațe, indiferent dacă ești departe în spațiu sau dacă el ți-a murit.

Adesea, mă trezesc crezând că aud vocile copiilor chemându-mă și mă simt obligată să mă dau jos din pat și să mă uit după ei prin casă. Știu că e doar o festă pe care mi-o joacă mereu coșmarurile, dar dorul de ei de care îmi este cuprins corpul, durerea tangibilă pe care o simt în pânțece îmi spun că legătura dintre ei și mine nu este ruptă.

Nu voi gândi și nu voi spune niciodată că Iddin și Shah îmi aparțin. Ei nu aparțin nimănui, doar lor înșiși. Adesea, mă gândesc la ei ca la niște cadouri prețioase care mi-au fost făcute pentru a avea grijă de ele și pentru a le hrăni, a le iubi și a le ține în siguranță până ce soarta i-a luat de lângă mine. Sunt unici precum fulgii de zăpadă și infinit mai prețioși și

mai puri decât orice dorință egoistă pe care o pot avea pentru mine. Nu pot să îmi înfrâng nevoia de ei sau durerea care mă copleșește până în punctul de înec, când apelez la vocile lor din minte. Dar un lucru pot spune: nimeni nu-i poate reinventa pe cei doi copii pe care i-am adus pe lume; încercarea numai și ar însemna o atrocitate față de spiritul lor.

Sunt ei înșiși, indiferent cât de adânc ar putea fi nevoiți să-și înăbușe adevăratele sentimente și adevărata identitate și, într-o zi, mă rog să-și aducă aminte cum să se întoarcă acasă, la mine.

Când mă uitam la fiecare dintre copiii mei, la vârsta copilăriei, îmi aduc aminte că gândurile îmi zburau, calculând câți ani o să am când vor face primii pași, când vor vorbi pentru prima dată și când vor trece prin mii de faze de tranziție, pe drumul spre vârsta adultă și independență. Mi se părea un lucru de la sine înțeles că îi voi vedea cum cresc mai înalți decât mine; mă gândeam că voi fi martora atâtor momente importante pentru ei. Cât de mult greșeam!

Gândindu-mă mai bine, cea mai importantă lecție pe care am primit-o din toată această nebunie a ultimilor ani este să nu iau pe nimeni sau nimic drept garantat, mai ales în ceea ce-i privește pe copii. Al doilea lucru este să nu renunț niciodată.

Un colț al biroului meu este acum umplut de două „lăzi cu comori”, ce ascund în ele așteptarea și speranțele pe care le mai am încă pentru fiul și fiica mea. În cele două cutii masive am pus cadouri, felicitări, fotografii și scrisori pentru Iddin și Shah. Aceste obiecte marchează zilele, aniversările pierdute și sărbătorile pe care nu le-au mai petrecut ca membri ai familiei noastre, dar ei au fost tot împreună cu mine. Prieteni și străini amabili trimit și ei amintiri pentru copiii mei și mă rog ca într-o zi să deschid cutiile și să le dau lui Iddin și Shahirah marea moștenire tangibilă a anilor lor

„australieni" pierduți.

În viață mi s-au întâmplat cele mai stranii lucruri, care mi-au permis să dau un pic de sens unei situații lipsite de sens. Am căpătat mai multă încredere în capacitatea mea de a scrie și aș dori să încerc să capăt un loc pentru mine în calitate de autor. Poate voi reuși, poate nu, dar cel puțin aceasta îmi oferă un loc unde să pun toate cuvintele care îmi umplu mintea când stau trează noaptea, încercând să adorm.

În timpul acestor ani scurți, am descoperit ce este mai rău și mai bun în oameni: obtuzitatea și compasiunea. Dar, mai presus de orice, am descoperit o umanitate comună pe glob, lucru care îmi oferă speranța că fenomenul răpirii copiilor va fi stopat – adică o înțelegere crescută în rândurile oamenilor că fiecare rasă, credință și naționalitate nutrește dragoste pentru copiii săi, sentiment care poate, cu educație, să treacă dincolo de egoism și răzbunare.

Iddin și Shahirah sunt acum mult mai mari decât erau în momentul în care au fost luați de lângă mine. Continui să cer să am acces la ei, dar fără succes. Și nici nu primesc răspunsuri la scrisori sau confirmări că sunt primite cadourile pe care le trimit. Din ziua în care au fost răpiți, nu mi s-a permis să vorbesc cu ei. Durerea mea nu s-a diminuat, dar, ca și cum ar fi o suferință cronică, am învățat să trăiesc cu ea și accept că aceasta este, cu adevărat, existența mea.

Până în momentul în care îmi voi vedea din nou copiii, trăiesc cu speranța.

Jacqueline Pascarl

GLOSAR

Abah	tată
Abang	titlu conferit fratelui mai mare
Allah	Dumnezeul musulmanilor
<i>angkat sumpah</i>	palmele apropiate și ridicate la frunte în semn de supunere
<i>baju kebaya</i>	îmbrăcăminte tradițional feminină compusă din două piese: jachetă până la genunchi, cu guler răsfrânt, și fustă lungă petrecută
<i>baju kurung</i>	îmbrăcăminte tradițional feminină din două piese, tradusă drept „rochia colivie“
<i>baju melayu</i>	veșmânt tradițional bărbătesc, care constă dintr-o cămașă largă, cu mânecă lungă și închisă la gât, fără guler, și pantaloni
Balai Police	sediul central al poliției
<i>bekeng</i>	fioros
<i>Bersanding</i>	vezi <i>Istiadat Bersanding</i>
<i>bomoh</i>	vraci de credință islamică
<i>bunga goyang</i>	flori artificiale făcute din metal auriu, puse pe arcuri minuscule, de obicei folosite ca ornament de păr
<i>bunga telur</i>	cadouri tradiționale de amintire pentru oaspeții la o nuntă; traducere literală: floare de ou

<i>dapur</i>	bucătărie de vară
Datuk	cavaler al regatului
<i>daulat tuanku</i>	trăiască regele
<i>dosar</i>	păcat
<i>gin</i>	gjini, spirite malefice sau benefice
<i>Hantar Belanjar</i>	schimb de daruri la nuntă
Hari Raya	finalul lunii de post a Ramadanului
<i>hurii</i>	îngeri cu sex, sumar îmbrăcați
<i>ikan tendiri</i>	ton
Istana Badariah	palatul Badariah
Istana Maziah	palatul Maziah
<i>Istiadat Berinai</i>	ceremonia regală cu henna
<i>Istiadat Bersanding</i>	ceremonie oficială la care participă cuplul nupțial ca parte a nunții regale tradiționale
<i>Istiadat Bersiram</i>	ritual de îmbăiere, ceremonial regal
<i>jihad</i>	războiul sfânt al musulmanilor
<i>kaffir</i>	expresie insultătoare folosită în mod batjocoritor pentru a-i desemna pe non-musulmani
<i>kalong</i>	colier din materiale prețioase
<i>kayu chengai</i>	cherestea de culoare roșu-maronie vie
Kampung Istana	satul din jurul palatului sau circumscripție
<i>kedukut</i>	înțepător
<i>keling</i>	termen insultător referitor la istoria indienilor din Malaysia, care au fost aduși ca sclavi
<i>kenang</i>	fermecat
Khadi	oficial juridic musulman sau indicativ al unui ordin judecătoresc musulman
Coran	cartea sfântă a musulmanilor
<i>kris</i>	pumnal ceremonial
Mak	mamă
<i>matt saleh</i>	om alb
<i>nasib Tuhan</i>	voința lui Dumnezeu
Nobat	orchestra tradițională regală din Terengganu

<i>orang darat</i>	țărani
<i>orang kampung</i>	săteni
Pahang	regat
<i>parlar</i>	sistem musulman al punctelor de merit câștigate pentru fapte bune
<i>pantan</i>	cod de comportament și dietă care urmează perioadei de sarcină
Perak	regat
Raja	prinț sau prințesă, conducător
Raja Muda	prinț moștenitor
Ramadan	lună a calendarului islamic când musulmanii postesc de la răsărit la apus
<i>rotan</i>	băț lung malaezian, din trestie, folosit pentru aplicarea pedepselor
<i>sampin</i>	sarong bărbătesc purtat în jurul taliei peste <i>baju melayu</i> tradițional
<i>saya terima</i>	„da“, expresie folosită în cadrul nunților tradiționale
<i>songket</i>	material țesut manual, făcut din mătase pură și fir de aur
<i>songkok</i>	pălărie ovală, fără bor, asemănătoare unui fes, purtată de bărbați
<i>sunnat</i>	acțiuni neobligatorii în cadrul legii islamice, incluzând circumcizia fetelor, sau terminologie colocvială rafinată pentru circumcizia băieților
<i>talil</i>	priveghi islamic solemn, în cadrul căruia se spun rugăciuni pentru cei morți
<i>tanjok</i>	turban fără partea din centru, realizat din material <i>songket</i>
Tengku	titlu pentru prinț sau prințesă
<i>tudum saji</i>	plase protectoare contra insectelor, din ratan țesut
<i>tukang urut</i>	maseuză

SURSE DE INFORMAȚII LA NIVEL INTERNAȚIONAL PRIVIND RĂPIREA COPIILOR

Australia

Rețeaua Empty Arms

e-mail: emptyarmsaustrali@yahoo.com

Nicholes Family Lawyers

Specialiști în probleme privind răpirea copiilor și în
Convenția de la Haga

Level 3, 224 Queen Street Melbourne Victoria 3000
Australia www.nicoleslaw.com.au e-mail:
sallynicholeslaw.com.au

Departamentul Procurorului-General

Camberra

Australia www.ag.gov.au

Departamentul Afacerilor Externe și de Comerț Camberra

Australia

1300 555 135 (hotline 24 de ore) [www. Dfat. Gov. Au](http://www.Dfat.Gov.Au)

Belgia

Rețeaua Internațională a Copiilor Dispăruți Tel: 32 (84)
21 14 61 Fax: 32 (84) 22 13 94

Child Focus

Bulevardul Houba de Strooper 292

1020 Bruxelles

Belgia

Tel: 32 (0) 2 475 “ 11 *Canada*

Societatea Copiilor Dispăruți din Canada Apartamentul
219, 3501 – 23 Street NE Calgary

Alberta T2E 6V8

Canada www.mese.ca e-mail: rmorganmese.ca

Franța

Collectif de Soli dări te aux Meres D'Enfants Enlevés 9 Rue
des Cahillots 92190 Meudon France e-mail:
csmeewanadoo.fr

Marea Britanie

Reunite International PO Box 7124
Leicester LE 1 7 XX Marea Britanie www.reunite.org e-
mail: reunitedircon.co.uk

Statele Unite ale Americii

Centrul Național pentru Copiii Dispăruți și Exploatați
(Autoritatea Centrală din Statele Unite)

Charles B Wang International Children's Building
699 Prince Street
Alexandria

Virginia 22314-3175

USA

Hotline: 1-800-THE-LOST (1 800 843 5678)
www.missingkids.com

MULȚUMIRI

Probabil că sunt unul dintre cei mai norocoși oameni din lume, pentru că sunt înconjurată de un grup mare de oameni lipsiți de egoism, care m-au sprijinit cu dragostea lor și generozitate prin această perioadă nebună a vieții mele și mi-au oferit un refugiu în siguranță în sufletul lor.

Mulțumesc, bunico, pentru că mi-ai încurajat pașii; îmi lipsești și te iubesc.

Nașilor mei iubiți, mătușa Connie și unchiul Kevin Coverdale – ați fost mereu nelipsiți cu dragostea și sfaturile voastre. Fără voi, aș fi fost doar o fată superficială de la oraș.

Deborah Gribble, Sue și Rob Macarthur, Mărie Mohr, Mike Featherstone, Julie Jones și June Cann merită mulțumiri și un premiu pentru că mi-au oferit momentele de pauză de care am nevoie adesea.

Gratitudine și dragoste avocaților mei luptători și prietenilor mei, Lillian Webb și John Udorovic, care au fost lângă mine de la început. Mulțumiri speciale lui Joshua „Pot să-ți folosesc numele de familie? “Udorovic și lui Nadine Udorovic.

Mulțumesc lui Valerie „vedem cum facem “Hardy.

Admirația mea sinceră lui Mark Maddern, Jack Brown, Nick și Ben Macarthur și Jessica Watson-Munro – nu pot să-mi imaginez prieteni mai buni pentru Iddin și Shahirah.

Mulțumesc și lui Heather și Graham Brown, pentru „electricitatea “noastră, și lui Elizabeth Lew, care mi-a luat din volumul de muncă, ceea ce mi-a permis să mă așez și să scriu această carte.

Mulțumiri din inimă și celui alt avocat și prieten al meu, Nicholas Pullen, de la Holding Redlich Solicitors and Consultants, lui Sir Rupert și lui Lady April Hamer, judecătorului Bill Gillard, avocatului John Cantwell, lui Noel

Ackman, lui Murray și lui Frankie Nicoll, doctorului Michael Jones, lui Neil Miller, unchiului Eric (nașul lui Iddin și al lui Shahirah și un scump prieten al meu), lui Michael Cremean, lui Andy și lui Kim Tavares, lui Michael Willesee, Rob și Nicholas Gell, David și Debie Hirschfelder, Jeff Goldstein, senatorului Rod Kemp, Bronwyn Bishop, Malcolm Fraser, Robert Hamilton, Torrance Mendez, Wayne Miller, Howard Sattler, Suzanne Monks, Mike Munro, Bert și Pattie Newton, Susan Duncan, John O'Loan, David Broadbent, Graeme Orr, Gavin Medougall, Richard și Joanne Waller, Geoff Barnes, Lindy Chamberlain-Creighton, Ramona Koval, Julie Clark și Richard Neville, Rea Francis și Simon Binks. Mulțumiri speciale lui Nene King.

Lui James Fraser, mulțumesc pentru imbold și încrederea că s-ar putea să fiu în stare să scriu.

Lui Deborah Callaghan, care a avut atât de multă răbdare și m-a sprijinit pentru a scoate „la lumină” această ediție a cărții; mă bucur că te-am întâlnit la prima ediție. Am fost mai fericită decât majoritatea scriitorilor – am dat peste doi minunați prieteni/agenți literari într-o viață. Îmi vei lipsi mereu, domnule Antony (cu „t”, nu cu „th”) Williams.

Aș dori, de asemenea, să-i mulțumesc lui Bill Campbell și echipei lui minunate de la Mainstream Publishing, care au decis că experiența unei australience are încă relevanță într-o lume plină de incertitudini și teamă și că speranța și tenacitatea ne conduc pe toți – mai ales pe noi, părinții. Lui Peter Mackenzie, pentru sprijinul lui tacit și expresia unei gratitudini extrem de profunde pentru Fiona Brownlee, datorită încrederii ei nestrămutate în această carte și în prietenie.

Mulțumiri speciale trebuie transmise sutelor de oameni de treabă care au scris sau mi-au telefonat pentru a mă încuraja și care s-au rugat pentru noi în lupta pe care am dus-o pentru drepturile copiilor mei, împreună cu zeci de

mii de australieni care și-au pus semnătura pe petițiile care au circulat în toată țara. Pe această listă trebuie să se afle și sutele de oameni care m-au oprit pe stradă pentru a-mi ura mie și familiei mele tot binele. Mulțumesc tuturor pentru că le-ați redat identitatea lui Iddin și lui Shahirah și pentru că mi-ați întărit hotărârea.